

NIKODEMAS AGIORIETIS

NEMATOMA
KOVA

NIKODEMAS AGIORIETIS

NEMATOMA KOVA

PASAULIO LIETUVIŲ CENTRAS

Kaunas
2 0 2 3

Versta iš leidinio:

Преподобный Никодим Святोगорец

НЕВИДИМАЯ БРАНЬ

© Издательство Московского Подворья

Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 2005

ISBN 5-7789-0158-5

Iš sen. graikų kalbos vertė šventasis Teofanas Atsiskyrėlis

Iš rusų kalbos vertė Jūratė Sabaliauskienė

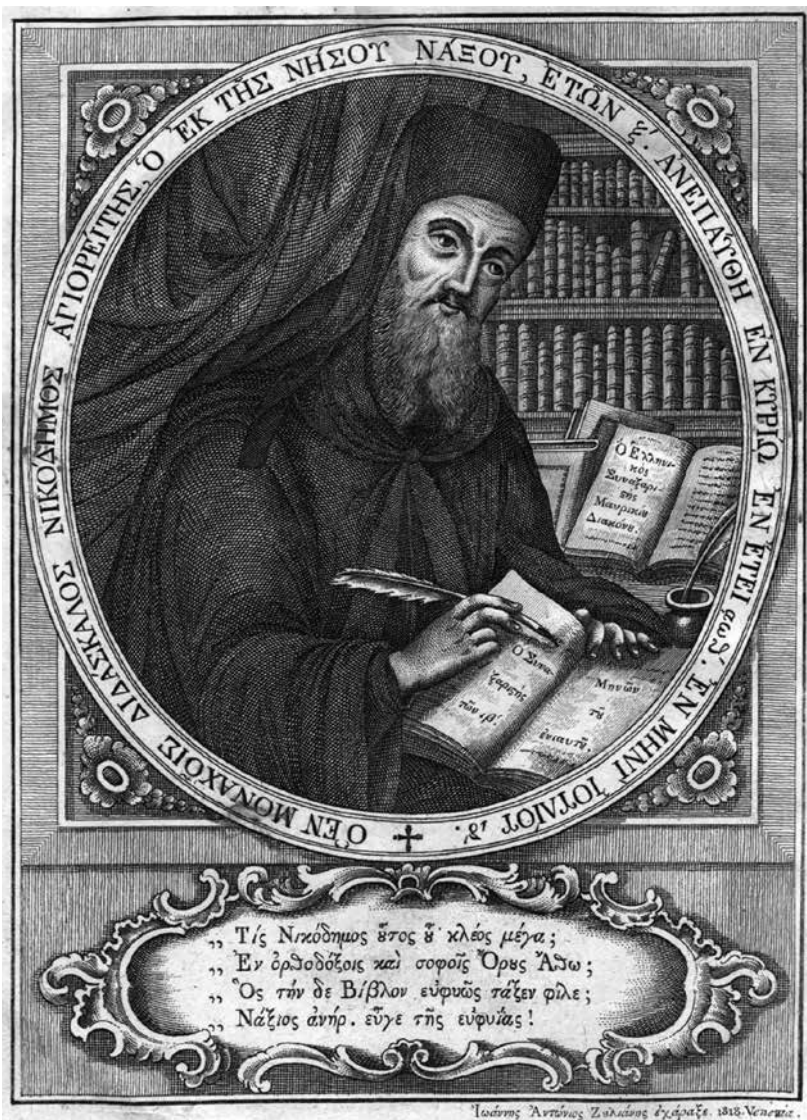
Antrasis pataisytas leidimas

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

© Arnoldas Valkauskas, 2023

© Pasaulio lietuvių centras, 2023

ISBN 978-609-8167-87-0

TURINYS

Paaiškinamasis žodis	15
Kai kurių terminų paaiškinimas	19
Nikodemas Agiorietis ir „Nematoma kova“ (T. Robertas Dabkevičius OSB)	21
Vertėjos pratarmė	36
Originali rusiško vertimo pastaba	40
Įvadas	41
 PIRMA DALIS	 47
1. Kas yra krikščioniškasis tobulumas. Jo siektiui būtina kova. Keturi žūt būtina svarbūs sėkmingos kovos dalykai	49
2. Niekada ir jokiais atvejais negalima tikėti ir pasitikėti savimi	55
3. Apie tvirtą vylimąsi Dievu ir pasitikėjimą Juo	60
4. Kaip sužinoti, ar veikiama ne pasikliaujant savimi, o visiškai pasitikint Dievu	63
5. Apie polinkį nusidėti tų, kurie pernelyg didelį liūdesį laiko dorybe	65

6.	Kai kurios tiesos apie nepasitikėjimą savimi ir visišką pasitikėjimą Dievu	66
7.	Kaip turėtume lavinti protą, kad jis nebūtų aklas	68
8.	Kodėl mūsų sprendimai klaidingi ir kaip išmokti teisingai spręsti apie dalykus	70
9.	Kaip apsaugoti protą nuo nereikalingos visažinystės ir tuščio smalsumo	72
10.	Kaip išugdyti valią, kad ji tiek išoriniais, tiek vidiniais veiksmais siektų vienintelio tikslo – Dievo pritarimo	75
11.	Keli pasiūlymai, kaip pakreipti mūsų valią, kad ši norėtų patikti Dievui	80
12.	Įvairūs žmoguje slypintys troškimai ir siekiai, jų tarpusavio kova	82
13.	Kaip kovoti prieš juslinę ir bežodę valią; kokius turi atlikti valia, kad įgytų dorybių įprotį	86
14.	Kaip elgtis, kai aukštesniąją, protingąją valią, rodos, visiškai nugalėjo žemesnioji valia ir priešai	92
15.	Kovoti reikia nuolat ir narsiai	95
16.	Kaip Kristaus karys iš pat ryto turi pasirengti kovai...	99
17.	Kokia tvarka turėtume nugalėti savo aistras	103
18.	Kaip kovoti, kai aistros staiga pasireiškia	104
19.	Kaip nugalėti kūno aistras	107
20.	Kaip įveikti apsileidimą	114

21. Kaip valdyti ir geram panaudoti išorines jusles	119
22. Apie tai, kaip jau aptarti jusliniai dalykai gali pasitarnauti kaip jausmų valdymo ginklai bei priemonės, jei tai mus nukreips į Dievo Žodžio įsikūnijimo, Jo gyvenimo, kančių ir mirties slėpinių apmąstymą	127
23. Kaip nuo juslinių išpūdžių pereiti prie moralinių ugdomųjų pamokų	130
24. Bendros pamokos, kaip elgtis su jaslėmis	135
25. Apie tai, kaip valdyti liežuvį	141
26. Kaip ištaisyti vaizduotę ir atmintį	146
27. Kristaus kariui būtina stengtis išvengti širdies sumaišties, jei nori nugalėti priešą	156
28. Ką daryti, kai kovoje mus sužeidžia	159
29. Kokios taktikos dvasinėje kovoje su visais laikosi velnias ir kaip gundo skirtingos moralinės būsenos žmones	163
30. Kaip velnias įkalina nusidėjėlius vergauti nuodėmei	164
31. Kaip priešas savo tinkluose sulaiko tuos, kurie jau yra suvokę savo beviltišką padėtį ir nori išsigelbėti iš jos, bet nieko nedaro, kad ištrūktų. Kodėl mūsų geri ketinimai dažnai lieka neįgyvendinti	166
32. Priešo pinklės tiems, kurie įžengia į gerą kelią	170
33. Kaip priešas atitraukia nuo gerų darbų ir juos gadina	174

34. Kaip priešas dorybes paverčia žala	179
35. Kai kurie naudingi nurodymai kovojančiam su aistromis ir siekiančiam dorybių	186
36. Dorybių siekimo tvarka	190
37. Kaip reikia apskritai nusiteikti siekiant dorybių ir kaip įtvirtinti kurią nors vieną	192
38. Dorybių praktikai būtinos nuolatinės didelės pastangos	196
39. Siekdamas dorybės, nepraleisk pasitaikančių galimybių	198
40. Reikia pamėgti visas galimybes, kad augtų dorybės, ypač sunkiausias	200
41. Kaip skirtingais atvejais tobulinti tą pačią dorybę	204
42. Kiek laiko reikia ugdyti vieną dorybę, kokie požymiai liudija pažangą	206
43. Apie tai, kaip nereikia pernelyg trokšti išvengti sielvarto, bet visiškai atsiduoti Dievo valiai	210
44. Saugokis klastingų velnio patarimų	213
45. Kai griežtai teisiame artimą, pernelyg gerai apie save galvojame ir pasiduodame priešo kurstymui. Kaip nugalėti šį polinkį	216
46. Apie malda	220
47. Kas yra proto, arba vidinė, malda ir kokios jos rūšys	226
48. Kaip išmokti melstis tokiu būdu	228

49.	Apie maldą savais žodžiais	233
50.	Trumposios maldos, arba trumpi atsidūsėjimai Dievui	236
51.	Apie Jėzaus maldą	239
52.	Tai, kas padeda įgusti melstis	244
53.	Malda nematomoje kovoje	248
 ANTRA DALIS		251
1.	Apie švenčiausiąją Eucharistijos slėpinį	253
2.	Kaip dera priimti Švenčiausiąją Sakramentą, arba kaip priimti Viešpatį Kristų, slėpiningu būdu esantį Eucharistijoje	255
3.	Kaip, gilinantis į Eucharistijos slėpinį, puoselėti meilę Dievui	259
4.	Dvasinė Komunija	267
5.	Dėkojimas Dievui	270
6.	Atsidavimas Dievo valiai	273
7.	Apie širdies šilumą ir apie jos atšalimą bei kietumą	276
8.	Apie sąžinės saugojimą ir išmėginimą	284
9.	Apie pasirengimą kovai su priešu mirties valandą	289
10.	Apie keturis gundymus mirties valandą. Pirmasis gundymas – prieš tikėjimą. Kaip jį įveikti	291

11. Antrasis gundymas mirties valandą – neviltis	293
12. Trečiasis gundymas mirties valandą – garbėtroška	295
13. Ketvirtasis gundymas mirties valandą – vaiduokliai	297
14. Apie dvasinę ramybę	299
15. Vidinės ramybės išsaugojimo būdai	301
16. Palengva mūsų širdyse įsivyrąja ramybė	303
17. Saugant širdies ramybę, reikia vengti garbės ir pamėgti nuolankumą bei neturtą	305
18. Sielai būtina pasitraukti į vienumą, nes tada Dievas apgaubia ramybe	308
19. Apie išmintingą meilę artimui išsaugant širdies ramybę	310
20. Siela, atsisakiusi savo valios, atsiduoda Dievui	312
21. Neieškok malonumų ir paguodos, bet tik vienintelio Dievo	316
22. Nebūk silpnadvasis, kai pasitraukia ar sutrikdoma vidinė ramybė	318
23. Gausybė piktojo suktybių, sutrikdančių vidinę ramybę. Budėk!	320
24. Nevalia sutrikti dėl dvasinės sausras ir vidinių išbandymų	323
25. Visi išbandymai siunčiami mūsų labai	325

TURINYS

26. Dėl nedidelių klaidų ir silpnybių prarastos ramybės gydymas	329
27. Sunerimus būtina kuo skubiau susigražinti sielos ramybę	332

PAAIŠKINAMASIS ŽODIS

„Aš žinau, kad manyje, tai yra mano kūne, negyvena gėris. Mat aš sugebu gero trokšti, o padaryti – ne. Aš nedarau gėrio, kurio trokštu, o darau blogį, kurio nenoriu.“

(Rom 7, 18–19)

„...nuodėmingas asmuo ir išteisintas žmogus – abu visiškai atsakingi už savo veiksmus gyvenime, todėl ir yra laisvi; taigi ta laisvė lieka neatimama esminė žmogaus sudedamoji dalis.“

(K. Rahner, „*Teologia della libertà*“, *Nuovi saggi I*, Paoline, Roma, 1968, p. 307, vert. A. Valkauskas)

„Pamaldus rytojaus žmogus bus arba *mistikas*, tai yra tas, kuris ką nors *patyrė*, arba nustos būti pamaldus.“

(K. Rahner, „*Pietà in passato e oggi*“, *Nuovi saggi II*, Paoline, Roma, 1968, p. 24, vert. A. Valkauskas)

Jūsų rankose – knyga, kurios ištakos ir sudėtingos istorijos pradžia siekia net XVI a. pabaigą ir XVII a. pradžią. Savaime gali kilti klausimas: kuo nūdienos žmogui gali būti įdomus ir naudingas toks kūrinys? Galbūt tai leidėjų pasiūlymas ir galimybė susipažinti su praeities aktualijomis? Knygoje kalbama

apie žmogiškojo asmens kelionę siekiant tapti dvasiniu žmogumi, tą kelią lydinčius iššūkius bei virsmus, vykstančius visą gyvenimą. Žmogaus širdis, arba dvasia, – galime įvardyti, kaip patinka, – keičiantis amžiams, socialiniams konstrukts, technologijoms, išlieka tokia pati. Žmogiškieji lūkesčiai, aspiracijos, iššūkiai, pagundos ir paguodos bei laimės troškimas nesikeičia. Giluminis poreikis būti laisvam ir tą laisvę tinkamai bei atsakingai realizuoti taip pat lieka nepakitęs. Panašiai kaip ir noras pabėgti nuo laisvės, išvengti asmeninės atsakomybės, perleisti ją kam nors kitam (ir neretai su kaltinimais dėl nevykusiai susiklosčiusio gyvenimo). Taigi, laisvės, asmeninės atsakomybės, vidinės kovos problema visą laiką išlieka aktuali, nepaisant dažnai išnyrančio žmogiško troškimo šią temą apeiti, jos išvengti, susikurti iliuziją, jog galima gyventi be vidinės įtampos, be pastangų, be uždavinio save ugdyti. Neretai žmogų užvaldo įsitikinimas, jog gyvenime viskas turi vykti tarsi savaime: sektis turi savaime, tobulėjimas, progresas bendraujant taip pat turi įvykti savaime. Ir toks požiūris kartais tampa gyvenimo nuostata. Supurto nuostaba, kai staiga, tarytum iš sapno prabudęs, žmogus suvokia, kad jokių būdų negali stovėti vietoje: tik intensyvios pastangos sąlygoja ėjimą pirmyn, – priešingu atveju nustojame būti savimi. Kitaip tariant, žmogui suteikta laisvė atsiskleidžia kaip galimybė tobulėti arba degraduoti, ir mes privalome rinktis. Dažnai norisi pabėgti nuo šios tiesos, nes suvokta toji tiesa tampa imperatyvu išeiti iš esamo, tegu ir nelabai įspūdingo, kasdienio komforto zonos, atsiverti iššūkiams, kuriuos pateikia žmogiškasis pašaukimas atsiliepti į nūdienos aktualijas, ir duoti atsakymą asmeniniu pasirinkimu. Tiesiog pateikti save, savo buvimą kaip atsakymą. Žmogus visą laiką privalo kurti save. Mūsų laikmetyje atsirado

daug įvairių „dvasinių guru“, kurie moko „teisingai gyventi“ ir prisiskiria absoliutaus autoriteto vaidmenį. Įvairių „mokytojų“, jų mokymų ir krypčių įvairovė tik iliustruoja problemos aktualumą ir kartu sukelia sumaištį prasmingo kelio ieškančio žmogaus širdyje: kuriuo keliu man eiti?

Katalikų Bažnyčia moko, jog žmogaus pašaukimas ir gyvenimo prasmė – tobulas santykis su Dievu. Katalikų Bažnyčios katekizmas įvardija, jog Dievo ilgesys būdingas žmogaus prigimčiai: „Dievo troškimas yra įrašytas žmogaus širdyje, nes žmogus sukurtas Dievo ir Dievui; Dievas nuolat traukia žmogų prie savęs, ir tik Dieve žmogus suras tiesą ir laimę, kurių be paliovos ieško“ (KBK 27). Taigi, visos mūsų laimės paieškos iš esmės yra Dievo ilgesio išraiška. Dar daugiau – pašaukimas santykiui su Dievu yra mūsų orumo, savivertės ir savigarbos pagrindas: „Išskirtinis žmogaus orumo pagrindas yra jo pašaukimas bendrauti su Dievu. Jau pačia savo kilme jis kviečiamas kalbėtis su Dievu; juk jis turi savo būtį tik dėl to, kad Dievas, iš meilės jį sukūręs, mylėdamas be perstojo palaiko. Žmogus negyvena visiškai pagal tiesą, jei tos meilės laisvai nepripažįsta ir neatsiduoda savo Kūrėjui“ (KBK 27).

Būti tiesoje, atrasti pašaukimą Dievui, laisvai ir atsakingai apsispręsti santykiui su Dievu – iš tiesų labai nelengvas uždavinys, reikalaujantis nuolatinio radikalaus žmogaus žvilgsnio į savo būtį, tokio žvilgsnio, kuris neleistų atsipalaiduoti, pasiduoti rutinai, savotiškai „susmulkėti“. Ar tai iš viso įmanoma? Ar tai įmanoma pasaulyje, ne vienuolyne ar kur nors dykumoje gyvenančiam žmogui? Kaip sukurti tikrą, gyvą, neformalų santykį su Dievu ir savimi? Apie tai ir kalbama knygoje „Nematoma kova“. Čia žmogaus laisvės ir atsakomybės tema pateikiama praktiniu požiūriu – gyvenimas yra

nuolatinė kova, kurioje vyrauja keli pagrindiniai elementai: žmogaus pašaukimas kaip kelionė link Dievo, žmogiškoji prigimtis kaip problema su teigiamomis savybėmis ir neigiamais polinkiais, aplinkos įtaka bei dvasių pasaulis. Kaip sėkmingai eiti į priekį? Šiam tikslui pasiekti yra tam tikrų taisyklių. Jų veikimas patikrintas praktiškai. Jų visai nedaug – viso labo penkios; knygos autorius iš pradžių labiau akcentuoja keturias, o penktąją aptinkame antroje knygos dalyje.

Skaitytojo neturėtų išgąsdinti, žvelgiant iš pirmo žvilgsnio, labai aukšti dvasiniai autoriaus reikalavimai: nuolatinė kalba apie dorybes ir nedorybes. Gali atrodyti, jog knyga skirta ypatingiems žmonėms, beveik šventiesiems. Tiesa, pirminis autorius¹ rašė dvasinio kelio taisykles vienuolinio gyvenimo atstovams. Tačiau visa tai tinka kiekvienam, besirūpinančiam savo dvasios pažanga ir suvokiančiam, jog esame pašaukti tapti dangaus piliečiais. Kiekvienas skaitantysis neturėtų išsigąsti savo dvasinio netobulumo, tinkamiausia laikysena būtų, atlikus vidinės būklės dabartiniu momentu reviziją, neteisti ir neteisinti savęs, bet čia ir dabar pradėti kelionę – dvasinę kovą. Svarbiausia, kad atsirastų troškimas tikram santykiui su Dievu. Būtina suprasti: prasideda naujas dvasinio gyvenimo etapas, labai rimtas, ganėtinai nelengvas, tačiau jo vaisiai bus nuostabūs: „Ko akis neregėjo, ko ausis negirdėjo, kas žmogui į mintį neatėjo, tai paruošė Dievas tiems, kurie jį myli“ (1 Kor 2, 9).

Teol. dr. kun. Arnoldas Valkauskas

¹ Tai knygos „Dvasinė kova“ autorius Lorencas Skupolis. Ši knyga yra „Nematomos kovos“ pagrindas.

KAI KURIŲ TERMINŲ PAAIŠKINIMAS

Apsimarinimas – dorybė, savęs suvaldymas, proto ir valios dominavimas, aistrų, geismų ir norų apribojimas sumažinant patogumą, tačiau tai jokių būdu nėra savęs marimimas ar naikinimas. Krikščioniško apsimarinimo tikslas yra susilpninti piktybinę, net ir po Krikšto likusią gimtosios ir kitų nuodėmių, žmogiškosios prigimties ir jai būdingų aistrų įtaką.

Egzegezė, egzegetinis, egzegetiniai veikalai (gr. *exegesis* – aiškinimas) – Šventojo Rašto tekstų analizė, aiškinimas ir komentavimas, teorinė teologijos disciplina.

„Filokalija“ (gr. *Philokalia*, liet. „Gėrio meilė“) – raštų rinkinys, kurį sudaro įvairių autorių, dvasinio gyvenimo atstovų, vienuolių arba vadinamųjų dykumos tėvų IV–XV a. tekstai dvasinio ir mistinio gyvenimo temomis.

Hesichazmas (gr. *hesychia* – tyla, ramybė) – mistinė maldos tradicija, nenutrūkstama malda, paprastai kartojant žodžius „Jėzau, pasigailėk manęs“, „Jėzau Kristau, gyvojo Dievo Sūnau, pasigailėk manęs“, „Jėzau Kristau, gyvojo Dievo Sūnau, pasigailėk manęs nusidėjėlio“.

Kontempliatyvus, kontempliacija – mistinės teologijos terminas, žymintis specifinį žmogaus sielos būvį, pasiektą mistinės maldos forma, kai žmogus apdovanojamas tiesiogine asmeninio Dievo patirtimi.

Neptikai (gr. *nepsis* – budėjimas, plg. 1 Pt 5, 8) – nuolatinę maldą praktikuojantys asmenys, paprastai vienuoliai arba vadinamieji dykumos tėvai, tai yra asmenys, pasitraukę į vienumą nuolat melstis.

Praksis – asketinio ir maldos gyvenimo praktika, kai asmuo stengiasi, aktyviai bendradarbiaudamas su Dievo malone, žemesnę arba aistringąją sielos dalį pajungti tikėjimo apšviestam protui per askezę: budėjimą, pasninką, maldą, psalmių giedojimą, gailestingumo darbus.

Sugrudimas – žmogaus būseną, pasikartojanti dvasinė nuostata, kai asmuo ne tik susigraudina, bet ir tampa švelnesnis, atviresnis, nuolankesnis. Susigraudinimas tėra emocinė būseną, ji nebūtinai ženklina žmogaus dvasios pasikeitimą.

Teatinų ordinas – popiežiškųjų teisių vyrų vienuolių ordinas, įkurtas 1524 m. Kajetono Tieniečio ir popiežiaus Pauliaus IV. Pagrindiniai ordino tikslai: atgaivinti Bažnyčioje pirmųjų amžių apaštalinę dvasią, praktikuoti griežtą asketinę drausmę, slaugyti ligonius ir sužeistuosius, skirti jėgų studijoms ir doktrininei kovai su erezijomis.

T. ROBERTAS DABKEVIČIUS OSB

*Nikodemas Agiorietis ir
„Nematoma kova“*

Žmonės, rašantys veikalus, turi savo istorijas, o dažnai nutinka ir taip, jog ir patys veikalai turi savas. Taip yra ir su knyga, pavadinta „Nematoma kova“. Išties prie šio veikalo savaip prisidėjo trys skirtingi autoriai: Lorenčas Skupoli (1530–1610), Nikodemas Agiorietis (1748–1809) ir Teofanas Atsiskyrėlis (1815–1894), tačiau iš esmės tai Lorenzo Skupoli darbas. Trumpai pristatykime autorius ir jų indėlį į šį veikalą, pradėdami nuo Nikodemo, kadangi ši knyga publikuota jo vardu.

Nikodemas Agiorietis ir „Nematoma kova“

Nikodemas (tikrasis vardas Mikalojus) gimė 1749 m. Nakso saloje, gana pasiturinčioje šeimoje. Nuo mažens buvo protingas ir smalsus. 1775 m. tapo vienuoliu Atono kalne, prieš tai baigė studijas Smirnoje (1764–1775). Čia, be enciklopedinių žinių, aristotelinės mąstysenos formacijos ir teologijos, dar išmoko senovės graikų, lotynų, italų ir prancūzų kalbas. Kalbų išmanymas jam leido susipažinti su vakarietiška

dvasingumo tradicija, o tai galbūt suteikė polinkį į dvasinį gyvenimą. Du kartus (1777 ir 1784 m.) jis susitiko su Makarijumi Notaru, besilankančiu Šventajame kalne, šis jam pavedė parengti „Šventųjų neptikų Filokaliją“, „Evergetinos“, „Apie dažną Komuniją“ (1777 m.), taip pat paruošti Simeono Naujojo Teologo veikalų publikaciją (1784 m.). Tuo pačiu metu Nikodemas parengė Grigaliaus Palamo (+1359) raštų leidimą. Nikodemas buvo hagiografas, teologas, egzegetas, liturginių himnų autorius, bažnytinės kanonų teisės žinovas, senovinių ir naujų tekstų leidėjas. Iš viso jam priskiriami 107 veikalai.

Vakaruose Nikodemo vardas pirmiausia siejamas su iki mūsų dienų išlikusiu populiariu veikalu „Nematoma kova“, tai graikiška Lorenzo Skupoli veikalų „Dvasinė kova“ („*Combattimento spirituale*“) ir „Rojaus takas“ adaptacija. Nikodemas niekados sau nepriskyrė šio veikalo autorystės. Pirmasis knygos leidimo pavadinimas turėjo tokią antraštę: „Knyga labai pravarti sielai, pavadinta *Nematoma kova*, kitados parašyta protingo vyro, o dabar pagražinta bei pataisyta... labai švento vienuolio Nikodemo...“¹. 1853 m. pakartotinai Atėnuose išleista knyga taip pat buvo su tokiau pačiu pavadinimu, tačiau jos antrasis leidimas 1922 m. tuose pačiuose Atėnuose dėl neapdairumo ar apgalvotai pasirodė su pavadinimu, kuriame jau nebebuvo žodžių „...kitados parašyta protingo vyro...“, o veikalo autorystė buvo priskirta išskirtinai Nikodemui. Ilgainiui įsivyravo įsitikinimas, kad knygos autorius yra ne kas kitas kaip Atono kalno vienuolis Nikodemas.

¹ Βιβλίον ψυχοφελέστατον, καλούμενον ᾠράτος πόλεμος, συντεθὲν μὲν πρὶν παρὰ τινος σοφοῦ ἀνδρὸς, καλλωπισθὲν δὲ νῦν καὶ διορθωθὲν ... παρὰ ... Νικοδήμου ..., Venecija, 1796.

Nikodemo padaryti Skupoli veikalo pakeitimai

Kokius „pagražinimus ir pataisymus“, anot įvadinės knygos antraštės, pridėjo Nikodemas? Pakeitimą galima konstatuoti jau pačiame pavadinime: jame kovą apibūdina ne epitetas *dvasinė*, bet *nematoma*. Knygos prologe Nikodemas paaiškina ir pateisina tokį pavadinimą. Knyga padalyta į dvi dalis: į pirmąją dalį patenka Skupoli „Dvasinės kovos“ 52 skyriai iš 66, o antrąją dalį sudaro likę skyriai ir kitas trumpas Skupoli veikalas „Rojaus takas“, kitaip dar vadinamas „Apie vidinę ramybę“, turintis 15 skyrių. Dėl vienam Nikodemui žinomų priežasčių 2 skyriai buvo visiškai pašalinti: „Dvasinės kovos“ 61 skyrius „Apie išvermę iki mirties“ ir „Rojaus tako“ 8 skyrius „Apie tikėjimą į Švenčiausiąjį Sakramentą ir savęs paaukojimą Viešpačiui“. Iš originalo pašalintos aliuzijos į Romos Bažnyčią bei skaistykla, taip pat ir moterų paminėjimas. Nikodemas tiksliai išsaugojo Skupoli skyrių eiliškumą bei pavadinimus, o originalo tekstą praplėtė gausiomis Biblijos, Rytų tėvų ir Bizantijos tradicijos autorių citatomis iš jo paties publikuotos „Šventųjų neptikų Filokalijos“. Labiausiai jo cituojami autoriai yra Izakas Siras, Bazilijus Cezarietis, Grigalius Palamas, Jonas Aukšaburnis, Maksimas Išpažinėjas ir kiti.

Nikodemas, kuris rūpinosi Grigaliaus Palamo veikalų publikavimu, prie Skupoli teksto apie protinę maldą („Dvasinė kova“, 45 skyrius) pridūrė mokymo apie hesichastinį gyvenimą bei maldą santrauką (46 skyrius). Taip atsiskleidžia jo noras įtraukti tyros maldos, ypač Jėzaus maldos, tradiciją. Vienas skyrius visiškai naujas – tai 25 (26 skyrius Teofano leidinyje) „Apie atminties ir vaizduotės sergėjimą“. Prie šio interpo pridėjo 23 ir 24 skyrių papildymus, gausime santrauką origina-

lesnio Nikodemo veikalo, pavadinto „Patarimų vadovėlis apie penkių juslių, vaizduotės, proto ir širdies sergėjimą“².

Doktrinos bruožai

„Patarimų vadovėlis“ kaip asmeniškėsnis Nikodemo veikalas (nors pats Nikodemas sakosi nieko ne pridėjęs savo, o tik rėmęsis tėvais neptikais) leidžia geriau susipažinti su autorius propaguojama doktrina ir nuspėti, kaip galėjo būti pertvarkytas Skupoli tekstas. Didžiausią įtaką Nikodemo pasaulėžiūrai padarė Maksimo Išpažinėjo ir Grigaliaus Palamo mokymas.

Kalbėdamas apie juslių sergėjimą ir būtiną askezę joms pažaboti, Nikodemas išvardija tiek daug draudimų, kad jutimui beveik nebelieka vietos. Kai kurie jo draudimai šiuolaikiniam žmogui gali sukelti šypsniį ar nuostabą: draudžiami kvėpalai, tabakas, minkštos lovos, žirgai, šunys, paukščiai, vonios, veidrodžiai, dainavimas ir net juokas (Kristus niekada nesijuokė). Tačiau dėl to nereikia stebėtis, kadangi ir dykumos tėvų pasakojimuose yra griežto asketizmo tendencijų. Viename tokiam pasakojime kalbama, kaip kartą, visiems susėdus agapės, vienas brolis pradėjo prie stalo juoktis. Tai pamatęs, aba Jonas (Kolobas) pradėjo verkti ir pasakė: „Kas šio brolio širdyje, kad jis juokiasi, kai turėtų verkti, nes valgo agapę?“³ Arba dar: „Senolis išvydo kažką besijuokiantį ir jam sako: „Mums reikės duoti apyskaitą už visą mūsų gyvenimą dangaus ir žemės akivaizdoje, o tu juokiesi?“⁴ Laimei, toks

² Συμβουλευτικὸν ἐγχειρίδιον περὶ φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθήσεων τῆς τε φαντασίας τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας ..., Viena, 1801. Pakartotinis leidimas Atėnuose 1885, Volos 1958.

³ Dykumos tėvų pamokymai, *Jonas Neūžauga* 9.

⁴ *Coll. Syst.* III, 41.

atšiaurumas ir apsimarinimas nėra vyraujanti dykumos tėvų laikysena. Kitos dykumos tėvų ištaros leidžia suprasti, kad askezė turi būti protinga, o svarbiausia – kilti iš giliausio žmogaus troškimo susivienyti su Dievu. Nors Nikodemus perdėtai paneigia pasaulį bei materiją ir julsėms uždeda nepakeliamus draudimus, vis dėlto jis teisus, nes išoriniame pasaulyje ir pasaulio daiktuose pastebi pavojų, taip pat juose slypinčią galią sužadinti žmogui aistras ir atskirti jį nuo Dievo – vienintelio palaimos šaltinio. Jis taip pat teisus tvirtindamas, jog reikalinga kova, askezės kelias, kad žmogus atitrauktų protą, vaizduotę ir širdį nuo bet kokio aistringo prisirišimo, kad, tapęs laisvas, galėtų mėgautis dvasiniais džiaugsmais. Mat Adomo nuopuolis ir yra tai, kad, nustojęs mėgautis dvasiniais džiaugsmais, žmogus pasiduoda pasaulio ir kūno malonumams. Kristaus įsikūnijimo tikslas buvo atkurti nuodėmės pažeistą žmogaus prigimtį. Tik su Šventosios Dvasios, gautos per Krikštą, pagalba žmogus gali atgauti pirmąją laisvę ir skaidrumą. Tačiau Krikšto metu gauta malonė žmogaus dar visiškai neperkeičia, mat tas perkeitimas ir supanašėjimas su Kristumi glūdi žmoguje kaip potenciali, o tam, kad jis visiškai išsiskleistų, reikia, jog dvasia nuožmiai kovotų su kūnu. Tokia logika pagrindžia dvasinę kovą ir askezę.

Visas Nikodemo mokymas apie širdies maldą remiasi vaizduotės, širdies, sielos ir dvasios supratimu. Vaizduotė yra vidinė sielos julsė. Ji iš prigimties subtilesnė ir dvasiškesnė nei išorinės julsės, kita vertus, labiau juslinė nei intelektas, todėl vaizduotė – tarsi tiltas, riba ir siena tarp intelekto bei jausmų. Anot Maksimo Išpažinėjo, kuriuo seka Nikodemus, Liuciferis ir Adomas buvo sukurti be vaizduotės. Vaizduotės atsiradimas pastūmėjo į nuopuolį. Tačiau Kristus – naujasis

Adomas – neturėjo vaizduotės, mat ji yra velnio išradimas ir į jį panaši. Vaidmuo, kurį atlieka vaizduotė, priimdama išorinių daiktų išpaudus ir manipuliudama gautais proto paveikslais, yra labai svarbus. Jeigu žmogus nori susivienyti su Dievu, privalo iš vaizduotės pašalinti bet kokią paveikslą, net ir labiausiai protinį⁵.

Darbšti bitė

Bažnyčios mokytojas šv. Ambraziejus tradiciškai lygina mas su bite. Kaip bitė surenka medų iš įvairių žiedų, taip ir jis savo egzegetiniams veikalams nesibodėjo ieškoti įkvėpimo iš tėvų graikų, o moralės klausimais – iš pagonių filosofų, ypač iš Cicerono. Panašiai galima pasakyti ir apie Nikodemą: ne kartą savo veikalų įvaduose ar laiškuose pamini, kad išminties semiasi ne iš savo paties fondų, bet iš gilios vienuoliškosios tradicijos, iš įžymių tėvų, tokių kaip Maksimas Išpažinėjas ar Grigalius Palamas. Todėl ir į šią jo padarytą Skupoli veikalo adaptaciją reikia žiūrėti kaip į troškimą Atono vienuoliams ir kitiems graikiškai kalbantiems tikintiesiems pateikti puikų veikalą, tik su šiek tiek su rytietišku atspalviu, apie dvasinį gyvenimą ir jame vykstančią kovą. Nikodemas galėjo pats

⁵ Išties stebėtina, kad Nikodemas čia visiškai pritaria neigiamam Maksimo Išpažinėjo požiūriui į vaizduotę. Nikodemas puikiai išmanė ignaciškąjį dvasingumą ir iš jo buvo patyręs, kad vaizduotė gali vaisingai pasitarnauti mąstomojoje maldoje, per kurią žmogus vaizdžiai išgyvena Jėzaus gyvenimo įvykius. Teigti, kad vaizduotė atsirado per velnio veikimą, būtų klaidinga. Evagrijus Pontietis, mokydamas apie tyrąją maldą, arba kontempliaciją, teigė, kad net ir paprasta mintis gali jai tapti kliūtimi, tačiau niekada netvirtino, kad vaizduotė iš esmės bloga. Maksimas Išpažinėjas, visame kame labai priklausančias nuo Evagrijaus doktrinos, pats padarė išvadą, kad vaizduotė sukuria ekraną tarp Dievo bei intelekto ir trukdo pastarajam betarpiškai kontempliuoti Dievą.

įsitikinti Skupoli knygos „Dvasinė kova“ populiarumu, nes Venecijoje, kur leisdavo savo veikalus, iki 1780 m. šis Skupoli darbas buvo išleistas 15 kartų. Tai ne vienintelis atvejis, kai Nikodemas adaptavo vakarietišką veikalą. Jis dar išleido „Dvasinės pratybas“⁶, išvertė didžiąją dalį aštuonių dienų rekolekcijų pagal ignaciškąjį metodą iš italų jėzuito G. P. Pina-monti knygos „Esercizi spirituali di S. Ignazio di Loyola distinti e divisi nella meditatione, negli esami e nelle lezioni“ (Venecija, 1704).

Nors niekam nekilo įtarimų dėl tikrosios „Nematomos kovos“ autorystės, bet Atono vienuoliai greitai susiprato, kad Nikodemo „Dvasinės pratybos“ buvo akivaizdi vakarietiškos knygos adaptacija, ir skundėsi, jog Nikodemas per daug „katalikizuoja“. Tačiau tai nesumažino knygos populiarumo.

Lorencas Skupoli ir „Dvasinė kova“

Kaip jau minėta anksčiau, Nikodemo veikalas „Nematoma kova“ rėmėsi kitados parašyta „išmintingo vyro“ knyga. Tas neįvardytas išmintingas vyras buvo italas Frančeskas Skupoli (1530–1610) – vienuolis teatinas vardu Lorencas. Jis gimė Otrante apie 1530 m., būdamas keturiasdešimties metų, įstojo į Teatinų ordiną. Noviciatą atliko Neapolyje, 1571 m. sausio 25 d. davė amžinuosius įžadus ir nuo tada gavo Lorenzo vardą. 1577 m. išventintas kunigu. Gyveno ir darbavosi Neapolyje, Milane, Genujoje, Romoje ir Venecijoje. 1585 m. tapo melagingo ir labai apsikriai suplanuoto apkaltinimo auka, buvo

⁶ Γυμνάσματα πνευματικὰ διαμοιρασμένα εἰς μελέτας ἐξετάσεις καὶ καὶ ἀναγνώσεις ... καλλωπισθέντα τε καὶ ... διορθωθέντα καὶ σημειώσεσι διαφόροις καταγλαισθέντα παρὰ τοῦ κυρίου Νικοδήμου ..., Venecija, 1800. Pakartotinis leidimas 1869 m., trečiasis leidimas Atėnuose 1895 m.

metams įkalintas ir nuo to laiko suspenduotas, pažemintas į paprastų brolių, ne kunigų, rangą. Lorencas nuolankiai priėmė bausmės nuosprendį ir tyliai gyveno nuošalyje savo giliu nusizėminimu mokydamas aplinkinius. Jis niekuomet nepateikė apeliacijos, kad jo byla būtų iš naujo persvarstyta ar sušvelninta bausmė. Netrukus prieš mirtį, 1610 m. balandžio 29 d., Generalinė kapitula jį reabilitavo ir iš naujo suteikė teisę aukoti šv. Mišias. Šis Generalinės kapitulos aktas yra Lorenzo nekaltumo, o sykiu ir jo herojiškos dorybės pripažinimas. Jis mirė Neapolyje 1610 m. lapkričio 28 d.

Nepaprastai populiarius veikalas

Paprastai veikalas „Dvasinė kova“ priskiriamas Lorencui. Pirmasis leidimas pasirodė 1589 m. Venecijoje. Knygoje buvo viso labo 24 trumpi skyreliai. Veikalo autorius nenurodytas, bet vėliau knyga išleista Skupoli vardu. Tais pačiais metais išėjo antrasis leidimas jau su 33 skyriais. Šis tekstas buvo daugybę kartų išspausdintas Italijoje ir kitur. 1590 m. pasirodė pirmasis vokiškas knygos vertimas, o kiek vėliau lotyniškas; 1595 m. išleistas pirmasis prancūziškas knygos vertimas, o 1598 m. – pirmasis angliškas vertimas. 1599 m. knyga išleidžiama Neapolyje su papildomais 27 skyriais. Nuo 1589 iki 1610 m., dar esant gyvam Lorencui, „Dvasinė kova“ išleista mažiausiai 60 kartų. 1657 m. sudarytas galutinis „Dvasinės kovos“ variantas: prie Neapolio 1599 m. leidimo su 60 skyrių prijungus 6 skyrius iš veikalo apie kovą su velniu mirties valandą⁷.

Didžiausias knygos pasisėkimas buvo XVII–XVIII a. 1608 m. „Dvasinė kova“ išversta į ispanų ir katalonų, 1656 m. –

⁷ „Modo di apparecchiarsi agli assalti del nemico nel tempo della morte“.

į flamandų ir baskų, 1666 m. – į portugalų, 1685 m. – į kroatų ir lenkų, 1723 m. – į armėnų, o 1775 m. – į arabų kalbas. Vėliau pasirodė graikiškas ir rusiškas vertimai, dar po kurio laiko išėjo vertimai kinų, japonų, vengrų ir rumunų kalbomis. Būta vertimo ir lietuvių kalba. Iki mūsų dienų žinoma daugiau kaip 600 „Dvasinės kovos“ leidimų.

Dvasinė doktrina

Ši knyga apibūdinama kaip dvasinė strategija. Išties į vieną visumą ji aprėpia vidinę kovą, kad, sekant Kristaus pavyzdžiu, būtų pasiekta tyra Dievo meilė.

Galutinis „Dvasinės kovos“ variantas turi 5 pagrindines dalis. Visų pirma reikia žinoti, koks yra siekiamas tikslas – krikščioniškas tobulumas. Su tokiu įžanginiu klausimu Skupoli labai primena Jono Kasijono „Pokalbius“, iš kurių pirmasis nagrinėja vienuolio siekį ir galutinį tikslą. Kasijonas apibrėžia, kad galutinis vienuolio, o kartu ir kiekvieno žmogaus tikslas – Dievo Karalystė, o siekis, į kurį bus nukreipti visi žmogaus veiksmai ir triūsas, – tai širdies tyrumas⁸. Kasijonas remiasi vienu iš palaiminimų, kuris skelbia: „Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą“⁹. Skupoli savo ruožtu perspėja, kad krikščioniškasis tobulumas neglūdi išoriniuose darbuose ar praktikose. Krikščioniškasis tobulumas iš esmės – vidinė žmogaus kokybė, nes „tobulumas skleidžiasi tik vienybėje su Dievu: tai nuoširdus Dievo gerumo ir didybės garbinimas, savo silpnumo bei polinkio į blogį pripažinimas; meilė Dievui ir savimeilės atsisakymas; paklusnumas ne tik Dievui, bet ir

⁸ Žr. Jean Cassian, Conférences I–VII, *Sources Chrétiennes* 42, Paris, 1955, I, 4–6.

⁹ Mt 5, 8.

visiems kūriniais – iš meilės Dievui; savo valios atsisakymas bei paklusimas Dievo valiai, – nuoširdžiai, dėl Dievo garbės“.

Po šios įžangos Skupoli nurodo penkias priemones, kurio-
mis galima pasiekti tą tobulumą: a) nepasitikėti savimi (2 sky-
rius); b) kliautis vien Dievu (3–6 skyriai); c) kovoti: ištaisyti
ydas (7–26 skyriai), laimėti pergalę prieš velnią (27–32 sky-
riai), įdiegti dorybes (33–43 skyriai); d) malda, meditacija
(44–52 skyriai); e) Komunija (53–56 skyriai). Veikalas baigia-
mas keliais praktiniais patarimais (57–61 skyriai) ir svarsty-
mais apie mirtį (62–66 skyriai). Pagrindinė dalis yra trečioji
(„Dvasinė kova“), ji ir davė pavadinimą visam veikalui.

Šaltiniai

Sunku nustatyti tiesioginius „Dvasinės kovos“ šaltinius, kadangi Skupoli, skirtingai nuo Nikodemo, jų išsamiai ne-
cituoja. Tačiau akivaizdu, kad Skupoli gerai išmanė asketinę
tradiciją, o kartu ir dvasingumą, būdingą XVI amžiui, pa-
žymėtam kova su reformacija. Skupoli žodyne galima rasti
Bažnyčios tėvų sukurtų terminų ir posakių. Kai jis sako, kad
tobulumas yra „Dievo meilė ir neapykanta sau pačiam“, regis,
cituoja šv. Augustino formulę „meilė Dievui iki neapykantos
sau pačiam“¹⁰. Pati veikalo pradžia su iškeliamu klausimu,
koks yra krikščioniškas tobulumas ir kaip jo reikia siekti, pri-
mena Jono Kasijono „Pokalbius“. Jono Kasijono dvasinės ko-
vos tematika jaučiama Skupoli knygos puslapiuose. O jeigu
kalbame apie didesnę ar mažesnę Jono Kasijono įtaką, tuo-
met reikia paminėti ir dykumos tėvų, ypač Evagrijaus Pontie-
čio, indėlį. Šią hipotezę patvirtina ir tai, kad Nikodemus gana

¹⁰ *De civitate Dei* XIV, 28 skyrius.

lengvai rado vėlesnių Rytų tėvų citatų, kurios puikiai derėjo su Skupoli dėstomomis temomis ir mintimis. Nikodemo dažniausiai cituojami tėvai: Izaokas Siras, Maksimas Išpažinėjas ir Jonas Klimakas, buvo labiausiai pasidavę Evagrijaus įtakai.

Iš lotynų Bažnyčios tėvų didžiausią įtaką padarė šventieji Augustinas ir Bernardas. Kai kurie tyrėjai pastebi ir rėmimąsi šv. Tomu Akviniečiu. Iš XVI a. autorių labiausiai jaučiama šv. Ignaco Lojolos įtaka.

Teofanas Atsiskyrėlis ir „Nematomos kovos“ vertimas

Galiausiai prieiname prie trečiojo asmens, kuris prisidėjo prie Skupoli veikalo istorijos, – tai Teofanas Atsiskyrėlis. Jis, tiesa, netiesiogiai dirbo su Skupoli veikalu – išvertė ir adaptavo Nikodemo Agoriečio „Nematomą kovą“.

Trumpai apie jį. Teofanas Atsiskyrėlis (tikrasis vardas Georgijus Vasiljevičius Govorovas) gimė 1815 m. sausio 10 d. Černavskajoje, tuometinėje Orlovo gubernijoje. Po studijų įvairiose seminarijose, tarp jų ir Kijeve, jis 1841 m. vasario 15 d. gauna vienuolišką abitą ir Teofano vardą. Tais pačiais metais įšventinamas į diakonus, o vėliau į kunigus. 1842 m. jis dėsto psichologiją Novgorodo seminarijoje, o po trejų metų tampa moralinės ir pastoracinės teologijos profesoriumi Sankt Peterburgo Dvasinėje akademijoje. 1847 m. Teofanas penkeriems metams išvyksta į Jeruzalę darbuotis rusų misijose. Jis aplanko Šventąją žemę ir daugybę vienuolynų. Vėliau praleidžia dvejus metus Konstantinopolyje. Ši septynerių metų viešnagė jam leido puikiai išmokti graikų kalbą. Grįžęs į Rusiją, Teofanas paskiriamas Sankt Peterburgo Dvasinės akademijos rektoriumi. 1859 m. konsekruotas

Tambovo vyskupu, vėliau, 1863 m., perkeltas į Vladimirą. Tačiau 1866 m. vyskupas Teofanas pasiprašė atleidžiamas nuo vyskupo tarnystės, kad galėtų pasitraukti į vienumą. Toks leidimas jam buvo suteiktas. Tada jis pasitraukė į Vyšos vienuolyną, kur praleido dvidešimt aštuonerius metus iki pat mirties – 1894 m. sausio 6 d. Savo ermitaže ištisas dienas praleisdavo vienas, paskendęs gilioje maldoje, rašė įvairius veikalus, vertė knygas, atsakinėjo į gausius laiškus ir tapė ikonas.

Teofanas buvo nenuilstantis darbininkas, puikiausiai pasiruošęs plunksnos darbui. Kaip minėta, mokėjo graikų kalbą, be jos, dar ir prancūzų, anglų, vokiečių kalbas. Turėjo gausią biblioteką, joje buvo knygų įvairiomis kalbomis. Jo paties kūryba apima 466 pavadinimus, daugelis Teofano veikalų pakartotinai perleisti. Ant jo antkapio užrašyti trys pavadinimai, apibūdinantys jo literatūrinės kūrybos lauką: *Filokalija*, *Šventojo Pauliaus laiškų komentaras*, *Krikščioniškosios moralės apžvalga*.

Turėdamas tikslą pamokyti kitus geriau melstis, Teofanas imasi versti Bažnyčios tėvus ir dvasinius autorius. Tarp kitų veikalų, išverčia šv. Antano gyvenimą (1873 m.), Simeono Naujojo Teologo homilijas (1877 m.), praktinius ir teologinius skyrelius (1881 m.), Simeono gyvenimą (1877 m.), Bažnyčios tėvų tekstų rinkinį „Apie blaivumą ir maldą“ (1881, 1889 m.). Jis naujai išverčia „Filokaliją“, pataiso ir papildo šią knygą (1877–1889 m.). 1886 m. pasirodo Teofano išversta Nikodemo Agioriečio knyga „Nematoma kova“.

Vis dėlto negalima būtų tvirtinti, kad Teofanas paprasčiausiai pasitenkino tuo, kad išvertė Nikodemo knygą. Išties jo vertimas nėra pažodinis: vertė laisvai ir kartais atsiribojo nuo graikiško teksto. Pirmoje knygos dalyje Teofanas nuosek-

liai išlaiko Nikodemo ir Skupoli knygų skyrių pavadinimus ir eiliškumą, tačiau 23 skyrių, kuris Skupoli ir Nikodemo veikaluose įvardytas „Kiti būdai, kaip valdyti mūsų jusles pagal įvairias pasitaikančias aplinkybes“, pavadino „Kaip nuo juslinių įspūdžių pereiti prie moralinių ugdomųjų pamokų“, nors skyrelių turinys beveik vienodas. Po šio skyrelio Teofanas priduria naują skyrių pavadinimu „Bendros pamokos, kaip elgtis su juslėmis“ – tokios dalies nėra nei Skupoli, nei Nikodemo knygose. Pirmosios dalies pabaiga taip pat labiau asmeninis Teofano darbas nei pažodinis Nikodemo vertimas. Pirmosios Nikodemo knygos dalies pabaigoje nuo 45 skyriaus ir Teofano 46 skyriuje pradedama nagrinėti malda ir įvairios jos formos. Pats Nikodemas seka Skupoli tekstu, o Teofanas atsiriboja nuo graikiško teksto ir nuo 48 iki pat 53 skyriaus pateikia kitokius skyrių pavadinimus, pristato maldą labiau iš hesichastinės tradicijos. Antroje knygos dalyje, bent jau kalbant apie skyrelių pavadinimus ir eiliškumą, Teofanas ištikimai seka Nikodemo tekstą.

Apie kitus pakeitimus ir savitus Teofano vertimo bruožus plačiau galima paskaityti H. A. Hodgeso įvade knygai „Unseen warfare“ (žr. literatūros sąrašą).

Pabaigos žodis

Lorenzo Skupoli knygos „Dvasinė kova“ suteikiamai dvasinei naudai paremti pakanka šv. Pranciškaus Saleziečio autoriteto. Vieną dieną kažkas jo pasiteiravo, kas buvo jo dvasios vadovas. Pranciškus iš kišenės išsitraukė knygą „Dvasinė kova“ ir tarė: „Štai! Tai mano vadovas“. Išties jis teigė, kad, be Biblijos, pakanka dviejų knygų: „Kristaus sekimo“ ir „Dvasinės

kovos“. Pastarąją vertino už pateikiamas praktines nuorodas, kaip gyventi aktyvų dvasinį gyvenimą.

Krikščionybė nėra vien tik tikėjimo tiesų kodeksas. Šventajame Rašte aiškiai aptinkame, kad tikėjimas turi būti parodomas konkrečiais darbais. Jėzus yra pasakęs, kad meilė jam įrodoma jo žodžių laikymusi¹¹. Taigi, egzistuoja būtinas, neatsiejamas ryšys tarp vidinio akto – tikėjimo į Dievą ir meilės proveržio į Jį, ir iš kitos pusės – tarp konkrečių žmogaus veiksmų, sakytume, *praksis*, kuri įtraukia visą žmogų: kūną, sielą, dvasią, kad aktyviai atsilieptų į Dievo malonę ir bendradarbiautų su ja. „Nematoma kova“ pateikia aiškias, konkrečias priemones, kaip kovoti su netvarkingais žmogaus polinkiais ir išorėje egzistuojančiais antagonistais; parodo, kaip išsikovoti laisvę, kad iš vidinės harmonijos išdygtų nesavanaudiška meilė Dievui ir kitam žmogui. Šią knygą galima traktuoti kaip *gyvenimo regulą* ir todėl dera pacituoti šv. Benedikto žodžius, kuriais jis užbaigia vienuoliams skirtą regulą: „Kad ir kas būtum, tu, kuris skubi į dangiškąją tėvynę, iš pradžių su Kristaus pagalba įvykdyk šios nedidelės Regulos reikalavimus ir tuomet, Dievui globojant, pasieksi didesnių išminties bei dorybės aukštumų.“¹²

¹¹ Žr. Jn 14, 21–23.

¹² Šventojo Benedikto *regula*, 73 skyrius.

Literatūra

1. Argyriou Astérios, *Nicodème l'Hagiorite (1749–1809)*, *Revue des Sciences Religieuses*, tome 50, fascicule 1, 1976, p. 38–51.
2. Bartolomeo Mas, *Scupoli*, In: *Dictionnaire de spiritualité*, tome XIV, col. 467–484.
3. Daniel Stiernov, *Nicodème l'Hagiorite*. In: *Dictionnaire de spiritualité*, tome XI, col. 234–250.
4. M. Viller, *Nicodème l'Hagiorite et ses emprunts à la littérature spirituelle occidentale*, *Revue d'ascétique et de mystique*, tome V, 1924, p. 174–177.
5. *Unseen warfare: the 'Spiritual combat' and 'Path to Paradise' of Lorenzo Scupoli*, edited by Nicodemus of the Holy Mountain and revised by Theophan the Recluse; translated [from the Russian] by E. Kadloubovsky and G. E. H. Palmer; introduction by H. A. Hodges, London: Mowbrays, 1978.
6. Coll. Syst. – *Les apophtegmes des pères. Collection systématique, chapitres I–IX*, Ed. Guy, J.–C., *Sources Chrétiennes* 387, Paris 1993.

VERTĖJOS PRATARMĖ

Ši knyga skirta krikščionims, kurie išgirdo Viešpaties žodžius: „**Taigi, būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas**“ (Mt 5, 48).

Minėtus žodžius Jėzus ištare Kalno pamoksle, kuris yra tobulumo esmės, tai yra absoliučios meilės raiškos pasaulyje programa kiekvienam krikščioniui, galop kiekvienam asmeniui, ieškančiam Dievo artumos, trokštančiam susivienyti su Juo ir tikinčiam Jo pažadu dėl amžinojo gyvenimo, kuris prasideda mums gimus ir tęsiasi po mirties, tiesa, kitaip. Gyventi Kalno pamokslo palaiminimais, tai yra rasti taip ieškomą laimę jau žemėje, pajėgus tik iš savimeilės išsilaisvinęs žmogus, kurio vidinis „aš“ įveikia išorinį ir, kaip sako apaštalas šv. Paulius: „**Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus**“ (Gal 2, 20).

Išversti šią knygą mane paskatino tai, jog čia, manau, ir yra labai konkrečiai aprašytas nuodėmingo žmogaus tapimo (rekonstrukcijos) Kristaus paveikslu kelias („**Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą**“ (Pr 1, 27)), jis iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti aiškus ir paprastas, tačiau taip nėra. Jis būtų paprastas, jei žmogus, nors ir siekdamas kilnių tikslų, būtų pajėgus tai įgyvendinti. Deja, nuodėmės sužalota prigimtis nebegali gyventi meile, nes savimeilė – meilės priešingybė – yra pavergusi žmogaus protą, valią ir širdį. Savimeilei skatinti

palankus ir šis laikmetis, kai žmonija neatpažįsta tikrųjų, jos dievišką prigimtį atitinkančių vertybių ir ne tik kad jų nesi-
renka, bet ir vis labiau linksta į nuodėmę, egoizmą, savęs pa-
tenkinimą, o tai reiškia, jog nežino tiesos apie save ir pasaulį,
nesuvokia gyvenimo šioje žemėje pašaukimo bei prasmės.
Žmogus, sukurtas mylėti Dievą, save ir artimą, dažnai priima
piktosios dvasios, pasaulio arba sugedusios savo prigimties
vilionę ir žengia visiškai priešingu keliu. Toks žmogus mano,
jog yra būdų tapti laimingam savo jėgomis, suvokiant tiesą at-
sietai nuo Dievo apreiškimo, Katalikų Bažnyčios mokymo ir
tradicijos, pasitelkiant jam priimtinus būdus, technikas, nors
tai dažnai, labai apsukriai manipuliuojant žmogaus troškimu
justi pasitenkinimą ir bėgti nuo kančios, veda tik į save patį,
taip atima galimybę priimti Dievo teikiamą pagalbą ir pasi-
rinkti iš esmės teisingą mąstymo bei veikimo kryptį.

Dažnai skaitydama Pirmojo laiško korintiečiams 13 sky-
rių, kuriame apdainuojama meilė, jos svarba ir požymiai, nie-
kaip nesuprasdavau tų žodžių, kur sakoma: **„Ir jei išdalyčiau
vargšams visa, ką turiu, jeigu atiduočiau savo kūną sudegin-
ti, bet neturėčiau meilės, nieko nelaimėčiau“** (1 Kor 13, 3).
Jeigu tai ne meilė, tai kas tuomet? Kokia tikroji meilė? Kokie
jos bruožai ir kokia turiu būti, kad mokėčiau mylėti taip, kaip
myli Dievas?

Perskaičiusi šią knygą, raktą į atsakymą radau tame pa-
čiame laiške: **„meilė kantri, meilė maloninga, ji nepavydi“**
(1 Kor 13, 4) ir, manau, suvokiau, kaip, bendradarbiaujant su
Dievo malone, įmanoma pasiekti tokią meilę, kaip šio pasau-
lio žmogui tapti tokia meile. Manau, supratau, kaip įmanoma
melstis už priešus ir juos pamilti, kaip sunkiausius išgyvenimus
priimti lyg didžiausią dovaną ir Dievo meilės man apraišką.

Nuodėmė ne tik atskyrė žmogų nuo Dievo – vienintelio ir tikro gyvybės šaltinio, bet ir taip subjaurojo jo vidų, kad žmogaus prigimčiai savitą ramybę atidavė aistrų ir ydų atakai, jų išvešėjimui žmogaus širdyje, prote, valioje. Tikriausiai nerastume žmogaus, kuris džiūgautų gyvendamas nuolatiniai nerime ir įtampoje. Matome, kaip į pasaulio sumaištį patekęs žmogus griebiasi įvairiausių metodikų ir praktikų, kad tik pajėgtų pabėgti nuo nerimo, baimių, nesaugumo, panikos ir t. t. Ši knyga siūlo kelią, kuris, mano supratimu, saugiai ir užtikrintai nuvestų ten, kur, anot apaštalo Jono: „**Jis nušluostys kiekvieną ašarą nuo jų akių; ir nebebus mirties, nebebus liūdesio nei aimanos, nei sielvarto, nes kas buvo pirmiau, tas praėjo**“ (Apr 21, 4).

Tik ar to norime? Į šį klausimą turime atsakyti mes patys, nes, kaip teigia „Nematomos kovos“ sudarytojas Nikodemus Agiorietis (Šventkalnietis), daug krikščionių galėtų pasiekti tobulumą, bet nenori. O nenori todėl, kad, pradėjus tobulumo siekti šioje knygoje nurodytu keliu, esminė kova vyksta su pačiu savimi. Priešintis savo aistroms reiškia apriboti save, marintis, vadinasi, nešti kryžių, kuris iš esmės yra mūsų išganymo priemonė, bet labai jau nepatogi ir nemiela. Visa, kas nemaitina mūsų savimeilės, dažniausiai atmetama, teisinantis, kad, deja, tokia prigimtis, toks charakteris, galop metamas kaltinimas Dievui, kad būtent Jis taip mane sukūrė. Ydinga meilė sau skatina asmenybę ne sleistis, o uždaro ją savyje, atskiria nuo Dievo ir žmonių.

Knygos sudarytojas, remdamasis Bažnyčios tėvų, atsiskyrėlių patirtimi bei mokymu, siūlo metodologiškai paprastą, bet daug atkaklumo, ištvermės ir uolumo reikalaujantį būdą, iš pagrindų pakeisiantį mūsų buvimo šiame pasaulyje kokybę

ir tai, apie kā evangelistas Matas sako: „Jūs pirmiausia ieškotie Dievo karalystēs ir jo teisumo, o visa tai bus jums pridēta“ (Mt 6, 33) ir: „Verčiau kraukitēs lobī dangujē, kur nei kandys, nei rūdys neēda, kur vagys neīsilaužia ir nevagia“ (Mt 6, 20).

Juk jei „Meilē niekada nesibaigia“ (1 Kor 13, 8), o „kai ateis metas tobulumui, kas yra dalinis – pasibaigs“ (1 Kor 13, 10), tai galima daryti prielaidā, kad visa, kā mes, padedant Dievo malonei, darysime, kad taptume kantrūs, malonūs, nepikti, nepavydūs, ištvermingi, pritariantys tiesai ir džiugūs, nesidžiaugiantys neteisybe ir kupini vilties, visa tai išliks, nes Meilē yra amžina, o tai, kā išvardijome, yra jos amžinumo bruožai ir tas lobis, kurį rasime po mirties.

Ir kaip parašyta: „Būkite šventi, nes aš esu šventas“ (1 Pt 1, 16).

ORIGINALI RUSIŠKO VERTIMO PASTABA

Šios knygos originalo antraštėje nurodyta, kad knygą parašė kitas asmuo – vienas išmintingas vyras, o ne Nikodemus Agiorietis (Šventkalnietis), jis tiktai ją peržiūrėjo, pataisė ir papildė pastabomis, dykumos tėvų ir kitų švento gyvenimo asmenų veikalų citatomis. Todėl atsiskyrėliui Nikodemui ši knyga labiau priskiriama dvasiškai, o ne dėl autorystės. Verčiant šią knygą, buvo laikomasi nuomonės, jog jos turinį tikėtų papildyti pastabomis ir liudijimais iš leidinio „Gėrio meilė“. Dėl šios priežasties, siekiant teksto vientisumo ir sklandumo, teko pakeisti kai kuriuos originalius posakius, todėl ši knyga laikytina ne tiek tikslu vertimu, kiek laisvu atpasakojimu.

ĮVADAS

Ši sielai naudinga knygelė pagrįstai pavadinta „Nematoma kova“.

Kaip ir daugumos šventų bei Dievo Dvasios įkvėptų Senojo ir Naujojo Testamento knygų pavadinimų, šios knygos pavadinimas „Nematoma kova“ atspindi objekto, kurį ji nagrinėja, esmę. Pavyzdžiui, Pradžios knyga byloja apie pasaulio sukūrimą iš nebūties; Išėjimo knyga aprašo Izraelio sūnų išėjimą iš Egipto; Kunigų knyga – kunigų luomo elgsenos įstatus; Karalių knyga perteikia karalių gyvenimą ir veiklą; Evangelija kalba apie didelį džiaugsmą, nes **„gimė pasaulio Gelbėtojas ir visiems nurodo teisingą kelią į išgelbėjimą ir amžinąjį gyvenimą“** (žr. Lk 2, 10–11). Tai kas gi nesutiks, kad dėl turinio ir nagrinėjamų objektų ši knyga pelnytai pavadinta „Nematoma kova“?

Šioje knygoje pateikiamas mokymas ne apie jusrėmis jaučiamą ir matomą kovą ir ne apie matomus, kūniškus priešus, bet apie minčių, t. y. nematomą, kovą, kurią prisiima krikščionis nuo krikšto momento pažadėdamas Dievui kovoti už Jį dėl dieviško Jo vardo šlovės net iki pat mirties (apie tai minima Skaičių knygoje: **„Todėl ir sakoma Viešpaties karų knygoje“** (Sk 21, 14)). Manytina, kad būtent taip kitais žodžiais kalbama apie nematomą kovą ir apie bekūnius, nematomus priešus, t. y. įvairias aistras, kūno geismus, žmogaus nekenčiančius

demonus, nesiliaujančius pulti dieną ir naktį. Apie tai apaštalas Paulius kalba laiške efeziečiams: „**Mes grumiamės ne su krauju ir kūnu, bet su kunigaikštystėmis, valdžiomis, šių tamsybių pasaulio valdovais, ir dvasinėmis blogio jėgomis dangaus aukštumose**“ (Ef 6, 12).

Kaip moko knyga, kariai, besikaunantys šioje nematomoje kovoje, – visi krikščionys, jų vadas – Viešpats Jėzus Kristus, jis apsuptas ir lydimas visų šimtinių bei tūkstantininkų, t. y. visos hierarchijos angelų bei šventųjų; veiksmo vieta, kovos laukas, kur vyksta mūšis, – pati širdis ir visas vidinis žmogus, kovos laikas – visas mūsų gyvenimas.

Kokiais ginklais šioje kovoje apginkluojami kariai? Įsidėmėk! Mums pasitarnaus:

- šalmas – tobulas netikėjimas, nepasitikėjimas (nepasikliovimas) savimi;
- skydas ir šarviniai marškiniai – drąsus Dievo tikėjimas ir tvirtas pasitikėjimas Juo;
- šarvas ir antkrūtinis – Jėzaus kančios apmąstymas;
- diržas – kūniškų aistrų sutramdymas;
- batai – nuolankumas ir nuolatinis silpnumo pripažinimas bei jutimas;
- pentinai – kantrybė gundymo metu ir pareigų apleidimo (arba nerūpestingumo, aplaidumo) įveikimas;
- kardas, kurį jie nuolat laiko vienoje rankoje, – malda: tiek žodinė, tiek ir mąstomoji – širdies;
- ietis (trišakis), kurią jie laiko kitoje rankoje – tvirtas apsisprendimas nepritarti mus puolančiai aistrai, su pasipiktinimu ją atstumiant nuo savęs, neapkenčiant iš visos širdies;

- ištekliai ir maistas, kuriais jie stiprinasi, idant pasipriešintų priešui, – dažna Eucharistija (ir dvasinė).

Šviesi ir be debesėlio atmosfera, padedanti iš tolo pamatyti priešą, – nuolatinės proto pratybos lavinantis pažinti dieviškąją tiesą, nuolatinis valios ugdymas, kreipiant ją tik į tai, kas malonu Dievui, taika ir širdies ramybė.

Knyga „Nematoma kova“ (t. y. **Viešpaties kova**), padeda Viešpaties kariams išmokti pažinti įvairius gundymus, formos ir būdų gausa pasižyminčias pinkles, protu nesuvaldomas veidmainystes ir sukybes, kurias prieš juos naudoja proto (minčių) priešai, pajungę jausmus ir fantaziją, praradę Dievo baimę, ypač panaudodami keturis dalykus, kuriuos jie įmeta į širdį mirties valandą: netikėjimą, neviltį, garbėtrošką ir jų pačių apsireikimą šviesos angelais.

Išmokę visa tai atpažinti, kariai patys geba sužlugdyti priešų pinkles, kovoti su jais; supranta, kokia taktika reikalinga, kokio kovos įsakymo tam tikru atveju reikia laikytis ir su kokia drąsa stoti į kovą. Trumpai sakant, su šia knyga kiekvienas žmogus, troškantis išgelbėjimo, išmoksta nugalėti savo nematomus priešus, kad įgytų tikrų dieviškų dorybių lobyną ir taip gautų nevystantį vainiką bei amžiną pažadą, kas yra vienybė su Dievu šiame ir būsimajame gyvenime.

Kristų mylintys skaitytojai, džiaugsmingai ir palankiai priimkite šią knygą ir, iš jos išmokę *nematomos kovos* meno, stenkitės ne šiaip kovoti, bet kovoti teisingai, taip, kaip reikia, kad būtumėte vainikuoti, nes, pasak apaštalo, būna, kad kai kas, nors ir grumiasi, bet vainiko negauna, jeigu neteisingai darbuojasi (žr. 2 Tim 2, 5).

Apsiginkluokite knygoje nurodytais ginklais, kad pajėgtumėte mirtinai jais sužaloti jūsų protui nematomus priešus, tai

yra sielą žudančias aistras ir jų kurstytojus demonus. „**Apsiginkluokite visais Dievo ginklais, kad galėtumėte atsilaikyti prieš velnio klastas**“ (Ef 6, 11). Prisiminkite, kaip per Krikštą pasiryžote gyventi atsižadėdami šėtono ir visų jo darbų bei vilionių, jo puikybės, tai yra gašlumo, godumo, garbėtroškos ir kitų aistrų. Grumkitės, kaip tik galite, kad visiškai sugėdintumėte, atbaidytumėte šėtoną ir laimėtumėte.

Koks atpildas ir apdovanojimas laukia jūsų už tokią pergalę? Labai didelis. Pasiklausykite, ką Šventajame Rašte apie tai sako pats Viešpats:

Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia skelbia Bažnyčioms: Nugalėtojiui aš duosiu valgyti nuo gyvybės medžio, esančio Dievo rojuje (Apr 2, 7);

Nugalėtojas nenukentės nuo antrosios mirties (Apr 2, 11);

Nugalėtojiui aš duosiu paslėptos manos (Apr 2, 17);

Tam, kuris nugali ir iki galo laikosi mano darbų, aš duosiu valdyti pagonis <...> ir dar jam duosiu aušros žvaigždę (Apr 2, 26–28);

Taigi nugalėtojas bus aprengtas baltais drabužiais <...> Aš išpažinsiu jo vardą savo Tėvo ir jo angelų akivaizdoje (Apr 3, 5);

Nugalėtoją aš padarysiu šulu savo Dievo šventovėje (Apr 3, 12);

Nugalėtojiui aš leisiu atsisėsti šalia savęs, savo soste (Apr 3, 2);

Tai paveldės nugalėtojas, ir aš būsiu jam Dievas, o jis bus man sūnus (Apr 21, 7).

Matote, kokie pasiekimai. Matote, koks atpildas. Tai aštuonbriauonis nevystantis vainikas tiems, kurie nugals velnią. Štai dėl ko nuo dabar rūpinkis, darbuokis ir susilaikyk, „kad niekas neatimtų tavo vainiko“ (Apr 3, 11).

Iš tiesų, didelė gėda yra tai, kad tie, kurie varžosi, norėdami gauti kokį nors vystantį vainiką iš laukinio alyvmedžio, iš palmės šakos, iš datulės, iš lauro, iš mirtos ar iš kokio nors kito augalo, įdeda daug kūniškų pastangų ir išorinių priemonių. Penkis kartus daugiau nuo visko susilaiko, o jūs, turėdami gauti nevystantį vainiką, gyvenimą praleidžiate nerūpestingai. Ar nepažadins jūsų iš miego apaštalo šv. Pauliaus žodžiai: „Argi nežinote, kad lenktynių aikštėje bėga visi bėgikai, bet tik vienas gauna laimėtojo dovaną? Ir jūs taip bėkite, kad laimėtumėte! Kiekvienas varžybų dalyvis nuo visko susilaiko; jie taip daro norėdami gauti vystantį vainiką, o mes – nevystantį. Todėl aš bėgu nedvejodamas ir grumiuosi ne kaip į orą smūgiuodamas, bet tramdau savo kūną ir darau jį klusnų, kad, kitus mokydamas, pats nepasidaryčiau atmestinas“ (1 Kor 9, 24–25).

Kai įkvėpti uolumo pasieksite tokią pergalę ir įgysite šviesių vainikų, tuomet, mano broliai, nepamirškite pasimelsti Viešpačiui, kad būtų atleistos nuodėmės tam, kuris jums tapo pagalbininku, idant per šią knygą gautumėte šitokią gėrį. Bet visų pirma nepamirškite pakelti akių į dangų ir padėkoti pirmajam tokios jūsų pergalės Šaltiniui bei Įkūnytojui – mūsų Dievui ir pirmajam vadui – Jėzui Kristui. Šlovinkite Jį ir sakykite taip, kaip sakė pranašas Dovydas: „O VIEŠPATIE, tavo yra didybė, galybė, grožybė, pergalė ir šlovė“ (1 Kr 29, 11) dabar ir per amžių amžius. Amen.

PIRMA DALIS

PIRMAS SKYRIUS

Kas yra krikščioniškasis tobulumas.

Jo siekiui būtina kova.

Keturi žūtbūtinai svarbūs sėkmingos kovos dalykai

Mes patys natūraliai trokštame tobulumo, o ir gavome įsakymą būti tobuli. Dievas įsako: „**Taigi, būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis tėvas yra tobulas**“ (Mt 5, 48); šv. apaštalas Paulius tikina: „**Verčiau piktybe būkite vaikai, o išmanymu – subrendę žmonės**“ (1 Kor 14, 20); kitoje jo raštų vietoje skaitome: „<...> ir tobulai vykdytumėte Dievo norus“ (Kol 4, 12), ir dar: „<...> kreipkimės prie tobulo mokslo“ (Žyd 6, 1). Šis įsakas buvo paskelbtas ir Senajame Testamente. Pakartoto Įstatymo knygoje Dievas taip sako izraelitams: „**Tu tad turi būti nuoširdžiai ištikimas VIEŠPAČIUI, savo Dievui**“ (Įst 18, 13). Šv. Dovydas taip pat įsako savo sūnui Saliamonui: „**O tu, mano sūnau Saliamonai, pažink savo tėvo Dievą ir tarnauk jam visa širdimi ir visa gyvastimi**“ (1 Kr 28, 9). Turėdami tai galvoje, negalime nematyti, jog Dievas iš krikščionio reikalauja tobulumo pilnatvės, t. y. kad išstobulintume visas dorybes.

Ir jei tu, Kristaus pamiltasis broli ir mano skaitytojai, trokšti pasiekti tokių aukštumų, tau būtina iš anksto žinoti, kas

gi sudaro krikščioniškąjį tobulumą ir kur jisai slypi. Tai labai svarbus klausimas, nes, jį aplenkdami ir nesužinoję atsakymo, galime pasukti klystkeliu; nors iš pažiūros ir atrodytų, jog einame tobulumo keliu, galime pasukti visai kita kryptimi.

Pasakysiu tiesiai: pats tobuliausias bei didžiausias dalykas, kokio žmogus gali trokšti ir pasiekti, yra suartėjimas su Dievu ir buvimas vienybėje su Juo.

Daugelis teigia, kad krikščioniškasis tobulumas yra pasninkavimas, ilgas klūpojimas, miegojimas ant plikos žemės ir panašūs kūniški apsimarinimai, asketinės praktikos; kiti pabrėžia maldų gausą namuose ir bažnyčioje; dar kitiems svarbiausia – mąstomoji malda, kontempliacija, atsiskyreliškumas, tyła, tačiau daugelis laikosi tikslios įstatymo nustatytos pasiaukojimo praktikos paisydami aukso vidurio. Deja, visos šios dorybės pačios vienos nesudaro siekiamo krikščioniškojo tobulumo, bet yra tik puikios priemonės ir būdai jam pasiekti.

Kad taip yra, nekyla jokių abejonių. Matome daugybę dorybingų vyrų, kurie teisingai praktikuoja šias dorybes tam, kad dėl jų įgytų jėgos bei galios kovodami su nuodėmėmis ir savo skurdu, pasisemia iš jų drąsos, idant galėtų pasipriešinti gundymams bei vilionėms, kuriuos sukelia trys pagrindiniai priešai: kūnas, pasaulis, šėtonas. Tai priemonės, suteikiančios Dievo tarnams kovai taip reikalingų dvasinių galių. Ypač jos naudingos pradedantiesiems. Jie pasninkauja, kad apramintų ir sutramdytų audringą kūno prigimtį; budi, idant žvilgsnis į pasaulį taptų skvarbus ir išmintingas; miega ant plikos žemės saugodamiesi lepumo; apsisprendžia gyventi tyloje, sutramdo liežuvį ir atsiskiria, kad išvengtų net ir mažiausio Dievo įžeidimo; meldžiasi, tarnauja bažnyčioje ir atlieka kitus pamaldžius veiksmus tam, idant dėmesys neatitrūktų nuo dangi-

kujų reikalų; skaito knygas apie Jėzaus gyvenimą ir kančią tik dėl to, kad labiau pažintų savo skurdą ir Dievo gerumą, kad galėtų sekti Viešpačiu Jėzumi Kristumi ir nešti savąjį kryžių, kad vis labiau pamiltų Dievą, o ne save.

Iš kitos pusės, tiems, kuriems minėtos dorybės tampa jų gyvenimo pagrindu, teikiančiu pasitikėjimą, jų praktikavimas gali pridaryti kur kas daugiau žalos nei akivaizdus jų apleidimas. Žalingos jos tampa ne pačios savaime, nes šiaip jau kreipia į pamaldumą ir šventumą, bet dėl kaltės tų, kurie neteisingai jomis naudojasi. Būtent tada, kai dėmesys sutelkiamas vien į išoriškai praktikuojamas dorybes, o širdis paliekama savo ir velnio valiai, pastarasis, matydamas, kad nukrypstama nuo teisingo kelio, ne tik kad netrukdo su džiaugsmu pasiryžti tokiems kūniškiems žygdarbiams, bet dar labiau paskatina jų įvairovę ir gausą. Atsiradus tam tikriems dvasiniams potyriams ir paguodoms, minėti asmenys pradeda manyti, kad jau yra įrašyti į angelų luomą, kad labai paaugo ir net jaučia savyje Dievo buvimą. Kitąsyk, pernelyg įsigilinę į nežemiškus reikalus, ima apie save svajoti taip, lyg patys jau būtų nebe šiame pasaulyje, o pakylėti ligi trečio dangaus.

Kaip klaidingai jie elgiasi ir kaip toli yra nuo tikro tobulumo, galima spręsti pagal jų gyvenimą ir elgesį. Tokie žmonės paprastai pageidauja, kad jiems visuomet būtų suteikiama pirmenybė prieš kitus; jie mėgsta gyventi pagal savo valią ir, ką nors spręsdami, visuomet užsispiria; jie nieko nemato savyje, nes yra tiesiog akli, bet labai įžvalgūs ir uolūs vertindami kitų žodžius bei darbus; jei kam nors pradedama reikšti pagarba, kuri, jų manymu, priklauso jiems, tokie žmonės to nepakenčia ir akivaizdžiai tampa netaikūs to asmens atžvilgiu; jeigu kas nors sutrukdo atlikti pamaldumo ir dorybių siekimo

praktikas, ypač – atleisk, Dieve, – kitiems matant, jie tuoj pat susierzina, užverda iš pykčio ir tampa į save nebešanašiais žmonėmis.

Kai Dievas, norėdamas, kad jie pažintų patys save ir atrastų tikrąjį kelią į tobulumą, leidžia jiems patirti skausmą, ligas ar tam tikras klajones (taip Dievas paprastai patikrina, išbando tikruosius savo tarnus), tuomet atsiskleidžia, kas iš tiesų yra jų širdyje ir kiek daug išdidumo jie turi. Kad ir kokia neganda tokiems žmonėms atsitinka, jie nenori atsisakyti savo valios ir paklusti Dievo valiai, o randa ramybę Jo teisme. Nenori sekti dėl mūsų nusižeminusių ir nukentėjusių Viešpačių Jėzumi Kristumi, Dievo Sūnumi, nenori nusižeminti labiau už visus kūrinius, o savo persekiotojų laikyti geriausiais mokytojais bei draugais, nors tai ir yra dieviškojo gerumo jiems duotos priemonės, būtinos išgelbėjimui.

Akivaizdu, kad šie žmonės yra patekę į didelį pavojų, nes jų vidinis žvilgsnis (protas) yra aptemęs, tad, žvelgdami į save, mato neteisingą vaizdą. Svarstydami savo išorinius pamaldumo darbus ir manydami juos esant gerus, pradeda galvoti, kad jie jau pasiekė tobulumą, ir dėl to, įsiliEPSnojus puikybei, ima teisti kitus. Taip atsitikus, jau nebelieka galimybės, kad koks nors žmogus galėtų padėti jiems atsiversti: reikalingas ypatingas Dievo veikimas. Ir greičiau jau atsivers akivaizdus nusidėjėlis nei tas, kuris yra prisidengęs regimu dorybių praktikavimu.

Taigi dabar, taip aiškiai ir konkrečiai sužinojęs, kad dvasiinio gyvenimo bei tobulumo esmė nėra vien matomų dorybių praktikavimas, turi suprasti ir tai, kad esmė – suartėjimas su Dievu ir vienybė su Juo (kaip buvo sakyta pradžioje). O tai nuoširdus Dievo gerumo ir didybės išpažinimas, savo men-

kumo bei polinkio į visokį blogį suvokimas; meilė Dievui ir nemeilė sau; paklusnumas ne tik Dievui, bet ir visiems kūriniams – iš meilės Dievui; savo valios atsisakymas ir visiškas paklusimas Dievo valiai. Beje, viso to trokšti ir tai atlikti turime nuoširdžiai, dėl Dievo garbės (žr. 1 Kor 10, 31), vien siekdami patikti Dievui ir tik todėl, kad Jis to nori ir kad būtent taip mums priklauso Jį mylėti bei Jam darbuotis.

Tai meilės įstatymas, kurį pats Dievas įrašė ištikimųjų savo tarnų širdyse; tai toks savęs atsisakymas, kokio iš mūsų reikalauja Dievas; tai tas švelnusis Kristaus jungas ir Jo lengvoji našta; tai toks paklusnumas Dievo valiai, kokio iš mūsų reikalauja Atpirkėjas bei Mokytojas, apreikšdamas tai asmeniniu pavyzdžiu ir savo žodžiu. Argi mūsų Vadovas ir Išganytojas neįsakė maldoje kreiptis į dangiškąjį Tėvą: „**Todėl melskitės taip: Tėve mūsų <...> teesie tavo valia**“ (Mt 6, 9–10)? O ir Jis pats, pasirinkdamas kančios žygdarbį, argi nesakė: „<...> **tačiau tebūna ne mano, bet tavo valia**“ (Lk 22, 42)? Argi Jis nesakė apie visą savo misiją: „<...> **nes aš nužengiau iš dangaus vykdyti ne savo valios, bet valios to, kuris mane siuntė**“ (Jn 6, 38)?

Matai, mano broli, koks čia reikalas. Tikiuosi, tu pasirenkęs siekti tokio tobulumo aukštumų. Tebūna palaimintas tavo veržlumas! Bet pasiruošk darbui, prakaitui ir kovai nuo pat pirmųjų žingsnių. Turi viską aukoti Dievui ir vykdyti vien Jo valią. Tačiau savyje rasi tiek *savų valių*, kiek turi jėgų ir troškimų, kurie vis reikalauja pasitenkinimo, bet nekreipia dėmesio į tai, ar jie atitinka Dievo valią. Todėl, kai sieksi užsibrėžto tikslo, tau pirmiausia teks užgniaužti *savas valias*, galop visai jas sunaikinti ir numarinti. Ir kad darytumei pažangą, reikia nuolatos priešintis pačiam sau, kad nepasirinktumei blogio,

o prisiverstumei daryti gėrį; kitaip tariant, be perstojo reikia kovoti su savimi ir visu tuo, kas pataikauja tavo valiai, kas ją sužadina ir palaiko. Ruoškis tokioms grumtynėms ir tokiai kovai, žinok, kad vainikas – tavo siekiamas tikslas – neduodamas niekam kitam, o tik narsiam kovotojui.

Tiek, kiek nematoma kova yra sunkesnė už visas kitas kovas (nes, stojęs į kovą su pačiu savimi, savyje randi ir priešininkų), tiek pergalė joje yra šlovingesnė už visas kitas pergales, o svarbiausia – už viską malonesnė Dievui. Nes jei, įkvėptas veržlumo, nugalėsi ir numarinsi savo netvarkingas aistras, geismus bei valią, tai patiksi ir pasitarnausi Jam labiau nei plakdamasis iki kraujo ar pasninkaudamas daugiau nei senieji dykumos tėvai. Net jei išpirktum šimtus krikščionių vergų iš nedorėlių ir suteiktum jiems laisvę, tai tavęs neišgelbėtų, jei, tai darydamas, pats būsi aistrų vergas. Kad ir koks būtų užmojis, net ir pats didingiausias, kurio imtumeisi ir atliktum, įveikęs sunkumus ir daug paaukojęs, jis neatves tavęs į siekiamą tikslą, jei lygiagrečiai nekreipsi dėmesio į savo aistras ir leisi joms laisvai gyvuoti bei veikti tavyje.

Štai ir sužinojai, kas yra krikščioniškasis tobulumas ir kad, norint jį pasiekti, būtina nuolatinė, griežta kova su pačiu savimi. Ir jei nuoširdžiai nori tapti šios kovos nugalėtoju ir už tai gauti atitinkamą vainiką, tau reikia širdyje įtvirtinti keturis troškimus bei dvasinius pasiryžimus, lyg apsisiausti pačiais patikimiausiais ir visa nugalinčiais nematomais ginklais:

- niekada jokiame reikale nepasitikėti savimi;
- be atodairos širdyje puoselėti visišką pasitikėjimą vieninginteliu Dievu;
- nepaliaujamai darbuotis (stengtis);
- be paliovos melstis.

ANTRAS SKYRIUS

Niekada ir jokiais atvejais negalima tikėti ir pasitikėti savimi

Mano mielas brolau, nepasikliauti savimi yra taip būtina mūsų nematomoje kovoje; be to ne tik kad neįmanoma pasiekti geidžiamos pergalės, bet ir vargu ar pavyktų atsilaikyti sulaukus net ir menko priešų puolimo. Įsidėk tai kuo giliau į protą ir širdį.

Nepaisant to, kad dėl nusikalstamos pirmą kartą nuodėmės, kurią padarė pirmieji tėvai, yra susilpnėjusios dvasinės ir moralinės žmogaus jėgos, mes linkę labai save aukštinti. Ir tai darome netgi tada, kai kasdienė mūsų patirtis atkakliai paneigia tokią gerą nuomonę apie save kaip melagingą. Tačiau su nepaaiškinama savimeile nesiliaujame tikėti, kad esame ne bet kas, o dar ir itin reikšmingi.

Tai vis dėlto yra mūsų dvasinė bejėgystė, beje, sunkiai pastebima ir atpažįstama, Dievo užvis nemėgstamiausia, mūsų savimeilės vaisius ir visų aistrų, nuopolių bei nepagrįsto elgesio šaknis (priežastis). Ji uždaro prote ir dvasioje tas duris, pro kurias vienintele paprastai į žmogų įžengia Dievo malonė, ir neleidžia jai įeiti bei veikti žmoguje, tad ši pasitraukia. O ir kaipgi galėtų toji apšviečianti ir gelbstinti malonė

aplankyti žmogų, galvojantį, kad jis pats yra didis, jog viską žino ir kad jam nereikia jokios pagalbos? Tegu Dievas mus apsaugo nuo tokios liuciferiškai liguistos aistros! Tuos, kurie dega tokia savimonės ir savivertės aistra, Dievas griežtai baus. „Vargas tiems, kurie išmintingi savo akyse“ (Iz 5, 21) ir „<...> Nelaikykite savęs išmintingais“ (Rom 12, 16).

Dievas labai nekenčia šios piktos mūsų savimeilės ir trokšta, kad nuoširdžiai pripažintume savo menkumą ir būtumė visiškai įsitikinę, jog visas gėris kyla tik iš Jo Paties – vienintelio bet kokio gėrio šaltinio. Tiek geros mintys, tiek ir geri darbai nėra mūsų pačių nuopelnas.

Šį suvokimą per protą Dievas daigina žmogaus širdyje atskleisdamas savęs nevertumo jausmą ir įtvirtindamas nepasitikėjimą savimi per malonės poveikį bei vidinį pažinimą, kartais siųsdamas iš pasaulio ateinančius išbandymus, kartais per atsitiktinius ir beveik neįveikiamus gundymus, o kitąsyk ir visai mums nesuprantamais būdais.

Nors nepasitikėjimas savimi ir suvokimas, jog patys savo jėgomis negalime sukurti jokio gėrio, yra Dievo malonės veikimo mumyse vaisius, vis dėlto privalome labai stengtis, kad tai pasiektume, turime daryti tai, ką galime, kas nuo mūsų priklauso. Kaip?

Ir aš, mano broli, nurodau tau keturias užduotis, jas atliekant su Dievo pagalba, pagaliau tobulės tavo netikėjimas savimi arba tai, kad niekadose jokiame reikale nepasikliautum savimi.

Pažink savo menkumą ir nuolat galvok, kad pats savo jėgomis negali sukurti jokio gėrio, už kurį būtum vertas Dangaus karalystės. Paklausk, ką sako Dievo išmintimi besivadovaujantys tėvai. Šv. Petras Damaskietis tikina: „Nieko nėra

geriau, kaip pažinti savo silpnumą bei nežinojimą, ir nieko nėra blogiau, kaip nesuvokti šito.“ Palaimintasis Maksimas Išpažinėjas moko: „Kiekvienos dorybės pagrindas – savo silpnumo pažinimas.“ Šv. Jonas Auksaburnis tvirtina: „Tik tas pakankamai gerai save pažįsta, kas mano apie save, jog yra niekas.“

Karštai ir nuolankiai dėl to melddamasis, ieškok Dievo pagalbos, nes tai Jo dovana. Ir jei nori ją gauti, pirmiausia privalai savyje įtvirtinti įsitikinimą, jog ne tik kad neturi apie save tokio suvokimo, bet ir pasiekti jo pats vienas tikrai negali. Po to ryžtingai atsistok prieš Dievą ir tvirtai tikėk, kad dėl begalinio savo maloningumo tam tikru laiku ir būdu Jis tau tikrai dovanos šitokį savęs pažinimą, o tuomet jau nebeleisk įsismelkti nė menkiausiai abejonei, kad tikrai jį gausi.

Įprask visada sergėti save (budėti) ir saugotis daugybės savo priešų, jiems, kad ir trumpą laiką, nepajėgi pasipriešinti; bijok ilgalaikio jų gebėjimo kovoti su mumis, bijok jų gudrybių ir pasalų, jų atsimainymo į šviesos angelus, nesuskaičiuojamų piktų kėslų bei tinklų, kuriuos jie slapta išdėlioja tavo dorybingo gyvenimo kelyje.

Jeigu nusidėjai, stenkis kuo aiškiau pamatyti savo silpnumą ir sąmoningai jį suvok. Dievas leido nupulti tam, kad pažintum silpnumą, kad ne tik išmoktum pats savęs neapkęsti, bet ir už šį silpnumą trokštum būti kitų niekinamas. Žinok, kad be tokio troškimo negali tavyje gimti ir įsitvirtinti maloningas nepasitikėjimas savimi, kuriame slypi tikro nuolankumo pradžia ir kuris įgyjamas išgyvenant silpnumo bei nepatikimumo patirtį.

Taigi, matome, kaip svarbu suprasti, kad norintys tapti dangiškosios šviesos dalininkais privalo pažinti save ir kad

išdidžiuosius bei pasitikinčius savimi į tokį pažinimą gerasis Dievas veda per nuopuolius, teisingai leisdamas jiems nusidėti tokia nuodėme, kurios išvengti jie tikisi savo jėgomis. Taip jie pažįsta savo silpnumą ir yra skatinami daugiau nebepasitikėti savimi.

Nors tai ir veiksminga priemonė, bet nėra nepavojinga, todėl Dievas ją naudoja, kai jau išmėgintos lengvesnės. Ant ra vertus, lengvesnės priemonės nesuteikia sąmoningo savęs pažinimo. Tuomet leidžiamos sunkios ir lengvos nuodėmės, atitinkamai pagal puikybės, savęs vertinimo ir savimi pasitikėjimo lygį. Tuo atveju, kai nėra pavojingo savęs vertinimo ir pasitikėjimo savimi lygmens, tuomet nėra ir pažinimą suteikiančio nuopolio.

Todėl nupuolus iš karto reikia mintimis skubėti nuolankiai save pažinti, stengtis su nusižeminimu apie save mąstyti, išjausti nusižeminimą ir atkaklia malda kreiptis į Dievą, kad dovanotų tau tikros šviesos, įgalinančios pažinti savo menkumą ir tavo širdyje įtvirtinančios nepasitikėjimą savimi, idant nenupultum į tokią pat ar dar sunkesnę nuodėmę.

Reikia pridurti, kad ne tik nuodėmės, bet ir nelaimės, negandos ir sielvartas, kūno ligos (ypač ilgos ir sunkios) leidžiamos, kad žmogus pažintų save, savo silpnumą ir nusižemintų. Šiuo tikslu Dievas leidžia mums patirti iš velnio, žmonių ir sužeistos mūsų prigimties užklumpančius gundymus. Šv. apaštalas Paulius, suvokdamas minėtą pagundų tikslą, apie savo išmėginimus Azijoje sakė: „Mes patys širdies gilumoje buvome ištareę sau mirties sprendimą, todėl nebepasitikėjome savimi, o tik Dievu, kuris prikelia mirusius“ (2 Kor 1, 9).

Dar pridursiu: tasai, kuris nori pažinti savo silpnumą, tegul nors vieną dieną paskiria savo mintims, žodžiams ir dar-

bams stebėti: apie ką galvojo, ką kalbėjo, ką darė. Ir pamatys, kad dauguma jų buvo nuodėmingi, neteisūs, neprotingi ir blogi. Tokia patirtis leis akivaizdžiai suprasti, koks nedarnus jo vidus ir koks jis pats bejėgis; o toks supratimas, jei žmogus nuoširdžiai trokšta sau gėrio, įgalins pajusti, kaip neprotinga ko nors gero tikėtis pačiam iš savęs ir pasitikėti pačiu savimi.

TREČIAS SKYRIUS

Apie tvirtą vylimąsi Dievu ir pasitikėjimą Juo

Mūsų nematomoje kovoje būtina, kaip jau minėta, nepasikliauti savimi. Ir jeigu sudėsime visas viltis į save, o paskui, neturėdami jokios atramos, savimi nusivilsime, tuomet arba tuojau pat pabėgsime iš kovos lauko arba galiausiai būsime nugalėti ir priešų paimti į nelaisvę. Todėl, be visiško savęs išsižadėjimo, būtina širdyje įtvirtinti absoliutų vylimąsi Dievu ir visišką pasitikėjimą Juo, tai yra visa širdimi jausti, kad, išskyrus Jį, neturime kuo daugiau pasitikėti. Gėrio, pagalbos ir pergalės tegalime laukti tik iš Dievo. Lygiai kaip ir iš savęs, kurie esame niekas, tegalime tikėtis tik suklupimo ir nupuolimo. Todėl nedėkime vilčių į save! Priešingai: kai, apsiginklavę besąlygišku atsidavimu ir visišku pasitikėjimu, vien Juo pasikliausime, tikrai gausime visokeriopą pagalbą. Psalmėje skaitome: „<...> **pasitiki juo mano širdis. Jis man padėjo <...>**“ (Ps 28, 7).

Įsitvirtinti tokioje viltyje ir gauti visokeriopą pagalbą padės šie mąstymai:

1. Mes ieškome pagalbos pas Visagalį Dievą, kuris būdamas Visagalis gali padaryti viską, ką panorėjęs, todėl gali padėti ir mums.

2. Dievas yra visa žinantis ir išmintingas; ieškodami pagalbos, būkime tikri, jog Jis neabejotinai žino viską tobuliausiu būdu, todėl žino ir tai, kas mums išgelbėti tinkamiausia.
3. Ieškome mus mylinčio, be galo maloningo Dievo pagalbos; Jis pasiruošęs padėti kiekvieną akimirką; tam, kad pasiektume visišką pergalę dvasinėje mummyse vykstančioje kovoje, tereikia su pasitikėjimu prie Jo priglusti. Argi galėtų taip būti, kad tasai gerasis mūsų Ganytojas, kuris trejus metus klaidžiojo ir ieškojo pražuvusios avelės taip garsiai šaukdamas, jog išdžiūvo Jam gerklė, vaikščiojo tokiais varganais ir erškėčiuotais takais, laistė juos Savo krauju ir paaukojo gyvenimą, – kaip, sakau, ar gali taip būti, kad dabar, kai ši avis eina paskui Jį, kreipiasi į Jį, su meile ir su viltimi šaukiasi Jo pagalbos, Ganytojas nepažvelgtų į ją, nepaimtų į dieviškas Savo rankas ir nenuneštų į dangaus angelų būrį, ir neiškeltų su jais šventinio pokylio?! Jeigu mūsų Dievas, didžiai rūpindamasis ir mylėdamas, nenustoja ieškoti aklo bei apkurtusio nusidėjėlio kaip biblinės drachmos, tai argi galėtume pagyvoti, kad Jis apleistų jį dabar, kai šis bliauna lyg pražuvusi avelė ir kviečia savo Ganytoją? Kas patikės, kad apokaliptiniame pasakojime minimas Dievas, kuris nesiliauja kalbinti žmogaus širdies, nori įeiti į vidų ir kartu vakarieniauti (žr. Apr 3, 20); Dievas, kuris pasiruošęs ateiti su dovanomis, pasiliks kurčias tuomet, kai žmogus atveria Jam savo širdį ir Jo šaukiasi?
4. Pagaliau ketvirtasis mąstymas, kuris padės atgaivinti tvirtą pasitikėjimą Dievu ir išsikviesti Jo greitąją pagalbą, yra Biblijoje aprašytų atvejų peržvalga (geriau atmintyje),

kai Dievas neatidėliodamas atėjo į pagalbą. Tokių atvejų gausa akivaizdžiai parodo, jog niekuomet nebuvo apviltas tas, kuris su visišku pasitikėjimu kreipiasi į Dievą. „Pažiūrėkite į praėjusias kartas ir pasvarstykite: ar kas nors, pasitikėjęs VIEŠPAČIU, buvo apviltas?“ (Sir 2, 10).

Mano broli, apsiginklavęs šiais keturiais ginklais, drąsiai stok į kovą ir budriai kovok, visiškai pasitikėdamas, kad tau bus leista laimėti. Su šiais ginklais įgysi tobulo pasitikėjimo Dievu, o toks pasitikėjimas būtinai pritrauks Dievo pagalbą ir apgaubs visa nugalinčia jėga. Kartu giliai tavyje įsitvirtins visiškas nepasikliovimas savimi. Nepraleidžiu progos ir šiame skyriuje priminti apie nepasikliovimą savimi, nes nežinau atvejo, kad nereikėtų to padaryti.

Mumyse taip giliai įsišaknijęs savęs vertinimas, esą mes kažkas ypatinga, labai svarbaus, ir taip esame su tuo suaugę, jog minėtas vertinimas visuomet slapta gyvuoja mūsų širdyse, pasireiškia nepastebimu veikimu net ir tuomet, kai esame įsitikinę, jog niekada nepasikliaujame savimi, o atvirkščiai, esame pripildyti pasitikėjimo vieninteliu Dievu.

Tam, kad išvengtumei *nuoširdaus* savęs pervertinimo ir veiktum pasitikėdamas ne savimi, o Dievu, visada stenkis nusiteikti taip, kad tave apimtų savo paties bejėgiškumo suvokimas prieš tai kontempliavus Dievo galybę, o viena ir kita neapleistų prieš imantis visų kitų darbų.

KETVIRTAS SKYRIUS

Kaip sužinoti, ar veikiama ne pasikliaujant savimi, o visiškai pasitikint Dievu

Neretai pasitaiko, kad pasikliaujantys savimi mano, jog jie nededa jokių vilčių į save, o pasitiki vien tik Dievu ir iš Jo visko tikisi. Tai pasitikrinama tada, kai atsitinka kas nors negero, pavyzdžiui, padaroma nuodėmė. Jeigu jie, sielvartaudami ir smerkdami save dėl nuopuolio, galvoja: padarysiu dabar viena ar kita, nuopuolio padariniai dings ir vėl viskas gerai klostysis, – tai akivaizdus ženklas, kad prieš tai žmogus pasitikėjo savo jėgomis. Ir kuo daugiau sielvarte niūrumo ir liūdesio, tuo didesnis buvo pasitikėjimas savimi, o ne Dievu. Todėl taip ir sielvartaujama dėl nuopuolio ir niekaip nepavyksta nusiraminti (atrasti paguodos). Priešingai: tas, kuris labiau viliasi Dievu, įvykus nuopuoliui, labai nenustemba ir nėra prislegiamas per didelio sielvarto, nes suvokia savo silpnumą ir pripažįsta, jog per mažai pasitiki Dievu. Todėl po nuopuolio toks žmogus sustiprina nepasitikėjimą savimi, gilina nuolankų pasiklovimą Dievu, o vėliau, neapkęsdamas tų aistrų ar ydų, kurios buvo nuopuolio priežastis, ramiai ir taikiai vykdo atgailos darbus. Jis gailisi, kad įžeidė Dievą, ir

su ypatingu ryžtu, bet pasitikėdamas Dievu, persekioja savo priešus net iki mirties.

Ir dar apie tai, kas anksčiau pasakyta. Kai kurie asmenys, manantys, jog yra dorybingi ir dvasingi, padarę nuodėmę, ima labai kankintis, neranda ramybės ir tiesiog nebeištveria to liūdesio bei kančios, – o pastaroji jų neapleidžia vien dėl savimeilės, – ir dėl tos pačios savimeilės, trokšdami palengvėjimo, skuba pas savo dvasios tėvą. O derėjo jiems tai padaryti iškart, kai tik nusidėjo, ir ne dėl kokios nors kitos priežasties, bet vien dėl troškimo nusiplauti Dievą įžeidusios nuodėmės bjaurastį; ir tada, atlikus šventą išpažintį bei atgailą, įgyti naujų jėgų kovai su savimi pačiu.

PENKTAS SKYRIUS

Apie polinkį nusidėti tą, kurie pernelyg didelį liūdesį laiko dorybe

Nusidėti yra linkę tie, kurie dorybe laiko pernelyg didelį liūdesį ar graužatį dėl padarytos nuodėmės. Jie nesupranta, kad taip elgiasi veikiami puikybės, įsitvirtinusios dėl per didelio pasitikėjimo savimi ir savo jėgomis.

Manydami, kad jau yra kažin kas, ne vienas pasišauna per dideliems užmojams ir tikisi, jog juos įveiks savo jėgomis. Dėl savo nuopuolio pamatę, kad juose nėra jokios jėgos, labai stebisi, blaškosi, puola į silpnadvasiškumą, negali susitaikyti, kad tai nutiko jiems, juk pamato nupuolusį ir ant žemės tįsantį stabą (tai yra patį save), į kurį sudėjo visus lūkesčius bei viltis.

Nuolankiam žmogui taip nebūna. Nuolankusis vien Dievu viliasi, supranta, kad pats iš savęs nieko gero negalėtų padaryti. Todėl toks žmogus, kad ir kaip būtų nusidėjęs, nors jaučia sunkumą bei liūdesį, tačiau nepradedą blaškytis, o nusižemina suvokęs savo bejėgystę. Besiviliančiam Dievu asmeninis nuopuolis nėra nieko nauja ar netikėta.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Kai kurios tiesos apie nepasitikėjimą savimi ir visišką pasitikėjimą Dievu

Mano broli, kadangi visa jėga, kuria nugalimas priešas, užgimsta mumyse dėl nepasitikėjimo savimi ir visiško pasitikėjimo Dievu, privalai pasirūpinti tiksliais žiniomis apie tai, kad su Dievo pagalba visuomet turėtum savyje tokios jėgos ir ją saugotum.

Reikia suvokti, kad nei visi gabumai, geros savybės, natūralios ar išugdytos, visos dovanos, puikus Šv. Rašto išmanymas, nei tai, jog ilgą laiką tarnavome Dievui ir tarnaudami įgijome gerų įpročių, nei visa tai kartu paėmus neužtikrins mums galimybės tiksliai vykdyti Dievo valią, jei kiekvienam darbui, kuris patinka Dievui ir kurį mums reikia atlikti, ar stengiantis išvengti kokios nors nelaimės, priimti Dievo skirtąjį kryžių, neįkvėps širdies ypatinga Dievo malonė ir nesuteiks jėgų to atlikti. „Nuo manęs atsiskyrę, jūs negalite nieko nuveikti“ (Jn 15, 5). Taigi, visą gyvenimą, kiekvieną akimirką turime širdyje palaikyti tokį jausmą, nuostatą ir nusiteikimą, kad nė dėl jokios priežasties, jokios prielaidos ar minties negalime savimi pasitikėti ir pradėti savimi kliautis.

O dėl pasitikėjimo Dievu klausimo, prie viso to, ką pasakiau trečiame skyriuje, pridėk dar ir tai: Dievui nieko nėra lengviau ir parankiau, kaip padaryti taip, jog nugalėtum savo priešus, nesvarbu, ar jų būtų daug, ar mažai, būtų jie seni ir stiprūs, nauji ir silpni, tačiau Jis pats numato viskam savą laiką ir būdą. Net jeigu siela supančiota daugybės nuodėmių, net jei ji kalta dėl visų pasaulio nusikaltimų, net jei subjaurota taip, kaip tik gali kas įsivaizduoti, net jei ji nori ir kiek galėdama stengiasi naudoti visokius būdus, kad tik nutrauktų ryšį su nuodėme ir atsiverstų į gėrį, bet visad pralaimi ir negali įsitvirtinti jokiam gėryje, net ir labai mažame, ir atvirkščiai, vis giliau grimzta į blogį, – net jei ji tokia yra, vis tiek siela neturi nustoti pasitikėti Dievu ir nuo Jo atsitraukti, neturi palikti nei ginklų, nei savo dvasinių žygdarbių, bet drąsiai, be atvangos kovoti su savimi ir su priešu. Nes šioje nematomoje kovoje tik tas nieko nepraranda, kuris nenustoja kovoti ir viltis Dievu, kurio pagalba niekada nepalieka Jo kariuomenėje besikaušančių karių, nors kartais Jis ir leidžia juos sužeisti. Todėl reikia kovoti be perstojo, nes būtent šiame veiksmo ir slypi visa esmė. Dievas visą laiką turi paruošęs ir sužeistiesiems vaistų, ir priešui nugalėti ginklų, jie reikiamu metu patenka kariams į rankas, bet tik tiems, kurie ieško Jo ir Juo pasitiki. Tą valandą, kai nesitikės, pamatys jie, kaip dingsta išdidūs jų priešai: „**Babilono galiūnai liovėsi kovoje, lindi savo tvirtovėse <...>**“ (Jer 51, 30).

SEPTINTAS SKYRIUS

Kaip turėtume lavinti protą, kad jis nebūtų aklas

Jeigu nepasitikėjimas savimi ir pasitikėjimas Dievu, kurie yra tokie svarbūs nematomos kovos dalykai, bus palikti mumyse *be priežiūros*, tai ne tik kad nepasieksime pergalės, bet veikiausiai pakliūsime į dar didesnę blogį. Kad to išvengtume, turime dar atlikti ir tam tikrus darbus ar ugdomąsias dvasines pratybas.

Pirmoje vietoje turi būti proto ir valios ugdymo pratybos.

Protą reikia išlaisvinti iš nepažinimo ir sergėti jį, nes nepažinimas – didžiausias priešas, jis, drumsdamas protą, neleidžia pažinti tiesos, o ji yra tiesioginis proto veiklos objektas. Todėl protą reikia lavinti, kad jis būtų šviesus bei aiškus, nes jam lemta atskirti, ko mums reikia, išvalyti sielą nuo aistrų ir papuošti ją dorybėmis.

Tokios proto šviesos galime pasiekti dviem būdais: pirmasis ir bene reikalingiausias būdas yra malda. Turime prašyti Šventosios Dvasios išlieti dieviškąją šviesą į mūsų širdis. Dievas greičiausiai tai ir padarys, jei iš tiesų ieškosime vien Jo, jei nuoširdžiai stengsimės vykdyti vien Dievo valią ir jei kiekviename reikale mielai paklusime patyrusiems dvasios vadovams ir nieko nedarysime be jų leidimo.

Antrasis būdas yra nuolatinis reiškinių, dalykų ir įvykių tyrinėjimas, gilinantis į jų pažinimą, kuris įgalins aiškiai pamatyti, kas yra gera, o kas – bloga. Ne taip, kaip apie juos samprotuoja mūsų jausmai ar pasaulis, bet taip, kaip sprendžia neklystantis protas ir Šventoji Dvasia ar tiesos dvasios persmelktas Dievo Žodis, dvasios tėvai bei Bažnyčios mokytojai. Jei tai atliksime teisingai ir tinkamai, aiškiai suprasime, kad nuoširdžiai turime atmesti tuštybę bei melą, kuriuos mėgsta ir kurių ieško aklas bei ištvirkęs (demoralizuotas) pasaulis.

Būtent patirsime, kad pasaulio garbė, malonumai, turtai – tai sielos tuštybė ir mirtis; kad paniekinimai, pikti iškonevėkimai, kuriais mus persekioja pasaulis, suteikia mums tikrą garbę, o kančios – džiaugsmą; kad atleisti priešams ir daryti jiems gera yra tikrasis didžiadvasiškumas, viena iš pagrindinių panašumo į Dievą dorybių; kad daugiau jėgos turi tas, kuris niekina pasaulį, nei tas, kurio rankose valdžia; kad noriai paklūstantis asmuo pasižymi daug didesniu dvasios tvirtumu ir drąsa nei siekiantis sau palenkti karalius; kad nuolankus savęs pažinimas kur kas vertingesnis už visus kitus pažinimus; kad blogų polinkių ir geismų nugalėjimas bei numarinimas, kad ir kokie maži jie būtų, verti didesnės pagarbos nei daugybės tvirtovių užkariavimas, gerai ginkluotų galingų kariuomenių įveikimas, stebuklų darymas ar mirusiųjų prikėlimas.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Kodėl mūsų sprendimai klaidingi ir kaip išmokti teisingai spręsti apie dalykus

Priežastis, kodėl nemokame teisingai spręsti apie dalykus, yra ta, kad nežvelgiame į jų gelmę norėdami pamatyti jų esmę, bet akimirksniu, pagal pirmą išorinį įspūdį juos pamėgstame arba jais pasibjaurime.

Šis dalykų pamėgimas arba pasibjaurėjimas jais atitraukia mūsų protą ir jį aptemdo. Todėl ir negalime suvokti tikrosios dalykų esmės. Taigi, mano broli, jei nenori, kad tokia puikybė susisuktų lizdą tavo prote, turi gerai įsiklausyti, kas vyksta tavyje. Ir tuomet, kai ką nors matai akimis ar ką nors įsivaizduoji, turi kiek galėdamas valdyti savo norus ir neleisti sau iš pirmo karto nei ką labai pamėgti, nei labai pasibjaurėti, bet analizuoti vien protu. Tokiu būdu aistros neaptemdytas protas būna laisvas, švarus ir turi galimybę pažinti tiesą, išiskverbti į dalyko esmę. Juk dažnai po apgaulingu žavumu slypi užsimaskavęs blogis arba nežvelgiame gėrio, pasislėpusio po niekinga regimybe.

Bet jeigu pirmyn prasiveržia mūsų norai ir dalyką iš karto pamėgstame arba ne, tuomet protas jau nebegali pažinti taip, kaip turėtų. Nes toks išankstinis vertinimas ar nusiteikimas,

o tiksliau pasakius – apėmusi aistra, įsiterpia tarp dalyko bei proto, aptemdo jį ir leidžia spręsti apie šį dalyką aistringai, tai yra prarandant išmintingą žvilgsnį (kitaip, nei yra iš tiesų), o taip tik dar labiau pasiduodama pirmajam išpūdžiui. Kuo labiau dominuoja pirminis išpūdis, tuo stipresnis proto sudrumstimas, kol jis galutinai aptemsta. Tuomet aistra konkrečiam objektui ar dalykui pastūmėja žmogų į kraštutinumus, ir vertindamas tas žmogus būtinai perlenkia: tiek nemotyvuotai į teigiamą pusę, kai žmogui visa, kas susiję su dėmesio objektu, atrodo labai jau puiku ir miela, arba vertina neigiamai ir atmeta (net lygindamas su ankstesniais išpūdžiais ar patirtimi).

Taigi, jei nesilaikysime taisyklės, jog turime sustabdyti troškimą (pamėgti arba neapkęsti) ramiai tai apsvarstydami ir ištirdami, tuomet abi sielos galios – protas ir valia – visada palinks į blogesnę pusę ir vis labiau grims į tamsą bei nuodėmę.

Todėl atsakingai ir dėmesingai budėk, mielasai, puldamas į meilės ar neapykantos kraštutinumus. Reikia labai saugotis, kad nepamėgtum arba neatmestum kurio nors dalyko vadovaudamasis vien aistra, prieš tai nepatikrinęs jo protu ir neištyręs Dievo žodžiu padedant malonei bei maldai, patariant dvasios vadovui. Saugotis, kad nenusidėtum, vietoj gėrio blogį pasirinkęs (ir atvirkščiai). Nes dažniausiai susipainiojama būtent su šventais ar iš esmės gerais dalykais. Tik jie būna atliekami arba ne laiku, arba ne vietoje, arba netinkamai (netinkamu mastu) ir padaro didelę žalą juos darantiems. Iš patirties žinome, į kokią bėdą kai kurie pakliūva dėl girtinų ir šventų darbų.

DEVINTAS SKYRIUS

Kaip apsaugoti protą nuo nereikalingos visažinystės ir tuščio smalsumo

Jau buvo sakyta: kaip būtina apsaugoti protą nuo nežinojimo, lygiai taip privalu jį apsaugoti ir nuo priešingo pavojaus – visažinystės ir smalsumo. Kai be saiko ir greitai pripildome protą daugybės žinių, minčių ir įsivaizdavimų, kyla pavojus, kad drauge pakliūs ir tai, kas sėja nerimą, kas tuščia, žalinga ir nereikalinga. O tai susilpnins protą ir jis jau nebegalės aiškiai atskirti, kas reikalinga mūsų pažangai bei tobulumui. Todėl žemiškais dalykais ir daiktais turime domėtis taip (net jei jie yra ir leistini, bet nebūtini), lyg patys būtume tarsi jau mirę. Reikia kuo labiau stengtis susitelkti į vidų ir ten kreipti protą bei saugoti jį nuo tuščių minčių apie pasaulį.

Pasakojimai apie praeitį, naujos žinios apie dabartį tepraeina pro tave, ir visi perversmai, vykstantys pasaulyje, lai būna tau tokie, lyg jų nebūtų, o jei kas nors tau juos skelbtų ar praneštų, nosisuk nuo jų ir neįsileisk į širdį bei vaizduotę.

Štai ką sako tėvas Bazilijus: „Tegul tau būna kartus kąsnis – žinios iš pasaulio ir medaus koriai – šventų vyrų patarimai; įsidėmėk ir ką skelbia pranašas Dovydas: **Įžūlieji iškasė**

man duobes; jie šaiposi iš tavo Įstatymo“ (Ps 119, 85). Pamėk domėtis tik dvasiniais bei dangiškais dalykais ir nieko nenorėk pasaulyje pažinti, o tik Jėzų Kristų ir Tą Patį – nukryžiuotą (1 Kor 2, 2), nieko kito, išskyrus Jo gyvenimą ir mirtį, ir tai, ko Jis reikalauja iš tavęs. Taip elgdamasis, patiksi Dievui, o jis išsirenka Jį mylinčius ir besirūpinančius vykdyti Jo valią.

Visas kitas domėjimasis, tyrinėjimas gimdo išdidumą, puikybę ir savimeilę. Tai velnio tinklas, užmetamas tiems, kurių dvasinis gyvenimas stiprus, nes kėsinamasi jų protus sužeisti smalsumu ir taip pavergti. Tam velnias dažniausiai bruka subtilias, kilnias mintis, ypač tiems, kurie turi aštrų protą ir greitai jį parodyti. Ir jie, susigundę tokiais aukštais protavimais, užmiršta prižiūrėti širdies skaidrumą, tyrumą, apie save nuolankiai ir nusižeminusiai galvoti. Taip pakliuvę į puikybės ir savimeilės pinkles, jie iš savo proto padaro stabą ir po truputį, patys to nejausdami, nutaria, kad jiems jau nebereikia jokių kitų patarimų, nes kiekvienu atveju įprato kreiptis į stabą tapusį savo protą.

Tai itin pavojingas atvejis ir sunkiai pagydomas. Proto puikybė kur kas sunkesnė už valios puikybę. Nes protas mato valios puikybę ir gali ją išgydyti palenkdamas po būtinybės jungu (*reikia padaryti!*). Kai savimi pasitikintis protas užvaldomas minties, kad jam nėra kas pataria, kas jį begali išgydyti? Ar gali jis paklausti kito, kai yra įsitikinęs, kad kitų sprendimai nėra tokie puikūs kaip jo paties. Kas gali įtikinti protą, jog yra už jį išmintingesnių? Šitaip susirgus sielos akiai – protui, per kurį žmogus galėtų atpažinti valios puikybę ir su ja kovoti, kai pats protas yra apakintas puikybės, – kas gi pagelbės valiai? Tuomet viduje viskas sužeidžiama taip, kad nėra kur pleistro užklijuoti.

Todėl iš karto ryžtingai priešinkis tokiai pražūtingai proto puikybei, kol ji neįsisiskverbė iki kaulų smegenų. Priešinkis, pažabok savo proto veržlumą, nuolankiai paklusk kito nuomonei. Būk nenuovokus (išprotėjęs, kvailas – red. pastaba) iš meilės Dievui, jeigu nori būti išmintingesnis už Saliamoną. „<...> Jei kas iš jūsų tariaisi esąs išmintingas šiame pasaulyje, tepasidaro kvailas, kad būtų išmintingas“ (1 Kor 3, 18).

DEŠIMTAS SKYRIUS

Kaip išugdyti valią, kad ji tiek išoriniais, tiek vidiniais veiksmais siektų vienintelio tikslo – Dievo pritarimo

Tiek ugdydamas protą, tiek ir valią, turi pasirinkti pagrindinę kryptį: neleisk valiai vykdyti savų norų, o vesk ją taip, kad ji sutaptų su Dievo valia.

Nepakanka vien to norėti ir ieškoti, reikia dar trokšti, kad visa tai vyktų dėl paties Dievo malonės ir Jam vadovaujant. Tau reikia tyra širdimi patikti Dievui.

Norėdamas išlaikyti tokią nuostatą, turėsi kovoti daug sunkesnę kovą su savo prigimtimi, nei prieš tai buvo kalbėta. Juk mūsų prigimtis taip linksta į pasitenkinimą, kad net ir pačiuose geriausiuose bei dvasingiausiuose dalykuose ieško sau paguodos, malonumo ir nepastebimai tylomis tuo mėgaujasi (lyg tai būtų maistas).

Vos mums pasitaiko proga siekti dvasinių dalykų, tuoj pat jų pradedame geisti ir siekti, tačiau ne todėl, kad tai Dievo valia ir kad norime patikti Dievui, bet kad trokštame patirti paguodą bei džiaugsmą, užgimstančius mumyse, kai ieškome Dievo valios. Kuo dvasingesnio dalyko trokštame, tuo toksai gundymas stipresnis ir labiau paslėptas. Todėl mums ne tik

reikia norėti to, ko iš mūsų nori Dievas, bet ir privalome atkreipti dėmesį į tai, kodėl, kada, kaip ir kam Dievas to nori. Apaštalas sako, kad Dievo valia – ne tik gera, bet ir tinkama bei tobula visomis aplinkybėmis. „Ir nemėgdžiokite šio pasaulio, bet pasikeiskite, atnaujindami savo mąstymą, kad galėtumėte suvokti Dievo valią, – kas gera, tinkama ir tobula.“ (Rom 12, 2).

Jei mūsų reikale trūks kokios nors vienos aplinkybės arba jei jis nebus atliekamas visiškai laisvai ir visomis jėgomis, tai, žinoma, jis ir nebus tobulas. Trumpiau tariant, jei trokštame ir ieškome Dievo, tai ir šiame reikale gali įvykti klaidų bei nuolaidų, kai į jį pradeda skverbtis savimeilė. Juk dažniau norime gėrio sau, o ne vykdome Dievo valią dėl paties Dievo. O juk Jo valią atitinka tik tie veiksmai, kurie daromi Jo garbei, ir Dievas nori, kad tik Jo vieno tetrokštume, Jį vieną temylėtume, Jam vienam tetarnautume.

Taigi, broli mano, jei kelyje į tobulumą nori apsisaugoti nuo tokių paslėptų kliūčių ir sieki tvirto nusiteikimo – visa trokšti daryti tik dėl to, kad šito nori Dievas, dėl Jo šlovės, dėl to, kad Jam patiktum ir Jam vienam tarnautum, susitelkdamas į tai, kad kiekvienos minties ir kiekvieno darbo pradžia bei pabaiga būtų Dievas, turi daryti štai ką: ruošdamasis atlikti darbą, kuris atitinka Dievo valią ar šiaip yra geras, neskubėk tam palenkti savo valios ir netrokšk jo, jei prieš tai nesikreipei protu į Dievą, kad išsiaiškintum, kokia yra tiesioginė Jo valia ir ar jis tinkamas Dievui. Kai mintys taip nusistovės, kad pati Dievo valia palenks tavo valią, tuomet trokšk jo ir vykdyk dėl to, kad to norėjo Dievas, tik dėl Jo šlovės.

Taip pat, kai nori atsitraukti nuo to, kas bloga arba kas neatitinka Dievo valios, ne iš karto nuo to nusisuk. Proto žvilgs-

niu ištirk ir įsitikink, ar tai Dievo valia, kad, norėdamas Jam patikti, paliktum šį reikalą. Nes mūsų prigimties meilikavimas labai subtilus ir nedaugelio atpažįstamas: jis slapta ieško tik pasitenkinimo ir taip mus veda, kad atrodo, jog vykdome Dievo valią, bet taip nėra.

Todėl dažnai atsitinka, kad mes, norėdami arba nenorėdami tam tikro dalyko sau, galvojame, kad to norime ar nenorime Dievui. Kad taip neatsitiktų, reikalinga tyra širdis, o tokia ji tampa *nusivilkus senąjį žmogų ir apsvilkus naująjį*. Tam skirta visa nematoma kova.

Jei nori išmokti tokio meno, dėmėkis!

Prieš pradėdamas kiekvieną darbą, kiek įmanoma, susilaikyk nuo bet kokio savo noro; nenorėk, nedaryk ir nepalik jo, prieš tai neįsitikinęs (patyręs), ar jį atlikti tave skatina vien Dievo valia. Jeigu visuose savo reikaluose, išoriniuose ir vidiniuose (dvasiniuose), negali visuomet patirti šio Dievo postūmio, pasitikėk Jo veikimu tavyje, tai yra nuoširdžiai stenkis, kad kiekviename reikale neturėtum jokio kito tikslo, kaip tik patikti Dievui.

Labai aiškus Dievo postūmis kuriam nors veiksmui paprastai pasireiškia per Jo apreiškimą arba proto nušvitimą, kai tyroms širdims kontempliatyviu būdu atsiskleidžia Dievo valia; per vidinį Dievo įkvėpimą, vidiniu žodžiu ar kitokiu Dievo malonės veikimu, kai tyroje širdyje pasireiškia žmogiškoji šiluma, neapsakomas džiaugsmas, dvasios žaismas, gailėstingumas, širdies ašaros, Dievo meilė ir kiti palaimingi pojūčiai. Tai, kas neateina mūsų valia (dėl mūsų pastangų), o tik iš Dievo (pasyviu būdu). Visi šie pojūčiai patvirtina, kad tai, ko ieškome, atitinka Dievo valią. Iki tol, žinoma, reikia karštai ir tyrai melstis, nuoširdžiai prašant, kad Dievas daug kartų

apšviestų mummyse esančią tamsą ir proto žvilgsnį. „Triskart pasimelsk, – sako Barsanufijus ir Jonas, – ir tada, kur links tava širdis, tą ir daryk.“ Negalima pamiršti, kad apie pasireiškiančius dvasinius potyrius būtina kalbėtis su patyrusiais asmenimis (pvz., dvasios tėvu).

Darbuose, kurie tęsiasi visą gyvenimą ar trunka labai ilgai, nuostatos darbuotis vien dėl to, kad patiktum Dievui, reikia nuoširdžiai laikytis ne tik pradedant darbus, bet būtina nuolat atnaujinti šią nuostatą, iki kol darbai bus atlikti. Jeigu taip nesielsi, palengva pakliūsi į prigimtinės savimeilės pinkles, o ji įprastai labiau linkusi save patenkinti nei patikti Dievui. Tokiu būdu, laikui bėgant, nepastebimai gali nukrypti nuo pirminės teisingos intencijos ir tikslo. Todėl šv. Grigalius Sinajietis yra pasakęs: „Visą laiką atidžiai stebėk savo valios apraiškas ir kitas pastangas, ar tinka jos Dievui, ar vien dėl paties gėrio ir naudos dvasiai sėdi tylėdamas, giedi, skaitai, meldiesi, – tam, kad neapvogtumei paties savęs to pats nė neįtardamas.“

Kas to neatlieka, ilgainiui pradeda darbuotis tik dėl savęs patenkinimo, ir būna, kad Dievo valią ar net tikslą – dirbti Jam – visai užmiršta. Jei Dievas sustabdo neteisingą intenciją įgijusį darbą kokia nors liga, pagunda, ateinančia per žmones ar velnią, arba kitais būdais, tuomet žmogus dažnai pradeda kaltinti aplinkybes ar žmones, o kartais net patį Dievą, kad sutrukdė malonų jo darbą. Tai ženklas, kad žmogaus širdies būsena jau nebėra teisinga ir Dievui miela, o išaugo iš supuvusių savimeilės šaknų.

Juoba tas, kuris nori būti vedamas vien Dievo valios suvokimo ir vien taip, kad per tai patiktų Dievui, tas niekuomet netrokš vieno darbo labiau nei kito, nors vienas būtų didis ir garbingas, o kitas – paprastas bei nereikšmingas, bet

bus vienodai palankiai nusiteikęs abiejų atžvilgiu, nes jie abu tinkami Dievui.

Tas, kuris tenori įtikti Dievui (ar atlikdamas garbingą ar paprastą darbą), visuomet išlaikys ramybę ir bus patenkin-tas, nes vienintelis jo troškimas – vykdyti Dievo valią, ar tai būtų gyvenimas, ar mirtis. „Štai kodėl, ar būdami namie, ar svetur, mes laikome garbe jam patikti“ (2 Kor 5, 9). Dėl to, mano pamiltasis, visuomet būk atidus sau ir susitelkęs savyje, stenkis visus darbus kreipti į šį tikslą.

Jei esi patraukiamas į kokį nors darbą, kuris gali išgelbėti nuo pragaro ir laimėti rojų, mintimis kreipkis į Dievą, kad vykdytum Jo valią, nes Dievas tikrai nori, kad pakliūtum į dangų, o ne į pragarą.

Niekas iki galo negali suprasti, kokią dvasinę jėgą slepia tikslas – visame kame įtikti vien tik Dievui. O juk ir menkiausias darbas, atliktas Dievo garbei ir norint Jam patikti, Jo aky-se kur kas vertesnis negu skambūs, didingi, dvasingi darbai, atliekami neturint tokio tikslo.

Tarkime, darbas bus daug vertingesnis, jei duosi kad ir mažą auką iš meilės Dievui nei didelę auką, idant pats gautum iš Dievo malonių, nors tai iš esmės geras dalykas.

Kreipti mintis, jausmus, darbus į vienintelį tikslą – patikti Dievui – iš pradžių labai sunku, tai prilygsta vidiniam žygdar-biui. Tačiau ilgainiui užduotis lengvėja, ypač kai ji atliekama nuolat, ir šis troškimas – ieškoti Dievo, tobulo gėrio, dėl Jo paties, Jam tarnauti ir Jį mylėti – be paliovos skatinamas.

Kuo dažniau tavo sąmonė tęs begalinio gėrio paieškas Dieve ir kuo giliau jos skverbsis į tavo širdį, tuo greičiau ir lengviau augs minėtos mūsų valios apraiškos. Įprasime visa, ką veikiamo, daryti vien iš meilės Dievui, stengdamiesi Jam, meilės verčiausiajam, patikti.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Keli pasiūlymai, kaip pakreipti mūsų valią, kad ši norėtų patikti Dievui

Kad kuo sklandžiau galėtum savo valią kreipti taip, kad patiktum Dievui ir visa skirtumei Jo garbei, prisimink, jog prieš tai Jis daug kartų ir įvairiais būdais pagerbė tave parodydamas tau Savo meilę. Jis sukūrė tave iš nieko pagal Savo paveikslą ir panašumą, o visus kūrinčius sukūrė tau pasitarnauti; išlaisvino tave iš vergovės velniui atsiųsdamas net ne angelą, o Savo Vienatinį Sūnų, kad Jis išpirktų tave, ir ne už sudylantį auksą ar sidabrą, o neįkainojamu Savo krauju bei mirtimi, kankinančia ir žeminančia; po viso to kiekvieną akimirką Jis saugo tave nuo priešų; kaunasi už tave Savo Dieviškąja malone, maitina tave mylimiausiojo Savo Sūnaus kūnu bei krauju.

Visa tai yra didelės Jo meilės ir pagarbos ženklas tau. Tokios didelės garbės, jog net sunku ir įsivaizduoti, kaip galinasis Visagalis šią didžią pagarbą rodo ir išreiškia mums – tokiems menkiems bei nenaudingiems. Tad akivaizdu, kokią didžiulę pagarbą ir nuolankų atsidavimą turime išreikšti Viešpačiui. Jeigu jau mums patarnaujantiems žemiškiems karaliams rodome išskirtinę pagarbą, dėkingumą bei paklusnu-

mą, tai nepalyginamai stipriau tai turime išreikšti mus neap-
sakomai mylinčiam ir beribį gėrį dovanojančiam Dievui. Taip
pat visuomet reikia prisiminti, kad Dievo didybė savaimė ver-
ta garbinimo, nusilenkimo ir nuoširdaus tarnavimo jai.

DVYLIKTRAS SKYRIUS

Įvairūs žmoguje slypintys troškimai ir siekiai, jų tarpusavio kova

Nematomos kovos metu mummyse kaunasi dvi valios: viena priklauso protingajai sielos daliai ir todėl vadinama aukštesniąja, protingąja valia, o kita priklauso mūsų juslinei daliai, todėl vadinama žemesniąja, jusline, o dar tiksliau – kūniška, aistringa valia. Aukštesnioji valia visuomet trokšta tik gėrio, o žemesnioji – blogio. Ir viena, ir kita vyksta savaime, todėl tiek geri, tiek ir blogi troškimai nepriklauso mums (nėra tiesioginės atsakomybės). Atsakomybė priklauso nuo mūsų laisvo apsisprendimo; todėl, kai mūsų laisva valia linksta gėrio link, tai įskaitoma mums kaip gėris (geras darbas), o kada linkstame blogo troškimo link, tai įskaitoma kaip blogis (blogas darbas). Šie troškimai lydi vienas kitą: kai ateina geras troškimas, kaipmat prieš jį stoja blogas troškimas ir atvirkščiai. Galime laisvai pasirinkti, kuo seksime: kurio troškimo link mūsų valia pakrypsta, tasai troškimas ir laimi. Štai čia ir yra visa nematomos dvasinės kovos esmė. Mūsų užduotis – laisvai neapsispręsti už žemiausios, kūniškos, aistringos valios troškimus, o visuomet pritarti aukštesniosios, protingos valios troškimams, nes tai ir yra Dievo valia, kuria sekti yra

mūsų būties prasmė: „<...> bijok Dievo ir laikykis jo įsakymų, nes tai saisto visą žmoniją“ (Koh 12, 13).

Abiejų valių troškimai stengiasi mus užvaldyti. Jei suvaldysi žemąją ir sieksi aukštesniosios – laimėsi, o jei pasirinksi žemesniąją, paniekinęs aukštesniosios siekį, būsi nugalėtas. Šv. Paulius apie tai rašo: „Taigi aš randu tokį įstatymą, kad kai trokštu padaryti gera, prie manęs prilimpa bloga. Juk kaip vidinis žmogus aš žaviuosi Dievo įstatymu. Deja, savo kūno nariuose jaučiu kitą įstatymą, kovojantį su mano proto įstatymu. Jis paverčia mane belaisviu nuodėmės įstatymo, glūdinčio mano nariuose“ (Rom 7, 21–23). Visiems skelbiamas toks įsakymas: „Aš sakau, gyvenkite dvasia, ir jūs nepasiduosite kūno geismams“ (Gal 5, 16). O šito be kovos su kūno aistromis pasiekti negalima.

Ypač didelį žygdarbį ir sunkų darbą turi atlikti pačioje pradžioje tie, kurie pasiryžta atsisakyti pasauliui priimtino bei aistringą gyvenimo ir renkasi Dievui patinkantį gyvenimą, kupiną meilės bei nuoširdžios tarnystės Jam, bet jau yra stipriai pavergti ydų, kurios susiformavo tenkinant žemesniosios valios troškimus. Iš vienos pusės, jie jau trokšta gėrio ir, Dievo malonės veikiami, linksta Dievo valios link, iš kitos pusės, žemesniosios valios troškimai tam trukdo, toks žmogus vis dar jaučia kūniškas aistras, jos nenori pasiduoti ir traukia žmogų į savo pusę su baisia jėga, tarsi gyvulys jungą. Ir tik Dievo malonė padeda ištvirti ir ištikimai laikytis numatytos krypties. Pasipriešinimas ir pergalės siekimas atima daug jėgų, tačiau pati kova vis tiek tęsiasi. Todėl nereikia tikėtis, kad, nesistengdami įveikti žemesniosios, kūniškos ir aistringos valios troškimų, ir ne tik didelių, bet ir mažų, kuriuos buvome įpratę tenkinti, galėsime įgyti tikrų krikščioniškų dorybių ir tinkamai tarnauti Dievui.

Būtent todėl, kad savigaila sustabdo ryžtą ir troškimą versti save atsakyti visko, kas iš esmės netinkama, taip mažai krikščionių pasiekia tobulumą. Svarbu pažymėti, kad asmenys, sunkiai įveikę didelius aistringus polinkius, nenori kovoti su mažais (kaip jiems atrodo – nevertais dėmesio), o jie ir yra tų didžiųjų aistringų polinkių užuomazga bei maistas, jie ir paliekami gyvuoti bei veikti širdyje, nors būna net labai nežymūs. Todėl širdis lieka aistringa ir netyra, o svarbiausia – itin linkusi į savęs patenkinimą bei savigailą, su labai abejotina intencija patikti Dievui.

Pavyzdžiui, yra tokių žmonių, kurie nelinkę pasisavinti svetimo turto, bet pernelyg prisirišę prie savojo, ir todėl, iš vienos pusės – labai pasitiki juo, iš kitos – tampa šykštūs labdarai, išmaldai, pagalbai; kiti žmonės, kad ir nesiekia garbės nedorais keliais, vis dėlto nėra jai abejingi ir dažnai trokšta, jog susidarytų galimybė ją pasimėgauti tarytumei prieš jų pačių valią; kiti ilgai laikosi nurodytų pasninkų, bet leidžia sau valgyti daug ir saldžiai vėliau, o tai visiškai sunaikina pasninko vertę; dar kiti gyvena skaisčiai, bet palaiko draugystę su jiems patinkančiais asmenimis ir pernelyg mėgaujasi bendravimu su jais, o tai irgi didžiulė kliūtis kelyje į tobulą dvasinį gyvenimą ir vienybę su Dievu.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į kai kurių asmenų neatidumą savo charakterio trūkumams, kurie nepriklauso nuo laisvos valios, betgi vis tiek daro žmogų vertą teismo. Jeigu matydami, kokią žalą charakterio defektai daro dvasiniam augimui, žmonės ne tik nesirūpina visiškai jų sunaikinti, bet net nesistengia sumažinti šių trūkumų su Dievo malonės pagalba, vadinasi, jie nesipriešina savo charakterio ydoms ir dvasinėje kovoje neparodo reikiamo veržlumo. Tam priskirtinas

užsisiklindimas savyje (žmonių vengimas), ūmumas (greitas supykimas), liguistas jautrumas ir iš to kylantys skuboti, neapgalvoti žodžiai, darbai, veiksmai, rūstumas, murmėjimas, užsispyrimas, ginčai ir pan. Visus šiuos netobulumus ir prigimtines negalias būtina taisyti: iš vienų atimant perviršį, kitiems pridėdant tai, ko trūksta, – ir vienus, ir kitus paverčiant geromis savybėmis. Juoba kad prigimtinis dalykas, kad ir koks ryškus būtų, niekuomet neatsilaikys prieš laisvą valią, kuri malonės vedama skatins žmogų kovoti atidžiai ir ryžtingai.

Neretai atsitinka, kad dauguma gerų darbų tampa netobuli, nes lieka sumišę su pasaulio troškimais ir geismais (žr. 1 Jn 2, 16). Todėl žmonės dažnai netobulėja išganymo kelyje, stovi vietoje arba, dar blogiau – grįžta į ankstesnių nuodėmių kelią, nes, matyt, kelio pradžioje ne iki galo pamilo teisingą bei palaimingą gyvenimą Kristuje, taip pat neįgijo didelio dėkingumo Dievui už visas malones, ypač už išgelbėjimą iš velnio vergovės, neturėjo tikro, – pasakytume, tobulo – ryžto ir grynios intencijos darbuotis vien Dievo garbei. Pavojus yra tai, kad tokioje padėtyje atsidūręs žmogus taip ir neišmoksta daryti tikrai gera ir lieka aklas, nemato savo tikrosios būklės, neižvelgia jam gresiančių pavojų, nesuvokia artėjančios dvasinio žlugimo nelaimės realumo.

Taigi, mano mylimas broli Kristuje, noriu įtikinti tave, kad išmoktumei džiaugtis visais sunkumais, kurie yra neišvengiami dvasinėje kovoje, nes tik tuomet gali tapti nugalėtoju. „**Nevenk sunkių darbų** <...>“ (Sir 7, 15). Visa tai – lyg nematomos kovos pagrindas. Kuo labiau pamėgsi sunkumus ir pasiryžimą juos nugalėti, tuo greičiau pasieksi pergalę prieš patį save ir prieš visa tai, kas mumyse prieštarauja gėriui, dėl to įgysi dorybių bei gerą intenciją, ir Dievo ramybė įsitvirtins tavyje.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Kaip kovoti prieš juslinę ir bežodę valią; kokius veiksmus turi atlikti valia, kad įgytų dorybių įprotį

Kiekvieną kartą, kai iš vienos pusės juslinė ir bežodė valia veikia laisvą žmogaus valią, tai Dievo valia, kalbanti per sąžinę, veikia iš kitos pusės, idant patrauktų žmogiškąjį asmenį į savo pusę. Tad jei tikrai sieki gėrio ir, atliepdamas Dievo valią, nori prisidėti prie pergalės, turi atlikti tam tikrus veiksmus. Tai yra:

1. Tuo metu, kai tik pajusi žemosios, juslinės, aistringosios valios poveikį, privalai visomis jėgomis pasipriešinti jam ir jokia būdu neleisti, kad laisvoji valia tam pritartų. Nors tai būtų iš pažiūros menkniekis, jam pasipriešinti reikia stipriai ir valingai.
2. Kad tai geriau pavyktų ir duotų gerų vaisių, tegu tavyje dega priešiškus ir pyktis aistringiems postūmiams, lyg jie būtų pikčiausi priešai, norintys pražudyti tavo sielą.
3. Tuo pačiu metu nepamiršk kreiptis į mūsų gelbėtoją Viešpatį Jėzų Kristų, kad sustiprintų gerąją valią, nes be Jo pagalbos vis tiek nepasieksime gerų rezultatų.

4. Šie trys vidiniai veiksmai, nuoširdžiai sielos puoselėjami, kiekvieną kartą ves į pergalę prieš blogus postūmius. Bet tai dar tėra tik laikinas priešų atbaidymas. Jei trokšti juos sutriuškinti, turi atlikti gerą veiksmą, t. y. priešingą tam, kuris sukėlė aistringą veiksmą, ir stengtis nuolat jį daryti, ir jis ilgainiui visiškai apsaugos nuo jau patirtų puolimų.

Pavyzdys. Sakysim, kas nors tave įžeidė (lengvai ar stipriai) ir kilo tam tikras susierzinimas ar nepasitenkinimas, raginantis atsakyti tuo pačiu. Suskubk pamąstyti, kad tai veda ne į gera, todėl užimk kovotojo poziciją ir ginkis. Kaip tai padaryti?

1. Užkirsk kelią šiems norams, neleisk jiems skverbtis į tave ir jokių būdu neleisk savo laisvai valiai pritarti jiems (lyg geriems). Tai vadinama pasipriešinimu.
2. Bet šie norai vis stovi prieš tave, pasiruošę vėl atakuoti. Atremk juos priešiškuumu, lyg tai būtų ne tavo paties norai, bet piktas priešas, ir sužadink neapykantą jiems, – dėl savo saugumo, kol dar gali nuoširdžiai pasakyti: „Nekenčiu melo, juo bjauriuosi“ (Ps 119, 163), arba: „Nekenčiu jų mirtina neapykanta, laikau juos savo priešais“ (Ps 139, 22). Tai rimtas smūgis, priešas atsitrauks, bet niekur nedings.
3. Dabar kreipkis į Viešpatį: „**Gelbėk mane, Dieve, nes vandenys man kaklą siekia!**“ (Ps 69, 2) ir šaukis Jo tol, kol nebeliks priešo sukeltų postūmių bei norų ir kol širdyje pasidarys ramu.
4. Kai nurimsi, tave įžeidusiam asmeniui padaryk ką nors tokio, kas išreikštų tavo gerą valią ir prielankumą jam.

Tai gali būti geras žodis, paslauga ir pan. Taip bus įvykdytas šv. Dovydo priesakas: „**Venk pikto ir daryk gera**“ (Ps 34, 15).

Toks elgesys formuoja gerą įprotį ir ugdo dorybę, priešingą tam aistringam postūmiui. O įprotis jau yra visiškas aistringo postūmio sutriuškinimas širdyje arba jo numarinimas. Tam, kad užkirstum kelią tokio pobūdžio atakoms (arba išmoktum tinkamai per jas elgtis), nebijok savęs laikyti vertu įžeidimų bei užgaulių, paskatink savyje drąsą ir netgi džiaugsmą būti įžeistam, neteisingai apkaltintam, pasistenk tai pamilti ir priimk kaip geriausius vaistus, reikalingus išgelbėjimui. Kitais atvejais panašiai reikia pažadinti ir savyje įtvirtinti aistrai priešingus jausmus. Vadinasi, reikia išvaryti iš širdies aistrą ir pakeisti ją dorybe, o tai ir yra nematomos kovos tikslas!

Bendri šventųjų tėvų nurodymai visiems atvejams. Mūsų sieloje veikia trys dalys, arba jėgos:

- minčių, arba mąstomoji,
- geismų, geidimo, arba astringoji,
- susierzinimo.

Dėl jų sužeistumo kyla trejopo pobūdžio neteisingų minčių ir veiksmų.

Iš minčių jėgos gimsta netikėjimo, nedėkingumo Dievui, murmėjimo, Dievo užmiršimo, dieviškųjų dalykų nesupratimo, kvailumo, Dievo niekinimo minčių.

Iš geismų dalies kyla gašlumo, garbėtroškos, godumo minčių, pasireiškiančių įvairiausiomis formomis ir priklausančių pataikavimo sau (savimeilės) sričiai.

Iš susierzinimo dalies kyla pykčio, neapykantos, pavydo, keršto, piktdžiugos, pikta linkėjimo ir visų kitų pikėtų minčių.

Visas šias mintis ir veiksmus tau reikia nugaldėti pritaikant anksčiau pateiktą pavyzdį. Kiekvieną kartą stenkis širdyje įkurdinti priešingą jausmą ir nuostatą: prieš netikėjimą – neabejotiną tikėjimą Dievu, prieš murmėjimą – nuoširdų dėkojimą Dievui už viską, prieš Dievo užmiršimą – nuolatinį Jo atminimą kaip visur egzistuojantį ir visa palaikantį, prieš dieviškų dalykų nesupratimą – kontempliaciją arba visų krikščioniškų išganymo tiesų apmąstymą, prieš kvailumą – gera ir bloga skiriančią suvokimą, prieš Dievą niekinančias mintis – Dievo garbinimą ir šlovinimą, prieš gašlumą – visoki susilaikymą, pasninkavimą ir savęs apmarinimą, prieš garbėtrošką – nuolankumą ir troškimą būti nepastebėtam, nežinomam, prieš godumą – pasitenkinimą mažu ir skurdo norą, prieš pyktį – romumą, prieš neapykantą – meilę, prieš pavydą – džiūgavimą, prieš kerštą – atleidimą ir taikingumą, prieš pikt-džiugą – gailestingumą, prieš pikta linkėjimą – geranoriškumą.

Išvada (anot šv. Maksimo): mąstymo jėgą reikia kreipti į nuolatinį dėmesio sutelkimą į Dievą, maldą ir dieviškų tiesų pažinimą; geismų jėgą – į pasiaukojimą ir bet kokio pataikavimo sau atsisakymą; susierzinimo jėgą – į meilę. Taip teisingas žodis, proto šviesa niekuomet neaptemis ir negeros mintys neįstengs įsikurti tavyje. Jei tai bus atliekama ryte, vakare ir dieną, nematomas priešas neprisiartins, nes būsi panašus į karvedį, nuolatos stebintį savo kovinės parengties pulką, o priešas žinos, kad tokiomis sąlygomis nepatogu pulti.

Didesnį dėmesį atkreipk į paskutinį punktą – veiksmus, priešingus tiems, kurių link mus vilioja aistringos mintys, ir į aistroms priešingų jausmų bei nuostatų įtvirtinimą širdyje. Tik taip galima išrauti iš širdies aistras ir atsidurti kiek saugesnėje padėtyje. Kol aistrų šaknys yra viduje (širdyje), tol jos

visados išaugins daigus ir temdys dorybes, o kartais ir visai jas išstums. Tuomet atsiranda pavojus atkristi į ankstesnes nuodėmes ir pražudyti sunkaus darbo nuopelnus.

Todėl įsidėmėk, kad paskutiniame punkte aprašytais veiksmais neužtenka pasinaudoti vieną kartą, bet reikia juos kartoti dažnai, daug kartų, nuolat, kol blogas įprotis (yda) bus palaužtas, išderintas ir visai sunaikintas. Blogas įprotis pavergė širdį nuolat kartojant veiksmus, tenkinančius aistrą, todėl, kad jis būtų sutriuškintas, šį įprotį reikia ne tik atmesti, bet ir imtis priešingų veiksmų, naikinančių aistrą. Kartojami veiksmai išstums aistringą įprotį, numarins jį skatinančius geidulius, įtvirtins širdyje jam priešingą dorybę ir ją palaikančių veiksmų įprotį. Akivaizdu – tam, kad išsiugdytum gerų įpročių, prireiks kur kas daugiau pastangų, nei jų prireikė blogiems darbams ir ydingiems įpročiams, nes pastarieji daug lengviau įsitvirtina, skatinami mūsų nuodėmingos ir pasitenkinimo ieškančios prigimties. Kad ir kaip atrodytų sunku pasipriešinti aistrai (ar tai būtų dėl tavo geros valios silpnumo, ar dėl aistringosios valios priešinimosi), jokių būdu neatsitrauk ir prisiversk daryti tai, ką reikia. Nors pradžioje tos pastangos ir nėra tobulos, bet tikrai palaikys tavo tvirtumą bei drąsą kovojant ir padės nugalėti.

Budėk, kovok susitelkęs, drąsiai, su stipriomis ir silpnomis kiekvienos aistros apraiškomis, nes silpnosios atveria kelį stipriosioms, ypač kai tai tampa įpročiu. Jau pastebėta, kad žmonės, kurie nekreipia dėmesio į nežymias aistrų apraiškas ir nesirūpina jų išrauti iš širdies, prieš tai kovoję ir nugalėję intensyvių aistros veikimą, dažnai patiria ne tik netikėtą, bet ir tokių stiprų priešų antpuolį, kad kovodami neišsilaiko ir nupuola daug skaudžiau nei per ankstesnius nuopuolius.

Dar vienas svarbus priminimas. Turi marinti bet kokią aistringą prisirišimą prie dalykų, kad ir leidžiamų, neblogų, bet nebūtinų, nes tokie prisirišimai silpnina gerąją valią, nukreipia dėmesį į save ir suardo nustatytą pamaldaus gyvenimo tvarką (tarkime, susitikimai, išvykos, vakarėliai, ilgi pokalbiai, pažintys, vaisės, lepinimasis miegu ir pan.). Štai kas suteiks tau daug gėrio: pasirengęs nugalėti save visur ir visada, tapsi stipresnis ir labiau patyręs kovotojas su pagundomis, išvengsi daugybės velnio pinklių, kurias jis spendžia tau šiame kelyje, ir nedarysi to, kas nepatinka Dievui.

Taigi, mylimasai, jeigu laikysiesi mano nurodymų ir uoliai kovosi šią šventą kovą, būk tikras, kad per trumpą laiką padarysi pažangą ir būsi dvasingas savo darbais, o ne prisidengęs žodžio apgaule.

Įsidėmėk: pasipriešinimas aistroms ir griežtas susivaldymas tegu tampa tau kovos įstatymu. Jokio pasitenkinimo troškimo – net ir dvasinėje plotmėje. Jei mėginsi ieškoti kompromisų rinkdamasis, kas patinka, kartkartėm leisi sau išimtis ir darysi nuolaidas (net ir dvasinėje srityje), tuomet nesi-tikėk vaisių! – tikrai nepadarysi dvasinės pažangos. Manysi, kad įgijai dvasinį gėrį, deja, realybėje to nebus. Juk tai, kas iš tiesų dvasinga, sukuriama dėl Šventosios Dvasios malonės, įsikuriančios tik tuose, kurie nukryžiaavę save kančiose, laisvu valios nutarimu, be jokios savigailos, save apmarinę, per tai susivienijo su Jėzumi Kristumi, dėl mūsų nukryžiuotu.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Kaip elgtis, kai aukštesniąją, protingąją valią, rodos, visiškai nugalėjo žemesnioji valia ir priešai

Jei kada pajusi tokią stiprią trauką nuodėmei, jog atrodys, kad nebegali atsilaikyti ir kad pats uoliausias stropumas lyg jau būtų išsekęs, žiūrėk, mano broli, nenuleisk rankų, bet atsisubsk ir tvirtai laikykis. Tai priešo pinklės: jis įperša mintį, kupiną nevirties, kad nuodėmei neįmanoma pasipriešinti, ir taip paveikia patį pasipriešinimą, o tada belieka, metus visus ginklus, atsiduoti priešui. Tokiu atveju tuoj pat apmąstyk šią jo klastą ir nenusileisk. Kol laisvai nepritarsi aistringam troškimui, tol esi laimėtojas ir priešo nugalėtojas, nors jausmai ir apimti aistros. Niekas negali priversti tavęs laisvai paklusti arba prieš tavo valią išplėšti pergalės, kad ir kokią stiprią kovą tavo viduje būtų sukėlę išganymo priešai.

Dievas apdovanojo mūsų laisvą valią tokia jėga, kad net jei visa žmogaus prigimtis, visas pasaulis, visos piktosios jėgos sukiltų prieš jį, niekas negali priversti žmogaus. Žmogaus pusėje visuomet pasilieka laisvė pasirinkti siūlomą ar primetamą dalyką (jei jis to nori) arba – nepasirinkti (jei to nenori). Todėl laisva žmogaus valia ir atsako už viską ir bus teisiama teisme. Gerai įsidėmėk: kad ir koks išvargintas ir silpnas jaustumėsi,

neatleistina pasiduoti aistrai. Tai tau pasakys pati sąžinė. Pasiruošk tuo uoliau priešintis, kuo stipresnis gundymas, ir niekuomet neišsižadėk tokio pasiryžimo, kiekvienu atveju skelbk vieno iš mūsų karvedžių žodžius: „**Budėkite, tvirtai laikykitės tikėjimo, elkitės vyriškai, būkite stiprūs**“ (1 Kor 16, 13).

Tokiu būdu, neleidamas savo valiai palinkti į nuodėmingą vilionę ir laikydamasis aukštesniosios valios reikalavimų, iš eilės pasinaudok visais dvasiniais ginklais. Svarbiausias iš jų – malda. Ja ir stiprink savo dvasią sakydamas: „**VIEŠPATS yra mano šviesa ir išgelbėjimas, ko turėčiau bijotis? VIEŠPATS yra mano gyvenimo tvirtovė, prieš ką turėčiau drebėti? Kai nedori žmonės užpuola mane, norėdami mane suėsti – jie, mano užpuolikai ir priešai, klumpa ir žūva. Nors kariuomenė apgultų mane, mano širdis nebijotų; nors karas man būtų paskelbtas, net tada pasitikėčiau.**“ (Ps 27, 1–3). „Juk ne savo lanku aš pasitikiu, nė mano kalavijas neneša man pergals. Bet tu išgelbėjai mus nuo priešų, nugalėjai tuos, kurie mūsų nekenčia. Dievu mes nuolat didžiuojamės ir tavo vardą be perstojo šloviname.“ (Ps 44, 7–9). „Nevadinkite sąmokslu visa to, ką ši tauta vadina sąmokslu; nei bijokite to, ko ji bijo, nei nuogąstaukite. Tik su vienu Galybių **VIEŠPAČIU** darykite sąmokslą, nes jis – jūsų baimė ir nuogąstavimas. Vis dėlto jis bus žabangos, pažaidos akmuo ir nuopuolio priežastis abiem Izraelio namams, kilpa ir žabangos Jeruzalės gyventojams.“ (Iz 8, 12–14).

Kovoiant nematomą kovą, kartais tau gali tekti elgtis panašiai, kaip elgiasi karys matomoje kovoje, smarkiai spaudžiamas priešo: truputėlį atsitraukia, atranda reikiamą kryptį, apsižvalgo, kaip tinkamiau paleisti strėlę į priešo širdį; pats gi sutelk mintis į savo vidų ir, išgyvendamas žmogiškąjį menkumą bei

silpnumą, visiškai sąmoningai ir su pasitikėjimu bei ašaromis kreipkis į Visagalį, kad padėtų kovoti su aistra: „**Pakilk, ateik mums padėti, atpirk mus dėl savo ištikimosios meilės**“ (Ps 44, 27); „**Grumkis, Viešpatie, su mano užpuolikais, kovok su tais, kurie su manimi kovoja. Stverk skydą ir ginklus ir pakilk manęs gelbėti. Tesusigėsta suglumę tie, kurie tyko mano gyvasties**“ (Ps 35, 1–2, 4). Dievo Gimdytoja, neleisk man pasiduoti priešams ir neleisk jiems manęs nugalėti. Angele Sarge, savo sparnais pridenk nuo priešo strėlių ir savo kardu juos nukauk.

Iškęsk šiuos iššūkius ir greitai sulauksi pagalbos. Tik gerai įsidėmėk: piktasis žino tokios pagalbos galią, todėl skuba sužadinti žmogui beprasmį murmėjimą su priekaištu Dievui (kam leido tokį išbandymą). Tai daro tam, kad žmogus nustotų prašyti Dievo pagalbos ir imtų laikyti save nevertu ją gauti. Kai tik atsiranda tokių Dievui priešiškų minčių, skubėk atkurti nuoširdų įsitikinimą: „**Ir nė vienas gundomas tenesako: „Aš esu Dievo gundomas**“. Dievas negali būti gundomas į pikta ir pats nieko negundo. Kiekvienas yra gundomas, savo geismo pagrobtas ir suviliotas“ (Jok 1, 13–14). Tada sugrįžk į anksčiau savo reikalus, jausmus bei mintis ir įsitikinsi, kad juose ir užgimė impulsas, atvedęs į pavojingą situaciją. Priešas apšmeižė Dievą, o tavo apsileidimus pridengė. Tau teks tikėjimu išteisinti savyje Dievą ir apmąstymu išsilaisvinti iš meilikaujančių, nuolaidas sau daryti skatinančių minčių, apkaltinti save dėl nuolaidų sau ir nedėmesingumo, nuolankiai bei gailintis išpažinti Dievui šią vidinę nuodėmę, vėl prisiminti visus kreipinius, kurie sugrąžins tau visada tokiems atvejams paruoštą Dievo pagalbą.

Kai vidinė audra nurimsta, reikia grįžti prie įprastinio nematomos kovos režimo, apie ką iš dalies jau buvo kalbėta.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Kovoti reikia nuolat ir narsiai

Mano brolau, jei nori kuo greičiau ir lengviau nugalėti priešus, su aistromis turi kovoti nuolatos ir narsiai. Pirmausia kilk į kovą prieš savimeilę ar neprotingą meilę sau, pasireiškiančią savigaila ir užgaidų paisymu, nes tai visų aistrų šaltinis, o jo neįmanoma užgniaužti kitaip, kaip tik nuolatos savo noru ištveriant apsimarinimą, kančias, praradimus, įžeidimus, pasaulio priespaudą. Kai praleidžiame šį iš pažiūros mums negailestingą kovos dėmenį, kai mėginame jo išvengti, tai šių dalykų vengimas visada buvo, yra ir bus pagrindinė priežastis, kodėl mūsų dvasinių kovų nevainikuoja pergalės, kodėl jos tokios retos, sunkios, netobulos, trumpai trunkančios ir netvarios.

Tad dvasinė kova turi nuolatos vykti sutelkus visą dvasinį budrumą ir tvirtybę; tai lengvai pasiekama, kai prašai Dievo malonės. Stok į šią kovą nedvejodamas. Jei užklups neramios mintys apie pulkus demonų, pritvinkusių įniršio ir nesibagainčio pykčio, nukreipto į tave, kaipmat mąstyk apie abso-
liučią Dievo visagalybę, apie beribę Jo meilę ir apie nesuskaitomą daugybę angelų bei šventųjų, kurie visuomet padeda mums savo maldomis. Visi jie kartu su mumis nematomai

kovoja už mus su mūsų priešais, kaip parašyta: „**Viešpats ima į ranką savo vėliavą. Viešpats kovos su Amaleku per kartų kartas**“ (Iš 17, 16). Kiek daug silpnų moterų ir kiek mažų vaikų pasiryžo tokiai kovai mąstydami apie šitokią galingą ir visur laukiančią pagalbą. Ir jie pasiekė pergalę, laimėjo prieš viso pasaulio išmintį, įveikė visas priešų – velnio ir viso pragarų – pinkles.

Niekada nebijok užklumpančių įkyrių minčių, kad kova per sunki, kad ji niekada nesibaigs ir tęsis visą gyvenimą ar kad niekuomet nepavyks išvengti nuolatinių bei įvairiausių nuopuolių. Reikia nepamiršti, kad visi priešai su savo pinklėmis yra dangaus kareivijų Viešpaties Jėzaus Kristaus rankose, kurio garbei ir šlovei vyksta mūsų kova. Kadangi Dievas pats įveda mus į šią kovą, Jis neleis priešams mūsų spausti ir su-triuškinti, jei mes patys laisva valia nepereisime į jų pusę. Jis pats kovos už mus ir nugalėtus priešus atiduos mums į rankas, bet tam tikru Jo numatytu laiku ir būdu, kaip parašyta: „**Kadangi Viešpats, tavo Dievas, vaikščioja tavo stovykloje, gelbėdamas tave ir įduodamas priešus tau į rankas**“ (Iš 23, 15).

Jei Dievas neleis patirti visiškos pergalės arba atidės ją iki gyvenimo pabaigos, vadinasi, tai – tavo labui, tik tu neatsitrauk ir nenustok iš visos širdies kovojęs. Gali būti, kad tave sužeis, tačiau nepadėk ginklų ir nepabėk iš kovos. Mintyse turi likti nuostata – privalai tvirtai ir su įkvėpimu kovoti, nes tai neišvengiama. Nėra žmogaus, kurį aplenktų tokia kova nei jam gyvenant, nei mirštant, o kas nekovoja, idant nugalėtų savo aistras bei priešus, tas neišvengiamai pateks į nelaisvę šiame ar kitame gyvenime ir bus atiduotas mirčiai.

Verta žinoti, kodėl Dievas maloningai leidžia mums nuolat būti kovinės parengties. Dievas atvedė Izraelio tautą į

Pažadėtąją žemę, tačiau neliepė sunaikinti visų ten gyvenančių tautų, o paliko penkias nesvetingas ir izraelitams priešiškas gentis. Tai padarė pirmiausia todėl, kad norėjo išmėginti, ar tvirtai izraelitai pasitiki Dievu ir ar ištikimai vykdo Jo įsakymus; antra, kad išmokytų savo tautą kovoti (žr. Ts 2, 21–23; 3, 1–2). Todėl Dievas iš karto neišrauna visų aistrų ir palieka jas tam, kad šios pultų mus iki pat mirties, idant taip būtų išbandyta mūsų meilė Dievui ir paklusnumas Jo valiai, kad išmokytų mus dvasinės kovos.

Smulkiau apie tai dėsto vyskupas Teodoretas. Manoma, kad Dievas tai daro dėl to:

1. kad nepasiduotume aplaidumui ir nerūpestingumui, bet būtume budrūs, uolūs ir dėmesingi;
2. kad nepamirštume visuomet tykančio užpuolimo pavojaus ir netikėtai mūsų neapsuptų, neužpultų priešas, o aistros nenugalėtų;
3. kad pagalbos visuomet skubėtume pas Dievą;
4. kad nesididžiuotume, o save vertintume kukliai ir nuolankiai;
5. kad išmoktume nuoširdžiai neapkęsti savo aistrų ir priešų, kurie be atvangos mus puola;
6. kad būtume išbandyti, ar iki galo saugosime Dievo garbę, meilę ir tikėjimą;
7. kad tobuliau vykdytume Dievo įsakymus ir nepažeistume net pačių mažiausių;
8. kad patys patirtume, kas yra dorybė, ją puoselėtume ir jokiais būdais nesutiktume su nuodėme;

9. kad nuolatinė kova suteiktų mums progą laimėti vis didesnių vainikų;
10. kad garbintume Dievą, o velnią ir nuodėmę galutinai pamintume savo kantrybe;
11. kad visą gyvenimą įpratę kovoti, neišsigąstume kovos mirties valandą, kai puolimas būna pats sunkiausias.

Tokiu būdu, būdami visuomet apsupti tokios gausybės labai mūsų neapkenčiančių priešų, negalime tikėtis iš jų nei ramybės, nei susitaikymo, nei kad jie nutrauks mūsų, nei kad atidės, bet kiekvieną minutę turime būti pasirengę kovoti ir kaipmat drąsiai stoti į kovą, kai tik priešas ją pradės. Žinoma, būtų gerai, jei iš pat pradžių neatvertume savo prigimtinių durų ir neįsileistume aistrų į savo širdį, į sielą. Tačiau, kartą įėjusios, aistros atakuos ir toliau, o mums negalima apsileisti, bet reikia apsiginkluoti ir išvyti jas iš savęs. Aistros yra begėdės ir atkaklios, todėl nepaliks mūsų, jei nebus išvartytos kovojant.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Kaip Kristaus karys iš pat ryto turi pasirengti kovai

Kai rytmetį atsikėlęs pasimelsi „Viešpatie Jėzau Kristau, Dievo sūnau, pasigailėk manęs“, – tuomet susitelk į savo širdį, lyg būtum teisiamųjų suole. Susitelkus reikia įsisąmoninti ir pajusti, kad tau iš kairės jau stovi visi tie priešai, aistros, ydos, ypač tos, su kuriomis dabar kovoji, ir jau pasirengusios pulti. Todėl tuo pat metu reikia tvirtai pasiryžti nugalėti arba mirti, bet nepasiduoti. Būtina prisiminti, kad su tavimi kartu kovos pergalę nešantis dangaus kareivijų Vadas, mūsų Viešpats Jėzus Kristus, Jo Švenčiausioji Motina, daugybė šventųjų angelų su Arkangelu Mykolu priešakyje, jie visuomet yra pasiruošę tau padėti. Ir tai suteiks tau viltį.

Ir štai prieš tave pakils tamsybių kunigaikštis su savo pulkais tam, kad uždegtų tavyje aistras, apipils pataikūniškais pažadais ir įkalbinės daryti tokį pasirinkimą, kuris pataikautų prigimčiai ir atitrauktų nuo kovos su aistra, žadėdamas, jog taip geriau ir ramiau. Bet įsidėmėk: tuo pat metu turi išgirsti apsaugantį ir įkvepiantį savo Angelo Sargo, kalbančio visu tavo pagalbininkų vardu, balsą, jis nesustodamas ragins: „Dabar privalai kovoti su savo aistra ir kitais priešais. Neišsigąsk

ir baimės paveiktas nepabėk iš kovos lauko. Juolab kad pats Viešpats Jėzus, tavo kovos Vadas, stovi šalia, apsuptas dangaus pulkų tūkstantininkų ir šimtininkų, ir daugybės šventųjų angelų, pasiruošusių pagelbėti tau, ir neleisiančių tavęs nugalėti, nes yra pažadėta: „**Pats VIEŠPATS kovos už jus, o jūs nutilkite**“ (Iš 14, 14).

Taigi reikia tiesiog prisiversti kovoti, nepasiduoti ir išskentėti puolimą giliai širdyje tariant: „**Neatiduok manęs priešininkų savivalei**“ (Ps 27, 12). Šaukis savo Viešpaties, Dievo Gimdytojos, visų angelų ir šventųjų. Tada sulauksi pagalbos ir laimėsi, nes parašyta: „**Ir jums, jaunuoliai, rašau: jūs nugalėjote piktąjį**“ (1 Jn 2, 13). Nors esi labai silpnas ir supančiotas blogų įpročių, o priešai stiprūs ir jų daug, bet kur kas didesnę pagalbą paruošė Tas, kuris tave sukūrė ir atpirko, ir nepalyginamai stipresnis Jis yra už visus nematomos kovos priešus: „**Tai Viešpats, stiprus ir narsus, Viešpats, galingas mūsųje**“ (Ps 24, 8). Be to, Jis turi didesnę troškimą tave išgelbėti, nei priešas pražudyti. Todėl kovok ir niekuomet nebūk prislėgtas šios kovos sunkumų. Taip, tai prievarta prieš save, ji negailestinga ir sukelia skausmą. Tačiau šis darbas su savimi vadauos tave iš ydų ir taps didžiausiu lobiu, už kurį įgyjama Dangaus karalystė, o siela visam laikui susivienija su Dievu.

Taip kiekvieną rytą dėl Dievo garbės pradėk kovą su savo priešais panaudodamas šiuos ginklus: nepasitikėjimą savimi, drąsų pasitikėjimą Dievu, maldą, negailestingą savęs apribojimą atitinkamai besidarbuojant ir siekiant dvasinių laimėjimų ir būtinai – proto bei širdies maldą: „Viešpatie Jėzau Kristau, Dievo Sūnau, pasigailėk manęs“. Šis vardas, toks galingas kaip dviašmenis kalavijas, besidarbuodamas širdyje, sužeidžia ir išvaro visus demonus bei aistras. Todėl Jonas Klimakas sakė:

„Viešpaties Jėzaus vardu mušk priešus“. Apie šią maldą vėliau bus kalbama atskirame skyriuje. Šiuo ginklu sužalok tą priešą, tą aistrą ir tą piktą vilionę taip, kaip nurodyta 13 skyriuje: pirmiausia pasipriešink aistrai, tada imk jos nekęsti ir galiausiai daryk aistrai priešingos dorybės darbus, visa atlik maldingai nusiteikęs. Taip elgdamasis, patiksi Dievui, kuris su visa danguje triumfuojančia Bažnyčia stebi tavo kovą.

Ši kova yra varginanti, nelengva, bet nenusimink ir nenuleisk rankų; galvok, kad dirbti ir patikti Dievui yra mūsų pareiga, be to, ši kova prilygsta išgyvenimo sąlygai, nes vos tik nustosime kovoti, tuoj pat būsime mirtinai sužeisti. Priešas gali gundyti: „Tu tik valandėlę pailsėk“. Bet kas gi atsitinka iš tiesų? Kas atsitinka, kai bent valandėlę atsitraukiame nuo gyvenimo kelio pagal Dievo valią ir atsiduodame pasaulio vilionėms bei kūno geismams? Mes išsižadame Dievo! O to negalima daryti nė akimirką, nes nebūna atsitraukimo tik vieną akimirką. Dažniausiai pasipriešinimas Dievui pasikartoja, tampa blogu įpročiu, ir, atsiskyrę nuo Dievo, jau gyvename diena po dienos, metai po metų. Jei Viešpats tavęs pasigailės ir suteiks galimybę prabusti, išsivaduoti iš velniško tinklo ir pažadins iš nuodėmingo sapno, tu visgi turėsi stoti į kovą, iš kurios tuomet pabėgai ieškodamas lengvesnio gyvenimo. Skirtumas bus tik tas, kad tada kova bus nepalyginamai sunkesnė, aštresnė ir skausmingesnė, beje, dar ir nelabai sėkminga.

Kas atsitiks, jei Dievas paliks tave paisyti savo ir priešo valios? Pragyvenus visą gyvenimą aistrų pančiuose, kartais apgirtus nuo jausmų, bet niekad neturint tikrojo džiaugsmo, staiga ateis mirties akimirka, siela paklius į baisią, kankinančią būseną – tokią, kad net Dievo Žodis negalėjo to išreikšti ir apibūdino taip: „**Jie šaukė kalnams ir uoloms: Griūkite ant**

mūsų!“ (Apr 6, 16). Šis šauksmas, prasidėjęs mirties akimirka, tęsis po mirties iki pasaulio pabaigos ir pasigirs Paskutiniojo teismo akimirka, bet visada bus bevaisis.

Taigi nebūk šitoks beprotis, kad neabejodamas pultum į amžinas pragaro kančias, pabėgęs iš santykinai (Amžinybės mastu) trumpalaikių kovų. Bet kaip išmintingas ir visa įvertinantis žmogus geriau dabar išverk trumpus vargus bei dvasinės kovos skausmus, kad, nugalėjęs priešus, gautum vainiką ir susivienytum su Dievu čia ir tenai, tai yra Dangaus karalystėje.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Kokia tvarka turėtume nugalėti savo aistras

Broliai mano, labai svarbu žinoti, kokia tvarka turėtum nugalėti savo aistras, idant kovotum ne kaip papuola, kaip daro kai kurie ir mažai pasiekia, o neretai patiria ir nuostolių. Kad įveiktume aistras, turime laikytis šios tvarkos:

1. Pažvelgti į savo širdį ir rūpestingai ištirti, kokių minčių, nusiteikimų, aistrų yra pripildyta širdis ir kokia aistra širdyje viešpatauja (elgiasi joje lyg tironas).
2. Su viešpataujančia aistra visų pirma ir būtina kovoti. Į tai sutelk visą dėmesį, išskyrus vieną išimtį. Reikia atminti, kad, kovojant su pasirinkta aistra, tuo pačiu metu sukilus kitai aistrai, reikia išvyti ir pastarąją, vėliau tęsti kovą su pagrindine aistra, kuri nuolatos pasirodo ir pademonstruoja savo galią.

Nematoma kova panaši į įprastinę, matomą, nes kovoti reikia su tuo, kas esamu metu prieš mus sukyla.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Kaip kovoti, kai aistros staiga pasireiškia

Jei tu, mylimas mano broli, dar nesi įpratęs nugalėti staiga pasireiškiančių aistrų (pavyzdžiui, įžeidimų ar kitų susidūrimų), reikia daryti štai ką: prasidedant dienai ir dar būnant namie, pasistengti peržiūrėti visus galimus dienos įvykius, malonius ir nemalonius, pagalvoti, kokių aistringų reakcijų, troškimų ir susierzinimų jie gali sukelti, ir pasirengti tinkamai užgniaužti juos iš karto, neleisti jiems vystytis. Jei taip elgsiesi, aistra niekada tavęs neužklups netikėtai, bet būsi pasirengęs kaipmat ją atremti, todėl nepasiduosi nei pykčiui, nei geismui. Tokia parengtis būtina tam metui, kai išeiname į tokią aplinką, kur galime susitikti asmenų, keliančių mums arba susierzinimą, arba simpatiją. Bet, būdamas pasirengęs, išvengsi ir vieno, ir kito. Jeigu aistra ir sukyla, ji arba persirita per mus, arba, atsitrenkusi į mus, sudūžta lyg į kietą akmenį ir nenumeta mūsų kaip šachmatų pėstininko. Šv. pranašas Dovydas apie tai byloja: „**Skubu nedelsdamas laikytis tavo įsakymų**“ (Ps 119, 60).

Tačiau su tokiu pasirengimu dar ne viskas atlikta. Vis dėlto aistra gali vėl netikėtai sukilti. Jei pamatai, kad aistra – geis-

mų ar susierzinimo – kyla, turi suskubti ją sutramdyti valios aktu, protu neleisdamas aistrai pasiekti širdies, stengdamasis, kad ji nei dėl to, kas erzina, suirztų, nei to, kas žavi, užsigeistų. Jei jau taip atsitinka, pirmą kartą pasistenk, kad susierzinimas ar geismas nepasireikštų išorėje: nei žodžiu, nei žvilgsniu, nei veiksmu.

Po to priversk protą bei širdį pakilti į Dievą, sąmoningai pajusk beribę Dievo meilę ir nešališką Jo tiesą. Taip sutramdęs aistringą impulsą, atlik jam priešingą veiksmą. Artimiausio galimo susidūrimo metu gal ir nebus paprasta tai tinkamai atlikti, tačiau pasiryžimo daryti tai, ką reikia, neatsisakyk. Galbūt iš pradžių visai nesiseks, bet viskas gali praeiti, kai baigsis aistrą keliantis susitikimas. Laikykis iki galo, kad aistra neatgimtų. Nedelsdamas tuo pasirūpink, kad neaptiktum aistros užuomazgų. Tokia laikysena neleis pradėti aistrai veikti. Kai tik išsilaisvinsi iš negerų įspūdžių antplūdžio, tuoj pat susitelk į širdį ir pasistenk išmesti į ją išėlinusią gyvatę.

Bet pats geriausias ir efektyviausias staigaus aistrų proveržio atrėmimo būdas – tai pašalinti jų priežastis, dėl kurių ir veikia aistros.

Yra dvi priežastys: meilė ir neapykanta.

Jeigu pakliūvame į meilės pinkles kokiam nors asmeniui ar įsigeidžiame kokio daikto, didelio ar mažo, tai žinoma, jog sutikus jį arba matant, kad kas nors jį skaudina, kenkia ar nori iš mūsų atimti, atitraukti, kaipmat pasipiktiname tuo, sielvartaujame, blaškomės ir sukiame prieš tuos, kurie tai daro. Taigi jei nenori, kad tau atsitiktų tokio pobūdžio netikėtumų, pasistenk išrauti iš širdies tokią niekam tikusią meilę ar negerą potraukį. Ir kuo giliau esame įklimpę, tuo daugiau pastangų reikia, kad taptume abejingi ir išmintingai elgtumės

su žmonėmis bei daiktais. Juk kuo stipresnė meilė bei potraukis, tuo audringesnis ir netikėtas būna aistros pakilimas visais nurodytais atvejais.

Lygiai taip, jei, tarkime, nemėgsti kokio nors asmens ar daikto, pajunti staigų pasidygėjimą juo, ypač kai jį kas nors giria. Todėl, saugodamas savo širdies ramybę, tiesiog prisiversk užgniaužti savyje sukilusius negerus jausmus, o vėliau ir visai juos išrauk.

Čia gali pagelbėti toks samprotavimas (kalbant apie asmenis): jie taip pat yra Dievo kūriniai, sukurti kaip ir mes – pagal Dievo paveikslą ir panašumą; jie yra atpirkti ir atkurti neįkainojamu Kristaus krauju; jie – tavo broliai ir Kristaus kūno nariai, jų negalima neapkęsti netgi mintyse: „**Nenešiosi širdyje neapykantos savo artimui**“ (Kun 19, 17). Tad, jeigu priimsi juos palankiai ir su meile (nors jie ir nebūtų verti palankumo bei priėmimo), tapsi panašus į Dievą, kuris myli visus savo kūrinius ir nė vieno nesibodi, kaip šlovina Jį išmintingasis Saliamonas: „**Juk tu myli visa, kas yra, ir nesišlykšti niekuo, ką esi padaręs, nes nebūtumei padaręs, jeigu būtum nekentęs**“ (Išm 11, 24), ir Kuris, smerkdamas žmonių nuodėmes, „**juk leidžia savo saulei tekėti blogiesiems ir geriesiems, siunčia lietų ant teisiųjų ir neteisiųjų**“ (Mt 5, 45).

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Kaip nugalėti kūno aistras

Su kūno aistromis, mano broli, reikia kovoti kitaip nei su skitomis aistromis, t. y. ypatingu būdu. Kad kova vyktų sklandžiai, vienaip reikia elgtis prieš gundymą, kitaip – gundymo metu, dar kitaip – po jo.

Iki užklups gundymas, tavo dėmesys turi būti nukreiptas į priežastis, paprastai skatinančias gundymą ar sukeliančias aistrą. Yra taisyklė: reikia vengti visų galimų progų ir susitikimų, kurie galėtų sutrikdyti mūsų kūno ramybę, sužadinti aistrą; ypač – su priešingos lyties asmenimis. Jei neišvengiamai tenka bendrauti, tai reikia daryti kuo trumpiau, santūriau, kalbėti griežčiau, kad ir maloniai bei palankiai, bet ne lipšniai. „Niekada nepasitikėk savo priešu, nes jo nedorumas kaip rūdys ant bronzos“ (Sir 12, 10). Todėl niekada nepasitikėk savo kūnu, nes kaip ir varis rūdija, taip ir nuodėmės sužeista mūsų prigimtis pati pagimdo blogų troškimų. Nepasitikėk, dar kartą tau kartoju, nepasitikėk šiuo atžvilgiu pats savimi, net jei dabar nejauti ir kurį laiką nejautei kūno geluonies veikimo, šis triskart pasmerktas blogis, daug metų nieko nedaręs, akimirksniu gali prasiveržti, paprastai prisėlinęs tylomis. Įsidėmėk: kuo įtikinamiau blogis apsimeta gėriu bei draugu ir

kuo mažiau suteikia progos įtarti klastą, tuo stipresnį smūgį suduoda vėliau, ir dažnai jis būna mirtinas.

Taip pat reikia vengti priešingos lyties asmenų, su kuriais esame artimai susiję kasdieniais santykiais (tai gali būti giminystės ryšiai, pamaldumo ar gerų darbų darymo saitai, geradariai, kuriems yra poreikis atsidėkoti, išreikšti pagarbą, pripažinimą ir pan.) Bijotis šito reikia todėl, kad, elgiantis be baimės ir nerūpestingai, į tokius santykius beveik visada įsimaišo žudantis juslinis saldumas, kuris palengva, pačiam neįjuntant, įsibrauna į sielos gelmes ir taip aptemdo protą, kad jau nebekreipi dėmesio į nuodėmę sukeliančius dalykus, tokius kaip: aistringi žvilgsniai, abipusės saldžios kalbos, gundantys judesiai, kūno laikysena, rankos paspaudimai. Visa tai, kas galop stumia į nuodėmę ir kitas velniškas pinkles, iš kurių kartais visai neįmanoma išsilaisvinti.

Bėk, mano broli, nuo šitos ugnies! Nepamiršk, kad tu esi parakas. Niekad nedrįšk užtikrintai ir savimi pasitikėdamas teigti, jog esi drėgnas parakas, visas persisunkęs gerumo ir tvirtos valios. Ne, ne! Kaip tik galvok, kad esi sausų sausiaušias perdžiūvęs parakas, ir vos tik pajusi ugnies dvelksmą – kaipmat užsiliepsnosi. Jokiu būdu nepasitikėk savo *tvirtu* apsisprendimu verčiau mirti nei nuodėme įžeisti Dievą. Net jei ir galima tikėtis, jog esi sudrėkintas (malonės) parakas, bet dėl nuolatinio kontakto su ugnimi po truputį, pačiam neįjuntant, *išdžius ir išsausės* tavo geroji valia. Tada nė nemirk-telsi, kaip akimoju užsidegsi kūniška meile. Ir tai bus toks į nuodėmę vedantis gaisras, jog visa nublanks, – neberūpės nei gėda prieš žmones, nei Dievo baimė, nei garbė, nei pats gyvenimas, kaip ir pragaro kančios.

Bėk tolyn nuo tokio gundymo, venk jo visomis išgalėmis:

1. Ribok dažną bendravimą su asmenimis, galinčiais tave sugundyti, jei nuoširdžiai nenori pakliūti į nuodėmės pinkles, grasinančias sielai mirtimi. Saliamonas išmintingu žmogumi laiko tą, kuris bijo ir vengia nuodėmės priežasčių, o tuos, kurie pernelyg savimi pasitiki, vadina neprotingais: „**Išmintingas žmogus būna atsargus ir vengia pikta, o kvailas negali susilaikyti ir būna neatsargus**“ (Pat 14, 16). Argi ne apie tai kalbėjo apaštalas įsakydamas korintiečiams: „**Sergėkitės ištvirkimo**“ (1 Kor 6, 18)?
2. Nepasiduok nieko neveikimui ir tinginystei. Budėk atidžiai stebėdamas savo mintis ir išmintingai atlikdamas darbus, priklausančius pagal pareigas.
3. Venk nepaklusnumo vadovui ir dvasios tėvui, bet su noru jiems paklusk visame kame; būk nusiteikęs greitai atlikti visa, ką jie liepia ar prašo, ypač tai, kas priešiška tavo laisvai valiai ir polinkiams.
4. Neleisk sau be atodairos teisti, smerkti ar apkalbėti savo artimą, ypač dėl kūno (gašlumo) nuodėmės, net jei žmogus ir akivaizdžiai nusideda. Stenkis pajusti jam gailestį ir užuojautą. Nedrįsk juoktis iš puolusiojo, bet iš jo pavyzdžio pasimokyk ir nusižemink, nes ir patys esame silpni, linkę į blogį. Sakyk: šiandien puolė jis, rytoj pulsiu aš. Reikia žinoti, jog kai esame greitai teisti ir niekinti kitus, Dievas skaudžiai nubaudžia ir leidžia nusidėti tokia pačia nuodėme. „**Neteiskite, kad nebūtumėte teisiami**“ (Mt 7, 1). Jei taip atsitiktų, kad ir patys nupultume, prieš tai puolusįjį smerkę, dėl to nebūsime teisiami, nes dėl savo nupuolimo supratome puikybės žalą ir nusižeminę gavome vaistų nuo dviejų blogybių – puikybės ir gašlumo. Bet

jei Dievas, būdamas gailestingas, ir saugo mus nuo nuodėmės, o mums pavyksta išlaikyti skaisčias mintis, visgi reikia nustoti teisti kitus ir pasitikėti savo ištverme.

5. Budėk ir saugok save. Jei tau pavyko gauti kokią nors Dievo dovaną arba jei esi malonės būsenos, nemanyk ir tuščiai neįsisvajok, kad jau esi šį tą pasiekęs ir kad priešai nedrįs tavęs pulti. Raminiesi, jog taip jų nekenti, kad iš karto atremsi puolimą. Kai tik taip pagalvosi – iš karto nupulsi!

Tai štai, ką reikia daryti prieš gundymą kūniška aistra.

Per patį gundymą elkis štai taip: pirmiausia išsiaiškink priežastį, dėl kurios tavyje kilo kova, o tada kaipmat ją atitrauk.

Priežastis būna vidinė arba išorinė.

Išorinė – tai žvilgsnio laisvumas, ausiai malonios kalbos, malonaus turinio dainos su gražia melodija, jaudinanti ir žvilgsnį gundanti apranga (veikia netgi audinio sudėtis, tarkim, šilkas ar kitoks švelnus audinys), kvėpalų dvelksmas, pernelyg laisvas bendravimas ir kalbos, prisilietimai ir rankų paspaudimai, šokiai ir dar daug kitų dalykų. Ką galima tam supriešinti? Kuklią ir santūrią aprangą, nenorą nei matyti, nei girdėti, nei liesti, nei uostyti, nei kalbėti to, kas sukelia gėdingus impulsus, kas skatina nuodėmingus veiksmus. Tai ypač svarbu susiduriant su kitos lyties asmeniu.

Vidinė priežastis – iš vienos pusės, tai kūno gyvenimas, renkantis ramybę ir pasitenkinimą, kai kūno poreikiams niekad neatsakoma; iš kitos – nuodėmingos mintys, kurių arba kyla savaime, prisiminus ką nors matyta, patirta, girdėta, arba jas sukelia piktoji dvasia.

Kalbant apie ramų ir pasitenkinimo kupiną kūno gyvenimą, tai jį gelbėk pasninku, budėjimu, mažindamas miego trukmę, daugybe nusilenkimų iki išsvargimo, kitomis kūną varginančiomis pratybomis, kurias rekomenduoja patyrę ir supratingi mūsų šventieji tėvai. O mintims, kad ir kas jas sukeltų, puikus priešnuodis yra tavo dabartinei būsenai tinkančios pratybos: šventų ir sielą gelbstinčių knygų skaitymas (ypač šv. Efrema Siro, Jono Klimako, „Gėrio meilės“ ir kitų), pamaldūs mąstymai bei malda.

Kai tave užpuls nuodėmingos mintys, melskis taip: skubiai nukreipk savo protą į Jėzų Kristų, dėl mūsų nukryžiuotą, ir iš širdies gelmių Jo šaukis: „Jėzau, mano Viešpatie! Saldžiausias mano Jėzau! Skubėk man padėti ir neleisk manęs paimti į nelaisvę!“ Tuo pat metu reikia mintimis ar realiai apkabinti Gyvybę Teikiantį Kryžių, ant kurio dėl tavęs buvo prikaltas Viešpats, ir bučiuoti visas Jo žaizdas su meile sakant: „Raudoniausios žaizdos, žaizdos švenčiausios, žaizdos švariausios! Sužeiskite mano nedorą, netyrą širdį ir neleiskite man jūsų įskaudinti savo nešvara.“

Tuo metu, kai tave atakuos nuodėmingos, geidulingos mintys, tavo apmąstymai tegu nebūna nukreipti tiesiogiai prieš jas, nors kai kurie būtent tai ir pataria. Nereikėtų mėginti įsivaizduoti neskaistumo ir kūno geismų gėdingumo nei jausti sąžinės priekaištų, kurie ateina vėliau, nei prigimties silpnumo, nei mergystės skaistumo praradimo, nei garbės netekimo ar ko nors panašaus. Apie tai negalvok, nes dažnai tai nėra tinkama priemonė norint įveikti kūno gundymus. Atvirkščiai: tokios mintys gali sukelti dar didesnę pačios kovos įtampą, o kartais atvesti ir į nupuolimą. Net jei tavo protas ir nepri-tars aistrai, bet visgi mintys bus nukreiptos į aistros objektą,

kuriam taip neabejinga yra širdis, – jis, tuščiai iššvaistęs laiką šiems samprotavimams, nepajėgs paveikti širdies (kuri mėgavosi) taip, kad ji nepritartų aistrai. O tai ir yra vidinis nupuolimas. Taigi, stenkis mąstyti apie tokius dalykus, kurie nustelbtų nuodėmingus objektus ir visiškai atitrauktų nuo jų dėmesį, o savo esme labai blaivinančiai ir skaistinančiai paveiktų širdį. Tebūnie tai dėl mūsų įsikūnijusio Jėzaus gyvenimas ir kančia ar neišvengiama mūsų mirties akimirka, ar baisi Paskutiniojo teismo valanda ir įvairūs pragaro kentėjimai.

Jei vis dėlto, kaip dažnai nutinka, nuodėmingos mintys ir toliau tave pultų su ypatinga, nesuvaldoma jėga, neišsigąsk, nesiliauk tinkamai mąstyti ir nekeisk kovos taktikos tam, kad tiesiogiai joms pasipriešintum ir atskleistum blogąsias jų savybes. Nedaryk taip, bet pasistenk kuo atidžiau apmąstyti prieš tai apibūdintus, budrumą skatinančius dalykus, nė kiek nesijaudink dėl nepadorių minčių, lyg jos būtų ne tavo. Nėra geresnio ginklo, kaip sukelti savyje neapykantą tokioms mintims ir jų nesureikšminti. Kuo dažniau šiuos apmąstymus pertrauk malda: „Išvaduok mane, Kūrėjau mano ir Gelbėtojai, iš šių mano priešų dėl Savo garbės ir begalinio malonin-gumo.“ Malda galima ir baigti apmąstymus.

Svarbu neleisti protui kreipti dėmesio į kūnišką netyrumą, nes tai (vaizduotė) yra pavojinga, ir negalima *diskutuoti* su šiomis pagundomis ar apie jas, kai nori įsitikinti, ar laisva valia pritarei aistros sukeltiems gundymams, ar ne. Toks tyrinėjimas (iš pažiūros geras) iš tikrųjų yra velnio pinklės, kuriomis jis stengiasi mus pastūmėti arba į neviltį, arba į silpnadvasiškumą, arba kuo ilgiau mus išlaikyti šiuose apmąstymuose ir palengva (per juos) vis tiek pastūmėti į nuodėmę.

Atsisakius tyrinėti šiuos tave trikdančius apmąstymus, tinkamiausias elgesys būtų išpažintis arba pokalbis su dvasios vadovu, nes suteiktą ramybę ir tikrumą nedrumsdamas širdies jokiais klausimais, vien skatindamas pasitikėti dvasios vadovo patarimais. Tiktai reikia ryžtis jam viską pasakyti, nieko nenuslėpti, neleisti gėdai užrišti liežuvio, būtina nusižeminti. Kovodami su kitomis aistromis, turime kaip reikiant nusižeminti, o kova su šia aistra pareikalaus nepalyginamai daugiau nusižeminimo. Šis gundymas dažniausiai arba sukeliamas puikybės, arba siunčiamas susivokti, arba yra tarsi bausmė už puikybę. Todėl Jonas Klimakas ir sako: „Tas, kuris nusideda gašlumu ar kita kokia kūniška nuodėme, pirmiausia yra įklimpęs puikybėje; nusidėti gašlumu jam leidžiama dėl to, kad jis nusižemintų.“ Kur įvyko nuopuolis, ten pirmiausia įsikūrė puikybė, nes ji yra nuopolio pranašas. Ir dar: „Bausmė išdidžiajam – nupuolimas.“

Kai pagaliau nuodėmingos mintys nurims ir gundymas praeis, daryk štai ką: kad ir atrodytų, jog esi laisvas nuo kūniško gundymo, kad ir kaip būtum tikras dėl pergalės, rūpinkis laikyti savo protą bei dėmesį toli nuo tų žmonių ir daiktų, kurie buvo gundymo priežastis. Jokiais būdais nepasiduok troškimui juos pamatyti, teisindamasis, kad jie yra giminaičiai, pamaldūs ar tavo geradariai. Reikia prisiminti, kad tokias mintis paskatina sužeista prigimtis ir šėtonas, kaip sako šv. apaštalas Paulius, apsimetantis šviesos angelu tam, kad pavidintų mus į tamsą (žr. 2 Kor 11, 14).

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Kaip įveikti apsileidimą

Kad neįpultum į žlugdantį apsileidimo blogį, kuris užkerta mūsų kelią tobulumo link ir atiduoda mus priešams, reikia vengti visokio tuščio smalsumo (žvalgymosi kur reikia ir kur nereikia, dykinėjimo, tuščių kalbų, šaudymo akimis), prisirišimo prie žemiškų dalykų, tuščio laiko leidimo ir visokios tau visai nebūtinės veiklos, kuria kažkodėl užsiimi, nors tai ir kenkia tavo dvasiai. Verste versk save noriai paklusti geram vadovavimui, dvasios vadovui, atlikti tai, ko jis nori, ką pataria, o ne ko geidi pats.

Kiekvieną numatytą darbą stenkis pradėti nedelsdamas, nes net ir menkas atidėjimas paskatina kitą atidėjimą, šis – jau ilgesnės trukmės, o pastarasis – dar ilgesnės ir t. t. Darbas nusikelia vėlyvam metui, neatliekamas nustatytu laiku arba visai neatliekamas, nes pernelyg ima tave slėgti. Vieną kartą paragavę nieko neveikimo saldumo, pradedame jo troškti labiau nei veiklos. Kai patenkiname šį troškimą, palengva susiformuoja įprotis nedirbti, arba tingumo yda, per kurią dykinėjimo aistra taip užvaldo, kad net nebesuprantame, kaip nederamai elgiamės ir nusikalstame, ir, tik jau išvargę nuo paties tingėjimo, vėl imamės savų darbų. Tuomet ateina supratimas,

kiek daug laiko praleidome tuščiai dėl nusistatymo „ką noriu, tą veikiu“.

Šis tingumas prasideda nepastebimai ir palengva savo nuodais ne tik pažeidžia mūsų valią sukeldamas joje pasibjaurėjimą visokiu darbu ir visokia dvasine veikla bei paklusnumu, bet ir apakina protą neleisdamas jam pamatyti mūsų minčių neišmintingumo ir klaidingumo. Taip valia tampa palaužta, nes protas nepajėgia sąmoningai priimti teisingų sprendimų, kurie galėtų kuo greičiau išjudinti aptingusią valią ryžtingai, be atidėliojimo atlikti reikiamą darbą. Juoba neužtenka atlikti darbų greitai, bet juos reikia atlikti tam tinkamu laiku, labai atsakingai ir uoliai, kad jie būtų kuo tobulesni. Parašyta: **„Tebūna prakeiktas, kas nerangiai vykdo Viešpaties darbą <...>“** (Jer 48, 10). Mes patys stumiame save į šią nelaimę, nes tingime pagalvoti apie reikiamo atlikti darbo vertę bei naudą, tingime paraginti save atlikti jį reikiamu metu ir su tokiu ryžtingumu, kuris išsklaidytų tingumo peršamas mintis apie su juo (darbu) susijusius sunkumus, kad tik atitrauktų nuo jo.

Privalai tvirtai tikėti, kad vienas proto nukreipimo į Dievą aktas ir vienas nuolankus atsiklaupimas dėl Dievo šlovės ir garbės nepalyginamai vertesni nei visi pasaulio turtai, ir kiekvieną kartą, kai nuvijęs tingėjimą, prisiversi gerai atlikti darbą, angelai danguje tau nupins pergalės vainiką. O tinginiai ne tik negaus vainiko, bet iš jų palengva bus atimamos ir tos dovanos, kurias jie gavo už ankstesnį nuoširdų tarnavimą Jam, kol galiausiai praras ir Jo Karalystę, jei liks apsileidę taip, kaip elgėsi pakviestieji į pokylį ir patingėję atvykti: **„Sakau jums, – nė vienas iš anų kviestųjų žmonių neragaus mano vaisių“** (Lk 14, 24). Toks apsileidėlių likimas. Tiems, kurie yra uolūs ir be jokios savigailos prisiverčia atlikti kiekvieną gerą

darbą, Viešpats jau žemėje padaugina savo malonių ir ruošia amžiną palaimą Savo Dangaus karalystėje: „<...> **dangaus karalystė jėga puolama, ir smarkieji ją sau grobia**“ (Mt 11, 12).

Jei piktos mintys, besistengdamos pastūmėti tave į apsilėidimą, ims įtikinėti, kad dorybei, kurios sieki, reikia nepakeičiamo darbo ir labai daug laiko, kad mūsų priešai stiprūs ir jų daug, o tu silpnas bei vienišas ir tavęs dar laukia nepaprastai daug sunkių darbų, idant pasiektum šį tikslą, – jei apsilėidimo mintys mėgins tau įpiršti tokias vizijas, neklausyk jų ir pasipriešink. Atvirkščiai: galvok, kad tai nedideli darbai, tau nereikės daug laiko ir pastangų; jei ir sutiksi priešų, tai nedaug, gal kokį vieną (galbūt stipresnį už tave), bet su Dievo pagalba, kuri visuomet su mumis, jei tik Juo pasitikime, mes esame neabejotinai stipresni. Jei tik taip galvosi, apsilėidimas (ir tingumas) atsitrauks, tave užvaldys geros mintys ir jausmai, skatinantys uolumą, o visa tai persmelks sielą bei kūną.

Taip pat reikia elgtis ir maldos atveju. Pavyzdžiui, jeigu dėl kurios nors tarnystės reikia melstis vieną valandą, o tai atrodo labai sunku, tai, prieš pradėdamas melstis, negalvok, kad prireiks vienos valandos, o pasiruošk melstis mažiau, tarkim, ketvirtį valandos, ir šis laikas praeis nepastebimai. Tiek pasimeldus, reikia sakyti, kad dar tiek pat pasimelsi. Ir taip, iki sueis viena valanda. Tada nejusi sunkumo. Jei per tokią maldą vis tiek atsiras sunkumo jausmas, galima trumpam nutraukti maldą ir, kiek luktelėjus, pratęsti ir užbaigti. Būtinai iki galo.

Taip pat elgtis reikia ir su rankų darbu bei paklusnumo darbais. Tau gali atrodyti, kad visokių darbų yra labai daug, imsi blaškytis ir norėsi nuleisti rankas. Bet reikia negalvoti apie visus darbus, o imkis tik vieno; atlik jį taip atsidaavęs, lyg

kitų nė nebūtų. Tuomet jį padarysi gerai ir ramiai. Vėliau im-
kis lygiai taip ir kito, kol visus ramiai, be sumaišties atliksi.

Jeigu nesielsi protingai ir nesistengsi nugalėti didelio
vargo ir apkrovos jausmo, kurį įkvepia priešas, tai apsileidi-
mas bei tingumas galutinai užvaldys tave taip, jog sunkumą
sukels ne tik tie darbai, kuriuos reikia dabar atlikti, bet ir tie,
kurie dar tik gali būti. Atrodys, jog didžiulė našta slegia pe-
čius, o tu esi kaip belaisvis kankinys, nematantis išeities. Ra-
mybės neturėsi net ir ilsėdamasis, o būdamas be darbo, vis
tiek jusi darbų sunkumą.

Žinok, mano brangusis, kad ši apsileidimo ir tingumo liga
nematomai po truputį savo nuodais žeidžia ne tik silpnus dai-
gelius, iš kurių galėtų užgimti dorybė, bet ir tuos, kurie jau gi-
liai įleidę šaknis ir pasitarnauja geram bei doram gyvenimui.
Kaip kirminas graužia medį, taip apsileidimas po truputėlį,
nejučia pažeidžia dvasinio gyvenimo nervus. Šėtonas mėgs-
ta panaudoti šią priemonę regzdamas pagundų tinklus kie-
kvienam žmogui, bet ypač rūpestingai ir apsukriai jis elgiasi
su tais, kurie linksta į dvasinį gyvenimą, nes žino, kad tingus
žmogus lengvai pasiduoda saviems troškimams ir nupuola:
„Dykaduonis alksta ir nieko neturi <...>“ (Pat 13, 4).

Todėl nuolat budėk, melskis ir uoliai paisyk gėrio, kas pri-
klauso drąsiam kovotojui: **„<...> darbštus žmogus vaišinsis
prie turtingo stalo“** (Pat 13, 4). Nesėdėk sudėjęs rankų ir ne-
atidėliok savo vestuvių apdaro siuvimo iki to momento, kai
reikės pasipuošus stoti Jaunikio – Jėzaus Kristaus – akivaiz-
don. Kiekvieną dieną prisimink, kad šiandiena yra mūsų ran-
kose, rytojus – Dievo rankose; kad, davęs mums rytą, Davėjas
neįsipareigojo duoti ir vakaro. Todėl neklausyk šėtono, sakan-
čio: „Atiduok man šiandieną, o Dievui atiduosi rytdieną“. Ne,

ne! Kiekvieną gyvenimo valandą praleisk taip, kad ji patiktų Dievui, ir žinok, jog ji nepasikartos, o atsiskaityti (tiksliai) reikės už kiekvieną minutę. Atsimink: neįkainojamas yra laikas, kurį dabar turi savo rankose, ir jei tuščiai jį praleisi, ateis diena, kai jo pasigesi, bet negausi. Prarasta ta diena, kurią, net ir darydamas gerus darbus, nekovojai su savo blogais polinkiais, geismais ir ydomis.

Baigiu šiuos pamokymus apaštalo žodžiais „**Kovok šauniąją tikėjimo kovą** <...>“ (1 Tim 6, 12). Juk dažnai nutikdavo, kad viena uolios kovos valanda laimėdavo rojų, ir priešingai – viena apsileidimo valanda jį atimdavo. Būk uolus, jei nori paliudyti, koks tvirtas tavo pasitikėjimas Dievu dėl išgelbėjimo: „<...> **kas pasitiki VIEŠPAČIU, tam seksis**“ (Pat 28, 25).

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Kaip valdyti ir geram panaudoti išorines jusles

Siekiantiems dvasinės pažangos, būtina išmokti valdyti ir geram panaudoti penkias pagrindines išorines jusles: regėjimą, klausą, uoslę, skonį ir lytėjimą. Šių jutimų valdymas tolygus žygdarbiui, paženklintam nuolatinio sutelkto mąstymo. Mūsų širdis be perstojo ieško paguodos ir malonumų. Jai derėtų to ieškoti viduje, puoselėjant savyje ir teigiant Tą, pagal kurio paveikslą sukurtas žmogus, tai yra patį paguodos šaltinį. Kadangi per nuopuolį atsiskyrėme nuo Dievo dėl savęs, tai neišlaikėme ir dieviškos savo esmės, o nupuolėme į kūno esmę. Kūnas nuvedė mus į išorę, ir ten pradėjome ieškoti džiaugsmo bei paguodos. Šios kelionės palydovėmis ir vadovėmis tapo mūsų joslės. Siela per jas išeina į išorę, *ragauja* objektą, kuriuo išbandoma kiekviena joslė, ir tuo, kas teikia malonumą joslėms, pasitenkina pati. Tada pagal patiriamą *naudą*, sudaro sau sąrašą paguodos ir malonumų, kurių *paragavus* ima atrodyti, kad tai ir yra pirminis gėris. Taip išsikreipia tvarka: užuot ieškojusi Dievo viduje, širdis ieško paguodos išorėje ir ja tenkinasi.

Tie, kurie įsiklauso į Dievo kvietimą atgailauti, tą daro ir viliasi, jog, laikydamiesi įstatymo, galės atkurti pirminę gyvenimo tvarką, tai yra grįžti iš išorės į vidų, o iš jos – pas Dievą tam, kad gyventų Jame ir Juo, kad taip atkurtų pirmąjį tikrąjį gėrį ir savyje turėtų patį paguodos šaltinį. Tokios tvarkos atkūrimas, kad ir labai trokšamas, pasižymintis ryžtingumu, pasiekiamas tikrai ne iš karto. Apsisprendusiojo atkurti pirmąją tvarką laukia ilga kova su buvusiais saviguodos, savimeilės patenkinimo ir nusiramino įgūdžiais bei įpročiais, – iki kol tai visai apmirs, atkris ir bus perkeista į naują vidinį gyvenimą. Šiame dvasinės kovos etape svarbią vietą užima sugebėjimas tinkamai valdyti savo išorinius pojūčius ir jais naudotis.

Kiekviena juslė turi tam tikrą savąjį malonių ir nemalonių dalykų ratą. Maloniais pasitenkina siela, ji, pripratusi prie jų, sukuria savyje ir jų troškimą. Dėl to kiekviena juslė įdiegia į sielą keletą tokių troškimų, palinkimų ar prisirišimų. Jie būna sieloje pasislėpę ir tyli, kol nėra sužadunami. Kai kada juos sužadina mintys apie objektą, bet dažniausiai troškimai sukiša, kai objektai priešpriešinami juslėms ir yra jų išbandomi. Troškimas labai padidėja, jei asmuo dar neapsisprendęs kovoti: „Paskui įsiliepsnojęs geismas pagimdo nuodėmę, o subrandinta nuodėmė gimdo mirtį“ (Jok 1, 15). Tada išsipildo pranašo žodžiai: „Mirtis įlipo pro mūsų langus“ (Jer 9, 20), ir tai įvyksta per jusles – sielos langą. Jei asmuo apsisprendžia kovoti, ta kova pavojinga, nes dažnai nupuolama. Todėl jauslių valdymas turi tapti neatšaukiamu įstatymu, idant per jas nebūtų sužadunami jusliniai geismai, troškimai, o atvirkščiai: rastųsi tokie įspūdžiai, kurie slopintų juos ir skatintų bei keltų priešingus jausmus.

Matai, broli, į kokią pavojų tave gali atvesti joslės. Įsidėmėk tai ir išmok tą pavojų aplenkti. Visomis jėgomis reikia neleisti joslėms blaškytis tai šen, tai ten ar leisti joms siekti vien joslino pasitenkinimo; priešingai: jas suvaldęs, pasiūlyk joslėms tai, kas gera, naudinga, reikalinga. Ir jei iki šio momento kai kada prasiverždavo savęs patenkinimo jausmai, tai nuo dabar pasiryšk juos pažaboti ir nukreipk nuo pagundų. Mielasis, vadovauk joslėms taip, jog ten, kur anksčiau jos būdavo tuščių ir kenksmingų sielai malonumų tarnaitės, dabar gi iš kiekvieno kūrinio ar sutvėrimo tegu perima sielai naudingų įspūdžių ir juos pasėja joje pačioje. Tokie įspūdžiai, sieloje pažadinę kilnias mintis, padės jai susitelkti ir sąmoningai kontempliuoti bei garbinti Dievą. Šv. Augustinas sako: „Kiek yra pasaulyje kūrinių, visi jie bendrauja su pamaldžiais žmonėmis be žodžių, bet, nepaisant to, puikiausiai girdi ir supranta vieni kitus. Taip jie priima malonės pažadintas mintis ir užsidega meile Dievui.“

Ir tu gali tai daryti tokiu būdu: kai tavo išorinės joslės susiduria su kuriuo nors josliniu objektu (regimu, girdimu, uodžiamu, liečiamu, ragaujamu), mintyse atskirk, kas jame yra joslino ir medžiaginio, nuo to, kas jame yra iš kuriančios Šventosios Dvasios. Pagalvok, kad neįmanoma, jog tasai objektas pats iš savęs galėtų egzistuoti, nes visa, kas jame yra, yra iš Dievo. Juk tai Jis savo nematoma galia suteikė šiam dalykui ir buvimą, ir vertingumą, grožį ir protingą būtį, suteikė galią veikti kitus, savo ruožtu, tvirtybę priimti kitų poveikį ir visa, kas yra jame gera. Tada lygiai taip pat permąstyk ir kitus objektus, širdyje džiūgaudamas, kad vienintelis Dievas yra priežastis ir pradžia viso tobulo gėrio (įvairaus, didingo, nuostabaus), atsiskleidžiančio kūriniuose, kad Jame Pačiame

slypi begalė tobulų dalykų ir kad akimi regimas kūrinių tobulumas yra tik menkas Dievo tobulumo šešėlis bei atspindys. Taip treniruok savo protą regėdamas kūrinius ir vėliau; kai žvelgsi į juos, priprasi nesustoti prie jų išorės, o stengsiesi prasiskverbti į vidų, prie to, kas juose yra dieviška, prie nematomo, švento, bet protu suvokiamo jų grožio. Ilgainiui visa, kas daiktuose mus žavi išoriškai, nepalies mūsų juslių bei dėmesio, ir protas gilinsis tik į vidinį objekto turinį skatindamas kontempliuoti jo vidų ir šlovinti Dievą.

Taip žiūrėdamas į keturias stichijas – ugnį, orą, vandenį ir žemę – ir mąstydamas apie jų esmę, didybę bei veikimą, galėsi su didžiausia dvasine atgaiva ištarti jų Kūrėjui: „Didysis Dieve, beribe Jėga, pirminis Veikime! Džiaugiuosi ir linksminuosi, kad vienintelis esi kiekvieno kūrinio, jėgos ir veikimo pradžia bei priežastis!“ Pasižiūrėjęs į dangų ir dangaus šviesulius, mąstydamas, kad šviesą jie gavo iš Dievo, sušuksi: „O šviesa, už visokias šviesas šviesesne, iš kurios sukurta medžiaginė ir nemedžiaginė šviesa! O nuostabioji Šviesa, pirmoji pradžiuginusi angelus ir apsvaiginusi palaimintuosius, kreipianti į Save cherubinų akis ir skatinanti su nuostaba panirti į kontempliaciją; Šviesa, kurią palyginus su visomis jutiminėmis šviesomis, šios atrodo lyg gili tamsa. Šlovinu ir aukštinu Tave, tikroji Šviesa, apšviečianti kiekvieną žmogų, ateinantį į šį pasaulį. Įgalink mane visados matyti Tave, teprisipildo džiaugsmo mano širdis.“

Lygiai taip, matydamas medžius, žolę ir visus kitus augalus, apmąstydamas, kaip jie maitinasi, auga ir patys želdina į save panašius, o ir suvokdamas, kad ne patys iš savęs jie turi gyvybę ir visa kita, kas juose yra, bet gavo iš akiai nematomos Kūrėjos Šventosios Dvasios, gali sušukti: „Štai kur tikroji

gyvybė, iš Kurios, Kurioje ir Kuria gyvena, maitinasi ir dauginasi viskas. O gyvybę teikiantis mano širdies Pasitenkinime!“ Žvelgiant ir į neprotingus gyvius, galima protu kreiptis į Dievą, kuris davė jiems jusles bei jėgą judėti iš vienos vietos į kitą, ir sakyti: „O pirmasis Veikime, kuris visa įgalini judėti, Pats Savyje esi nepajudinamas. Labai džiaugiuosi dėl tokio Tavo stabilumo ir tvirto tolygaus visur buvimo.“

Žvelgdami į save ir į kitus žmones, suvokiame, kaip esame išaukštinti būdami vieninteliai kūriniai žemėje, apdovanoti protu, ir tarnaudami tam, kad mumyse būtų sujungta materialioji bei nematerialioji kūrinija. Visa tai apmąstydami, tiesiog negalime nešlovinti Dievo ir negarbinti Jo. Todėl sakykime: „O esančioji Trejybė: Tėve, Sūnau ir Šventoji Dvasia! Būk per amžius šlovinama! Kaip karštai turiu Tau dėkoti. Ir ne tik už tai, kad sukūrei mane iš žemės ir paskyrei karaliumi, idant valdyčiau visus žemės kūrinius. Ne tik už tai, kad pagerbei mane sukurdamas pagal savo paveikslą, sulygindamas mūsų prigimtį pagal protą, žodį, gyvą kūną. Labiausiai dėkoju už tai, kad dovanojai man jėgą, įgalinančią laisvai pasirinkti dorybių kelią, leisiantį supanašėti su Tavimi, kad per tai turėčiau Tave savyje ir paskėščiau Tavo malonėje.“

Dabar apžvelgsiu atskirai kiekvieną iš penkių juslių. Matant kūrinių grožį ir nuostabumą, protu reikia atskirti tai, ką matome, nuo to, kokia yra jų dvasinė paskirtis, tai yra tai, ko nematome. Pagalvok, kad visas šis grožis, matomas išoriškai, yra nematomos ir visų gražiausios Dvasios kūryba, kuri yra kiekvieno išorinio grožio priežastis, ir džiaugsmingai sakyk: „O gausiosios srovės, plaukiančios iš nesukurto šaltinio! O visa drėkinantis lietaus iš begalinės visokio gėrio jūros! Džiaugsmas pripildo mano širdies gelmes mąstant apie

nenusakomą mano Kūrėjo – pirminės visokio sukurto grožio priežasties – grožį. Būnu perpildytas nuostabaus dvasinio saldumo, kai mąstau apie neišreiškiamą mano Dievo grožį, kuriame slypi viso grožio pradžia.“

Kai girdi kieno nors malonų balsą arba harmoningą kelių balsų dainavimą, gali mintimis kreiptis į Dievą ir sakyti: „Viešpatie mano, visų harmonijų harmonija. Kaip džiūgauju, matydamas Tavo beribį tobulumą, kuris, susitelkęs Tavyje antgamtinės harmonijos būdu, vėliau atsispindi galybėje angelų danguje ir nesuskaičiuojamuose kūriniuose po dangumi, jiems vieningai atliekant nenusakomai suderintą simfoniją.“ Ir dar: „Ateis ir mano valanda širdies ausimis išgirsti saldžiausią Tavo balsą, sakantį: „Savo ramybę duodu tau – ramybę nuo aistrų. <...> **Nes tavo balsas toks mielas <...>**“ (Gg 2, 14).

Panašiai apmąstyti galima ir uoslę veikiančius dalykus. Užuođęs kokį malonų kvapą, mintimis persikelk nuo šio išorinio kvapo prie slėpiningo Šventosios Dvasios kvepėjimo ir sakyk: „O kvapnioji šviesa, sklindanti iš Paties kvapniausiojo ir iš Jo neišsenkančio pasaulio! O Šviesa, išlieta ant visų Dievo kūrinių! Kaip sakoma Giesmių giesmėje: „**Aš esu Šarono gėlė, slėnių lelėja**“ (Gg 2, 1) ir dar: „**Tavo vardas – palieti kvepalai <...>**“ (Gg 1, 3). Šis malonus kvapas lyg dieviškas atsidūsėjimas pasklinda ant visos kūrinijos, nuo prakilniausio angelo iki žemiausio kūrinio ir viską persmelkia. Taip kažkada Izaokas, užuođęs savo sūnaus Jokūbo kvapą, pasakė: „**Ak, kvapas mano sūnaus, tarsi kvapas laukų, kuriuos Viešpats palaimino**“ (Pr 27, 27).

Taip pat, kai valgai ar geri, galvok, kad būtent Dievas valgiui suteikė malonų skonį, ir, juo vieninteliu skonėdamasis, sakyk: „Džiaukis, mano siela, žinodama, kad atsiskyrusi nuo

Dievo, negali patirti jokio pasitenkinimo, negali pajusti jokio saldumo, patirti paguodos. Jį pažinusi ir prie Jo prisišliejusi, vien Jame gali patirti visokeriopą malonumą. Taip pas Jį kviečia ir Dovydas: „**Išbandykite ir patirkite patys, koks geras Viešpats.**“ (Ps 34, 9). Ir Saliamonas patvirtina šią tiesą: „<...> **Jo vaisiai man saldūs**“ (Gg 2, 3).

Kai tiesi rankas ketindamas imtis kokios nors veiklos, prisimink, kad Dievas, davęs mums galimybę ir jėgą veikti, yra pirmoji bet kokio veiksmo ar judesio priežastis. Mes esame ne kas kita, bet gyvas ginklas Jo rankose. Todėl kreipkis į Dievą tokiais žodžiais: „Kokį džiaugsmą išgyvenu aš, Dieve, pagalvojęs, kad be Tavęs negalėčiau atlikti jokio darbo ir kad Tu esi kiekvieno darbo pradžia ir pabaiga.“

O kai pamatysi kitų žmonių gerumą, išmintį, teisumą ar kitas dorybes, kaip ir prieš tai minėtais atvejais, atskirdamas matomą nuo nematomo, gali sakyti Dievui: „O turtingiausias visų dorybių turėtojau! Koks didelis man džiaugsmas matyti, kad bet koks gėris išeina iš Tavęs vienintelio ir kad mūsų gėris, lyginant su Tavuoju tobulumu, yra niekis. Dėkoju Tau, Dieve, už gėrį, kurį Tu kuri mano artimui. Bet prisimink ir mano skurdą, begalinį dorybių trūkumą.“

Ir apskritai, kaskart, kai tik Dievo kūriniuose pajusi ką nors patrauklaus ir viliojančio, nesutelk dėmesio į juos vienus, bet, juos aplenkdamas, mintimis keliauk prie Dievo ir sakyk: „Jei Tavo kūriniai tokie puikūs, džiuginantys, malonūs ir nuostabūs, koks be galo puikus, džiuginantis širdį, be galo malonus ir nuostabus esi Tu Pats, visa ko Kūrėjas!“

Jei taip elgsiesi, mano numylėtini, tai galėsi ir su penkiomis juslėmis pažinti Dievą keliaudamas savo protu, t. y. pereidamas nuo kūrinių prie Kūrėjo. Taip visa būtis ir jos sandara

taps panaši į knygą, į Dievo Žodį. Ir tu, vis dar tebegyvendamas jusliniame pasaulyje, gebėsi pažinti savybes, artimas toms, kurios buvo iki pasaulio sukūrimo. Juolab kad visas pasaulis ir gamta yra ne kas kita, kaip vienas organizmas, kuriame po matomais dalykais, išreiškiančiais nematomus, buvoya pats Kūrėjas ir Dailininkas. Jis, veikdamas ir per matomą materiją akivaizdžiai išreiškdamas savo kūrybą, byloja apie protingiems kūriniais nematomus, nematerialius savo šedevrus ir veiksmus.

Todėl išmintingasis Saliamonas sako: „**Juk iš kūrinių didingumo ir grožio panašiai suvokiamas Kūrėjas**“ (Išm 13, 5). Taip pat apaštalas Paulius teigia: „**Jo neregimosios ypatybės, Jo amžinoji galybė ir dievystė – nuo pat pasaulio sukūrimo įžvelgiamos protu iš jo kūrinių <...>**“ (Rom 1, 20). Dievo sukurtame pasaulyje, iš vienos pusės, yra visi Jo kūriniai, išmintingai sutvarkyti ir išdėlioti, iš kitos pusės – žmonės, apdovanoti protinga jėga, kad jie, naudodami šią jėgą, tyrinėtų kūriniją ir, pamatę joje begalinę išmintį, siektų pažinti bei kontemplanuoti Amžinąjį Žodį, nes „**Visa per jį atsirado**“ (Jn 1, 3). O mes, žinoma, iš veiksmų pažįstame Veikiantįjį, todėl reikia stengtis teisingai viską išsiaiškinti, kad per kūriniją įgytume tikėjimą ir kūrinijoje atpažintume Kūrėją.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

**Apie tai, kaip jau aptarti jusliniai dalykai
gali pasitarnauti kaip jausmų valdymo
ginklai bei priemonės,
jei tai mus nukreips į Dievo Žodžio įsikūnijimo,
Jo gyvenimo, kančių
ir mirties slėpinių apmąstymą**

Anksčiau tau kalbėjau, kaip galima nuo juslinių dalykų protu pereiti prie Dievo kontempliacijos. Dabar pamėgink kitu būdu pakylėti savo protą nuo juslinių dalykų prie dieviškų pereinamas prie apmąstymų apie Dievo Žodžio įsikūnijimą, Jo gyvenimo, kančios ir mirties slėpinius. Visi jusliniai šio pasaulio dalykai gali tapti tokio apmąstymo ir kontempliacijos priežastimi, jei prieš tai, žvelgdamas į juos (kaip minėta anksčiau), mintyse įvardysi, kad Aukščiausiasis Dievas yra pirmoji visa ko priežastis, kad Dievas suteikė jiems būtį ir viską, kas juose yra (jėgą, tobulumą, veikimą, padėtį tarp kitų kūrinų), kad Dievas be galo maloningas, nes, būdamas vienintele bet kokio sukurto buvimo pradžia, panaudojo taip nusižeminti ir sumenkinti, kad tapo žmogumi, kentėjo ir mirė už žmones, leido kūriniui eiti prieš Save Patį ir Save (Dievą) nukryžiuoti.

Taigi, kai kada nors pamatysi ar išgirsi, ar užuosi ką nors panašaus į ginklus, rimbus, stulpus, erškėčių šakas, virves, vinius, plaktukus ir dar ką nors panašaus, pagalvok, jog visa tai kadaise buvo tapę Viešpaties kančios įrankiais.

Kai pamatysi skurdžius namus (o gal ir patsai tokiuose gyveni), prisimink skurdų prieglobstį ir ėdžias, kur gimė mūsų Viešpats. Kai pamatysi lietu, tegu jis tau primena kruvinus prakaito lašus ant dieviškojo Jėzaus kūno, – jie lašėjo ir drėkino žemę, kai Jis meldėsi Getsemanės sode. Regėdamas jūrą ir valtis joje, prisimink, kaip Dievas vaikščiojo vandeniui ir kaip mokė žmones iš valties. Akmenys, kuriuos matai, ir žemė, kuria vaikštai, teprimena tau Jėzaus mirties valandą, kai drebėjo žemė ir skeldėjo uolos. Saulė tegu tau primins tamsybes, kai dangus ir žemė aptemo; vanduo – iš perdurto brangiausiojo Jėzaus šono ištekęjusio kraujo ir vandens sroves, kai jau mirusį Jį perdūrė kareivis. Gerdamas vyną ar kitą gėrimą, prisiminki actą ir tulžį, kuriuo girdė tavo Valdovą ant kryžiaus.

Apsivilkdamas drabužiu, pagalvok, jog Amžinasis Žodis apsirengė žmogaus kūnu, kad tave apvilktų Savo Dieviškumu. Matydamas save apsivilkusį, galvok apie Kristų, kuris panoro ir sutiko būti apnuogintas, kad dėl tavęs Jį nuplaktų ir prikaltų prie Kryžiaus. Jei koks nors balsas tau atrodo malonus ir patrauklus, gali mąstyti apie neapsakomai maloningą Kristaus kalbėjimą: „<...> tavo kalba sklidina malonės <...>“ (Ps 45, 3) ir dėl kurio kalbos pagavaus grožio minios žmonių sekiojo Jį ir negalėjo atsitraukti ir liautis klausęsi, **„tačiau neišmanė, ko griebtis, nes visi žmonės tik ir klausėsi jo mokslo“** (Lk 19, 48). O kai išgirsi tautos šauksmą ir triukšmą, gali prisiminti neteisų judėjų riksmą: **„Tie ėmė šaukti. „Šalin, šalin. Ant kryžiaus jį!“** (Jn 19, 15), tais šūksniais tada buvo sužeista

Viešpaties klausia. O matydamas gražų žmogaus veidą, prisimink: „**Tu viršiji visus vyrus savo grožiu <...>**“ (Ps 45, 3).

Viešpats Jėzus Kristus iš meilės tau sutiko žengti ant Kryžiaus: „**Jis nebuvo nei patrauklus, nei gražus: matėme mes jį, bet nepamėgome**“ (Iz 53, 2). Kiekvieną kartą, kai girdėsi laikrodžio dūžius, teprimena jie skausmo apimtą Jėzaus širdį, kuomet Getsemanėje Jis laukė besiartinančios kančios ir mirties valandos. O gal tai nesiliaujantis Kristaus kalimo prie Kryžiaus dūžių aidas...

Apibendrinant galima sakyti, kad bet kuris mus ištinkantis sielvartas, liūdesys bei kančia yra niekas, palyginti su skausmingais kankinimais ir žaizdomis, kuriomis buvo sužeista Kristaus siela ir kūnas mus atperkant.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Kaip nuo juslinių įspūdžių pereiti prie moralinių ugdomųjų pamokų

Kai regi gražius ir pasaulio vertinamus daiktus, pagalvok, kad jie yra niekis, palyginti su dangaus gėrybėmis bei grožiu, kuriuos, be abejonės, regėsi ir gausi po mirties, jei tik paniekinsi visą pasaulį.

Pažvelgęs į saulę, išdrįsk patikėti, jog tavoji siela – dar šviesesnė ir nuostabesnė, kai yra Kūrėjo malonės būsenos; o jei ne, tai ji niūresnė, tamsesnė ir bjauresnė už visą pragaro tamsą.

Žiūrėdamas į dangų akimis, nukreipk savo sielos žvilgsnį į pačią aukščiausią skliauto vietą ir mintimis panirk tenai, galvodamas apie ją kaip apie savo namus, jei tik žemėje pragyvensi nepriekaištingai ir šventai.

Išgirdęs pavasarį medžiuose čiulbant paukščius ar kitą melodinę dainavimą, pakylėk savo protą iki saldžiausiųjų rojus giesmių ir pagalvok, kad ten nuolat aidai „Aleliuja!“ ir kitos angelų šlovinimo giesmės; melsk Dievą, kad suteiktų tau garbę amžinai šlovinti Jį su kitomis dangaus dvasiomis, apie ką rašoma Apokalipsėje: „paskui aš girdėjau danguje skardžius balsus tarsi didžiulės minios, skelbiančios: Aleliuja! Išganymas, šlovė ir galybė priklauso mūsų Dievui“ (Apr 19, 1).

Pajutęs, kad imi pernelyg gėrėtis kieno nors grožiu, stabtelk ir susivok, kad po tuo patrauklumu slepiasi šėtono klasta, pasirengusi tave pražudyti ar bent sužeisti. Tada ištark: „O, prakeiktoji gyvate! Tai tu, lyg plėšikas, tykai manęs, pasirengusi pražudyti! Veltui stengiesi, nes Viešpats su manimi!“ Tuomet kreipkis į Dievą sakydamas: „Šlovė Tau, mano Dieve, išaiškinęs ir parodęs man slaptąjį priešą ir neatidavęs manęs pražūčiai!“ (žr. Ps 124, 6). Ir kuo skubiau pasislėpk Jėzaus, Save nukryžiuvusio už mus, žaizdose kaip išsigelbėjimo prieglobstyje, paaukodamas joms save ir galvodamas, kad Jėzaus Kristaus šventasis kūnas labai daug iškentė, kad išgelbėtų mus nuo nuodėmės ir įkvėptų mums pasidrygėjimą kūniškomis aistromis.

Gali panaudoti dar vieną kovos su kūniško grožio patrauklumo pagunda būdą. Kai ši pagunda tave įtrauks, kaipmat pasistenk įsivaizduoti, kas po mirties atsitiks su šiuo grožiu. Liks vien dvokiantis ir kirminų suvarpytas kūnas.

Kur nors keliaudamas, skubėdamas, pagalvok, kad su kiekvienu žingsniu skubini esi prie kapo duobės. Lygiai taip pat, stebėdamas skrendančius paukščius arba tekančią upę, susimąstyk, kad dar greičiau mūsų pačių gyvenimas lekia pabaišos link.

Kai matysi siaučiančią audrą, kai užslinks tamsūs debesys, o žaibai nutvieks padangę ir pasigirs griausmas, prisimink laukiančią Paskutiniojo teismo dieną. Tada, parklupęs ant kelių, pagarbink savo Viešpatį Dievą ir maldoje prašyk, kad Jis suteiktų tau laiko ir malonę tinkamai pasiruošti tai dienai, kad galėtum be jokios gėdos stotis prieš Jo Veido didybę.

Ištikus įvairiems nemalonumams, nepamiršk ugdyti savo proto pamokomaisiais mąstymais apie juos: apmąstyki

visa valdančio Dievo valią, įtikink save, jog Viešpats, Kuris yra nuostabiausia išmintis ir teisingoji valia, kentėti (tam tikru mastu) leidžia dėl mūsų dvasinio gėrio bei išgelbėjimo. Todėl tokiais atvejais reikia džiaugtis taip išreiškiamą Dievo meilę ir tuo, jog Dievas suteikia mums progą parodyti Jam mūsų ištikimybę, su meile ir nuolankiai paklūstant Jo valiai. Taigi, iš visos širdies ištarki: „Teišsipildo Dievo valia per mane, kurią nuo amžių pradžios iš meilės Jis man patikėjo tam, kad patirčiau, kas yra tikrieji nemalonumai ar sielvartas, ar praradimai, ar tuštuma. Tebūnie pagarbintas mano tikrojo Valdovo vardas!“

Kai tau į galvą ateis kokia nors gera mintis, tuoj maldoje kreipkis į Dievą, ir, supratęs, jog tai Jis atsiuntė šį įkvėpimą, dėkoki Dievui.

Skaitydamas Šventąjį Raštą, įsivaizduok, kad Dievas čia ir dabar yra *esantis* slėpiningu būdu, – Jis ištaria kiekvieną žodį ir kalba tau būtent dabar, šiuo metu.

Nesyk taip būna, kad pats giedriausias dangus ūmai ima niauktis, ir debesys uždengia saulę. Tuomet paprašyk Dievo, kad neįpultumei į dvasinę tamsą.

Žiūrėdamas į Kryžių, neužmirški, kad tai – mūsų dvasinės kovos vėliava, joje slypi visa nugalinti jėga. Jei nuo kryžiaus atsitolinsi, būsi atiduotas mūsų priešams, o jei paimsi ir neši jį, pasieksi dangų ir garbingai į jį įžengsi.

Kai pamatysi Švenčiausiosios Dievo Motinos paveikslą ar ikoną, atverk savo širdį Jai, Dangiškajai Motinai, ir padėkok už tobulą nuolankumą vykdant Dievo valią, už tai, kad pagimdė, išmaitino ir užaugino pasaulio Gelbėtoją, kad mūsų nematomoje kovoje niekad nepasididžiuoja atskubėti mums į pagalbą.

Šventųjų paveikslai ir ikonos tau teprimena, kiek daug turi užtarėjų bei pagalbininkų, kurie visą gyvenimą ištvermingai ir drąsiai kovojo su priešais; atradę tinkamus kovos būdus, juos nugalėjo ir sykiu nurodė mums, kaip, žengiant jų paminu keliu, laimėti nevystantį vainiką.

Jei pamatysi bažnyčią, tada drauge su kitais gelbstinčiais apmąstymais prisimink, jog tavo siela taip pat yra Dievo šventovė: „**Juk mes esame gyvojo Dievo šventovė** <...>“ (2 Kor 6, 16), o ji turi būti švari, prižiūrima, nesutepta.

Kiekvieną kartą, išgirdęs kokią gerą žinią, prisimink Arkangelo pasveikinimą: „Dievo Motina, džiūgauk!“ (Sveika, Marija!) ir pažadink savyje tokias mintis bei jausmus: dėkok Dievui už tai, kad iš dangaus atsuntė Gerąją Naujieną, kuri davė pradžia mūsų išgelbėjimui; džiūgauk kartu su Amžinąja Mergele dėl nesuvokiamos didybės, į kurią ji žengė su neapsakomu nuolankumu; kartu su Palaimintąja Motina ir Arkan gelu Gabrieliumi nusilenk Dieviškajam Vaisiui, kuris tuomet akimirksniu užsimezgė šventose Jos iščiose. Gera darysi, jei per dieną šiuos žodžius dažniau kartosi ir juos palydėsi ir jausmu. Pakartok tris kartus per dieną: rytą, vidudienį ir vakare.

Tad būk labai budrus, nuolat stebėk savo jausmus ir neleisk, kad jie žadintų ar maitintų tavąsias aistras. Atvirkščiai – taip jais pasinaudoki, kad nė per plauką nenutoltumei nuo savo apsisprendimo vykdyti vien Dievo valią stengdamasis pirmiausia patikti Jam. Dėl to, be pateikto pavyzdžio – mintimis persikelti nuo juslinių dalykų prie dvasinių, prisimink ir kas anksčiau buvo minėta: niekuo iš karto nesusižavėk, lygiai kaip ir nieko iš karto nesistenk atmesti kaip netinkamo, bet griežtai ir tvirtai apmąstyk, kaip turėtumei vertinti vieną ar

kitą jausmą, ką jis reiškia, ar atitinka Dievo valią, kurią suprantame pagal Dievo įsakymus.

Visus tuos būdus (kaip panaudoti jusles dvasiniam augimui) aptariau tam, kad nuolat jais naudotumeisi dvasinėje praktikoje. Nuolatinėms pratyboms prireiks sutelkti širdyje visą protą būnant ten su Dievu, pasikliaujant Juo kaip vadovu ir pagalbinku kovoje su priešais bei aistromis. Tai bus gal paprastas vidinis pasipriešinimas, o gal ydoms bei aistroms priešingi dorybingi veiksmai.

Visa tai žinodamas, tinkamu metu galėsi šiais būdais pasinaudoti ir visa, kas yra juslinio, pridengti dvasiniu gaubtu. Beje, tai labai naudinga siekiant mūsų kovos tikslų.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Bendros pamokos, kaip elgtis su juslėmis

Man tenka dar kartą tau paaiškinti bendrąsias taisykles ir principus, kaip elgtis su juslėmis bei jausmais, kad jų sukeliama vidiniai išpuodžiai netrikdytų dvasinės moralinės struktūros.

1. Svarbiausia, Broli mano, visomis išgalėmis valdyk piktašias ir apsikriąsias mūsų vagiles – akis, o tai reiškia, neleisk joms smalsauti: pernelyg žiūrėti į moteris, nesvarbu, gražios jos ar negražios, kaip ir į vyrus, ypač jei jie jauni ar nesubrendę (be barzdos); nežiūrėk į nuogus kūnus, taip pat ir į savo, nes dėl aistringų smalsavimo gali širdyje užgimti gašlumo aistra, kuri jau nebus nekaltas vyksmas. Kaip sako Viešpats: „**O aš jums sakau: kiekvienas, kuris geidulingai žvelgia į moterį, jau svetimauja savo širdimi**“ (Mt 5, 28). Vienas išminčius yra pasakęs, „kad iš žiūrėjimo kyla geidulingumas“. Todėl ir Saliamonas, norėdamas mus apsaugoti nuo pavergimo akimis ir sužeidimo geidžiant grožio, taip pat perspėja: „**Negeisk jos grožio savo širdyje, nesileisk užburiamas jos žvilgsnių**“ (Pat 6, 25). Akivaizdus pražūtingo žiūrėjimo pavyzdys

yra Dievo sūnų susižavėjimas Kaino dukterimis (žr. Pr 6). O Šechemas, Hamoro sūnus, pamatęs Jokūbo dukterį Diną, nusidėjo su ja, ją prievarta išniekino (žr. Pr 34); Samsoną pavergė Delilos grožis (žr. Ts 16); du pagyvenę seniūnai teisėjai, geidulingai žiūrėdami į Zuzaną, prarado protą (Dan 13).

Venk mėgautis ir gėrėtis žvilgsniu prašmatniais gėrimais bei valgiais, prisimink mūsų pramotę Ievą, kuri negeru žvilgsniu pažiūrėjo į uždraustojo rojaus medžio vaisių, jo užsinorėjo, nuskynė, paragavo ir taip pasmerkė save ir visą žmoniją. Nežvelk susižavėjusiu žvilgsniu nei į gražius drabužius, nei į aukšą ar sidabrą, nei į tviskančius pasaulietiškus drabužius, idant per akis į tave neįeitų godumo ir garbėtroškos aistra. Norėdamas to atsikratyti, šv. Dovydas meldė: „**Nugręžk mano akis nuo to, kas tuščia <...>**“ (Ps 119, 37). O kalbėdamas iš esmės, turiu tau pasakyti, kad būtum atsargus ir apskritai vengtum stebėti įvairius ratelius, šokius, dalyvauti puotose, pompastiškuose susibūrimuose, ginčuose, pykčio proveržiuose, tuščiose kalbose ir kituose negeruose ar gėdinguose užsiėmimuose, kuriuos mėgsta paikas pasaulis ir draudžia Dievo įstatymas. To dera vengti, idant širdies neužvaldytų aistringi postūmiai, polinkiai, gėdingi vaizdiniai ir kad tai nepažadintų tavyje maišto, nesukeltų vidinės kovos prieš savo paties pasiryžimą grumtis su aistromis. To reikia tam, kad nebūtų pertrauktas kovos su aistromis žygdarbis. Pamėk lankyti bažnyčias ir teiguodžia tavo akis šventosios ikonos, šventosios knygos, kriptos, kapinės ir visa, kas tik yra palaiminta bei šventa, visa, kas gali pagelbėti mūsų sielai.

2. Saugok ir savo ausis. Visų pirma, nesiklausyk nepadorių ir gundančių kalbų, dainų bei muzikos, nuo kurių siela išlem-

pa, o širdis užsidega aistra. „**Gudrus žmogus mato pavojų ir jo vengia**“ (Pat 27, 12a).

Antra, neklausyk triukšmingų kalbų ir tuščių juokelių, išgalvotų pasakojimų, o jei netyčia išgirstumei, nesimėgautu ir tam nepritark. Krikščionims nedera tuo tenkintis. Taip elgiasi tie demoralizuoti žmonės, apie kuriuos apaštalas Paulius sako: „**Jie nukreips ausis nuo tiesos, o atvers pasakoms**“ (2 Tim 4, 3–4).

Trečia, nesimėgautu girdėdamas apkalbas, teisimą, šmeižtą, skleidžiamus apie artimą. Jei gali, turi nutraukti tokias kalbas arba pasišalinti, kad jų negirdėtum. Šv. Bazilijus Didysis vienodai blogai vertina ir pasmerkimo vertais laiko ir tuos, kurie apkalba, ir tuos, kurie klauso apkalbų bei nesudraudžia.

Ketvirta, nereikia su pasimėgavimu klausytis tuščių ir sumaištų keliančių kalbų, kurioms daug laiko skiria nemažai pasauliečių. „**Nenešiosi melagingų paskalų**“ (Iš 23, 1). Saliamonas sako: „**Atitolink nuo manęs vylių ir melą <...>**“ (Pat 30, 8a). Viešpats taip pat perspėja: „**Todėl sakau jums: teismo dieną žmonės turės duoti apyskaitą už kiekvieną pasakytą tuščią žodį**“ (Mt 12, 36).

Penkta, apskritai venk visų dvasią žlugdančių kalbų. Būk budrus ir saugokis tau skiriamų meilikaujančių žodžių bei pataikūniškų kalbų: „**O mano tauta, tave vadai suvedžioja, nes sunaikina takus, kuriais žengti turėtum**“ (Iz 3, 12). Bet klausykis Dievo žodžio, giesmių, psalmių, viso, kas šventa, išmininga ir naudinga sielai; ypač džiaukis girdėdamas tau sakomus artimųjų priekaištus, džiaukis baramas ir menkinamas.

3. Saugoki savo uoslę nuo įvairių dirginančių malonių kvapų, kurie gali sužadinti aistringas mintis ir veiksmus. Ne-

sikvėpink jais, nesimėgauk ir be saiko netrokšk jų. Tai, kas tinka nepadorioms moterims, išmintingiems vyrams pavojinga, nes silpnina sielos vyriškumą ir žadina kūno aistras bei geismą, galintį pastūmėti į nuopuolį. Tokius asmenis, pernešygy mėgstančius kvėpintis, neretai ištinka dvasinis žlugimas, apie kurį Šventajame Rašte kalba pranašai: „Vargas tiems, kurie Zione savimi patenkinti. Jie geria vyną taurėmis ir tepasi rinktiniais aliejais, tačiau dėl Juozapo žūties nesisievoja!“ (Am 6, 1a. 6); „Vietoj kvepalų – pelėsiai, <...> Gėda vietoj grožio!“ (Iz 3, 24).

4. Saugoki savo skonį ir apetitą nuo saldumynų, visokių tukinančių valgių bei uždegančių gėrimų, nes tokie malonumą teikiantys valgymai, iki jiems pasirošę, gali atvesti prie melo, apgaulės, vagystės ir kitų vergiškų aistrų bei piktų darbų. O kai visa tai turėsi ir imsi mėgautis, gali būti pastumtas link kūniškų aistrų ir gyvuliškų instinktų tenkinimo, kas paprastai susiję su rajumu bei apetito nevaldymu. Apie tai pranašas Amosas rūsčiai sako: „Vargas tiems <...> kurie valgo ėriukus, paimtus iš kaimenės, ir veršius iš gardo! <...> Jie geria vyną taurėmis <...>“ (Am 6, 1, 4, 6).

5. Venk rankomis liesti, suimti, apkabinti, prispausti ne tik svetimą moters ar vyro, seno ar jauno, bet ir savo kūną; ypač, jei nėra būtina, neliesk tam tikrų kūno dalių. Kuo elgesys laisvesnis, tuo gyvesnis ir jautresnis kūniško geismo veikimas ir tuo labiau jis skatina žmogų nusidėti. Visi kiti jausmai taip pat palaiko geidulingą impulsą ir lyg iš tolo tarpininkauja sudarant sąlygas nuodėmei. Tačiau, vos tik paliečiama tai, ko negalima liesti, tuomet labai sunku nenupulti.

Lietimo pagundoms taip pat priklauso galvos apdangalai, drabužiai ir avalynė. Apsieik be švelnių, minkštų, spalvingų ir blizgančių drabužių, nepridenk galvos puošniais, brangiais apdangalais, o kojų neapauk brangia avalyne. Tai itin netinka vyrams. Renkis kukliai, tik tam, kad apsisaugotum nuo šalčio ar karščio. Daryk taip, kad neišgirstum to, ką išgirdo turtuolis, apsirengęs purpuru: „<...> **Atsimink, sūnau, kad tu dar gyvendamas atsiėmei savo gėrybes <...>**“ (Lk 16, 25). Tene tenka tau patirti rūstaus pranašo Ezekielio įspėjimo: „**Tuomet visi jūros vadai nužengs nuo savo sostų, nusimes skraistes ir nusivilks išsiuvinėtus drabužius <...>**“ (Ez 26, 16).

Toliau, tęsiant šią temą, reikia paminėti ir visokius kitokius pataikavimo kūnui būdus: tai dažnas maudymasis ir buvimas partyje, pernelyg puošnūs namai, minkšti kilimai, brangūs baldai, purūs kailiai ir lepinimasis jais. Viso šito saugokis, nes tai pavojinga tavo skaistumui, sužadina netyrus impulsus ir pastūmėja į geidulingus veiksmus. Pranašas Amosas įspėja: „**Vargas tiems, kurie guli dramblio kaulo lovose, dykaduoniauja savo guoliuose <...>**“ (Am 6, 1–4).

Visa tai yra toji dirva, kuria naudojasi nuteistas gundytojas žaltys, ir visa tai yra tasai maistas, kuriuo minta mūsų aistros. Taigi, jei viso to nelaikysi nereikšmingu ar dėmesio nevertu dalyku, bet, priešingai: drąsiai apsiginkluosi ir neleisi per jusles visam tam blogiui patekti į sielą bei širdį, tai būk tikras, kad lengvai susilpninsi velnio ir aistrų jėgą, nes neduosi jiems maisto, kuriuo jie galėjo maitintis tavyje, ir per trumpą laiką tapsi nematomos kovos nugalėtoju.

Jobo knygoje rašoma: „**Stiprus liūtas nugaišta, nes trūksta grobio <...>**“ (Job 4, 11). Šis liūtas vaizduoja velnią – amžiną mūsų priešą, kuris bėga nuo žmogaus, neleidžiančio jam

maitintis aistringais veiksmiais (jie sužadunami per išpūdžiams imlius mūsų jausmus), kuriuos žmogus atmeta ir slopina. Į galingą liūtą jis panašus todėl, kad žmogų naikinti pradeda iš pradžių pastūmėjęs į lengvą nuodėmę (kaip kad maža yra skruzdėlė), o vėliau, kai lengva nuodėmė tampa įpročiu, patraukia sunkiai nusidėti. Dar ir tuo velnias panašus į liūtą, kad iš pradžių apsimeta bejėgis ir mažas, tarsi būtų skruzdėlė, o vėliau tampa stipriu galiūnu, kaip liūtas.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Apie tai, kaip valdyti liežuvį

Mums tikrai labai reikia valdyti liežuvį ir jį tramdyti. Liežuvis *klauso* širdies, juk ko kupina širdis, tas ir ant liežuvio. Tačiau per liežuvį išsilieję mūsų jausmai įsitvirtina ir įsišaknija širdyje. Todėl liežuvis tampa vienu didžiausių ir svarbiausių mūsų būdo formavimo veiksmų.

Gerai jausmai yra tylūs. Pasireikšti per liežuvį labiau linkę egoistiški jausmai, tie, kurie linkę pataikauti mūsų savimeilei ir skatina mus geriau pasirodyti. Daugiažodžiavimas dažniausiai kyla iš perdėtai išdidaus savęs vertinimo, kai įsivaizduojame, jog puikiai išmanome reikalą, ir tiesiog negalime susivaldyti apie jį kalbėdami, kartojame net ir kelis kartus, kad mūsų pašnekovas it koks mokinyš labai gerai viską įsidėmėtų. Trokštame įteigti savo nuomonę ir įtvirtinti ją kito širdyje primesdami save pašnekovui kaip mokytoją, nors dažnai tą reikalą išmanome mažiau už patį *mokinį*.

Tai, kas pasakyta, tinka tiems atvejams, kai diskusijų objektas yra daugiau ar mažiau vertas dėmesio. Dažnai daugiažodžiavimas yra tas pats, kas tuščiažodžiavimas, ir tiesiog trūksta žodžių pasakyti, kiek daug blogo padaro toks įprotis. Daugiažodžiavimas atplėšia sielos duris, pro kurias akimirks-

niu išeina palaiminga širdies šiluma. Tuščiažodžiavimo atveju tai dar stipriau pasireiškia. Daugiažodžiavimas nukreipia žmogaus dėmesį nuo jo paties ir dėl to į širdį, paliktą be priežiūros, įsiskverbia įprastiniai aistringi troškimai bei jausmai. Jie įsiskverbia taip sėkmingai, jog, pasibaigus tuščiakalbystei, širdis ne tik kad pritaria astringam veiksmui, bet ir priima sprendimą jį atlikti. Tuščiažodžiavimas atveria duris priesaikoms ir teisimui, melagingų žinių ir nuomonių skleidimui, nesantaikai bei kivirčams. Jis užgožia polinkį į protinę veiklą ir beveik visada panaudojamas norint pridengti tikrojo žinojimo nebuvimą. Po tuščiažodžiavimo, kai nebelieka pasitenkinimo jausmo, visuomet apima tam tikra ilgesio ir ištižimo savijauta. Ar tai ne ženklas, kad siela suvokia, jog yra apvogta?

Apaštalas Jokūbas, norėdamas parodyti, kaip sunku plepiam žmogui susilaikyti nuo nenaudingų, nuodėmingų ir žalingų dalykų, pasakė, kad liežuvio suvaldymas yra tobulumo ženklas: „**Kas nenusideda kalba, tas yra tobulas žmogus; jis sugebės pažaboti ir visą kūną**“ (Jok 3, 2). Liežuvis, kuris savo malonumui ima nesiliaudamas kalbėti, bėga per kalbą kaip nepažabotas žirgas ir priplepa ne tik gero ir naudingo, bet ir blogo bei kenksmingo, todėl apaštalas vadina jį nevaldomu blogiu ir mirtinų nuodų nešėju (žr. Jok 3, 8). Saliamonas sakė: „**Kur daug kalbama, ten kaltės netrūksta** <...>“ (Pat 10, 19). Anot Koheleto, kas daug kalba, tas parodo savo kvailumą, nes „**Kvailasis daugžodžiauja**“ (Koh 10, 14).

Nepatartina daug kalbėtis su tais, kurie klausosi mūsų, neturėdami palankaus širdies nusiteikimo, kad vėliau, mums įkyrėjus, nepasidarytume jiems pasibjaurėtini: „<...> **kas nori kitą nukalbėti, bus nekenčiamas**“ (Sir 20, 8). Reikia sergėtis kalbėti iš aukšto, piktai, nes niekas šito nemėgsta, be to,

tai rodo, kad esame neramūs bei išdidūs. Nereikia kalbėti apie save pačius, savo reikalus, savo artimuosius, nebent tais atvejais, kai tai reikalinga, o ir kalbėti reikia labai trumpai ir glaustai. Kai matome ir girdime, kad kiti per daug apie save kalba, pasistenkime nesekti jų pavyzdžiu, nors jų kalbėsena ir atrodytų nusižėmusi ar save plakanti. Turint galvoje artimus žmones, visiškai atsisakyti kalbėti apie jų reikalus nereikia, bet visuomet tai turi būti trumpa kalba, net jei tai daroma dėl artimųjų gerovės.

Kalbėdamiesi su žmonėmis, galėtume prisiminti palaimintojo Falasijaus žodžius: „Iš penkių kalbos elementų, kalbėdamiesi su kitais žmonėmis, tris galime panaudoti išmintingai ir be baimės, ketvirtą panaudoti retsykais, o penkto visai nenaudoti.“ Vienas iš išminčių sako, kad pirmieji trys yra: „taip, ne, savaime suprantama“; ketvirtasis – dėl kurio abejojama, o penktasis – visiškai nežinomas. Kalbėti galima apie tai, ką tvirtai žinome, jog tai tiesa arba netiesa, arba savaime suprantama; apie tai, kas abejotina, geriau visiškai nekalbėti, o jei kada ir reikia kalbėti, tai vis tiek geriau pasakyti, kad informacija abejotina; o apie nežinomą dalyką reikia visai nediskutuoti. Kitas išminčius sako, kad yra penki kalbos būdai: kviečiamasis, kai ką nors kviečiame; klausiamasis, kai apie ką nors klausiamo; prašomasis, kai ko nors prašome; apibrėžiamasis, kuomet apie ką nors tvirtai išsakome nuomonę; liepiamasis, kai valdingai ir įsakmiai liepiame. Iš paminėtų penkių pirmus tris galime naudoti laisvai, ketvirtą – rečiau, o penkto – niekada.

Apie Dievą visada galime palankiai kalbėti, ypač pabrėždami Jo meilę ir maloningumą; vis dėlto ir apie tai dera kalbėti su pagarbia baime, kad, netinkamai ką pasakę, nesu-

trikdytume paprastų širdžių. Todėl patartina geriau klausytis kitų ir viską širdyje apsvarstyti.

Kai girdime kokias nors neesmines kalbas, turime stengtis, kad vien tik balso garsas paliestų mūsų ausis, o ne mintis – protą, kuris turi būti tvirtai nukreiptas į Dievą. Netgi tuomet, kai reikia išklaudyti kalbantįjį, kad suprastume reikalo esmę ir duotume atsakymą, kalbėdamas nepamirški kreipti savo proto į dangų, prisimink, kad ten yra Dievas. Tuo pat metu galvok apie Jo didybę ir apie tai, kad Jis neišleidžia tavęs iš akių ir žvelgia į tave tai palankiai, tai nepalankiai. Tai priklauso nuo to, kas yra tavo širdyje, kalboje, veiksmuose ir darbuose.

Prieš tardamas žodį, visuomet peržvelk širdies nuostatas, sulaikyk tai, ko tikrai nereikia pasakyti. Bet ir čia būk budrus, – dažnai net nuo to, ką, atrodo, verta būtų pasakyti, reikia susilaikyti. Kad tai buvo teisingas sprendimas, ne sykį paaiškėja pokalbiui pasibaigus.

Tylėjimas yra stipri nematomos kovos jėga ir viltį teikiantis pergalės laidas. Tylėjimas labai palankus tam, kas savimi nepasitiki, o pasikliauja vienu Dievu. Tylėjimas saugo maldą ir itin gelbsti siekiantį dorybių, taip pat yra dvasinės išminties ženklas. Palaimintasis Izaokas sako, kad „liežuvio valdymas ne tik priverčia protą krypti į Dievą, bet ir gerai matomiems darbams, atliekamiems kūno, neregimai suteikia didžiulę jėgą, taip pat vidujai apšviečia protą, jei tiktai tyliai laikomasi gautos išminties.“ Dar jis teigia: „tylėjimas yra daug didesnė pergalė nei atsiskyrėliškas gyvenimas. Geras dalykas yra žmogaus patarimai, bet tam, kuriam artimas tylėjimas, patarimai tampa nereikalinga našta.“ Ir dar priduria: „tylėjimas yra būsimąjo amžiaus slėpinys. Žodžiai – šio pasaulio ginkluotės esmė.“ Šv. Barsanufijus Didysis iškelia tylėjimą aukščiau

teologinių svarstymų sakydamas: „Jei tu ir negali teologiškai samprotauti, žinok, kad tylėjimas labiau vertas pagarbos ir šlovės.“

Pasitaiko, kad vienas žmogus tyli, nes neturi ką pasakyti, o kitas tyli laukdamas tinkamos progos kalbėti (žr. Sir 20, 6), kiti kalba dėl kitų priežasčių ir, kaip sako aba Izaokas, „dėl žmogiškos garbės ar dėl didelio dorybės troškimo, ar dėl to, kad viduje turi tam tikrą dievišką kalbėjimą ir pastarojo pro-tas veržiasi į jį.“ Apibendrinant galima pasakyti, kad tas, kuris tyli, yra išmintingas (žr. Sir 19, 28; 20, 5).

Tam, kad įprastum tylėti, gali laikytis paprasto sprendi-mo: tiesiog imti tai daryti, ir pats darymas mokys tave, kaip elgtis. Taip pat reikia nuolat prisiminti, kiek žalos pridaro be-saikis kalbėjimas ir kokie išganingi yra išmintingo tylėjimo padariniai. O kai patirsi tylėjimo vaisius, to mokytis nelabai ir bereikės.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Kaip ištaisyti vaizduotę ir atmintį

Aptarus juslių valdymą, dera prabilti apie tai, kaip elgtis su vaizduote ir atmintimi, nes, anot daugelio filosofų, vaizduotė ir atmintis yra visokių juslinių dalykų, kuriuos matėme, girdėjome, lietėme, uostėme ir ragavome, atspindys. Galima sakyti, kad vaizduotė ir atmintis iš esmės – vienas vidinis bendras jausmas, kuris prisimena viską, ką prieš tai penkiomis joslėmis teko patirti. Tam tikra prasme penkios joslės ir jusliniai dalykai yra lyg antspaudas, o vaizduotė – lyg antspaudo padarytas spaudas.

Vaizduotė ir atmintis mums duotì tam, kad jais naudotumės, kai išoriniai pojūčiai ramūs ir priešais mus nėra tų juslinių dalykų, kurie palietė jusles ir paliko įspūdį. Kai nėra galimybės vėl patirti matytus, girdėtus, liestus, uostytus, ragautus dalykus, savo sąmonėje juos prisimename pasitelkdamì vaizduotę bei atmintį, kur jie lyg ir atsispaudė, ir taip juos nagrinėjame ir aptariame, lyg jie būtų priešais mus.

Pavyzdžiui, kadaise esi buvęs konkrečioje vietovėje (knygoje minima Smirna) ir iš jos išvykęs. Akimis jos jau nebe-matai, bet jei norisi vėl ją aplankyti, tai gali padaryti pasitelkdamas vaizduotę ir atmintį, kur išlikęs vietovės vaizdas. Tai

nereiškia, kad siela išeina iš mūsų ir aplanko vietovę (kaip mano kai kurie neišmanėliai), bet mes patys savyje matome tos vietovės vaizdą, lyg tai būtų jos atspaudas.

Toks juslinių dalykų vaizdavimasis labai įkyri ir sukelia daug nerimo tiems, kurie trokšta visuomet būti su Dievu, nes ši vaizduotė atitraukia mūsų dėmesį nuo Dievo, sukelia sumaištį, gal net ir nuodėmingų minčių, taip sutrikdo gerą vidinį nusiteikimą. Taip kenčiame ne tik tikrovėje, bet ir miegodami bei regėdami sapnus, kuriuos prisimename ne vieną dieną.

Kadangi vaizduotė yra neprotinga jėga, daugiau veikianti mechaniškai, pagal simbolių (vaizdinių) atitikimo įstatymus, o dvasinis gyvenimas yra tyros laisvės simbolis, todėl akivaizdu, kad jos veikimas nesuderinamas su dvasiniu gyvenimu. Noriu tau šiuo klausimu pateikti keletą pastabų:

1. Žinok, kadangi Dievas yra virš visų juslių ir visa ko juslinio – vaizdų, spalvų, dydžių ir vietos, yra nenusakomas ir nematomas, esantis visur, bet drauge esantis virš visko, todėl Jis negali būti patiriamas vaizduote. „Jokia vaizduotė nepajėgi saistytis su Dievu, nes Jis yra aukščiau bet kokio mintijimo“, – sako palaimintieji Ignacijus ir Kalikstas „Gėrio meilėje“. Tai rodo, kad vaizduotė yra tokia sielos galia, kuri iš prigimties neturi gebėjimo vienytis su Dievu.
2. Žinok, kad kai Liuciferis, pirmasis iš angelų, nesinaudojęs neprotinga vaizduote, neturėjęs išvaizdos, spalvos, juslių, buvęs absoliutus protas, nematerialus, nematomas, bekūnis, pradėjo svajoti ir įsivaizduoti savo lygybės su Dievu vaizdinius, tada pasikeitė jo padėtis: įgavo daugiaformę, daugiasluoksnę vaizduotę ir iš nematomo, nematerialaus,

beaistris angelo tapo velniu, tarsi materialiu, aistringiu, turinčiu daugybę pavidalų. Bet, koks tapo jis, tokie pasidarė ir jo tarnai, visi demonai. Apie tai sako Grigalius Sinajietis: „Kadaise jie buvo protai, bet, nupuolę ir praradę nematerialumą bei subtilumą, ėgavo tam tikrų materialaus kūno savybių pagal turimą hierarchinį laipsnį ir veikimą. Todėl jie, kaip ir žmonės, netekę angeliško maloningumo, prarado pasitenkinimo dieviškais dalykais galimybę ir buvo nuteisti tenkintis laikinaisiais, kaip ir mes, dėl įpročio pasitenkinti aistringais dalykais tapę tuo, kas materialu.“ Todėl šventieji tėvai velnią vadina daugiaveide gyvate, mintančia žemiškomis aistromis, fantazuotoju, melagiu ir pan. Biblijoje velnias vadinamas įsikūnijusiu drakonu, turinčiu uodegą, šonkaulius, kaklą, nosį, akis, žandikaulius, lūpas, odą ir pan. Tai rašoma Jobo knygos 40 ir 41 skyriuose. Taigi suprask, mielasai, kad fantazija yra velnio pramanyta ir ją jis panaudoja mums gundyti bei pražudyti. Tėvai fantaziją vadina tiltu, kuriuo velniai patenka į sielą, susimaišo su ja ir paverčia ją tranų aviliu, baisių, pikty, Dievui priešiškų minčių, sielos ir kūno aistrų buveine.

3. Pasak didžiojo teologo, palaimintojo Maksimo, reikia žinoti, kad Adomą Dievas sukūrė kaip neturintį vaizduotės. Jo švarus ir nematomas protas, turėjęs vienintelę veiklą – protauti, pats nepriimdavo jslėmis ar jusliniais (materialiais) daiktais perduodamų pavidalų ir vaizdinių; ne-naudodamas vaizduotės (žemesniosios galios) tam, kad apibrėžtų, apibūdintų, išmatuotų, pamatytų spalvą, bet, naudodamasis aukštesniąja sielos galia, tai yra tyra mintimi, ir tikrai ne jslėmis, dvasiškai kontempliuodavo dalyko idėją arba jo paskirtį vien mąstydamas. Tačiau žudikas

velnias, kuris nupuolė, ėmęs svajoti apie lygybę su Dievu, prie to paties atvedė ir Adomą, o šisai savo protu pradėjo svajoti apie galimybę prilygti Dievui ir šitaip pats nupuolė. Ir už tai iš protinio, angelams lygaus, tyro, išmintingo ir be vaizdinių suvokiamo gyvenimo buvo nublokštas į juslinį, suskaidytą, kupiną vaizdinių, svajonėse skandinamą gyvenimą, t. y. į neprotingų gyvių būseną. Nes būti panardintam į vaizdinius ir gyventi juose, būti jų veikiamam būdinga neprotingiems gyviams.

Po to, kai žmogus nupuolė į tokią būseną, kas žino, į kokias aistras, į kokią nedorovingumą ir į kokius klystkelius jį nuvedė vaizdingos svajonės? Mokymas apie moralę buvo pripildytas įvairių pataikavimų, fizika – daugybės melagingų mokymų, teologija – nereikalingų ir netikusių teiginių bei pasakų. Ir ne tik senieji, bet ir šių laikų mąstytojai, norėdami pasipuikuoti išmintimi ir kalbėti apie dieviškus, paprastus ir vaizduotei nepasiekiamus slėpinius (o juk šiame darbe turi darbuotis aukščiausia sielos galia – protas), pradėję šį darbą, bet neišlaisvinę proto iš aistringų vaizdinių, kuriuos sukelia jusliniai dalykai, vietoj tiesos atranda melą. Baisiausia, kad tą melą jie priima giliai į širdį bei sielą ir laiko tiesa, atspindinčia tikrovę. Rezultatas toks: vietoj teologų atsirado pasakininkai, apie kuriuos apaštalas sako: „Jie nesirūpino pažinti Dievą, tai ir Dievas leido jiems vadovautis netikusiu išmanymu ir daryti, kas nepridera.“ (Rom 1, 28).

Taigi, mano broli, jei nori kovoti su aistromis, išvengti velnio pinklių ir trokšti vienybės su Dievu, gauti daugiau dieviškos šviesos ir tiesos, turi drąsiai stoti į kovą su sava vaizduote ir kovoti su ja visomis išgalėmis, idant protas būtų išlaisvintas

iš visokių formų, spalvų, apibūdinimų ir apskritai visų vaizdinių bei prisiminimų (blogų ir gerų). Minėta būseną yra tyro, šviesaus proto aptemimas, atbukimas ir jo atidavimas aistroms. Beveik nė viena sielos ir kūno aistra negali pasiekti proto nepasitelkdama juslinių dalykų atkūrimo vaizduotėje. Pasiryžk saugoti protą, kad šis būtų neutralus, bespalvis, beformis, švarus, toks, kokį sukūrė Dievas.

Šito niekaip nepadarysi, jei nesugrąžinsi proto į savo širdį, savo vidiniam žmogui, jei neišmokysi jo melstis ir neišeiti į išorę. Tam labai tinka malda: „Viešpatie Jėzau Kristau, gyvojo Dievo sūnau, pasigailėk manęs“ (mąstai apie Dievą, jame ilsiesi ir tiri save). Nes kaip ir gyvatė, norėdama išsinerti iš senos odos, pralenda pro siaurą plyšį, taip ir protas per širdies suspaudimą bei mąstomąją maldą prasiveržia, nusimeta juslinių dalykų ir netikusių juslinių įspūdžių vaizduotės drabužį, tampa tyras, šviesus ir tinkamas vienytis su Dievu tam, kad būtų panašus į Jį. Vėlgi pro kuo siauresnes ertmes praleidžiamas vanduo, tuo su didesniu spaudimu ir greičiu jis veržiasi į viršų. Taip ir protas – kuo labiau apkraunamas reikalingu mokymu bei dideliu dėmesiu išlaikant jį širdyje, tuo subtilesnis ir stipresnis tampa, veržiasi aukštyn, kol jo nebepasiekia jokia aistra, gundančios mintys, tiek juslinių, tiek protinių dalykų vaizdiniai, nes jie lieka išorėje.

Galima pateikti dar vieną palyginimą: saulės spinduliai, išsisklaidę ore, nėra tokie šviesūs ir karšti, kokie būna, kai sutelkiami į vieną vietą (pavyzdžiui, panaudojant tam tikrus stiklus). Šviesa tampa akinanti ir deginanti, ji geba įžiebtį liepsną. Lygiai taip pat ir protas, jei yra sutelktas širdyje slėpiningu mokymu ir dėmesiu, tampa šviesą nešančiu, deginančiu materijos tamsą ir visus panašius vaizdinius.

Tai pirmas ir svarbiausias būdas, kaip suvaldyti vaizduotę ir atmintį, kuriuos tu, mano numylėtasai, turi nuolatos prižiūrėti. Juo ne tik atkursi šias sielos galias, bet ir išdildysi visus anksčiau priimtus juslinių dalykų vaizdinius bei prisiminimus, sukeliančius ir maitinančius aistras. Tačiau kuo naudingesnis ir vaisingesnis šis būdas, tuo jis sunkesnis. Ir vis mažiau tikinčiųjų jį renkasi, vis mažiau pasitiki jo galia. Ir ne vien pasauliečiai kratosi šio būdo, bet netgi dvasininkai bei išminčiai, kurie nenori patikėti Šventosios Dvasios ir šventųjų tėvų mokymu, nurodančių šį būdą knygoje „Gėrio meilė“, ir taip praranda dvasinius vaisius, kuriuos teisėtai gauna kai kurie nemokyti ir netgi neraštingi žmonės. Ne veltui Viešpats sako: „**Aš šlovinu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams**“ (Lk 10, 21). Tasai, kuris netiki šio protingo užsiėmimo jėga ir jo nesiima, tiesiog negali suprasti, koks jis naudingas. „**Tik tvirtai tikėdami, tvirtai stovėsite!**“ (Iz 7, 9).

Kai pamatysi, kad tavasis protas vargsta, nebepajėgia išbūti širdyje ir melstis mąstomąja malda, tuomet panaudok ir kitą būdą: leisk protui išeiti į išorę ir ten patekti į dieviškų bei dvasinių apmąstymų bei kontempliacijos erdvę – būtent tokią, kokią gali suteikti Šventasis Raštas ar Dievo kūrinija. Dvasingi apmąstymai, nematerialūs ir subtilūs, būdami giminingi protui, neatbukina (neaptukina) jo ir nepalieka išorėje, o atvirkščiai: iki soties patenkinę proto alkį, leidžia laisvai judėti savo aplinkoje, savo turiniu paragina protą vėl grįžti į širdį, susijungti su Dievu – pasineriant į mąstomąją atmintį apie Dievą. Palaimintasis Maksimas sako, kad „vien darbas negali padaryti proto beaistris, jei tuo pat metu nebus pasineriama į dvasinę kontempliaciją.“ Kol esi valdomas aistrų,

nesutelk ilgėliau dėmesio į Dievo kūrinius, į materialius dalykus ir gyvius vertindamas tik jų išorę. Nes tokiu atveju dar nuo aistringų vertinimų nelaisvas protas, užuot atsitraukęs nuo jų, paniręs į dvasinius ir nematerialius apmąstymus, sustos prie išorinio jų grožio bei regimybės, pradės ja mėgautis ir, negebėdamas išvelgti vidaus, gali būti, pasiduos apgaulingam jų suvokimui ir to aistringai laikysis. Anot šv. Maksimo, juk nuo šito nukentėjo tiek daug filosofų-natūralistų.

Dar gali panaudoti trečią būdą (protui pailsinti), būtent apmąstyti Viešpaties gyvenimo ir kančios slėpinius, tai yra Jo gimimą ėdžioje, apipjaustymą, paaukojimą Dievui, krikštą Jordane, 40 dienų pasninką dykumoje, Jo evangelizaciją, daugybę Jo stebuklų, atsimainymą ant Taboro kalno, mokinių kojų plovimą ir slėpinių perdavimą Vakarienes metu, Jo išdavimą, Jo kančią, Kryžių, palaidojimą, prisikėlimą ir nužengimą į Dangų, įvairias kankinių bausmes ir ilgalaikius griežtus šventųjų tėvų žygdarbius.

Širdžiai sugraudinti ir atgailai sužadinti taip pat tinka mirties slėpinių, Teismo dienos, įvairių kančios formų amžinybėje apmąstymas. Pravartu galvoti apie negėstančios ugnies vandenynus, tamsias pragaro užsklandas, neužmiegančius kirminus, tamsias bedugnes, apie gyvenimą su demonais; taip pat galima galvoti apie ramybę, neapsakomą teisiųjų džiaugsmą, Danguos karalystę, amžiną garbę ir nepertraukiamą malonę, švenčiančiųjų balsus, bendrystę su Dievu, visais angelais ir šventaisiais.

Jei taip elgsimės, tai ne tik išsivaduosime iš piktų minčių ir netikusių vaizdinių, bet ir už šį žygdarbį būsimė didžiai pagirti Teismo dieną. Apie tai skelbia šv. Bazilijus Didysis Žodyje apie mergystę; jis sako, kad kiekvienas žmogus, gyvendamas

kūne, yra panašus į dailininką, labai atokioje vietoje piešiantį paveikslą. Baigęs paveikslą, dailininkas išstato jį parodoje ir kartais būna giriamas lankytojų, jei pasirinko gerą objektą ir gerai jį nutapė, o kartais peikiamas, jei pasirinko netinkamą objektą ar nevykusiai jį nutapė. Taip ir kiekvienas žmogus, po mirties stodamas į teismą, bus pagirtas Dievo, angelų ir šventųjų, jei protą ir vaizduotę papuošė šviesia, dieviška ir dvasinga galvosena bei vaizdiniais. Bet ir atvirksčiai: bus sugėdintas ir nuteistas, jei pripildė savo vaizduotę aistringų, gėdingų vaizdų.

Šv. Grigalius Sinajietis stebisi, kaip per vaizduotę dėl juslinių dalykų įtakos sieloje įsikuria arba amžinąją palaimą teikianti išmintingoji šviesa, arba minčių tamsa, vedanti į pragarą tamsą.

Žinoma, nesakau tau, kad taip elgtis reikia nuolatos, bet tik tol, kol protas, pavargęs būti širdies ankštume, pailsi. Kai jis pailsės, vėl sugrąžink jį į širdį ir, prisimindamas Dievą, saugokis vaizdinių bei svajonių. Nes kaip visi kiautų ir kriauklių gyviai neranda ramybės niekur kitur, o tik savo kiautuose, kuriuose slepiasi lyg namuose, taip ir protas natūraliai niekur nenurimsta, o tik širdyje, tai yra vidiniame žmoguje, kur slėpdamasis lyg tvirtovėje sėkmingai kovoja su mintimis, priešais ir aistromis, taip pat esančiais viduje. Tačiau dauguma žmonių to nesuvokia.

Kad aistros ir mintys slepiasi mūsų viduje, mūsų širdyje ir iš jos išeidamos mus užpuola, sako pats Viešpats: „Iš širdies išeina pikti sumanymai, žmogžudystės, svetimavimai, paleistuvystės, vagystės, melagingi liudijimai, šmeižtai. Šitie dalykai suteršia žmogų <...>“ (Mt 15, 19–20). O kad mūsų priešai, t. y. demonai, laikosi arti širdies, ne aš sugalvojau –

taip sako šventieji tėvai. Šv. Diadokas mokė, kad iki Krikšto malonė skatina žmogų geram darbui iš išorės, o šėtonas tūno sielos ir širdies gilumoje. Po Krikšto demonas plevėna šalia širdies, o malonė apsigyvena viduje. Beje, dėl mūsų laisvos valios išbandymo ir po Krikšto mūsų priešams leidžiama būti mūsų viduje, tarsi širdies paviršiuje. Būtent iš šios vietos demonai kėsinaisi aistromis į protą.

Tam pritaria ir šv. Grigalius Teologas aiškindamas Viešpaties žodžius apie tai, kaip netyroji dvasia išeina iš žmogaus ir vėl sugrįžta tam, kad padarytų dar didesnę blogį (žr. Mt 12, 43–45) ir tai pritaiko krikštytiems asmenims, kurie nesirūpina susitelkti širdyje. „Krikštu išvarytas demonas, – sako jis, – nemėgsta būti be namų, blaškosi, ieško ramybės ir, neradęs jos, grįžta į buvusius namus, nes yra begėdis. Jei atranda toje vietoje (širdyje), iš kurios buvo išvarytas, dėl pakrikštytojo dėmesingumo ir meilės pasilikusį Kristų, nieko nepešęs pasitraukia, bet jei ten tuščia, jei ten nesidomima Dievu, jei Jis yra užmirštas, tai įeina su dar didesne jėga ir pykčiu.“

Aš sąmoningai apie tai plačiau kalbėjau, kad kuo stipriau paskatinčiau tave nuolatos būti savo širdyje išlaikant žvilgsnį į Viešpatį ir Jam meldžiantis, jei nori laimėti kovą su trikdančiomis mintimis bei aistrų postūmiais, kurie pančioja širdį. Kai būsi savo širdyje kartu su Viešpačiu, priešas nedrįs įeiti.

Tad budėk ir neleisk savo vaizduotei bei atminčiai prisiminti anksčiau matytų, girdėtų, užuostų, ragautų ir liestų dalykų, ypač to, kas juose buvo gėdingo ir nereikalingo. Tai vienas svarbiausių mūsų kovos etapų. Jis sunkesnis nei kova su juslėmis arba jų pritaikymas. Kiekvienas kovotojas tai žino iš patirties. Kuria nors jusle atsispirti tam tikrai pagundai nėra sunku, bet suvaldyti vaizduotę ir atmintį – labai sudėtingas

uždavinys. Pavyzdžiui, matyti kieno nors veidą ar jo nematyti arba pažvelgti į jį aistringai ar neaistringai nereikalauja didelės kovos. Bet jei pamatai tokį veidą ir aistringai į jį pažvelgi, pašalinti jį iš atminties ir vaizduotės labai sunku, tai reikalauja kovos bei nemenko žygdarbio, kad išmestum iš atminties šio veido atspindį. Tada priešas tavąja siela žaidžia lyg sviediniu: įmeta tai vieną, tai kitą prisiminimą ir, sužadindamas su jais susijusius troškimus bei aistras, laiko mus aistringos būsenos. Todėl ir sakoma: „Budėkite ir labiausiai prižiūrėkite vaizduotę bei atmintį.“

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Kristaus kariui būtina stengtis išvengti širdies sumaišties, jei nori nugalėti priešą

Kaip būtiniausia neatidedama krikščionio pareiga yra kuo skubiau susierzinusioje širdyje atkurti taiką ir ramybę, lygiai taip pat jis privalo daryti viską, kas tik nuo jo priklauso, kad neleistų kasdienybės įvykiams sudrumsti tos ramybės. O tai yra: ligos, įvairūs sužeidimai, artimųjų mirtis, karai, gaisrai, netikėti džiaugsmai, baimė ir sielvartas, buvusių klaidų ir nusižengimų prisiminimai, žodžiu, viskas, dėl ko paprastai jaudinasi ir nerimauja širdis. Privaloma sustabdyti užgriūvantį nerimą, nes žmogus, pasidavęs jo poveikiui, praranda savitvardą ir gebėjimą blaiviai mąstyti, suvokti tikrąją įvykių prasmę, o tai priešui suteikia galimybę dar labiau sujaudinti žmogų ir pastūmėti kokiam nors sunkiai atitaisomam arba visai neatitaisomam žingsniui.

Nesakau, kad reikia vengti sielvarto, nes tai ne mūsų valioje, tačiau negalima leisti sielvartui užvaldyti mūsų širdies ir dar labiau ją sujaudinti, reikia jį prilaikyti, neįleisti į pačią širdį ir stengtis kuo greičiau taip sušvelninti bei sutramdyti, kad tai nesutrukdytų blaiviai mąstyti ir veikti. Šitai su Dievo

pagalba yra mūsų valioje, jei mumyse veikia moraliniai ir religiniai jausmai bei nuostatos.

Kiekvienas sielvartas yra paženklintas jam būdingais bruožais ir kiekvienam įveikti naudojami savi būdai. Tačiau čia apie tai kalbu bendrais bruožais, nusakydamas visų jų savybę – sutrikdyti sielą ir pasėti joje nerimą, – ir siūlau tau visiems atvejams universalų būdą. Tai tikėjimas Apvaizdos, tvarkančios mūsų gyvenimo įvykių tėkmę su visais atsitiktinumais, mums asmeniškai skirtu maloningumu, nuoširdus klusnumas Dievo valiai, besireiškiančiai mūsų būtyje, iš kurios gelmių būtų šaukiama: „Tegul būna Dievo valia! Kaip, Viešpatie, panorėsi, taip tegul ir būna. Ir tai tegul būna mūsų labui.“

Kiekvienas asmuo šį gėrį suvokia ir jaučia skirtingai: vienas mano, kad ši Dievo malonė jį veda į atgailą; kitas – kad tai jam paskyrė Dievas už nuodėmes, idant būtų apvalytas; dar kitas – kad Viešpats jį mėgina norėdamas patikrinti ištikimybę ir ar sąžiningai Jam tarnauja; o kitam atrodo, jog taip jame išsipildo Dievo darbai.

Bet toks sprendimas paprastai ateina sielvarto pabaigoje ir tai tik su Dievo pagalba. Kenčiančioje sieloje paprastai gali būti pirmosios trys mintys. Jos turi tokią galią, jog nesvarbu, kuri mintis ateitų, ji labai susilpnina bekylančią kančios audrą ir atneša širdžiai nusiramimą.

Ir štai tau universalus būdas, kaip nuraminti širdį, kai kentėjimai nori ją sugluminti: atgaivinus visą galimą pasitikėjimo Apvaizdos maloningumu jėgą ir sužadinus paklusnumą Dievo valiai, reikia stengtis širdimi panirti į anksčiau minėtus apmąstymus ir prisiversti pajusti, kad staiga užklupusiu kentėjimu Dievas arba mėgina tave, arba apvalo, arba paskatina atgailauti už kokį nors seniai užmirštą, bet neatitaisytą

nusižengimą. Kai tik širdyje atsiranda bent vienas iš minėtų jausmų, sielvartas kaipmat atlėgsta, ir tai atveria kelią kitiems dviem jausmams. Kartu šie jausmai širdyje sukelia tokią maloningą būseną, kad galime sušukti: „Tebus per amžius palaimintas Viešpaties vardas!“ Kas yra aliejus jūros bangoms, tas pats yra šie jausmai sielvartaujančiai širdžiai: nurimsta bangos, stoja tylą.

Taip ramink širdį, kai ji būna sunerimusi, nesvarbu, kaip stipriai. Bet jei tau, ilgai su savimi dirbus ir dvasiškai tobulinuisis, nuolat pavyktų širdyje išlaikyti šiuos jausmus, jokia kančia, joks sielvartas nesutrikdytų širdies, nes jie veiktų lyg saugiklis. Tai nereiškia, kad sielvartingi jausmai nesiartintų. Jie artinsis, bet tuo pat metu ir atsitrauks kaip jūros bangos nuo tvirtos uolos.

DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Ką daryti, kai kovoje mus sužeidžia

Kai dėl menkos moralės ar silpnumo nusidedi ir dėl to esi sužeidžiamas (kalbu apie lengvas nuodėmes: netinkamas žodis ar mintis, pyktis, negeras troškimas ir pan.), nepulk į silpnadvasiškumą ir nepradėk blaškytis. Pirmą, negalima sutelkti dėmesio į save ir imti save graužti: „Kaip galėjau taip pasielgti?“ Tai puikybės ženklas. Nusizemink ir, žvelgdamas į Viešpatį, ištark: „Ko kito iš manęs, tokio silpno ir menkos moralės, galima tikėtis?“ Čia pat reikia dėkoti Viešpačiui, kad tik toks tebuvo išbandymas, ir sušukti: „Jei ne beribis tavo maloningumas, nebūčiau čia sustojęs, o būčiau dar giliau nupuolęs!“

Vis dėlto, tai pripažinęs ir taip besijausdamas, saugokis nerūpestingos ir nuolaidžiaujančios minties, kad jei jau toks esi, vadinasi, turi teisę taip elgtis. Ne, nepaisant to, jog esame silpni ir mums trūksta moralumo, viskas, kas neleistina ir netinkama, užtraukia mums kaltę. Nes už viską, ką atliekame, būdami apdovanoti laisva valia, esame atsakingi, todėl kaip dėl gero veiksmo esame giriami, taip dėl blogo veiksmo esame peikiami. Tad jei pripažįsti, kad esi silpnas, turi pripažinti

ir kaltę, kurią užsitrauki, atlikęs ką netinkamo. Tada reikia nuteisti ir pasmerkti save, ir, beje, save vieną, o ne dairytis ir ieškoti, ką čia apkaltinus. Nei žmonės, nei aplinkybės nėra kalti dėl mūsų nuodėmių. Vienintelis kaltininkas yra tavo laisva valia, tad tik save ir kaltink.

Taip pat nedera sakyti: „Taip, aš tai padariau, ir kas čia tokio?“ Suvokęs, ką padarei, ir pasmerkęs save, atsistok tiesoje prieš Viešpaties veidą ir skubėk sužadinti atgailos jausmus: sugrudimą ir apgailestavimą dėl nuodėmės, ir ne tik dėl to, kad susitepei nuodėme, bet ypač dėl to, kad įžeidei Dievą, kuris suteikė tiek daug progų atgailauti, tiek daug atleido nuodėmių, tiek daug kartų leido dalyvauti Eucharistijos slėpinyje saugodamas tave gerame kelyje ir tau vadovaudamas.

Kuo gilesnis sugrudimas, tuo geriau. Bet kad ir koks gilus būtų apgailestavimas, tuo pat metu turi tikėtis pasigailėjimo (Dievo gailestingumo). Atleidimas jau visai čia pat ir visos nuodėmės prikalto prie Kryžiaus. Tereikia tik kiekvieno iš mūsų asmeninio atgailos akto ir sugrudimo, kad ir mums tektų atperkančiojo Kryžiaus vaisiai dėl viso pasaulio nuodėmių. Taip pasitikėdamas, visa siela bei kūnu pulk žemyn ir maldauk: **„Pasigailėk manęs, Dieve, iš savo gerumo, iš savo begalinio gailestingumo <...>“** (Ps 51, 3). Šitai reikia tol kalbėti, kol pajusi, jog tavęs, kaltojo, pasigailėta, o kaltė ir gailestingumas susiliejo į vieną jausmą.

Ši malonė išliejama visiems atgailaujantiems. Bet reikia tvirtai pasiryžti nepataikauti sau ateityje, budėti ir saugotis nuopuolių – ne tik didelių, bet ir mažų, meldžiantis ir prašant Dievo pagalbos: **„Sukurk man tyrą širdį, Dieve, ir atnaujink manyje ištikimą dvasią“** (Ps 51, 12); **„Teveda mane lygiu taku tavo maloningoji dvasia“** (Ps 143, 10).

Savo kaltės pripažinimas, širdies ir dvasios sugrudimas, pasitikėjimo kupina malda dėl atleidimo, įkvėptas apsisprendimas irtis į priekį, malda dėl maloningos pagalbos – visa tai tu turi atlikti savo viduje kiekvieną kartą, kai tik nusidedi akimis, ausimis, liežuviu, jausmu, mintimis; nė akimirkos negalima palikti širdyje Dievui neišpažintos ir nuoširdžia atgaila nenuvalytos nuodėmės. Jei vėl nupuolei – vėl tai pakartok, ir net jei daug kartų tau tektų pulti, tiek pat kartų gailėkis priešais Viešpatį. Vakare, jei tik turi galimybę, pasikalbėk apie tai su dvasios vadovu, o jei neįmanoma tą patį vakarą, aptark, kai tik bus galimybė. Nuoširdus atsivėrimas dvasios vadovui yra pati veiksmingiausia priemonė dvasinėje kovoje.

Niekas taip nesužlugdo priešo (sielos žudiko) pinklių, kaip toks kovos būdas. Todėl jis visokeriopai mėgina tai sutrukdyti: vidujai veikdamas per mintis, jausmus, išoriškai – surengdamas įvairius susitikimus ir atsitiktinumus. Kas tai per kliūtys, įsitikinsi pradėjęs šį darbą. Reikia atminti, kad priešas mėgina įteigti, jog galima šiek tiek atidėti vidinį apsivalymą, ne dienai kitai, o tik šiek tiek. Vos tik sutinkame su tuo, jis kaipmat pasiūlo kitą nuodėmę: po nuodėmės liežuviu – nuodėmę akimis ar kita jusle. Taip pastarosios nuodėmės apgailėjimą jau atidedame, nes reikia apvalyti ankstesnę. Ir taip diena po dienos tavo siela prisipildo daugybės nuodėmių. Vakare, iki kurio paprastai atidedame apsivalymą atgaila, nebemato me sieloje nieko apibrėžta: ten triukšmas, sumaištis, tamsa, sukelta daugybės nuopolių. Tavoji siela tada primena dulkių prikritusias akis arba vandenį, sudrumstą daugybės sąslavų. Kadangi nieko per jas nesimato, tai atgaila iš viso ir nedaroma, o siela pasilieka apsiblaususi ir sumišusi. Dėl to vakarinė malda būna neteisinga, o sapnai negeri. Taigi, negali nei

akimirškai atidėti vidinės atgailos akto, jei tik savyje pastebi kokį nors sugedimą.

Antra, ką įkvepia priešas: jis siūlo nepasakoti dvasios vadovui to, kas atsitiko. O tu būtinai pasakok ir atsiverk jam, nes lygiai tiek pat naudos papasakojus, kaip lygiai tiek pat, o gal net daugiau, žalos nutylėjus.

DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Kokios taktikos dvasinėje kovoje su visais laikosi velnias ir kaip gundo skirtingos moralinės būsenos žmones

Žinoki, mano numylėtasai, kad velnias niekuo daugiau nesisirūpina, kaip tik pražudyti žmones, ir jis, kaudamasis su skirtingais žmonėmis, naudoja įvairius būdus. Kad tau būtų aiškiau tai pamatyti ir suprasti, nupasakosiu penkias žmonių moralines būsenas ir jas atitinkančius gundymus, pinkles.

Taigi, vieni žmonės vergauja nuodėmei ir negalvoja iš jos ištrūkti; kiti mąsto apie poreikį ištrūkti iš vergovės, bet nieko nedaro; dar kiti, kurie išsilaisvina iš vergovės, pasiekia tam tikrų dorybių, bet vėl nusideda su dar didesniu moraliniu nuopuoliu. Iš pastarųjų vieni, nekreipdami dėmesio į tai, su pasimėgavimu mano, kad jie vis tiek eina tobulumo keliu; kiti – nerūpestingai palieka dorybių praktiką; dar kiti – pačią turimą dorybę paverčia blogio priežastimi sau. Su kiekvienu iš jų priešas kovoja, atsižvelgdamas į būseną, kokios jis yra.

TRISDEŠIMTAS SKYRIUS

Kaip velnias įkalina nusidėjėlius vergauti nuodėmei

Velnias, laikydamas žmogų nuodėmės vergovėje, visų pirma pasirūpina tuo, kad tasai vis labiau būtų apimtas dvasinio aklumo, atitraukia nuo jo bet kokią gerą mintį, galinčią paskatinti susimąstyti apie tokio gyvenimo pražūtingumą. Velnias ne tik patraukia nuo jo geras mintis, kurios galėtų pastūmėti žmogų į atgailą bei dorybių praktiką, bet vietoj jų įkvepia piktą ir iškreiptą mąstymą, netrukus pasiūlo ir situacijų, kurios skatina vis dažniau nusidėti įprastine nuodėme arba veda į dar sunkesnę. Todėl vargšas nusidėjėlis vis labiau panyra į tamsą ir dvasiškai anka. Šis aklumas padeda išsakyti blogiems įpročiams ir skatina nuolat pasiduoti kvietimui vis labiau nusidėti, – taip nelaimingasis, vedamas nuo nuodėmės prie dar didesnio dvasinio apakimo, o nuo šio apakimo – į dar sunkesnes nuodėmes, sukasi kaip verpete ir gali taip prasisukti visą gyvenimą, jei ypatinga Dievo malonė neateitų jam į pagalbą.

Tie, kurie yra tokios apgailėtinos būklės, panūdę nuo viso to gelbėtis, turėtų nedelsdami, kai tik kils tas geras sumanymas (tiksliau pasakius – įkvėpimas), tą pačią minutę ir itin

dėmesingai, noriai, atsižvelgdami į šią maloningą mintį, vaduotis iš tamsos, iš nuodėmės, siekti dorybės, iš širdies gelmių kreiptis į Dievą: „Padėk man, Viešpatie Dieve, greitai padėk man ir nepalik šioje baisioje tamsoje!“ Šiais ar kitais žodžiais reikia šauktis nepaisant nuovargio, tačiau kartu būtina ieškoti ir žemiškos pagalbos, nusimanančio asmens, kuris suteiktų patarimą ar dvasinę vadovavimą ir kita, kad kuo greičiau pavyktų išsilaivinti iš nuodėmingos vergijos. Jei tuojau pat nepavyksta susirasti ir prisišaukti pagalbos, reikia sulaukti palankaus momento ir būtinai kreiptis, bet kartu nepaliaujamai prašyti už mus nukryžiuoto Viešpaties Jėzaus Kristaus ir Jo Tyrosios Motinos gailestingumo bei reikiamos pagalbos.

Žinok, kad būtent ryžtas bei neatidėliojimas ir greitas pasirengimas sekti maloningu įkvėpimu jau garantuoja prieš nugalėjimą ir nusidėjėlio pergalę.

TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

**Kaip priešas savo tinkluose sulaiko tuos,
kurie jau yra suvokę savo beviltišką padėtį
ir nori išsigelbėti iš jos,
bet nieko nedaro, kad ištrūktų.
Kodėl mūsų geri ketinimai
dažnai lieka neįgyvendinti**

Tuos, kurie jau atpažino savo gyvenimo varganumą ir klaidingumą, velnias vis dar laiko savo valdžioje, dažniausiai įkvėpdamas visai paprastą, bet galingą mintį: „Po to, po to; rytoj, rytoj.“ Ir vargšas nusidėjėlis, guosdamasis, kad turi gerų ketinimų, nusprendžia: „Iš tikrųjų, rytoj; baigsiu savo darbus, o vėliau su didžiausiu atsidavimu pulsiu į Viešpaties rankas ir eisiu dvasingumo keliu; šiandien atliksiu tai ir tai, o rytoj – atgailausiu.“ Tai klastos tinklai, broli mano. Taip velnias laiko sugavęs visą pasaulį.

Priežastis, kodėl šie tinklai taip mikliai mus pagauna ir laiko, yra mūsų aplaidumas bei aklumas; niekaip kitaip negalima to paaiškinti, kaip tik aplaidumu ir aklumu, nors nuo to priklauso mūsų išgelbėjimas ir Dievo garbė. Juk mūsų išgelbėjimui tereikia panaudoti paprastą ir veiksmingą ginklą: labai energingai ir ryžtingai pareikšti: „Šiandien. Šiandien

pradėsiu dvasinį gyvenimą, o ne rytoj; šiandien atgailausiu, o ne vėliau. Ši akimirka yra mano rankose, o rytdiena – Dievo rankose. Juk jei Dievas panorės man duoti rytojų, tai kur garantija, kad ir vėl būsiu pamalonintas uždegančiu įkvėpimu keisti gyvenimą?“ Be to, kaip absurdiška tada, kai tau siūlomi vaistai nuo ligos, sakyti: „Palauk, leisk dar truputį pasirgti.“ Savo išgelbėjimo darbus atidedantis žmogus panašus į tokį ligonį.

Taigi, jei nori išsigelbėti iš priešų gundymų ir nugalėti jį, turi nedelsdamas imtis patikimo ginklo – paklusti geriems apmąstymams ir Dievo įkvėpimams, kurie kviečia tave atgailauti. Neleisk sau nė menkausio atidėliojimo ir nepasiduok klaidinančioms mintims: „Aš tvirtai apsisprendžiau truputį vėliau atgailauti ir jokia būdu to neatsisakysiu.“ Ne, taip nesielk. Tokie sprendimai visada apgaulingi, ir daugybių daugybė taip svarsčiusių dėl įvairiausių priežasčių iki gyvenimo galo taip ir liko be atgailos.

Neatgailavimo priežastys:

Mūsų apsisprendimai kyla ne iš tvirto pasitikėjimo Dievu, bet iš kliovimosi savimi. Todėl nesvetimas tampa išdidumas, dėl ko netenkame Dievo malonės ir būtinai nupuolame. Taisai, kuris sako, kad rytoj jau būtinai paliks nuodėmės kelią, susiduria su priešingybe – ne pasipriešina, o dar skaudžiau nupuola, paskui dar kartą. Ir taip daugybę kartų. Kai kada Dievas leidžia pasikliaujančiam savimi pažinti silpnumą ir pažadina jame troškimą kreiptis pagalbos į Jį, į vienintelę patikimą pagalbą atsisakant pasitikėti savimi. Žmogau, ar nori žinoti, kada gi stiprūs ir patikimi bus mūsų sprendimai? Tik tada, kai būsime laisvi nuo menkausio pasitikėjimo savimi ir kai juos lems nuolankumas bei visiškas pasitikėjimas Dievu.

Mūsų apsisprendimams įtaką daro dorybių grožis bei šviesa, ir būtent tai patraukia mūsų valią, kad ir kokia ji būtų silpna. Deja, į tai, kaip sunku įgyti dorybę, paprastai dėmesys neatkreipiamas, nes dorybės grožio troškimas labai stipriai traukia valią; tačiau rytoj, kai panirsime į daugybės darbų sūkuri, mūsų troškimas jau nebebus toks stiprus, nors vakarykštį apsisprendimą dar prisiminsime. Silpnėjant troškimui, silpnėja ir valia arba natūraliai tampa silpna, betgi prieš akis iškyla sunkus kelias link dorybės, nes kelias link dorybių yra iš esmės sunkus, ypač pradžioje. Ir tasai, kuris vakar apsisprendė eiti naujuoju keliu, savyje jau nebeturi jokios pasipirties tokiame veiksmui, – troškimas išsikvėpęs, valia nusilpusi, prieš akis vieni sunkumai: mumyse būnantys, mūsų gyvenimo būdo, santykių su artimaisiais. Žmogus nusprendžia: palauksiu, sukaupsiu jėgas; ir taip diena po dienos, o gal ir visą gyvenimą. Jei būtume darbą pradėję vakar, kai patyrėme įkvėpimą keisti gyvenimą ir atlikti ką nors nauja, šiandien valia bei troškimas nebūtų tokie silpni, jog mus išgąsdintų sunkumai. Jų neišvengsime, bet, turėdami vidinę atramą, juos įveiktume. Jei išbūtume visą dieną, stengdamiesi įveikti tai, ką nutarėme, kitą dieną pasipriešinimas būtų mažiau juntamas. Po žingsnį, po dieną – ir kasdien būtų vis lengviau įsitvirtinti gerame kelyje.

Gerai įkvėpimai dėl nuodėmingojo įmygio ne tik kad nenoriai vėl aplanko žmogų, nes buvo apleisti, bet jei kada ir ateina, neturi mūsų valiai tokios įtakos kaip pirmą kartą; valia nenoriai paklūsta, tad ir apsisprendimas, net jei atsiranda, būna labai silpnas ir išsikvėpęs. Bet jei patį stipriausią įkvėpimą galėjome atidėti rytdienai ir paskui jo neįgyvendinti, tai juo labiau neužteks pasiryžimo veikti kitą kartą, atėjus daug

silpnesniam įkvėpimui. Kuo dažniau atidedama, tuo silpnesnis įkvėpimų poveikis, kol galop jie tampa visiškai neveiksnūs, nepastebimai ateinantys ir išeinantys. Galiausiai ir visai liaujasi mus *trukdę*. Žmogus atiduodamas į savo paties nuopuolio rankas. Užkietinta širdis ima bjaurėtis gerais įkvėpimais. Taip atidėliojimas tampa tiesiu keliu į galutinę pražūtį.

Reikia pabrėžti, kad įkvėpimą atidedame ne tik tais atvejais, kai jaučiame vidinį paskatinimą keisti blogą gyvenimą į gerą, bet net ir tada, kai teisingai gyvename, tačiau, atsiradus progai atlikti gerą darbą, atidedame jį kitam kartui. Tokio pobūdžio atidėjimui tinka visa, kas buvo pasakyta prieš tai, nes ir padariniai tokie patys. Žinok, kad, praleisdamas progą padaryti gera, ne tik prarandi vaisių to gėrio, kurį būtum atlikęs, bet ir įžeidi Dievą. Tau Dievas atsiunčia pagalbos prašantįjį, o tu atsakai: „Pasitrauk, vėliau...“ Nors sakai tai žmogui, bet tai tas pat, kas sakyti Dievui. Dievas ras kitą geradarį, bet tas, kuris atsisakė, neliks be kaltės.

TRISDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Priešo pinklės tiems, kurie įžengia į gerą kelią

Sakykim, kad kas nors, įveikęs pirmas dvi kliūtis, panoro vaduotis iš nuodėmės gniaužtų ir neatidėliodamas tai pradėjo. Priešas ir šiuo atveju jo nepalieka, tik pakeičia taktiką, bet neatsisako pikto troškimo pakišti jam *pagundos akmenį* ir pražudyti. Tokį žmogų šventieji tėvai laiko apšaudomu iš visų pusių: iš apačios ir viršaus, iš kairės ir dešinės, iš priekio ir užnugario – iš visur į jį lekia strėlės. Strėlės iš viršaus – įkvėpimai, kurie skatina rinktis per sunkius uždavinius dvasinio tobulėjimo kelyje; strėlės iš apačios – įkvėpimai (savigaila, ap-laidumas, nerūpestingumas), kurie skatina sumažinti dvasinio tobulėjimo darbus arba iš viso jų atsisakyti; strėlės iš dešinės – kai dėl pradėto kokio nors gero darbo priešai pastūmėja į pagundą ir nupuolimo pavojų; strėlės iš kairės – kai priešai akivaizdžiai siūlo pagundas ir traukia į nuodėmę; strėlės iš priekio – priešai gundo ir trikdo mintimis apie tai, kas galėtų įvykti; strėlės iš užnugario – kai priešai gundo ir trikdo prisiminimais apie praėjusius įvykius. Visos šios gundančios mintys įsisiskverbia į sielą vidiniu arba išoriniu keliu: vidiniu – per simbolius, vaizdinius, fantaziją, pasireiškiančius sąmo-

nėje mintimis arba betarpiškai per netikusius, blogus širdies įkvėpimus, kuriuos lydi įprastiniai aistringi veiksmai; išoriniu – per juslių sukeltamus įspūdžius, kurie be perstojo mus veikia. Į pagalbą priešams ateina ankstesni mūsų nuodėmingi įpročiai ir mūsų nuodėmės sužeista prigimtis. Turėdamas tiek daug priemonių mums kenkti, priešas visai nesutrunka, jei patiria nesėkmę, ir naudoja vis kitą būdą, kad parklupdytų ar nukreiptų nuo kelio jam iš rankų slystantį Kristaus tarną.

Pats pirmas priešų veiksmas, kai žmogus nusprendžia pakeisti gyvenimą ir realiai jį pakeičia, – ištuštinti kovos vietą, kad niekas jam netrukdytų. Tai priešui pasiseka, jeigu pavyksta kovai besirengiančiam žmogui įkvėpti mintį, kad jis pats gali susitvarkyti be Bažnyčios dvasinių vadovų patarimų. Tačiau kas priima tokį vadovavimą ir visus savo vidinius bei išorinius veiksmus atskleidžia dvasios vadovui (parapijose – kunigui, vienuolynuose – patyrusiam senoliui), tas priešui nepasiekiamas. Kad ir ką jis įkvėptų, patyręs dvasios vadovas kaipmat tai išvelgia ir įspėja savo auklėtinį. Taip sužlugdomos visos klasotos. O kas atsisako vadovavimo, tas vėl pakliūva į priešų pinkles ir nukrypsta nuo kelio. Yra daug galimybių, kurios atrodo visai geros. Būtent jas priešas ir įkvepia. Naujokas paseka jomis ir patenka į pasalą, kurioje laukia dideli pavojai arba žūtis.

Antra, ką ruošia velnias, – palikti naujoką ne tik be vadovavimo, bet ir be pagalbos. Nusprendęs apsieiti be patarimo ir vadovavimo, naujokas savaime ima manyti, jog jam, atliekant užduotis ir laikantis dvasinio gyvenimo tvarkos, nereikia pagalbos iš išorės. Priešas pagreitina šį perėjimo procesą tuo, jog pats slepiasi ir nepuola naujoko, o šis, pajutęs laisvę ir lengvumą, pradeda svajoti, kad gera būseną – jo pastangų vaisius. Galiausiai vien tuo ir pasitiki, o prašydamas pagalbos

iš aukštybių, maldoje kreipiasi lyg pro sukąstus dantis vien tam, jog taip rekomenduojama melstis. Kai pagalbos neieškoma, ji, žinoma, ir neateina. Taip naujokas pasilieka vienas. O su tokiu žmogumi priešui tvarkytis jau nesunku.

Tokio pasitikėjimo savimi pasekmės kai kuriuos žmones paskatina užsigriebti pernelyg daug, ne pagal jėgas ir ne laiku. Energijos pliūpsnis, maitinamas pasitikėjimo savimi, iš pradžių būna stiprus ir kurį laiką suteikia jėgų kovoti. Tačiau po truputį vidinės jėgos senka ir jų nebepakanka net ir lengvai kovai tęsti. Kiti, vis labiau kaupdami minėtą energiją, pasiekia tokį savimi pasitikėjimo lygį, jog ima manyti, kad jiems nėra negalimų dalykų. Šios siautulingos būsenos apimti, jie žengia pražūtingus žingsnius: metasi į išdžiūvusį šulinį ar nuo skardžio, visai atsisako maisto ir kitų panašių dalykų. Visa tai priešas nepastebimai parengia gundomiesiems.

Kitiems pasitikėjimo savimi ir nuopelnų prisiskyrimo pasekmė yra ta, kad jie patys leidžia sau atsipalaiduoti ir pasilengvinti kovą. Yra toks gundymas, kai, pradėjus ką nors nauja gyvenime, pavyzdžiui, atgailą, dienos ima atrodyti kaip mėnesiai, o savaitės – kaip metai. Todėl kai žmogus šiek tiek pasidarbuoja, priešas jam pradeda brukti mintis, kad jau gana, jau ir taip nemažai padirbėjai, nemažai pasninkavai, kiek naktų nemiegojai ir pan. Galima šiek tiek ir pailsėti. „Pailsėk, – porina priešas, – leisk atsigauti kūnui: šiek tiek galima ir prasiblaškyti.“ Kai tik naujokas pritaria tokioms mintims, prasideda nuolaida po nuolaidos, kol galutinai subliūkšta Dievui patinkanti tvarka, ir naujokas grįžta į senąjį gyvenimą, į ankstesnį aplaidumą bei nerūpestingumą.

Tokio pobūdžio gundymus: vengti patarimo, kitų vadovavimo, prisiskirti nuopelnus, padidinti žygdarbius arba suteik-

ti sau palengvinimą, – priešas naudoja ne tik pradėjus žengti dorybingo gyvenimo keliu, bet ir vėliau, kelionei besitęsiant. Todėl akivaizdu, kaip svarbu dėl bet kokio darbo tartis su vadovu, neprisiskirti jokių nuopelnų (net ir menkiausių), nepasitikėti savo jėgomis ir uolumu, vengti persistengimo, kaip ir palengvinimų; gyventi lygiai, nuosekliai, bet energingai ir gyvai; laikytis jau išbandytos ir daugelio šventųjų, net ir dabar gyvenančių, pasiūlytos tvarkos.

TRISDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Kaip priešas atitraukia nuo gerų darbų ir juos gadina

Priešo pinklės, apie kurias kalbėjome praeituose skyriuose, sutrikdo visą gražų gyvenimą. Tiems, kurie pasipriešina klastoms ir žengia geru keliu, priešas paruošia daugybę gundymų bei kliuvinių. Taip jis *apsiginkluoja* ne visam gyvenimui, bet veikia su pertraukomis, atskirai prieš kiekvieną gerą darbą, kurį geras krikščionis atlieka pagal Dievo valią.

Nuo tos akimirkos, kai rytą atmerkiame akis, iki tos, kai vėl užmerkiame eidami miegoti, esame apsupti reikalų, nuolatatos laukiančių eilėje, einančių vienas po kito, neleidžiančių atsirasti laisvai valandėlei, jei tik mes, stebėdami save, nepasiduodame aplaidumui ir tingumui. Todėl ne tik širdies nusiteikimas maldai, kreipiantis į Dievą, ne tik tiesos ir meilės santykių su artimaisiais palaikymas, savęs apmarinimas tam, kad būtų atkurta ir palaikoma teisinga pusiausvyra tarp dvasios bei kūno, bet ir kasdieniai pasaulietiški rūpesčiai bei reikalai – viskas itin atidžiai turi būti daroma dėl išgelbėjimo, nuolat budint ir stengiantis. Besistengiantiems Dievas tikrai padeda tai tinkamai atlikti, suteikia savo malonę, siunčia pagalbon angelus ir šventųjų užtarimą. Bet ir priešas nes nau-

džia. Griebiasi įvairiausių gudrybių, kad kaip nors sudrumstų sklandžią darbų eigą ir vietoj tinkamų darbų siūlo ne tokius tinkamus: tai mėgina sutrukdyti darbo pradžią; o jei darbas pradėtas, kėsina jį nutraukti; stengiasi, kad darbas būtų nevaisingas, o jei visa tai nepavyksta, atliktą darbą persmelkia puikybe ir garbėtroška, tada pradingsta jo vertė, nes Dievui tai nepatinka.

Palaimintasis Jonas Klimakas sako: „Visuose darbuose, kuriais stengiamės patikti Dievui, velniai iškasa tris duobes. Visų pirma, kovoja, kad apskritai sukliudytų patį darbą. Antra, kai nepavyksta sutrukdyti darbo, stengiasi, kad tas darbas būtų atliktas ne pagal Dievo valią. Trečia, jei anie du nepavyksta, tuomet, tyliai prislinkę prie mūsų sielos, sužadina įsitikinimą, kad visame kame gyvename pagal Dievo norą. Pirmam gundymui pasipriešinti galima karštu veržlumu ir prisimenant mirtį; antram – nuolankumu ir nusizėminimu; trečiam – nuolatinio savo netobulumo priminimu. „Nors mėginau suprasti, vis tiek tai man atrodė beviltiška užduotis, kol neįėjau į Dievo šventovę; tik įėjęs suvokiau, kas nutiks nedorėliams“ (Ps 73, 16–17). Kai taip elgsimės, mummyse neliks blogų įpročių, „nes mūsų Dievas yra ryjanti ugnis“ (Žyd 12, 29), sudeginanti bet kokią mūsų geismo apraišką ir įsiplieskimą, bet kokią blogą įprotį, sąstingį bei apsiblausimą, vidinį ir išorinį, matomą ir menamą.“

Visko neįmanoma aprašyti, bet reikia prisiminti vieną svarbų atskaitos tašką: tik vieninteliui Dievui reikia įtikti tiek mažais, tiek dideliais dalykais, ir pats gyvenimas išmokys tave aiškiai pamatyti bei perprasti priešų klastas. Pateiksiu kelis pavyzdžius, kaip priešas sujaukia mūsų sielas, siekdamas sugadinti darbus, kurie turėtų tęstis tam tikrą laiką.

Kai ligonis nusiteikia nuolankiai susitaikyti su liga ir ją priima, priešas, žinodamas, kad šitaip elgdamasis sergantis įtvirtins kantrybės dorybę, prisėlina siekdamas sudrumsti gerą nusiteikimą. Dėl to pradeda į galvą brukti mintis apie įvairius gerus darbus, kuriuos ligonis galėtų atlikti, jei būtų kitokios būsenos; jei būtų sveikas, kiek daug pasidarytų Dievo labui ir kiek daug naudos atneštų sau bei kitiems: eitų į bažnyčią, dalyvautų pokalbiuose, skaitytų ir rašytų pasitar-naudamas artimo dvasiniam augimui ir pan. Pastebėjęs, kad tokioms jo peršamoms mintims ligonis ima pritarti, priešas vis dažniau jas pasiūlo protui, padaugina ir pagražina, vaizduotėje pakylėja iki jausmų lygmens, sužadina troškimą ir veržlumą, įsivaizdavimą, kaip puikiai klostytųsi vieni ar kiti reikalai. Taigi, sužadina apgailestavimą, kad dėl ligos žmogui surištos ir rankos, ir kojos. Palengva, nuolat grįžtant prie tokių minčių ir veikimo sieloje, apgailestavimas perauga į nepasitenkinimą bei apmaudą. Maloningoji kantrybė senka, liga jau nebeatrodo tokia gydanti Dievo priemonė ir būdas kantrybei ugdyti, o vertinama kaip kažkas labai nenaudingo išgelbėjimui, ir noras iš jos išsilaisvinti tampa nesuvaldomas. Juk dabar jau manoma, kad nesergant atsirastų daug daugiau erdvės geriems, Dievui patinkantiems darbams.

Atvedęs į tokią būseną, priešas pavagia iš žmogaus maloningą proto bei širdies troškimą pasveikti ir palieka vien sveikatos (tik dėl pačios sveikatos) troškimą, priverčia su apgailestavimu žiūrėti į ligą ne kaip į priemonę gėriui gauti, o kaip į kažką iš esmės blogo. Iš to kyla nekantrumas, kuris, ne-gydomas dėkingumo mintimis, vis labiau stiprėja ir perauga į murmėjimą, atima iš ligonio ankstesnę ramybę, kurią teikė dėkingai priimtas kentėjimas. O priešas džiaugiasi, kad pavy-

ko nuliūdinti žmogų. Visiškai taip pat priešas sutrikdo vargšą, kantriai priimančią savo dalį, vaizduodamas, kokiais gražiais darbais jis pasipuošų, jei turėtų turto.

Panašiai priešas gundo ir vienuolius, gyvenančius vienuolyne ir praktikuojančius klusnumą, arba tuos, kurie gyvena pas senolį, stengdamasis įteigti, kad taip gyvendami jie greitai nepasieks trokštamo tobulumo, ir skatina rinktis atsiskyrėlio gyvenimą. Dažnai jie paklūsta tokiems įkvėpimams, bet vėliau pasiduoja apsileidimui ir praranda viską, ką klusnumu buvo sunkiai pasiekę.

Ir atvirkščiai: būna, kad priešas sugeba išvilioti iš atsiskyrėliško gyvenimo, įtikindamas, kad čia jis gyvena be jokios naudos sau ir kitiems, o būdamas tuo metu vienuolyne, padarytų gerokai daugiau. O kai įtikinti pavyksta, pasirodo, kad vienuolyne nesiseka suspėti atlikti darbų, ir dykumoje kovojant įgyti nuopelnai pradingsta.

Yra dar daug panašių atvejų, kurių metu priešui pavyksta atitraukti nuo vieno užsiėmimo nukreipiant prie kito – tarytumei naudingesnio – taip sutrikdant ir vieną, ir kitą.

Iš visų šių pagundų lengvai išsivaduoja tie, kurie, turėdami patyrusį vadovą, patarėją ir pašnekovą, klusniai bei nuolankiai gyvena jų vadovaujami. O kas neturi šios dovanos, tas turi būti dėmesingas sau ir griežtai mokytis atskirti gera nuo blogo, atsižvelgdamas į krikščionišką mokymą, pagal kurį turi būti kuriamas visų mūsų gyvenimas. Jeigu įvykiai (kaip tau atrodo), trukdantys visapusiškai išsiskleisti tavo geriems darbams, yra ne iš tavo valios, o siunčiami Dievo, tai juos reikia nuolankiai priimti ir neklausyti jokių įkvėpimų, skatinančių nepaklusti.

Siųsdamas tokius įvykius, Dievas nieko iš tavęs nesitiki, vien tik to, kad elgtumeisi ir veiktumei taip, kaip reikalauja

ir kokias galimybes suteikia konkretus atvejis. Sergi ar esi vargšas – turi kantriai priimti. Nieko kito, išskyrus kantrybę, Dievas iš tavęs nereikalauja. Maloningai kentėdamas, visą laiką darysi gerą darbą. Tokiu atveju, kiekvieną kartą pažvelgęs, Dievas matys, kad, maloningai kentėdamas, darai gera ar dalyvauji gėryje, o tuo pačiu metu sveiki žmonės gerus darbus atlieka tik kartkartėmis (su pertraukomis). Taigi, norėdamas savo būsenos pakeitimo, keistum gera į bloga.

Jei atsitiktinė situacija, kurioje dabar esi ir kuri, kaip manai, labai tau apriboja gerų darbų galimybes, priklausė nuo tavo valios, ir turbūt išsirinkai ją svarstydamas, tai ir laikykitės to vieno sprendimo, neleisk mintims vėl klajoti po įvairias galimybes, bet sutelk visą dėmesį į tai, ką tau priklauso atlikti tuo metu, ramiai vykdyk visus reikiamus darbus. Neabejok, kad jei visus darbus darysi ne pataikaudamas savimeilei, o dėl Dievo, tai jie vaisingą padarys visą tavo laiką ir juos Dievas priims kaip visavertę auką. Būk ramus.

TRISDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Kaip priešas dorybes paverčia žala

Net jeigu tvirtai ir nuosekliai einame dorybių keliu, neat-sitraukdami nė sekundės, nemanykime, kad priešas atsi-trauks nuo mūsų. Anot Jono Klimako, kai priešui nepavyksta mūsų suklaidinti nukreipiant nuo teisingo kelio, tuomet jis seka paskui mus, tylutėliai mėgindamas įkvėpti mintį, kad su mumis viskas labai gerai. Tai paskutinis jo gundymas, jis pa-sireiškia mums įperšant mintis gerai galvoti apie save, jausti pasitenkinimą savimi, o iš to gimsta puikybė ir garbėtroška (pastaroji sugadina visus gerus pasiekimus, daro mus nema-lonius Dievui). Reikia stropiai gintis nuo tokių priešo vilio-nių, neleisti, kad jos prasiskverbtų iki širdies, užkirsti kelią vos pradėjus joms veikti, kai tik siela išgirsta jų balsą.

Kad nepasiduotum šitai grasančiai nelaimei, apsaugoti galima budriai saugant savo protą širdyje ir nuolat budint, pa-siruošus atremti priešo strėles. Būnant širdyje, lyg karvedžiui kovos lauke, reikia išsirinkti kovai patogią vietą, o ją įtvirti-nus, niekada iš jos nepasitraukti ir kovoti iš ten. Ši vieta, jos įtvirtinimas ir apginklavimas reiškia nuoširdų bei gilų savo menkumo suvokimą, vidinį patyrimą, kad esame skurdžiai, akli, nuogi, o turtingi vien silpnumo, trūkumų, netinkamų

darbų, neišmintingų, chaotiškų, nuodėmingų poelgių. Taip vidujai įsitvirtinus, negalima leisti protui išeiti iš tų įtvirtinimų, ir ypač reikia saugotis klaidžiojimo po, kaip mes įsivaizduojame, vaisingus mūsų gerų darbų sodus bei laukus. Jei taip elgsimės, atremsime priešą strėles, o jei kokia ir prasmuks, būsimė pajėgūs ją sulaužyti.

Kaip kariai, budėdami įtvirtinime, nesėdi rankų sudėję, bet treniruojasi karinėse pratybose, tvarko ir prižiūri įtvirtinimą, panašiai reikia elgtis ir tau pasislepiant suvoktame savo menkume. Reikia daryti štai ką. Kad ir kiek tramdytumei protą, jis vis mėgina pabėgti, ir nenuostabu, kad taip bėgiodamas užkliūva už gerų, kaip mums atrodo, darbų. Kai tik užkliūva, priešas jį sučiumpa ir atakuoja mintimis – gerai galvoti apie save, kartais tokiomis stipriomis, kad nejučiomis protas pereina į priešą pusę ir kviečia tave paskui save. Kai tik tai pastebėsi, susigrąžink protą ir taip su juo kalbėkis: „Paklausyk, mano prote. Aiškini man, kad tai yra gerai, ir tai tikrai neblogai. Tebūnie taip, bet kas man iš to? Tu juk susiruošei mane girti. Gerai, girk, aš klausau. Bet žinok, kad teisingumas reikalauja, kad mane girtum tik už tai, ką manyje ir mano darbuose rasi grynai mano, o kas manyje yra iš Dievo ir Jo malonės, nepriklauso mano nuopelnams ir pagyros turi atitekti šaltiniui.“ Pamėginkime ištirti, kas mudviejuose yra sava, o kas iš Dievo. Taigi, kas yra Dievo – priskirsime Jam, o kas mūsų – mums. Paskui pagal tai, kas priklausys mums (jeigu priklausys), nustatysime savo nuopelnus bei vertę ir už tai save pagirsime.

Pažvelkime į laiką, prieš mums ateinant į žemę. Kas mes buvome tada? Nebūtis. Ir nieko ypatingo negalėjome padaryti, už ką visos būties Šaltinis suteiktų mums Būtį kaip dovaną.

Tai yra nepriklausoma Dievo dovana mums, Dievo malonė, pradžia ir terpė visų kitų dovanų, ką vėliau gausime iš Dievo dėl begalinio Jo gerumo. Taigi, priskiriame tai Dievui. Po to pradėjome gyventi. Kaip? Ir patys nežinome. Daug metų praėjo, iki kol sužinojome, kad mes esame, nors egzistavome. Bet net kai sužinojome, tai nieko negalėjome padaryti, kad palaikytume savo gyvenimą. Kitos rankos rūpinosi mumis, bet ne pačios iš savęs, o pagal Dievo, bet kokio buvimo priežasties, potvarkį. Mus išauklėjo, išmokslino, pastatė ant kojų. Čia nieko mūsų nebuvo.

Tada pradėjome gyventi patys. Kas čia buvo mūsų? Pažvelkime į egzistencijai būtinas gyvybines jėgas bei terpę ir pamatysime, kad jos taip pat ne mūsų, tai – Dievo dovana.

Dievo dovana – nenutrūkstantis Dievo vedimas, Dievo dovana – sąžinė, Dievo dovana – gyvenimo danguje troškimas. Šios trys dovanos yra mūsų gyvenimo dvasia, vedanti mus į kalną. Tu, mano prote, esi ne mano. Dievas tave man padovanojo. Ne mano yra ir manyje veikiančios jėgos, valia ir jos energija. Ne mano yra jausmai, gebantys mėgautis gyvenimu ir visu tuo, kas mane supa. Ne mano yra kūnas su visais poreikiais, apibrėžiančiais tinkamą mūsų buvimą. Visa tai Dievas dovanojo. Ir pats aš nesu savo, o Dievo. Davęs man būtį, Dievas apgaubė mane sunkiai suvokiamu gyvybinių jėgų ištekliais ir padovanojo man sąmonę bei laisvę, davė įstatymus, kad su man pritinkančiu orumu valdyčiau save. Suvokdamas tai, nebeturi jokio preteksto save girti, o matydamas didybę ir visos atsakomybės sunkumą, su baime tegali laukti akimirkos, kai tavęs paklaus: ką su savimi ir iš savęs padarei?

Dabar pažvelkime į išgyvenimo išteklius.

Mes gyvename kūno, proto ir dvasios gyvenimus. Kiekvienam iš jų reikalingi skirtingi ištekliai, visus juos turime po ranka ir jie nėra mūsų nuopelnas, o Dievo dovana. Oras, ugnis, vanduo, žemė su visais turtais – stichijomis, akmenimis, metalais, augmenija ir gyvūnija – pasitarnauja mūsų gyvybiniams poreikiams. Tai Dievo dovana. Visą būtiną supratimą apie supantį pasaulį (gyvenimo tvarką, visuomeninius santykius, valstybę, meną, amatus) ir taisykles, kaip jį valdyti, mes gauname dovanai, nesukdami galvos, iš kur visa tai, o tik įsisavindami. Kiekvienas, ateidamas į šį pasaulį, gauna tai kaip palikimą iš savo protėvių. O iš kur visa tai gavo protėviai? Dievas siunčia žmones, apdovanotus ypatingais gebėjimais ir stipria valia, o jie daro atradimus ir tuo pagerina žmonijos būtį. Bet jei paklaustume šių išradėjų, kaip jie tai pasiekė, jie atsakytų: „Patys nežinome, atėjo į galvą, plėtojosi, kūrėsi ir susikūrė.“ Taip buvo visada, taip bus iki pasaulio pabaigos: terpė sielos gyvenimui yra Dievo dovana. Dar akivaizdžiau tai matyti gyvenimo, kuris yra ir dvasinis, ir moralinis, ir religinis, plotmėje. Dievas įdiegė į mūsų sielą gebėjimą pažinti Jį protu, atpažinti Jo valią padedant sąžinei ir visa apgaubė amžinybės ilgesiu. Tai dvasinio gyvenimo sėkla. Ji pasėta mumyse ir priimta tuo momentu, kai Dievas mums įkvėpė gyvenimo kibirkštį. Kiekvienas gimdamas atsineša savyje šią sėklą, ji auga, vystosi, įgauna kryptį, jai įtakos turi aplink esantys žmonės. Kokia laimė gimti ten, kur gyvenamas tikras dvasinis gyvenimas. Bet apsižiūrėk. Mes turime suvokimą apie Vienintelį tikrą Dievą, išpažįstamą Trejybėje; tikime Dievo Sūnų, dėl mūsų įsikūnijusį ir viską dėl mūsų išgelbėjimo padariusį; tikime ir Šventąją Dvasią, savo malone teikiančią mums gyvybę ir veikiančią mūsų dvasiniame gyvenime; esame suaugę su

Dievo Bažnyčia, nes gauname iš jos visa, ko reikia dvasiniam gyvenimui palaikyti bei išaukštinti, ir atsinaujiname tikėdami mirusiųjų prisikėlimą ir būsimą gyvenimą. Visa tai mumyse būna skaidria ir be priemaišų forma, bet ne iš mūsų pačių, o iš Dievo. Štai kokia turtinga būtis mus supa tam, kad turėtume mūsų kilnumą atitinkantį gyvenimą. Esame pakviesti į jau surengtą gyvenimo pokylį. Jei ir galime kuo pasigirti, tai nebent tuo, kaip visa kuo pasinaudojome. Ir kai mumyse visa tai veikia su jėga – tai yra tasai mūsų vestuvių drabužis. Ar mums dėl to didžiulis? Labiau reikia bijoti, kad atėjęs vestuvių šeimininkas nepaklaustų: „Matote, koks pokylis. O kokie gi jūsų drabužiai?“

Atidžiau pažiūrėkime į šiuos drabužius. Siela apsirengusi ne vien darbais, bet visų pirma moraliniais religiniais jausmais ir nuostatomis. Kadangi pastarieji paslėpti, tai retai tampa puikybės ir garbėtroškos priežastimi. Priešingai: darbai, kurie yra matomi, dažnai tampa pasididžiavimo savimi priežastimi, suteikia progą kitiems mus girti, o tai dar labiau skatina didžiulis. Taigi pasižiūrėkime į savo darbus. Ar yra juose ko nors, dėl ko galėtume pasigirti?

Reikia priminti, kad girtis galima tik tuo, kas tiesiogiai kyla iš mūsų laisvos valios ir nepriklausomai nuo nieko yra mūsų įvykdoma. Bet kaipgi mes veikiame? Susiklosto aplinkybės, vedančios į tam tikrą tikslą; ateina mintis ką nors atlikti – tai ir padarome. Bet aplinkybės sudėliojame ne mes, lygiai taip pat ir šovusi mintis ką nors atlikti – ne iš mūsų pačių, kas nors tą mintį sukelia. Tokiu būdu atėjusi mintis šį tą atlikti negali būti pretekstas mums didžiulis. O kiek tokių mūsų darbų? Jei sąžiningai peržvelgtume, tai beveik visiškai visi. Taigi, neturime kuo pasigirti.

Jei ir galime pasigirti, tai nebent tuo, jog galėjome nedaryti, bet padarėme. Kad ir kokie stiprūs būna vidiniai ar išoriniai postūmiai darbui, sprendimą priima mūsų valia. Bet ir čia sprendimas dėl gerų darbų ne visuomet būna geras. Geras sprendimas yra toks, kai jis priimamas suvokiant Dievo valią vienam ar kitam darbui ir iš klusnumo Dievo valiai. Atsižvelgiant į tai, kaip greitai gerą darbą persmelkia kas nors iš šalies, tai, kas verčia didžiulius ar tenkinti paties žmogaus poreikius, nuo to priklauso, kiek sumenkės tokio sprendimo gerumas. Kartais apsisprendžiame iš baimės, ką kiti pasakytų, jei nepadarytume, kitą kartą – norėdami kokio nors pasitenkinimo ir naudos (dabar ar vėliau). Dar kitu atveju, kai tiesiog negalima kitaip: ir nesinori, bet reikia padaryti. Visi tokie darbai negali prilygti tikrai geriems darbams; ir nors jie iš išorės atrodo geri, bet sąžinės atžvilgiu ir Dievo žvilgsniu neverti pagarbos. Apžvelkime, kiek turime tokio pobūdžio darbų? Pasirodys, kad vėl nėra kuo girtis.

Taigi, jei atidžiai pasižiūrėsime, geri mūsų darbai neduos mums praverti burnos, idant girtumės kitiems ar patys save liaupsintume. O jei dar pagalvosime apie tuos darbus, kurie nepateisinami – tušti, skuboti, nenaudingi, žalingi, priešiški Dievui, tokių tikrai nemaža atsiras. Kaip mums tada jaustis? Gal kas nors pasakytų, kad reikia imti ir pasverti savus darbus: kurių yra daugiau, tokie ir esame. Bet taip svarstyti nedera. Visi darbai kyla iš vidaus. Jei darbai yra netikę, vadinasi, viduje – netvarka, o vidus ir nulemia mūsų vertę Dievo akyse. Jei tam nėra Dievo pritarimo, tai ir pats žmogus nevertas pagyrimo.

Dar vienas pastebėjimas: visi mūsų darbai, kuriuos nudirbame šeimos, bendruomenės, tarnybos kolegų akivaizdo-

je, sudaro mūsų elgesį. Atidžiau pažvelgę, galime teigti, kad apskritai vertinant mūsų elgesys yra tinkamas. Bet ar taip pat tinkamas ir viduje? To patvirtinti negalime. Mus supančių žmonių akys daro didelį spaudimą mūsų mintims. Šie liudininkai priverčia mus suvaržyti tą blogį, kuris sukykla širdyje, taip susilaikome nuo blogio ir mūsų elgesys tampa geras. Jei jų nebūtų, mūsų elgesys būtų visai kitoks. Dažnai jis toks ir būna, kai manome, kad niekas mūsų nemato. Todėl kai kurie žmonės, pasikeitus išorinėms sąlygoms, pradeda gyventi laisviau, ir viskas, kas anksčiau buvo slepiama bijant kitų nuomonės, išsiveržia į išorę. Paaikškėja, kad žmogus yra girtuoklis, paleistuvis, vagis. Visa tai staiga neatsirado. Tai buvo, bet negalėjo būti realizuota, o dabar įgavo laisvę ir prasiveržė. Bet jei visa tai viduje, tai ir pats žmogus yra girtuoklis, paleistuvis, vagis (nepaisant išorės). Reikia ištirti, ar ir mes nepriklausome tokiai žmonių grupei. Jei nors kiek atitinkame, vadinasi, neturime girtis ir iš kitų priimti pagyrų.

Ir baigiant: jei pagal tai, kas čia buvo pasakyta, dažniau peržvelgsi savo gyvenimą, tai vos tik priešas pradės suokti, koks tu geras, toksai čiulbesys nesulauks palaikymo, o kaip tik mintimis ir jausmais nukreips nusižeminti.

TRISDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Kai kurie naudingi nurodymai kovojančiam su aistromis ir siekiančiam dorybių

Nors jau ir nemažai aptariau, nurodydamas priemones, kaip tau kuo veiksmingiau kovoti su aistromis ir siekti dorybių, tačiau turiu dar kai ką pasiūlyti.

Visų pirma, sakau tau, broli, nesek pavyzdžiu tokios tikinčiųjų dvasinės praktikos, pagal kurią septynias savaitės dienas daromi atskiroms dorybėms įgyti būtini darbai, nekreipiant dėmesio į tai, ar šiuo metu kaip tik jie yra būtini. Taip elgtis negalima, nes kovoti reikia būtent su ta aistra, kuri dabar labiausiai vargina, kuri jau ne kartą buvo tave įveikusi ir ketina iš naujo pulti. Ginkluojantis kovai su ja, reikia įdėti visas jėgas, kiek turi, kad įgytum aistrai priešingą dorybę ir panaudotum tam tinkamus būdus bei žygdarbius. Didelė tikimybė, jog, pasistengus kuo greičiau tai atlikti, kartu atsinaujins ir kitos dorybės, jos taps tavo šarvu, saugančiu nuo aistrų strėlių. Iš prigimties mūsų širdis kupina gerų ketinimų, bet sukilusios aistros juos užgožia. Tos aistros ne visuose vienodos, bet kiekviename dominuoja skirtingai, o ryškiausios aistros vadovauja likusioms. Kuo greičiau nugalėsi dominuojančią

aistrą, tuo labiau nusilps ir pačios savaime išnyks kitos. Kai tai įvyks, geri ketinimai išsilaisvins, susigrąžins jiems būdingą jėgą ir, budėdami šalia tavo širdies durų, visada bus pasiruošę tau padėti.

Antra, negalima nustatyti laiko (dienų, mėnesių, metų) dorybei įgyti sakant: padirbėsiu ir kiek pailsėsiu, kad turėčiau jėgų vėl imtis darbo. Ne, čia poilsio nebus. Reikia pasiruošti nepertraukiamam darbui, žygdarbiui ir kovai neprisileidžiant nė minties apie palengvinimą. Imk pavyzdį iš šv. apaštalo Pauliaus: „**Todėl aš bėgu nedvejodamas ir grumiوسي ne kaip į orą smūgiuodamas**“ (1 Kor 9, 26; plg. Fil 3, 12, 14). Jei siekdamas dorybės stabtelėsi, tikrai negausi pastiprinimo ir papildomų jėgų, bet iššvaistysi jau įgytas ir susilpnėsi; vadinasi, teks grįžti atgal arba sužlugdyti tai, ką sunkiai užsidirbai. Žodis *stabtelėti* šiuo atveju reikštų prisivajoti, kad dorybė tavyje jau tobula, todėl nebekreipsi dėmesio į tai, ko dar trūksta, ir praleisi progą atlikti gerą darbą. Taip elgtis nedera, visada būk budrus ir uolus. Negalima nosisukti, kai pasitaiko tokių progų, o atvirkščiai: reikia jų ieškoti ir veržtis jų link. Su meile žvelk į pasitaikančias galimybes, ypač į tas, kurios sudaro sunkumų, kad jas įveikęs atliktum gerų darbų. Įtampa, kuri lydi kovojant su kliūtimis, kai darome gera, mummyse įdiegia įprotį dorybei ir giliau į širdį prasiskverbia jos šaknys. Tačiau venk tų atvejų, kai, siekdamas skaistumo dorybės, gali susidurti su gundymu ir užsidegti netyru geismu. Geriau šios ugnies neprisileisk, kad nesudegtum.

Trečia, reikia būti išmintingam atliekant kūno pasiryžimus: pasninkus, maldas, konkrečius darbus ir pan. Jie labai reikalingi ir be jų neįmanoma daryti dvasinės pažangos, bet viskas turi būti protingai pamatuota. Riba – vidurys tarp

begalinio pataikavimo kūno poreikiams ir negailestingo savęs alinimo be būtino reikalo. Šį vidurį reikia atrasti remiantis patirtimi ir darbu, o ne teorija, palengva keliaujant iš apačios į viršų. Ieškok ir rasi.

Kalbant apie vidines dvasines dorybes, tai yra meilę Dievui, bodėjimąsi pasauliu, nusižeminimą, nusigręžimą nuo aistrų ir nuodėmių, kantrybę ir romumą, taiką su visais, net ir su tais, kurie tavęs nekenčia ar persekioja, ir panašiai, tai čia nereikalinga jokia konkreti riba, tobulėjimo nuoseklumas susiklosto mūsų viduje. Tavo reikalas – be perstojo versti save atsiliepti į tuos vidinius paraginimus ir neatidėliojant juos atlikti. Čia slypi visa mūsų jėga ir išmintis.

Ketvirta, kovodamas su stipriausia aistra, visomis išgalėmis turi mąstyti, trokšti, visa širdimi ieškoti vien to, kaip nugalėti aistrą, su kuria dabar kovoji ir kuri kovoja su tavimi, ir ryžtingai siekti įtvirtinti dorybę, priešingą aistrai (ydai), kuri ir užgožia. Šios dorybės siekimas turi tapti mums visu pasauliu, dangumi, lobiu, vieninteliu dalyku, kuriuo galime patikti Dievui. Valgai ar pasninkauji, dirbi ar ilsiesi, miegi ar budi, meldiesi ar užsiimi namų ruošą – visa tai turi būti sutelkta pergalei prieš aistrą ir dorybei įtvirtinti. Apie pagrindinės aistros nugalėjimą kalbėta anksčiau, o čia turima galvoje aistra, kuri puola būtent šiuo metu, šią valandą, nesvarbu, ar ji pagrindinė, ar ne. Čia kaip kare: kartais kaunamasi su būriu, kuriam vadovauja kariuomenės vadas, o kartais – su būriu, kuriam vadovauja paprastas karininkas. Taip ir dvasiniame mūšyje – ne visada puola pagrindinė aistra. Kartais ji siunčia savo pagalbininkes, su kuriomis tenka kovoti dažniau nei su pagrindine aistra. Bet tavo pareiga nugalėti dėl to nė kiek ne menkesnė.

Penkta, būk nesutaikomas priešas visoms žemiškomis paguodoms ir jusliniams malonumams, kurie kyla iš savimeilės ir ją maitina. Taip rečiau būsime užpulti ne tik kūniškų, bet ir visų kitų aistrų, nes visos jos išisaknijusios savimeilėje, o ją nugalėjus, aistros nebetenka pagrindo, praranda jėgą, tvirtumą ir pastovumą. Nesusigundyk mintimi, kad pasimėgausi vienu malonumu ir pakaks. Net jei tai bus ir ne kas nors nuodėmingo, bet tiesiog pataikavimas sau, bet, taip susilpnėjus, sukils visos aistros kaip sutryptos piktžolės, gavusios vandens. Gali būti taip, kad kuri nors aistra įsiliepsnos su tokia jėga, jog kova su ja bus žiauri, o pergalė – mažai tikėtina. Tad niekuomet nepamiršk šių Šventojo Rašto žodžių: „Kas myli savo gyvybę (tai ir yra pataikavimas sau), ją prazudys, o kas nekenčia savo gyvybės šiame pasaulyje, išsaugos ją amžinajam gyvenimui“ (Jn 12, 25). „Taigi, broliai, mes nesame skolingi kūnui, kad gyventume pagal kūną. Jei jūs gyvenate pagal kūną – mirsite. Bet jei dvasia marinatė kūniškus darbus – gyvensite“ (Rom 8, 12–13).

Šešta, duodu tau paskutinį pasiūlymą: labai naudinga, o tiksliau, būtina, prieš pradedant kovą, atlikti viso gyvenimo išpažintį (labai dėmesingai, atliekant būtinus darbus, kurių prireiks dėl to, peržvalgas ir sprendimus), kad įsitikintumei, jog tikrai esi malonėje Dievo, kuris yra vienintelis visų dvasinių dovanų, dorybių ir pergalių Davėjas.

TRISDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Dorybių siekimo tvarka

Nors tikrasis Kristaus karys, norėdamas visa širdimi siekti tobulumo, neturi numatyti jokių ribų jam siekti, tačiau jam būtina išmintingai visa pasverti ir teisingai nukreipti bei suvaldyti dvasios proveržį, apgalvojant, kaip tų dorybių siekti. Dažnai nutinka, kad užsidegimas augti dorybėmis, iš pradžių prasiveržęs su didžiule, nesulaikoma jėga, ilgainiui silpsta, o dažnai ir visai užgęsta palikdamas mus kelyje bejėgius. Juoba kad ne tik išorinių (kūno) dorybių reikia siekti žingsnis po žingsnio, bet ir vidinių (dvasinių) dorybių siekiui būtinas tam tikras eiliškumas ir tvarka. Taip mąža po truputį tampa didžiu dalyku ir įsitvirtina mumyse. Pavyzdžiui, ugdant vidinę kantrybės dorybę, tau neverta iš karto prašyti įžeidimų, neteisingų apkaltinimų ir kitų nemalonumų, jų ieškoti ir jais džiaugtis, nors ir pavyksta kantriai juos iškęsti, kai užklumpa netikėtai. Toks troškimas ir džiaugsmas yra aukščiausias kantrybės patyrimas, bet dėl jo būtinai turi peržengti žemesnes pakopas, o tai reiškia nuolankiai nusizeminti laikant save vertu įžeidimų, slopinti visas kylančias keršto mintis ir puoselėti neapykantą bet kokiai kerštingai ar panašiai minčiai.

Tai pat noriu tau patarti: nepasišąuk vienu metu siekti visų dorybių (net ir kelių). Reikia įtvirtinti vieną dorybę, o vėliau kitą. Veikiant tokiu būdu, kiekvienas geras įprotis sklandžiau įsitvirtins sieloje. Kai be perstojo praktikuosi vieną dorybę, visa atmintis susitelks tik į ją, dėmesys ir protas bus prikausyti vien prie jos, vis jautriau aptiks būdų tai dorybei pasiekti, o tavoji valia noriai paklus. Kelių dorybingų įpročių siekis gali skatinti lūkesčių, kuriais nuolat gyvensi, atsiradimą.

Iš kitos pusės, ir patys veiksmai siekiant vienos ir tos pačios dorybės, būdami panašaus pobūdžio ir nuolat kartojami, tampa vis lengvesni, todėl nutiesia kelią kitoms dorybėms. Paprastai viena dorybė prikelia kitą panašią ir padeda jai tuo, kad, įsitvirtinusi širdyje, palankiai nuteikia širdį savo „sesei“, lyg paruošdama jai sostą.

Šis mano papasakotas būdas yra tikras bei patikimas; iš patirties žinome, kad tas, kuris nuoširdžiai praktikuoja vieną dorybę, ne tik išmoksta, kaip siekti kitų, bet ir taip atsiradę įgūdžiai sužadina, augina ir stiprina visas kitas dorybes, nes jos yra susijusios ir neišskiriamos. Juk jos visos yra vienės ir tos pačios dieviškosios šviesos spinduliai.

TRISDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Kaip reikia apskritai nusiteikti siekiant dorybių ir kaip įtvirtinti kurią nors vieną

Dorybių siekiui reikalinga drąsi ir didi siela, ryžtinga bei stipri valia, taip pat reikia teisingai numatyti, kokios kliūtys ir koks sunkus darbas laukia, ir pasirengti visa tai įveikti. Taip nusiteikti įmanoma tada, kai tau nepaprastai rūpi ir yra brangus pats dorybingas gyvenimas, o drauge ir dorybės, kurios jį sudaro, ir liepsningas tokio gyvenimo ilgesys. Einant dorybių keliu, jų troškimas yra varomoji jėga, todėl reikia nuolat jį įžiebtį, nes šis troškimas paprastai yra linkęs silpti ir gali visai užgesti, taip gali nutrūkti ir pats kelias. Taigi, nepatingėk uoliai atnaujinti dorybių troškimo, nuoširdžiai apmąstyk, koks Dievui malonus dorybingas gyvenimas, kokia nuostabi yra pati dorybė, kokia ji mums reikalinga ir maloninga, nes joje slypi mūsų tikrojo tobulumo pradžia bei pabaiga ir pats išsipildymas.

Todėl kiekvieną rytą stenkis labai atidžiai numatyti ir įvertinti situacijas, kuriose galėtumei pasidaruoti ugdydamas vieną ar kitą dorybę, kartu ir puoselėdamas troškimą bei pasiryžimą taip elgtis, o vakare apsvarstyk, kaip pavyko ir ar

pavyko atlikti rytinius planus. Kitą rytą ir vėl atnaujink tuos pačius troškimus bei pasiryžimus, uoliai ir noriai juos kuo tiksliau atlik.

Visa tai nukreipki tai vienai konkrečiai dorybei, kurią įtvirtinti pasiryžai pastaruoju metu, ugdyti. Lygiai kaip ir šventųjų gyvenimo pavyzdžiai, maldos, Kristaus gyvenimo ir kančios apmąstymai bei visa, kas naudinga ir reikalinga tau šiuo metu, tepasitarnauja siekiant konkrečios vienos dorybės. Taip pat gali išmintingai pasinaudoti ir visais netikėtumais (kad ir kokie jie būtų), kurie šią dieną tau nutiks, stengdamasis ne susierzinti, o priešingai – sustiprinti šiuo metu trokštamos dorybės įprotį.

Stenkis pasiekti galutinę tokio įpročio ribą, tokį dorybės (išorinės ar vidinės) lygį, kad jos veiksmus ir darbus atliktumei su tokiu lengvumu bei pasiryžimu, su koku prieš tai darei jai priešingus darbus. Tiksliau pasakius: taip, kaip paprastai išpildomi prigimtiniai mūsų poreikiai. Vadinasi, nauji įpročiai turėtų tapti savi ir artimi tavo prigimčiai. Reikia priminti, kad kuo dažniau susiduriame su vidinėmis arba išorinėmis kliūtimis dorybei įgyti, tuo greičiau ir tuo giliau ji įsišaknija mūsų sieloje, bet tik tuomet, jei ryžtingai ir negailėdami savęs stengiamės įveikti kliūtis.

Didelę jėgą ir naudą turi Šventojo Rašto vietų, susijusių su tam tikra dorybe, skaitymas garsiai arba tyliai, nes jis sukuria tos dorybės vaizdinį prote, o širdyje sužadina jai prielankumą. Gali net atmintinai išmokti tinkamas vietas, kad jos nuolat gyventų tavyje, nuolat jas pasikartoti, ypač tada, kai susiduri su tam tikrai dorybei priešinga aistra ir turi jai pasipriešinti.

Pavyzdžiui, kai ug dai kantrybės dorybę, gali išmokti ir dažnai kartoti šiuos Šventojo Rašto žodžius: „Kas lėtai su-

pyksta, turi daug supratimo <...>“ (Pat 14, 29). „<...> nei skurdžių viltis amžinai nežus“ (Ps 9, 19). „Vargas jums, praradusiems viltį!“ (Sir 2, 14). „Geriau būti kantriu žmogumi, negu galiūnu; apvaldyti save yra geriau, negu užkariauti miestą“ (Pat 16, 32). „Savo ištverme jūs išlaikysite savo gyvybę“ (Lk 21, 19). „<...> ištvermingai bėkime mums paskirtose lenktynėse“ (Žyd 12, 1). „Štai mes šloviname ištverminguosius <...>“ (Jok 5, 11). „Palaimintas žmogus, kuris ištveria išmėginimą <...>“ (Jok 1, 12). „<...> o ištvermė subręsta darbuose, kad jūs taptumėte tobuli“ (Jok 1, 4). „Taip, reikia jums ištvermės <...>“ (Žyd 10, 36).

Galima pridėti ir savus maldavimus, tokius arba panašius į juos: „Dieve mano, kada gi pagaliau mano širdis apsiginkluos kantrybe? Kai galų gale ramia širdimi galėsiu ištverti bet kokį nemalonumą, tepasidžiaugia manimi Dievas. O, kokios mieilos kančios, darančios mane panašų į Jėzų Kristų, dėl manęs nukentėjusį! Mano Jėzau, suteik man ramybės malonę patiriant tūkstančius kančių dėl Tavo garbės. Palaimintas būsiu sielvarto ugnies apsupty, užsidegsiu dideliu troškimu ištverti dar daugiau kentėjimų.“

Tokių maldų reikia tam, kad paaugtų tavo dorybės ir kaskart pritaptų prie tos dorybės, kurią ypač praktikuoji ir kurią apmąstai taip, kaip įkvepia tikėjimo bei maldingumo dvasia. Tokias trumpas maldas kartu su Pranašu galime vadinti „deramu širdžiai kopimu į kalną“ (žr. Ps 84, 6), jos, išsiveržusios iš tikėjimo ir pasitikėjimo kupinos širdies, pakyla į dangų ir pasiekia Dievo ausis. Šie *atsidūsėjimai* nelieka nepastebėti gailestingojo Dievo akių (žr. Ps 38, 10). Tokius prašymus visuomet priima ir įsidėmi maloningasis Viešpats (žr. Ps 6, 2–10).

Dėmesio: negalime pamiršti, kad dar tarsi du sparnus reikia pridėti dvi nuostatas: turime būti tvirtai įsitikinę tuo, kad Dievas džiaugiasi, matydamas, kaip triūsiamė dėl dorybių ir kad mes patys, labai trokšdami tobulėti, užvis labiausiai siekiame patikti Dievui.

TRISDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Dorybių praktikai būtinose nuolatinės didelės pastangos

Užsiimant dorybių praktika, veikti reikia taip, kad visuomet „veržtumeis pirmyn“ (žr. Fil 3, 13), jei norima greitai ir sėkmingai pasiekti tikslą. Jei bent trumpą akimirką stabtelėsime, tuoj pat krisime atgal, nes mus veikia tingumas ir noras atsipūsti, o, pertraukiant gerus darbus, aistros, taip sunkiai gerų darbų prigesintos, kaipmat atsigauna dėl mūsų juslingumo ir pasitenkinimo savimi. Jos sužadina netinkamus troškimus ir veiksmus, ypač pasitaikius palankioms aplinkybėms. O tokie veiksmai visuomet susilpnina gerą įprotį ir blogiausia – atima apšviečiantį malonės veikimą, be kurio nieko tikrai gero bei dvasingo būti negali.

Žinoki, kad dvasinio gyvenimo keliai skiriasi nuo žemiškųjų. Keliaujant įprastais žemės keliais, keliautojui sustojus, jis nieko nepraranda iš to, ką nuėjo; dvasinėje kelionėje einančiam dorybės keliu sustojimas reiškia praradimą. Daug prarandama to, kas jau pasiekta ugdant dorybę. Žemiškos kelionės metu kuo ilgiau keliaujama, tuo labiau pavargstama; dvasinėje plotmėje – kuo ilgesnis kelias veržiantis pirmyn, tuo didesnė jėga ir galia įgyjama tam, kad galėtume toliau keliauti.

Priežastis ta, jog, kovojant už dorybių pergalę, žemesnioji mūsų dalis, tai yra kūnas, nors ir priešindamasis (tuo labai apsunkindamas dorybės kelią), vis labiau silpsta, kol pasiduo-
da dvasiai, o tuo metu aukštesnioji mūsų dalis, tai yra dvasia, kurioje ir gyvena dorybė, vis labiau tvirtėja. Todėl kuo labiau paauga dorybė, tuo lengviau įveikiame sunkumus, su kuriais susidūrėme šios kelionės pradžioje. Kaip atpildas prie viso to mūsų širdį užlieja tam tikras Dievo duodamas šventas saldumas, kuris palaipsniui vis stiprėja. Tokiu būdu, verždamiesi pirmyn su vis didesniu noru ir jėga, lengvai einame nuo dorybės prie dorybės į pačią dvasinio tobulumo viršūnę, kai siela daro gera be pastangų, bet noriai ir džiugiai. Nugalėjusi aistras ir atsisiejusi nuo visko, kas yra sukurta, siela gyvena Dieve ir Jame, supama malonių dvasinių darbų, nepaliaujamai mėgaujasi saldžiausia ramybe.

TRISDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Siekdamas dorybės, nepraleisk pasitaikančių galimybių

Jei nori eiti dorybių keliu ir nesustodamas veržtis į priekį, nepraleisk jokių progų įgyti tų dorybių. Todėl negerai elgiasi tie, kurie visomis jėgomis stengiasi išvengti šiame kelyje pasitaikančių kliūčių, nors jos galėtų puikiai pasitarnauti sėkmingam vyksmui. Pavyzdžiui, jei nori ugdyti kantrybės įprotį, nevenk tų žmonių, reikalų ir aplinkybių, kurie tave ypač išveda iš pusiausvyros. Atvirkščiai: sutik juos noriai ir sąmoningai palankiai apsispręsk jų nevengti, bet atsiduoti nemaloniam jų poveikiui. Pasirenk tai ištverti su nepajudinama dvasios ramybe. Jeigu elgsiesi priešingai, nieko nepasieksi ugdydamas kantrybės dorybę.

Lygiai tokiu pat būdu turi vertinti reikalus, kurie tau arba iš esmės nepatinka, arba dėl to, kad primetami žmogaus, kurio nemėgsti, arba dėl to, kad atitraukia nuo mėgstamo užsiėmimo. Todėl nevenk jų, bet kaip tik imkis tų reikalų, eik iki galo ir elkis taip, lyg tai būtų pats maloniausias užsiėmimas. Nepasiduok nerimui, ypač mąstydamas, kad jei ne šie reikalai, galbūt jaustumėsi visiškai ramus. Apeidamas tuos nemalonus reikalus, niekuomet neišmoksi išgyventi staiga išky-

lančių neramumų. Taip pat ir dėl pataikavimo sau nepatirsi tikros ramybės, nes ji negyvena sau pataikaujančiose širdyse.

Patariu tau lygiai taip pat elgtis ir su mintimis, kurios dažnai užpuola mus, o mūsų protą drumsčia dėl visokių žmonių neteisybių ir dėl to, ko neturėtų būti. Nereikia jų ginti šalin ir slopinti, kol jos pačios pasitrauks; jos pasitrauks dėl tavo sios kantrybės, o ne dėl priešinimosi. Tegul šios mintys tave kankinamai trikdo ir kelia nerimą, bet kartu jos mokys tave kantriai ištverti visus nemalonumus. Tie, kurie siūlo bėgti nuo netikėtų neramumų, mums užkerta kelią auginti norimą dorybę.

Teisingai elgiasi karys naujokas, kai bėga nuo panašių situacijų lyg jų neapkęsdamas, nes jis dar nepasirengęs susigrumti. Bet ir jam nereikia kiekvieną kartą slėptis užnugaryje, tačiau, pasitelkus visą dėmesį ir apdairumą, kai kada tinka kovoti su priešu, o kartais geriau nekreipti į jį dėmesio atsižvelgiant į pasiekimus, siekiant dorybės ir per tai įgytos moralinės jėgos.

Tik tai netaikytina kūno geismams gesinti, – čia reikia vengti visų atvejų, galinčių įžiebtį aistrą, todėl, kad ji sunkiai valdoma, o priešas panaudoja visas įmanomas gundymo priemones, kad palenktų mus tenkinti aistras.

KETURIASDEŠIMTAS SKYRIUS

Reikia pamėgti visas galimybes, kad augtų dorybės, ypač sunkiausias

Mano numylėtieji, nevenkime to, kas gali pasitarnauti mūsų dorybių augimui, bet visada stenkimės visa priimti su džiaugsmu, ypač vertindami tuos atvejus, kurie širdžiai nėra malonūs ir nesukelia jokios užuojautos. Taip elgtis su Dievo pagalba tau pavyks, jei laikysiesi siūlomos tvarkos.

Pirma, turi suvokti, kad pasitaikantys įvykiai yra pačios reikalingiausios priemonės siekti dorybės, be to, jas paskyrė Dievas, kuris atsižvelgė į tavo maldą. Pasiryždami siekti dorybės, mes, žinoma, meldžiamės Dievui, kad Jis mums ją dovanotų; maldos metu, aišku, prašome pagalbos ir priemonių, būdų šiai dovanai priimti. Bet Dievas neduoda, tarkim, kantrybės dorybės be širdgėlos, nuolankumo dorybės be pažeminimo ir nešlovės. Todėl kai maldoje prašai šių dorybių, Dievas ir pasiunčia šias dorybes atitinkančius įvykius. Ką gi darai, jei pabėgi nuo jų? Atmeti Dievo pagalbą, kurios prašei, ir pasijuoki iš Dievo dovanos.

Taigi nusiteik mielai priimti pasitaikančius įvykius, kurie tinka dorybei siekti, tuo noriau bei džiugiau, kuo jie sunkesni ir nemalonesni. Tokiu atveju darbai, kuriuos turi atlikti, paža-

dina didelę narsą, moralinę jėgą, su kuria kiekvieną kartą padarai dar vieną žingsnelį dorybės link. Tai ir yra tavo tikslas.

Visgi, patardamas pasinaudoti ypač svarbiais įvykiais dorybei pasiekti, nenoriu įteigti, kad nekreiptum dėmesio į paprastus, kasdienius įvykius. Nereikia praleisti ir jų. Naudokis ir vienais, ir kitais, idant nuolatos darytum ką nors gero. Pavyzdžiui, reikia kantriai iškęsti ne tik įžulų puolimą, plūdimą, netgi smūgius, bet ir kreivą žvilgsnį, paniekinamą veido išraišką ar kandų žodį. Tokių situacijų mūsų gyvenime pasitaiško daugiau, todėl tai nuolat mus laiko budrius ir kartu didina ir moralines jėgas, padedančias įtvirtinti dorybę, tinkamai išgyventi sunkias situacijas. Jei dėl neatsargumo praleisi tokius atvejus, tavo moralinės jėgos susilpnės, todėl sunkiai susidoro su rimtais išbandymais.

Antra, turi suprasti ir įtikėti, kad viskas, kas su mumis nutinka, vyksta pagal Dievo valią mūsų naudai, ir iš to gauname dvasinių vaisių. Žinoma, negalime teigti, kad mūsų ir kitų nuodėmės kyla iš Dievo valios, bet ir jas Dievas leidžia, kad žmogus susivoktų ir nusižemintų. Kalbant apie sielvartą ir kentėjimus, vykstančius dėl mūsų kaltės ar kitų piktavališkumo, tai Dievas pats juos leidžia, kad pakentėtume dėl to dorybės gėrio, kurį tikrai gausime, jei tik tinkamai ištversime tai, ką Dievas siunčia, – ir dėl kitokio Jo teismo, kuris nuo mūsų paslėptas, bet taip pat teisingas ir maloningas.

Būdami įsitikinę, jog pats Dievas nori, kad iškentėtume pasitaikančią sunkumą ar sielvartą, sukeliama nedorų žmonių arba pasireiškiančią dėl mūsų neteisėtų veiksmų, jau nekalbėsime taip, kaip kalba daugelis: „Ne, tai ne iš Dievo, tai neteisinga ir piktavališka, o Dievas juk nenori blogio ir pasibjaurėjęs nusigręžia nuo jo ir nuo jį darančių.“ Tuo žmonės nori

pateisinti savo nekantrumą ir pykčio protrūkius, keršto troškimą, kai būna neteisingai apkaltinami, bet taip tik sukykla prieš Dievą ir mėgina nusimesti nuo savęs gelbstintį Kryžių. O juk jį mums uždeda Dievas, kad, nuolankiai nešdami, labai Jam patiktume. O kas atsitinka? Kryžiaus nenusimetame, o Dievą įžeidžiame; ramybės nerandame, tačiau prie sielvarto dar pridedame nerimą ir bevaisį dirglumą. Mūsų būseną tampa nepakeliama. Betgi jei nuolankiai priimtume tai, kas vyksta, tai ir ramybė ateitų, ir Dievo palaima aplankytų, ir gausius dvasinius vaisius jau ragautume. Mokykis ir įsidėmėk: patirdamas kaltinimus, įžeidimus ir puolimus, negalvok, kokie neteisūs yra tai darantieji, o susitelk į mintis apie tai, jog Dievas visa leido dėl mūsų gėrio, kurį prarastume, jei netektume kantrybės, jei susierzintume ir prarastume ramybę. Nereikia klausinėti Dievo, kodėl Jis tai leido. Jei tiki, kad Dievas visuo-met teisingas ir gailėstingas, tai ir konkrečiu atveju neabejok, kad Dievas teisus bei maloningas, nors ir nematai, kaip tai reiškiasi. Prisimink Viešpaties palaiminimą „**Palaiminti, kurie tiki nematę**“ (Jn 20, 29).

Ar tiki, kad tau asmeniškai skirti Viešpaties žodžiai „**imk savo kryžių**“ (žr. Mk 8, 34)? Jei tiki, tai paimsi. Štai uždėjo Viešpats kryžių tam tikru skaudžiu momentu. Nesakyk „per sunku“. Dievas geriau žino mūsų jėgas. Vieniems Jis siunčia nemalonumus ir sielvartą, ateinančius per tam tikrus įvykius, kurie su žmonėmis visai nesusiję, – tai lengviau išverti. Kitiems siunčia tokius įvykius, kurie susiję su žmonėmis, pastaruosius išgyventi jau sunkiau, ypač kai sukeltą sielvartą laikome sąmoningu veiksmu, kurį mums sukėlė žmonės ir juo labiau tokie, kuriems esame daug gera padarę. Toks atvejis pats skausmingiausias. Jei iš Dievo gauname tokį išbandymą,

turime žinoti, kad jis mums pats naudingiausias. Tepastiprina mintis: „Dievas mato, kad galiu tai išverti, ir laukia, kad tikrai nuolankiai tai padarysiu nemurmėdamas.“ Neatstumk tokio Dievo rūpesčio tavimi.

Reikia pridurti: Dievas mėgsta, kad išvertume daugiau tokių kentėjimų, kurie sukeliama dėl žmonių širdžių kietumo (ypač tų, kuriems padarėme gera), o ne dėl kokių nors netikėtų įvykių. Kodėl? Todėl, kad tokiu būdu mums būdinga puikybė sėkmingiau slopinama ir išvejama. Ir dar: jei paklusnumas Dievo valiai yra pagrindinis mūsų dvasinis veiksmas, tai niekur geriau negalime parodyti tokio masto paklusnumo, kaip minėtais atvejais. Žinoma, jei juos geranoriškai išveriamė, šiltai padėkojame Dievui, atsiuntusiam juos mums kaip tikrai didelį gėrį, tuo parodydami visišką atsidavimą Dievo valiai ir liepsnojančią uolumą visada derinti savo valią su Jo valia.

Toks nusiteikimas lemia ir stiprius išbandymus. Dievas, pamatęs užgimstantį nusiteikimą ir norėdamas jį sustiprinti bei įdiegti, siunčia taurę karčių išbandymų, kuriuos noriai, džiaugsmingai atlaikę, sulauksime puikių dvasinių vaisių. Todėl tai žinodamas ir to ieškodamas, priimk šią taurę iš Viešpaties rankų; atsisakęs noro suprasti, žvelk į šią taurę visiškai pasitikėdamas Dievo meile ir savo teisinga dvasine pažanga; išgerk ją iki dugno tuo noriau, kuo ji kartesnė.

KETURIASDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Kaip skirtingais atvejais tobulinti tą pačią dorybę

Jau aiškinomės, kad vienu metu naudingiau ugdyti vieną dorybę negu kelias iš karto ir kad visus pasitaikančius atsitiktinius įvykius (nors jie ir būtų nepanašūs) reikia panaudoti būtent šiai dorybei ugdyti. Dabar būk dėmesingas, paaiškinkiu, kodėl gali būti patogų taip veikti.

Tarkime, jei atsitiktų taip, kad tą pačią dieną ar net valandą tave neteisingai dėl kokio nors veiksmo (nors jis buvo nepriekaištingai atliktas) apkaltintų arba, ko nors paprašęs, gautum neigiamą atsakymą, arba kas nors imtų tave neteisingai įtarinėti, o gal užkluptų liga ar vadovas lieptų atlikti tai, kas nepatinka, gal atsitiktų dar kas nors nemalonaus ar nepatinkamo, tai, ko perpildytas varganas žmogaus gyvenimas, – visais tokiais atvejais tau tektų atlikti skirtingus dorybinius darbus.

Tačiau, laikydamasis tau pasiūlytos taisyklės – dirbti tik su viena silpnybe ar yda, – geriau pasiulgsi, jei visus atvejus panaudosai vienai pasirinktai dorybei ugdyti (tai, kuri dabar svarbiausia).

Taigi, jei prieš tai išvardytus išbandymus panaudos i kantrybės dorybei ugdyti, tai iš karto pasirūpink, kad būtum nusiteikęs noriai ir džiaugdamasis iškęsti tuos išbandymus.

Tikėdamasis išsiugdyti nuolankumą visais ištikusiais atvejais, stenkis suvokti, jog esame verti bet kokio blogio ir nemalonumų.

Norėdamas tobulinti klusnumo dorybę, prisiversk klusniai palenkti savo sprandą po galinga Dievo ranka ir, trokšdamas Jam patikti, noriai paklusk ir protingiems, ir neprotingiems, ir bedvasiams kūriniams, per kuriuos Jis sukelia tau sunkumų bei sielvartą.

Kai sieksi neturto dorybės, stenkis sužadinti savyje pasitenkinimą, džiaugsmą ir dėkingumą dėl to, kad neturi jokios nei gyvenimo, nei pasaulietinės paguodos.

Siekdamas įtvirtinti meilės dorybę, mėgink pažadinti švelnius jausmus artimui, nes jis šią valandą yra gėrio, kurį galėtum gauti, perdavimo tarpininkas, ir, žinoma, Dievui, nes Jis dabar, kaip ir visada, yra pirmoji visokios meilės priežastis (šiuo atveju – siunčiantis mums įvairių kančių ir leidžiantis siekti dvasinės pažangos).

Akivaizdu, kad tobulindami tą pačią dorybę, galime panaudoti įvairiausius gyvenimo nutikimus ir atvejus, juoba kad kai kurie ilgai tęsiasi (pavyzdžiui, ligos) ir nuolat mus veikia.

KETURIASDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Kiek laiko reikia ugdyti vieną dorybę, kokie požymiai liudija pažangą

Kiek laiko reikia praktikuoti dorybę, kad ją įtvirtintume, nepavyks nustatyti svarstant tik protu. Apie tai tegu sprendžia kiekvienas asmeniškai įvertindamas savo būseną, aplinkybes, dvasinio gyvenimo pasiekimus ir ypač atsižvelgdamas į dvasios tėvo patarimus. Beje, tie, kurie dega dorybių troškimu ir niekuomet nepabūgsta sunkumų bei priemonių, greitai sulaukia nemažos sėkmės.

Pažangos ženklu laikomas nesugniuždomas žmogaus ryžtas nesitraukti iš kelio, kad ir kokie sunkumai jį užkluptų, kad ir kokių iš jo aukų pareikalautų, net jei kartais užplūstų sielą gniuždantis šaltis bei tamsa, visai sumažėtų dvasinė paguoda ir džiūgavimas, tai yra visa, ką Dievas leidžia mūsų labui.

Antrasis pažangos ženklas – kovos stiprumo lygis, su ta kova susiduria mūsų kūnas, prieštaraujantis geriems ketinimams. Kuo labiau silpsta ši kova, tuo didesnė pažanga. Todėl, kai nebejunti prieštaravimo (kovos) ar puolimo iš žemesniosios, jausminės savo dalies (ypač būdamas tarp juos sukeliančių įvykių), gali manyti, kad tavoji dorybė jau įgavo pakankamos jėgos. Bet jei ėmei įgyvendinti dorybių planus

su dar didesniu džiaugsmu ir pasirengimu nei prieš tai, gali būti tikras, kad paaugai. Ir šis ženklas iškalbingesnis nei kūno sutramdymas.

Palaimintasis Izaokas pataria, kad, nusistačius gyvenimo tikslą, į kurį turi būti nukreipti visi mūsų gyvenimo darbai, reikia stebėti visas savo mintis, ženklus bei požymius ir aptarti juos su patyrusiais vadovais. Pasitikrink, ar teisingu keliu eini, o gal atitolai nuo jo ir pasukai šalikelėn. Jis nurodo tokius ženklus ir požymius: „Jei matome, kad mūsų protas nejaučia prievartos, o laisvai veikia ir yra gerų minčių apsuptas, tai ženklas, kad einame į priekį; panašiai, kai besimeldžiant mūsų protas nesiblaško šen bei ten, ūmai nuščiūvame, o sielą be mūsų pastangų apgaubia tyla; arba kai, prisiminus kiekvieną gerą įvykį ar dvasinę patirtį, akys prisipildo ašarų ir jos savaimė teka; arba kai mūsų mintys pačios prasiskverbia į širdį ir prabūna joje gerą valandą, o mintyse tuo metu karaliauja ramybė, – visa tai yra ženklai, kad žengiame dvasinio tobulėjimo keliu.“

Tačiau neskubėk jaustis visiškai užtikrintas, kad iki galo įtvirtinai dorybę ar nugalėjai aistrą, nors jau ilgą laiką nejutai jos veikimo. Nes šiuo atveju gali veikti žmogaus nekenčiantis velnias ir mummyse gyvenančios nuodėmės veidmainystė, jos išraiška gali būti panaši į gėrį ir dėl mūsų paslėptos puikybės suvokiama kaip gėris, nors iš tiesų yra priešingai. Be to, jei galvojame apie tobulumą, kuriam mus kviečia Dievas, tai nors kurį laiką ir ėjome dorybės siekimo keliu, tačiau geriau galvoti, kad savo kelionę tik pradedame, užuot manius, kad jau pakankamai įsitvirtinome. Todėl šventieji tėvai net ir pačių tobuliausių žmonių gyvenimus laiko netobulais ir turinčiais trūkumų. „Ir tobulųjų tobulumas yra netobulas“, – sako

Jonas Klimakas. Šv. apaštalas Paulius sako, kad tobulumas yra siekis nuolatos veržtis pirmyn, nesidairant atgal, negalvojant, kad jau pasiekei tai, ko ieškojai; todėl ir save laiko netobulu, dar nepasiekusiu to, ko trokšta: „**Aš nesakau, kad jau esu šitai gavęs ar tapęs tobulas, bet vejuosi norėdamas pagauti, nes jau esu Kristaus Jėzaus pagautas. Vis dėlto, broliai, nematau, kad jau būčiau tai pasiekęs. Tik viena tikra: pamiršęs, kas už manęs, aš veržiuosi pirmyn, į tikslą, siekiu laimikio aukštybėse, prie kurio Dievas kviečia Kristuje Jėzuje**“ (Fil 3, 12–14). Norėdamas parodyti, kad vien tai ir sudaro mūsų tobulumą, jis sako: „**Taigi visi, kurie esame tobuli, turėkime tai galvoje**“ (Fil 3, 15). Tobula yra tada, kai negalvojame, jog jau pasiekėme tobulumą; praktikuoti dorybę (būti dorybingam) – ne užsistovėti prie to, kas pasiekta, bet vis judėti pirmyn.

Pravartu žinoti, jog kartais mūsų širdies gelmėse tarpsta tokios užslėptos ir subtilios aistros, kad neatpažįstame jų kaip aistrų. Kaip galime būti tokie įžūlūs ir teigti, esą jau išsilaisvinom iš aistrų? Jei net įžvalgus ir pranašiškas Dovydas nesugebėjo to įžvelgti savyje, kaip mes galime tai įžvelgti? Juk Dovydas nuolat meldė Dievą: „**Apvalyk mane nuo kalčių, kurių nejaučiu**“ (Ps 19, 13), juo labiau mes turime melstis, kad Dievas apvalytų mus nuo aistrų, kurios yra pasislėpusios. Žinok, kad matome tik aistros išraišką ir šakeles, o jos jėgos ir šaknų be Šventosios Dvasios apšvietimo negalime pamatyti. Dėl šios priežasties pajuntame aistrą tik tuomet, kai ji veikia, o kai nuslopsta, manome, kad ją jau įveikėme.

Kaip galime įsitikinti, kad aistros mūsų širdyje tik aprimo, bet dar nėra numarintos? Kai mūsų aistros nurimsta ir susiduriame su koku daiktu, įvykiu ar reiškiniu, kuriais minta mūsų pasislėpusios aistros (ypač kai tai netikėtai nutinka), jos

kaipmat atgimsta, paliečia jausmus, kartais labai stipriai juos paveikia. Kai aistros staiga pasireiškia ir mus sutrikdo, imame stebėtis: kurgi jos slėpėsi ir kodėl taip staiga išdygo? Šv. Izao-kas Siras tai paaiškina tokiu puikiu palyginimu: kaip žiemą nuo žemės paviršiaus pranyksta žolė ir gėlės, bet jų šaknys, pasislėpusios žemės gelmėje, išlieka nepažeistos, o atėjus pa-vasario lietui ir šilumai kaipmat išdygsta, padengdamos žemę, taip būna ir su aistromis... Ir dar: kaip prakeikta žemė natū-raliai želdina erškėčius bei usnis, taip ir ankstesnio nuopuolio sužeista žmogaus prigimtis, o dabar – nuodėmėje pradeda ir gimstanti, tam tikru būdu pati iš savęs daigina aistras, kurios veda į nuodėmę, todėl negalima kliautis prigimtimi.

Taigi tu, dar tik pradedantis dvasinę kovą, nuoširdžiai praktikuok dorybę, lyg dar net nebūtum pradėjęs to daryti, ir prisimink, kad visuomet geriau siekti eiti toliau, negu vis pasitikrinti, kiek jau esi nuėjęs.

Viešpats Dievas, vienintelis mūsų širdžių tyrėjas, vienus apšviečia ir leidžia jiems pamatyti, kokia jų pažanga, o kitiems neleidžia. Jis mato, kad pirmiesiems šis žinojimas pasitarnaus jų nusižeminimui, o antruosius ves į didžiavimąsi. Todėl kaip mylintis tėvas, be to, ypač nepakęsdamas būtent didžiavimo-si nuodėmės, jis nuo pastarųjų patraukia nupuolimo pavojų, o pirmiesiems sudaro prielaidas sustiprinti taip Jo mėgstamą nuolankumo dorybę. Beje, ir tasai, kuriam neleidžiama pa-žinti savo pažangos, atėjus Dievo nustatytam metui, galės ją pamatyti, jei tai bus naudinga. Žinoma, jei tik nesiliaus prak-tikuoti dorybės ir neapsileis.

KETURIASDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Apie tai, kaip nereikia pernelyg trokšti išvengti sielvarto, bet visiškai atsiduoti Dievo valiai

Kai dėl ko nors sielvartauji ir ištveri tai su dėkingumu, saugokis, kad priešas nesugundytų arba savimeilė nepaskatintų troškimo išsilaisvinti iš kančios.

Dėl to patirtum dvi netektis. Pirmoji būtų ta, kad, priimdamas tokį troškimą ir sutikdamas su juo, akimirksniu neprarasi kantrybės dorybės, bet ji stipriai susvyruos. Tada ji, pamažu silpdama dėl troškimo neišsipildymo, atsikratys skirto sielvarto, o mus pastūmės į nekantrumo būseną. Antroji ta, kad nuo tos minutės kantrybė taps prievartinė (ne iš laisvos valios), o Dievas myli linksmą davėją ir jį apdovanoja. Todėl, nors vis tiek kentėsi (nes noras išvengti kančios nuo jos neišvaduoja), pats kentėjimas bus be nuopelnų. Dievas atlygina už kantrybę iki tos akimirkos, iki kurios kentėjime geranoriškai, nieieškodami būdų, kaip jos išvengti; nuo tos minutės, kai pirtarei troškimui pabėgti nuo kančios, Dievas jau neapdovanos už kentėjimą. Priešingai: jei atremsi panašius gundymus ir visiškai atsiduosi Dievo valiai, parodydamas pasirengimą iškentėti dar sunkesnę sielvartą nei tas, kurį kenti (žinoma, jei

Dievas norės jį atsiųsti), tuomet Dievas jį prilygintų pačiam ilgiausiam sielvartui ir gausiai apdovanotų, net jei kentėjimas truktų tik valandą ar dar trumpiau.

Panašiai ir kitais atvejais, neduok valios troškimams, laikyk juos savo valdžioje ir nukreipk į vienintelį tikslą – Dievo valios vykdymą. Nes tuomet ir visi tavo troškimai bus teisingi bei geri, ir pats bet kurioje sunkioje ar nemalonioje situacijoje išliksi ramus, pasitikintis Dievu. Nuoširdžiai tikėdamas, kad su tavimi nieko negali atsitikti, kas neatitiktų Dievo valios, ir nieko daugiau netrokšdamas, kaip tik ją vykdyti, savaime visuomet turėsi tai, ko trokšti, kad ir kas su tavimi atsitiktų.

Tai, ką čia išdėsciau, tai yra, kad nieko tau nenutiks ne pagal Dievo valią, netaikytina tavo ir kitų žmonių nuodėmėms, nes Dievas nenori nuodėmių. Čia turėta galvoje sielvartas ir tam tikri išgyvenimai, kuriuos Dievas siunčia tam, kad mus pamokytų, arba leidžia dėl mūsų nuodėmių. Jie labai naudingi mums ir vadinami išganomuoju kryžiumi, kurį Dievas dažnokai uždeda patiems Savo artimiausiems ir mylimiausiems, tiems, kurių būdas nešti kryžių Jam patinka.

Taigi netrokšk atsikratyti kančios ir sielvarto, priimk tai kaip būtinybę turėdamas galvoje paklusimą Dievo valiai. Negalime nenorėti išsilaisvinti iš sielvarto, nes pats Dievas suteikė mūsų esybei gėrio troškimą, todėl ir palaimino įteisingdamas jį maldoje, kurią kelis kartus per dieną kartojame: „**Ir neleisk mūsų gundyti <...>**“ (Mt 6, 13). Jei ir po tokios maldos, kurią, be abejonės, Dievas girdi, Jis siunčia mums sielvartą, tai taip pasireiškia ypatinga Jo valia, kuriai mes, Jo kūriniai, turime geranoriškai paklusti, nes to reikia mūsų išganymui. Ir dar todėl, kad suvokiame savo pareigą. Sekdamas Viešpačiu Išganytoju ir melsdamasis žodžiais ir „**neleisk**

mūsų gundyti“, turėk galvoje „<...> **Tačiau ne kaip aš noriu, bet kaip tu“** (Mt 26, 39). Sekdamas Viešpačiu, melsk, ne kad bjaurėtumeisi pagundomis ar kad jokia būdu jų netrokštum, o kad taip melstis liepė Viešpats. Būk savo dvasioje pasirengęs geranoriškai priimti tai, ką Dievas tau siunčia, ir nepataikauk savimeilei, geidžiančiai nuolatinės palaimos, kuri žemėje neįmanoma, nes tai būsimą amžinojo gyvenimo ateitis.

KETURIASDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Saugokis klastingų velnio patarimų

Kai klastingas velnias pamato, kad mes teisingai, pasitelkę gyvą uolumą ir nuosekliai einame dorybių keliu, nuo kurio jis nespėja mūsų nuvilioti blogio pagundomis, tuomet jis apsimeta šviesos angelu ir tariamai geromis mintimis, Šventojo Rašto žodžiais arba šventųjų pavyzdžiais paskatina tokius dvasinio tobulėjimo darbus, kurie vykdomi ne laiku arba neįvertinus jėgų. Kai jau svajojame apie tam tikrą tobulumo lygį, šėtonas su pasimėgavimu pastumia į bedugnę. Dažnai jis ragina alinti kūną pasninku, plakimu, miegojimu ant žemės ir kitais kūno varginimais tam, kad žmogus pultų į puikybę ir imtų svajoti, kad jau daro didelius darbus, arba kad susirgtų nuo išsekimo ir negalėtų atlikti nė menkiausių gerų darbų, arba kad, pavargęs nuo žygdarbių, taptų abejingas dvasiniam tobulėjimui ir net pačiam išgelbėjimui. Ir taip, po truputį atvėsęs siekti gėrio, strimgalviais atsiduotų kūno aistroms ir pasaulietiškomis paguodoms.

Dėl šių pinklių pražuvo daug sielų, pasidavusių perdėtam apsimarinimui ir uolumui siekti dorybių, kai tikintysis, viršydavęs jėgas, prapuldavo savo herojiškuose planuose ir tap-

davo piktų demonų pajuokos objektu. Taip nenutiktų, jei šios sielos būtų paisiusios sveiko proto bei patarimų ir jei būtų nepamiršusios, kad šie apsimarinimo žygdarbiai, nors pagirtini bei vaisingi tuomet, kai herojui pakanka kūniškos jėgos ir sielos nuolankumo, vis dėlto privalo būti išmintingai valdomi, naudojami tik kaip dvasinio augimo priemonė (neturi būti savitiksliai). Kartais sumažinami, kartais padidinami, kartais pakeičiami kitais, o kartais nutraukiami visai ar atidedami kuriam laikui.

Tie, kurie nepajėgia griežtai su savimi elgtis ir sekti šventųjų pavyzdžiu, gali rasti kitų būdų tai atlikti – jiems verta mėginti sužadinti ir savo širdyje įtvirtinti gerus ketinimus, įprasti melstis, ryžtingai kovoti su aistringomis mintimis bei troškimais, saugoti širdies tyrumą, pamėgti tylą ir pasitraukti vienumon, būti nuolankiems ir romiems su visais, daryti gera tiems, nuo kurių nukentėjo, saugotis visokio, kad ir menkiausio, blogio. Tokie širdingi darbai Dievui daug mielesni nei nepamatuoti kūno apsimarinimai, kai jie nebūtini mūsų moralei būklei ugdyti.

Kai yra poreikis atlikti kūniškus žygdarbius, patariu elgtis išmintingai. Siūlau kūno apsimarinimą, jei tik prireiks, pradėti praktikuoti pamažu, protingai apmąstant ir pasveriant. Nešokti pernelyg aukštai, pradėti nuo žemiausios pakopos. Juk daug geriau po truputį pakilti nei, pasišovus aukštumų, savo gėdai nusiristi žemyn. Tačiau saugokis ir kito kraštutinumo, į kurį palinksta žmonės, šiaip jau laikantys save itin dvasingais. Jie, valdomi pataikavimo sau ir savigailos, taip rūpinasi kūno sveikata, kad, susidūrę su menkiausiu darbeliu ar trūkumu, labai bijo prarasti sveikatą. Ir jie apie nieką tiek daug negalvoja, apie nieką su tokiu pasitenkinimu nekalba, kaip apie savo

gyvybės išsaugojimą. Tuo pat metu, beje, prisigalvoja visokių delikačių patiekalų, labiau patenkinančių jų geidulingą skonį nei sveikų, ir būtent nuo to nusilpsta, pavargsta ir dažnai praranda sveikatą; praranda viską, ką laikė gėriu, bet nesugebėjo pritaikyti reikiamų būdų jam pasiekti. Nors jie galvoja, kad iš visų jėgų stengiasi eiti išvien su Dievu, bet iš tiesų mėgina su-derinti du nesutaikomus priešus: dvasią ir kūną. Taip apiplėšia ir vieną, ir kitą. Kūnas netenka sveikatos, dvasia praranda išsigelbėjimo kryptį.

Tad saugiausia ir naudingiausia kūnui bei dvasiai yra nuosaikus gyvenimo būdas, grindžiamas išmintimi, kreipiant dėmesį ir į dvasinius poreikius, ir į asmeninę kūno sandarą bei sveikatą, nes negalima visų vienu matu matuoti. Žinoma, visiems galioja vienas įstatymas: kūnas turi tarnauti dvasiai. Be to, prisimink, kas anksčiau pasakyta: siekdamas gėrio tiek kūnui, tiek ir dvasiai, privalai paisyti nuoseklaus eiliškumo, turi pradėti nuo žemiausių pakopų.

KETURIASDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

**Kai griežtai teisiame artimą,
pernelyg gerai apie save galvojame
ir pasiduodame priešo kurstymui.
Kaip nugalėti šį polinkį**

Kai griežtai teisiame ir nuteisiame artimą, mummyse iš savi-meilės ir perdėtos savigarbos gimsta blogis, padarantis di-džiulę žalą. Tada artimą laikome nieko vertu, jį žeminame ir juo bodimės. Tasai blogas įprotis ar yda, kilusi iš puikybės, ja maiti-nasi ir iš jos syvų yra auginama; ir atvirkščiai – ją pačią (puiky-bę) maitina bei augina; nes mūsų puikybė po bet kokio nutei-simo akto auga, mat šį aktą lydi pasitenkinimo savimi jausmas.

Pernelyg gerai apie save galvodami ir gerai vertindami, ži-noma, iš aukšto žiūrime į kitus, juos teisiame ir jais bodimės, nes manome, kad patys tikrai neturime tokių trūkumų. Pama-tęs šį nedorą nusiteikimą, kaipmat prisėlina priešas, skatinda-mas akylai stebėti bei vertinti, ką kiti kalba ir kaip elgiasi, pa-tardamas daryti išvadas apie tai, kokios jų mintys, jausmai, ir pagal tai susidaryti apie juos nuomonę, dažniausiai neigiamą. Ir toks vertinimas ilgainiui tampa įpročiu. Tokie teisėjai ne-pastebi, kad teisimo pradžia, t. y. įtarimą dėl netinkamo kito asmens elgesio, priešas tarsi užantspauduoja mintyse ir taip

paskatina teisti ir išpučia padarytą veiksma. Priešas tavyje tą kito asmens „blogumą“ išpučia iki tvirto įsitikinimo, jog taip ir yra. Nors dažniausiai tai neatitinka realybės.

Broli mano, kaip priešas budriai tave stebi ir seka, tikėdamasis tavyje pasėti blogį, taip tu dar atidžiau privalai stebėti pats save, kad nepakliūtumei į jo pinkles. Kai jis stengiasi parodyti tau kokį nors artimo trūkumą, kuo skubiau šį pasiūlymą atmesk, kad jis neišsitvirtintų ir neišaugtų, o tada išrauk jį iš savęs, kad nė kvapo neliktų, surask ką nors gero tame žmoguje ar apskritai, kas gero būdinga žmonėms. Ir jei dar viduje slypės noras teisti, atmink, kad mums neduota tokia galia, o taip elgdamiesi, tą akimirką patys papuolame į teismą, – ir ne žmonių, o Dievo.

Toks mąstymo posūkis – labai stiprus būdas ne tik atsitiktinai užplūstančioms teisimo mintims tramdyti, bet ir visiškai išrauti šį blogą įprotį.

Antra priemonė – nuolatos prisiminti savo sugedimą, ne-tyras aistras ir darbus, kartu mąstant ir apie savo nedorumą. Ir vieno, ir kito – aistrų ir aistringų darbų – žinoma, tavyje yra nemažai. Jei pats nesi numojęs į save ranka, sakydamas, „kas bus, tas bus“, tai ir negali apleisti kovos su tave žudančiomis moralinėmis negaliomis. Ir jei tai nuoširdžiai darai, tau neturėtų likti laiko rūpintis kitų reikalais ir kurpti jiems teismo nuosprendžių. Bet jei taip atsitiktų ir sau leistum kitą smerkti, tesuskamba ausyse žodžiai: „Gydytojai, pats pasigydyk“ (Lk 4, 23) arba „Veidmainy, pirmiau išritink rąstą iš savo akies <...>“ (Mt 7, 5).

Beje, kai griežtai smerki kokį nors artimo poelgį, žinok, kad to paties blogio dalelė yra ir tavo širdyje, o ji, būdama aistringai impulsyvi, išmoko tave spėlioti apie kitus ir juos

teisti. „Geras žmogus iš gero lobyno iškelia gera, o blogas iš blogo lobyno iškelia bloga“ (Mt 12, 35). Atvirksčiai, tyra akis žvelgia į kitų darbus neklastingai ir be aistros: „Tavo akys per šventos žvelgti į pikta <...>“ (Hab 1, 13). Todėl, kai tave užklups noras nuteisti žmogų dėl nuodėmingo veiksmo, tuoj pat pasmerk save patį kaip darantį panašų veiksma ir dėl to paties kaltą. Tesako tau širdis: „Kaipgi aš, prakeiktasis, nusi-dedantis tokia pačia nuodėme ir darydamas netgi sunkesnes, drįstu įžūliai kelti galvą norėdamas pamatyti kito nuodėmes ir jį nuteisti?“ Taip elgdamasis, įrankį, kuriuo bloga mintis tau pasiūlė nugalėti ir pranokti artimą, nukreipsi į save patį, ir, užuot sužeidęs brolių, gydysi savo paties žaizdas.

Ir tada, kai kito nuodėmė bus ne paslėpta, o akivaizdi ir visiems matoma, reikia stengtis jos priežasties ieškoti ne ten, kur kreipia teisimo aistra, o ten, kur gali nukreipti artimo meilė. Sakyk: „Kadangi šis brolis turi daug paslėptų dorybių, tai Dievas, norėdamas jį apsaugoti nuo garbėtroškos, leido jam įpulti į dabartinę nuodėmę ir kurį laiką pabūti joje, kad nuodėmingasis pats pamatytų savo negerumą ir, būdamas dėl to nemėgstamas kitų, nuskintų nuolankumo dorybės vaisių ir taip imtų dar labiau patikti Dievui, taip dėl šio atvejo jis gaus daugiau naudos, o ji pranoks ir žalą.“

Jei artimo nuodėmė būtų ne tik matoma, bet ir labai sunki, skatinama kietos ir neatgailaujančios širdies, net ir šiuo atveju negali kito teisti. Protu nukeliauk į nesuvokiamus ir nuostabius Dievo teismus danguje; čia pamatysi daug žmonių, kurie, anksčiau buvę dideli nusidėjėliai, labai atgailavo ir tapo didžiais šventaisiais, o tie, kurie buvo pasiekę aukštą tobulumo lygį, puolė į prarają, nes teisė artimą. Saugokis, kad taip neatsitiktų su tavimi.

Todėl laikykis pagarbios Dievo baimės ir drebėk, labiausiai bijok dėl savęs, o ne dėl kitų. Neabejok, kad kiekvienas geras žodis apie artimą ir džiaugsmas dėl jo rodo Šventosios Dvasios veikimą mummyse, o kiekvienas blogas žodis apie jį ir teisimas išduoda, jog esame ydingi ir velnio veikiami. Todėl, kai būsi gundomas teisti kokį nors blogą artimo poelgį, neleisk sau net miegoti, kol neišvarysi iš širdies šios pagundos ir nesusitaikysi su broliu.

KETURIASDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Apie maldą

Ir nepasikliovimas savimi, ir pasitikėjimas Dievu, ir geri darbai labai reikalingi dvasinėje kovoje, bet visų reikalingiausia yra malda (ketvirtasis dvasinės kovos pasiryžimas, apie tai kalbėta pirmame skyriuje), nes per ją pasiekiami ir visišką galią įgyja trys anksčiau minėti pasiryžimai (niekada nepasikliauti savo valia; be atodairos puoselėti širdyje visišką pasitikėjimą vieninteliu Dievu; nepaliaujamai darbuotis), kaip ir visas kitas gėris. Malda yra ta priemonė, kuri pritraukia kaip ranka, priimanti visas malones, taip gausiai išlietas dieviškosios neišsenkančios meilės ir malonių Šaltinio. Dvasinės kovos metu su malda paimame kovos kardą ir įdedame Dievui į rankas, kad būtent Jis nugalėtų mūsų priešus. Ir kad tavoji malda įgytų reikiamą galią, stenkis, kad ji be perstojo gyventų tavje kaip natūrali dvasinė būseną, o pats ją saugok, puoselėk ir palaikyk tokiomis nuostatomis:

1. Visados palaikyk gyvą norą tarnauti vien tik Dievui ir tik taip, kaip Jam patinka. Kad tai įgyvendintum, turi visiškai neabejoti, jog kiekvienas protingas kūrinys maloningam, galingam, išmintingam (visų tobulų savybių neįmanoma išvardyti) Dievui privalo lenktis, Jį garbinti ir Jam tar-

nauti. O kai pagalvoji, kad Jis Pats pasitarnavo tau Savo Įsikūnijimu tave atpirkdamas, panaikindamas didžiąją priesaiką, išgydydamas nuodėmės padarytas žaizdas, ir tam panaudojo ne aliejų, vyną ar pleistrą, bet neįkainojamą Savo kraują, ištekėjusį iš šventų šonkaulių ir tyriausio Kūno, suniokoto baisių kankinimų rimbais, erškėčiais ir vinimis, – argi gali tuomet nesistengti Jam skirti kiekvienos akimirkos pasitarnaudamas žodžiu, mintimi ar darbu. Nedera pamiršti, koks maloningas tarnavimas yra mums patiems, nes išmoko mus būti savo pačių šeimininkais, velnio nugalėtojais ir Dievo sūnumis.

2. Tegu tavo tikėjimas būna gyvas, jautrus; neabejok, kad Dievas dėl begalinio gailestingumo ir dosnumo yra pasirengęs tau dovanoti viską, ko reikia, kad galėtum Jam tinkamai tarnauti, dovanoti visas tau reikalingas gėrybes. Toks tikėjimas ir pasitikėjimas bus tavyje tas indas, kurį Dievo gailestingumas pripildys reikiamų malonių. Kuo indas didesnis ir talpesnis, tuo gausesni maldos teikiami vaisiai. Kaip galėtum abejoti tuo, jog pats Dievas, visa ko Kūrėjas, kuriame nėra jokių kitėjimų, liepęs melstis Jam ir pažadėjęs duoti prašomą gėrį, atsisakytų padaryti tave to gėrio dalininku, kai uolia ir kantria malda to prašysi, – negi neapdovanotų Šventąją Dvasią? Argi tai ne Jo žodžiai: „<...> juo labiau jūsų Tėvas iš dangaus suteiks Šventąją Dvasią tiems, kurie jį prašo“ (Lk 11, 13). Ar ne Jis pažadėjo: „Visa, ko tikėdami melsite, – gausite“ (Mt 21, 22).
3. Pradėk melstis taip nusiteikęs, kad trokštum vykdyti vien Dievo valią ir jokių būdu ne savo (tai taikoma tiek pačiam prašymui, tiek ir jo išpildymui), būtent: ir kad melstumeisi

dėl to, jog to nori Dievas, ir kad būtum išgirstas taip, kaip to nori Jis. Žodžiu, mūsų širdyje ir prote turi būti vienintelis troškimas – savo valią suvienyti su Dievo valia, jai visuomet atsiduoti ir nenorėti Dievo valios palenkti savo valiai. Kodėl gi? Todėl, kad mūsų valia visada persmelkta savimeilės, dažnai nusideda ir nežino, ko norėti. Dievo valia visada išmintinga, teisinga, maloninga ir nenusidedanti. Ji neatšaukiamas viso ko buvimo įstatymas, todėl yra visų protingų kūrinių egzistavimo taisyklė ir jų troškimų karalienė. Dievo valia reikia klusniai sekti. Taigi visuomet dera norėti, prašyti ir ieškoti vieno – to, ko nori Dievas. Jei atsitinka taip, kad suabejoji, kas gi būtent Dievui patinka, o kas ne, mąstyk ir melsk taip: „prašau ir noriu vieno ar kito, jei, Dieve, to nori Tu“. Jei, tarkim, prašai dorybių, kas iš esmės yra gera, reikia jų norėti ir prašyti tam, kad dar labiau patiktum Dievui, kad galėtum geriau Jam pasitarnauti, atmesdamas bet kokią kitą tikslą, net ir dvasinę.

4. Kai pradėsi melstis, turėki maldos prašymą atitinkančių darbų kraitį, o po maldos darbuokis, kad taptum tinkamu indu prašomai malonei priimti. Malda turi būti lydima valingai atliktų darbų, net jei tai reikia atlikti prisiverčiant. Dvasiniame gyvenime prašymas ir ieškojimas yra vienas kitą lydintys veiksmai („bendradarbiavimas“). Jei kas nors, prašydamas dorybės, meldžiasi Dievui, o pats apsileidžia: nededa jokių pastangų dorybei pasiekti, neatlieka jokių žygdarbių, toks žmogus tik gundo Dievą, bet nesimeldžia. Todėl apaštalas Jokūbas sako: „<...> **Daug gali karšta teisiojo malda**“ (Jok 5, 16). Patartina prašyti, kad už tave melstųsi teisusis žmogus, tačiau būtina ir pačiam melstis, imtis konkrečių veiksmų (taip sako šv. Maksimas).

5. Savo maldoje stenkis derinti keturis dalykus, apie kuriuos kalba šv. Bazilijus Didysis: iš pradžių pagarbink Dievą, po to Jam padėkok už visas gautas malones, tada Dievui išpažink visas savo nuodėmes ir Jo įstatymo pažeidimus, galiausiai prašyk to, ko reikia, bet labiausiai – ko reikia tavo išgelbėjimui. Malda galėtų taip skambėti:

Mano Dieve, giriu ir garbinu neapsakomą Tavo šlovę ir begalinę didybę. Dėkoju tau, kad dėl Tavo malonės gavau gyvybę ir tapau dėl Atpirkimo išlietų malonių dalininku. Dėkoju, kad ne kartą, man net nežinant, išgelbėjai nuo nelaimių ir nematomų priešų. Išpažįstu Tau, kad dažnai pažeidžiau Tavo įstatymus irėjau prieš savo sąžinę, tapau nedėkingas už tokią begalę Tavo malonių. Bet, maloningasis Dieve, te neužtemdo šis nedėkingumas Tavo gerumo. Pasmerek mano nuodėmes ir nedorumą, pažvelk į mano ašaras ir sudužimą, padėk man, duodamas tai, ko reikia mano išganymui, ir nukreipdamas mane į tokį gyvenimą, kuris Tau patiktų. Mano gyvenimas tebūna Tavo garbei ir šlovei.

Po šių žodžių galime išvardyti visus poreikius (dvasinius ir kūno), paprašyti malonės dorybei tobulinti (jei tokią praktikuojame), pagalbos dažnai pasireiškiančiai aistrai išrauti, o jei kenčiame dėl neteisingo apkaltinimo ar užgauliojimų, patyrėme nuostolių ar užgriuvo nelaimė, turime nepamiršti padėkoti Dievui už tai, nes visa vyksta pagal Jo valią dėl mūsų gerovės.

6. Kad malda įgytų jėgos Dievo akivaizdoje ir padarytų tave atvirą Jo malonei, reikia ją persmelkti dideliu tikėjimu – ne tik dėl begalinio Dievo dosnumo ir neatšaukiamo Jo pažado išklausyti mus maldai net nepasibaigus (žr. Iz 58, 9),

bet ir dėl įsikūnijusio Jėzaus Kristaus, kuris dėl mūsų ištvėrė mirtį ant kryžiaus, prisikėlė, nužengė į dangų ir sėdi Dievo Tėvo dešinėje, iš kur mus užtaria: „**Jeigu jis nepagailėjo nė savo Sūnaus, bet atidavė jį už mus visus, – kaipgi jis ir visko nedovanotų kartu su juo?**“ (Rom 8, 32). Taip pat reikia kreiptis į Švenčiausiąją Mergele Mariją, arkangelus, angelus, apaštalus, pranašus, ganytojus ir mokytojus, kaninius ir kankines, Bažnyčios tėvus ir motinas, Angelą Sargą, į šventąjį globėją, kurio vardu esame pavadinti, kuriam dedikuota bažnyčia ir kurioje esame krikštyti bei meldžiamės. Taip elgdamasis prieš maldą, parodysi nuolankumą, kuris Dievui be galo malonus: „**Aš rūpinuosi žmogumi, suvargusiu ir sielvartaujančiu – tu, kuris dreba nuo mano žodžio**“ (Iz 66, 2); „<...> tu, Dieve, nepaniekinsi širdies, sugrudusios ir atgailaujančios“ (Ps 51, 19).

7. Kai melsiesi, daryk tai nepailsdamas. Kaip sako apaštalas: „**Būkite atsidėję maldai, budėkite su ja dėkodami**“ (Kol 4, 2). Juk nuolanki kantrybė ir ištvėrmė nepaliaujamoje maldoje nugali nenugalimą Dievą ir Jis išlieja mums savo malonę. Kaip našlės atkaklumas palenkė piktą ir neteisingą teisėją, apie ką Viešpats Evangelijoje pasakė tam, kad mes ne nuobodžiautume, o kantriai melstumės: „**Jėzus pasakė jiems palyginimą, kaip reikia visuomet melstis ir nepaliauti**“ (Lk 18, 1). Tad jei neteisingasis teisėjas neatsilaikė prieš atkaklų prašymą, juo labiau gerasis Dievas bus maloningas, jei tik ištvėringai melsime.

Kai ko nors prašai Dievo ir Jis delsia tai įvykdyti, vis tiek tęsk maldą tvirtai pasitikėdamas Dievu. Jis niekuomet nelieka abejingas nuoširdžiai maldai, yra pasiruošęs išlieti begales

malonių ir duoda daugiau, nei besimeldžiantysis prašo, jei tam nėra moralinių kliūčių iš jo paties pusės ir jei jis nėra tokioje situacijoje, kad jam būtų daug geriau, jei į prašymą nebūtų atsiliepta. Tokiu atveju Dievas duoda kitą malonę, kuri yra naudingesnė. Ir nesvarbu, matoma ji ar nematoma. Malda niekuomet nebūna neišklaudyta, tiesiog atsiunčiama tai, kas yra naudinga, o jei tai nematoma, vadinasi, pamatyti būtų žalinga. Reikia būti kantriam ir tikram, kad malda visada būna vaisinga. Taigi jei meldiesi ir negauni to, ko prašai, tikėk, kad gauni arba gausi kitą gerį; ir jei nematai ar nepamatysi to, neklausinėk, kodėl, bet veikiau pažvelk į savo nevertumą ir pripildyk dvasią nuolankių minčių bei jausmų. Jeigu dėl maldos tau tai pavyks, tai nors už ją ir negausi nieko matomo ar nematomo, tokia laikysena ir tokie jausmai jau bus maldos vaisiai.

Jonas Auksaburnis sako: „Malda yra didžiulis lobis, jei meldžiamasi tinkamai nusiteikus ir jei išmokstame dėkoti Dievui tiek už tai, kad Jis išpildo prašymą, tiek už tai, kad neišpildo. Nes Dievas visuomet veikia mūsų naudai: jei gauname tai, ko prašome – tai mums naudinga, o jei negauname, tai taip pat mums naudinga. Negauti nenaudingo dalyko yra gera. Taigi, gausi ar negausi to, ko prašai, – dėkok Dievui, tikėdamas, kad jei dažniausiai mums būtų naudingiau negauti to, ko prašome, tai Dievas visada suteiktų tai, ko meldžiame.“

Tad visada kantriai melskis ir už visa dėkok Dievui, tikėdamas ir išpažindamas, kad Jis tau maloningas, kad Jo malonė išmintinga, o Jis visada yra tavo mielaširdingas geradaris: ir tada, kai suteikia, ko prašomas, ir kai nesuteikia – visa yra tavo naudai. Tuo tikėdamas, būk tvirtas nuolankiai paklusdamas Dieviškai Apvaizdai, džiugiai ir dėkingai priimdamas tai, kas su tavimi atsitinka – ir gera, ir bloga.

KETURIASDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Kas yra proto, arba vidinė, malda ir kokios jos rūšys

Proto, arba vidinė, malda yra tokia, kai besimeldžiantysis, sutelkęs protą širdyje, iš kurios kyla bebalsė malda Dievui, šlovina Jį, dėkoja, sugrudusia širdimi atgailauja dėl nuodėmių ir prašo savo dvasiai bei kūnui reikalingų malonių. Ne vien žodžiais reikia melstis, bet ir protu, ne vien protu, bet ir širdimi; tegu protas aiškiai mato ir supranta, kas ištariama žodžiais, o širdis tegu jaučia, ką apie tai mąsto protas. Visa tai kartu sudėjus ir yra tikroji malda, ir jei tavo malda ne tokia, vadinasi, ji tikrai netobula arba tai visai ne malda.

Turbūt esi girdėjęs apibūdinimus: žodinė malda, mąstomoji malda, širdies malda. Ko gero, girdėjai ir svarstant apie kiekvieną iš jų. Kodėl malda taip skirstoma? Todėl, kad dėl mūsų išsiblaškymo dažnai tariame maldos žodžius, o protas kažkur klajoja, arba protas suvokia, ką sakome, tačiau širdis neatsiliepia jausmu. Pirmu atveju malda būna tik žodinė ir tai visai nėra malda; antru atveju – su žodine malda sujungiama mąstomoji, tačiau ir tai yra netobula, ne visa malda. Tobula, išsami malda yra tokia, kai ištariamas maldos žodis ir maldinga mintis sutampa su tokiu pat maldingu jausmu.

Dievo malonei veikiant, būna ir vien tik širdies malda. Tai vadinamoji dvasinė malda, ją veda Šventoji Dvasia. Asmuo, kuris meldžiasi, suvokia ją, bet pats jos nekuria, tokia malda tarsi pati jame atsiranda. Tai tobulas pasiekimas. Šiaip jau siektina malda yra tokia, kurioje žodis siejasi su mintimi ir jausmu.

Dar yra malda, kuri vadinama buvimu Dievo akivaizdoje. Tai vyksta, kai besimeldžiantis asmuo, susitelkęs širdyje, protu kontempliuoja Dievą savyje ir visa, kam atitaria jausmai – Dievo baimė ir nuostaba dėl Jo didybės, tikėjimas ir pasitikėjimas, meilė ir atsidavimas Jo valiai, visiškas sudužimas ir pasirengimas bet kokiai aukai. Tokia būseną ateina pasiekus žodinės, mąstomosios ir širdies maldos gelmę. Kas ilgai ir teisingai meldžiasi, tas dažnai patiria tokią būseną, kol galiausiai ji tampa nuo žmogaus neatskiriama ir yra vadinama vaikščiojimu Dievo akivaizdoje bei nepertraukiama malda. Tokią būseną išgyveno Dovydas: „**Nuolatos menu Viešpaties Artumą, – Jam esant prie dešinės, niekad nedrebėsiu**“ (Ps 16, 8).

Taigi, mano broli, jei nori, kad tavoji malda būtų vaisinga, niekad nenuskurdink maldos melddamasis vien žodžiais, tačiau drauge melskis protu ir širdimi. Suvok žodį protu, o širdimi visa tai pajausk. Labiausiai melskis širdimi, nes iš jos išėjusi malda tarsi žaibas perskrodžia dangų ir atsiduria priešais Aukščiausiojo sostą. Dievas labiausiai ją išgirsta ir į ją palinksta. Tokia malda meldėsi Mozė, kai turėjo pereiti Raudonąją jūrą, ir tuoj pat išgirdo Dievo balsą: „**Ko tu manęs šaukiesi?**“ (Iš 14, 15). Ir jis gavo jėgų iš Dievo, ir išgelbėjo savo tautą nuo nelaimės.

KETURIASDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Kaip išmokti melstis tokiu būdu

Itariu, kad, visa tai perskaitęs, dabar svarstai: kaip išmokti tokios maldos? Ir štai tau atsakymas: visada mokykis taip melstis, t. y. ne tik žodžiais, bet protu ir širdimi, – ir išmoksi. Kaip išmokai skaityti? Daug kartų stengeisi – ir išmokai. Kaip išmokai rašyti? Ėmei rašyti ir išmokai. Taip išmoksi ir melstis, kaip aptarta, jei tik pradėsi bandyti melstis būtent tokiu būdu.

Maldos žodžius tu žinai, dažnai jų išmokstama dar vaikystėje. Taip pat jie užrašyti maldaknygėse ir bažnytinėse knygose. Jų esmė – dievobaimingų, pamaldžių vyrų ir moterų malda, įkvėpta Šventosios Dvasios ir išsiveržusi iš širdies. Maldaknygėse užantspauduota maldos dvasia. Ta pati dvasia pagaus ir tave, kai skaitysi tas maldas taip, kaip reikia. Juk atidžiai skaitančiam persiduoda rašytojo dvasia. Tai patiria visi, tad ir tu, manau, patyrei.

Daug maldų jau užrašyta ir sudėta į maldynus, tad nebereikia dėl to darbuotis. Taigi, pasiimk maldyną ir, paskyręs maldai tinkamą laiką (paprastai ryte ir vakare), skaityk ten esančias maldas įsigilindamas į kiekvieną žodį, apmąstydamas ir įsijausdamas į maldos keliamus jausmus. Štai ir visa išmintis.

Bet juk taip dažniausiai visi ir daro – pasakysi tu. Tad kodėl ne visiems pavyksta tinkamai melstis? Todėl, kad daryti tai daro, tai yra – pasiima maldyną, atsistoja prieš ikoną ir skaito, bet nepasitelkia proto bei širdies: protas klajoja kažin kur, o širdis mėgaujasi kitais dalykais, bet ne tuo, kas surašyta maldoje. O tu melsdamasis ir protą sutelk į maldos žodžius, ir širdimi juos priimk. Tą pat akimirką pajusi tokios maldos vaisius.

Taigi turi maldos žodžius, ką reiškia juos suprasti ir įsijausti – žinai, ir tai yra tavo valioje. Tad ir maldos sėkmė tavo rankose. Netingėdamas dirbk ir pasiseks.

Duosiu keletą patarimų:

1. Pasistenk dar iki maldos laisvu laiku apgalvoti ir išjausti numatytą maldą. Tada meldžiantis šie veiksmai jau nesudarys sunkumo, mintys ir jausmai bus sąmoningai suvokiami, o maldos žodžiai skambės taip, lyg būtų tavo ir kiltų iš tavo paties širdies, o ne priimti iš išorės.
2. Apgalvojus ir išjautus maldą, reikėtų ją atmintinai išmokti. Tokiu būdu malda visuomet bus su tavimi. Kol maldos yra maldyne, tol jos tarsi šalia mūsų, o atmintinai išmoktos maldos jau bus mūsų viduje. Dėl to, kad ir kas tau nutiktų, maldą turėsi su savimi. Be to, mokydamasis maldų, tarsi į savo širdį ir sąmonę įausi jų turinį. Jei mokysiesi ne tik maldos žodžių, bet būsi tose mintyse ir jausmuose, kurie išreiškiami per šią maldą, tai toks mokymasis tavyje sukurs maldingą laikyseną.
3. Kai ateina laikas maldai, nepradėk melstis staiga, iškart po įprastinių dienos darbų. Tam reikia pasiruošti: nutilus pabūti, kol nurims jausmai, sąmoningai apgalvoti, ką ketini daryti, kas esi tu ir kas yra Tas, Kuriam melsiesi, ir kaip

melsiesi. Toks pasiruošimas būtinas todėl, kad ryte esame apsnūdę ir susirūpinę dienos darbais, o vakare kupini įvairiausių išpūdžių, kurie būna malonūs ir nemalonūs, keliantys nemenką susierzinimą ir chaosą. Pasistenk viską išmesti iš sąmonės, tegu visas dėmesys būna nukreiptas tik į maldą. Esant sunkioms situacijoms, jei nespėjai taip susitelkti, pamėgink padaryti taip, kad sunkumas taptų maldos objektu: arba pradėk dėkoti už jį, arba prašyk Dievo pagalbos jį pašalinti, arba viską tiesiog atiduok Dievo valiai.

4. Prieš pradėdamas melstis, sąmoningai ir nuoširdžiai stok Dievo akivaizdon, jausk pagarbią Dievo baimę, sužadink gilų tikėjimą, kad Dievas tikrai tave mato ir girdi, kad nenusisuka nuo besimeldžiančių, o maloningai žvelgia maldos metu į mus, pasiruošęs išpildyti mūsų prašymus. Ir tikrai išpildys, jei tik pasitikėsime Juo ir jei tai bus naujinga mūsų sielos išganymui.
5. Taip nusiteikęs išliek savo maldas, vis labiau įsigilink į jų prasmę ir rūpinkis, kad malda išeitų iš pačios širdies, lyg ji būtų tavo paties asmeniška, o ne išmokta. Neleisk savo dėmesiui bei mintims nukrypti ir klajoti. Kai tik taip atsitinka, reikia vėl stengtis sutelkti mintis širdyje ir pradėti melstis nuo tos vietos, nuo kurios nukrypai į šalį. Įsidėmėk, kad dėmesys nenukrypsta, kai širdis per-smelkta maldingų jausmų. Šiuo jausmu labiausiai ir reikia rūpintis. Neskubėk besimelsdamas, bet žiūrėk į tai kaip į šventą darbą, atlik jį kantriai ir iki galo.
6. Jei taip nusiteikęs ir taip besimeldžiant kuri nors maldos vieta itin krinta į širdį, pritraukia dėmesį (gal tai atitin-

ka aktualias gyvenimo aplinkybes) ir staiga ateina asmenišką maldos žodį, į tai negalima nekreipti dėmesio, – sustok, susikaupk ir dabar melskis savais žodžiais, kol nurims maldoje sukilę jausmai bei poreikiai.

7. Jei pasistengsi tokiu būdu melsdamasis, tuomet patirsi tikros maldos nuotaiką, ją pasistenk kuo ilgiau išsaugoti. Tai pasiekama po maldos iš karto nepuolant į darbų sukūrį ir nepasitenkinant mintimi, kad tavasis santykis su Dievu tuo kartu baigtas ir kad dabar jau gali duoti valią jausmams bei mintims. Ne, tu visą dieną turi gyventi taip, lyg nepaliautumei melstis. Kad tai pavyktų, tiesiog nepamiršk, kad gyveni Dievo akivaizdoje ir laikaisi įsikibęs Jo dešinės rankos žengdamas virš savo menkumo prarajos. Suvokdamas, kad viskas vyksta iš Dievo malonės, o mes esame skurdžiai, nieko verti, prašyk Dievo palaimos kiekvienai minčiai, jausmui, darbui – dideliame ir mažame, ir visa daryk dėl Dievo garbės – taip, kaip nori Jis. Taip gyvendamas, sulauksi vakaro maldos ir būsi tinkamai jai nusiteikęs. Teisingai atsidėjęs ir vakaro maldai, naktį ramiai miegosi. Štai tau ir visa para gero, maldingo nusiteikimo. Leisk taip dieną po dienos, pasistenki ir keletą mėnesių; gali būti, jog vieną dieną tapsi labai stipriu maldininku, o tavoji malda kaip neužgesinamas žiburys nepaliaujamai švies ir šildys tavo širdį.
8. Priedu dar vieną taisyklę: pradėjęs teisingai melstis, negali liautis, kol pamatysi maldos vaisių. Jei šiandien iš širdies pasimelsi ir gebėsi išsaugoti maldingą nuotaiką, o rytoj leisi sau atsitraukti ir atsipalaiduoti, tai tavo malda neaugs ir nieko gero nepasieksi. Tai būtų tas pat lyg statyti

ir griauti. Taip tavo malda gali visai užakti ir siela tapti jai nebejautri. Jei jau pradėjai melstis, daryk tai nuosekliai, nenuolaidžiaudamas sau ir nepataikaudamas, nesiūlydamas netikros, melagingos laisvės ar tariamo poilsio.

KETURIASDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Apie maldą savais žodžiais

Iki šiol buvo kalbama apie kitų asmenų sukurtas maldas, kuriomis meldžiamės, gal net dėmesingai ir jausmingai, tačiau tai vis dėlto svetimos maldos. Ar reikėtų jomis apsiriboti ir ar ilgam? Į tai gali atsakyti pati besimeldžiančiojo malda. Pradėk melstis įprastomis, išmoktomis maldomis ir nepajusi, kaip tos maldos palies širdį, paskatins savos maldos proveržį. Tada melsiesi itin asmeniškai, dėl asmeninių poreikių, ir tai diktuos jau tavo širdis. Taip meldžiantis, kiekviena malda kils į Dievą. Tokia malda turi neginčijamą vietą mūsų maldos praktikoje.

Jau buvo kalbėta, kad, jei tau besimeldžiant kurie nors žodžiai labiau paliečia širdį, reikia prie jų stabtelėti ir pamėginti pasimelsti savais žodžiais. Panašiai nutinka skaitant Šventąjį Raštą ir kitas dvasiai naudingas knygas, mąstant apie dieviškus dalykus: Dievo didybę ir tobulumą, nuostabius Jo kūrybos darbus, viešpatavimą ir Apvaizdos vedimą ir visų nuostabiausių – įsikūnijimo darbą, kuris buvo būtinas mūsų išgelbėjimui, arba įvykus išpūdingiems bei sukrečiantiems įvykiams. Pasitaiko, kad koks nors dalykas taip paliečia sielą,

kad tiesiog prikausto mūsų dėmesį ir paskatina malda kreiptis į Dievą. Nepraleisk šio vidinio kvietimo, bet dėmesingai atsiliepk į jį, kuriam laikui nutrauk užsiėmimą, per kurį tai įvyko.

Šie netikėti proveržiai reiškia, kad malda ėmė skverbtis į širdį ir ją pripildyti. Ugdant maldingumą, viskas neįvyksta iš karto, vos tik pradėjus melstis. Tam reikia laiko. Tai jau nuolatinių gerų pastangų ženklai, maldos vaisiai. Kuo proveržiai dažnesni, tuo pilniau širdis pripildoma maldingumo dvasios. Siekiamybė – nuolatinė sava malda. Tačiau taip nebūna, nes paprastai sava malda yra neatsiejama nuo kadaise jau gimusios, užrašytos ar išmoktos maldos. Juolab kad jos yra vienos prigimties ir vienodai vertingos, ir jei jau keičiamos, tai į bežodę maldą kontempliuojant Dievą.

Atkreipk dėmesį, jog kartais tokiais atvejais gimsta tik kvietimas konkrečiai maldai, o kai kada su tuo kvietimu širdyje susidėlioja ir pati savų žodžių malda. Pirmu atveju maldą reikia kurti mums patiems, o antru atveju – tik priimti iš širdies išeinančią ir jai netrukdyti.

Turiu perspėti, kad nepasišautum kurti maldos nejausdamas vidinio kvietimo. Galima sukurti labai protingą maldą, bet ji bus be maldingumo dvasios. Taip nesielsk, nes tik paskatinsi rasti garbėtroškai bei puikybei, – tikrą maldą tai slopintų ir sužlugdytų.

Kai širdyje atsiranda poreikis pasimelsti savais žodžiais dėl ko nors, kas tau labai rūpi ir yra naudinga, tai užgimusi malda kartais būna lyg atliepas ir pasekmė dažnai kartotų įsisavintų ir įsimintų tradicinių maldų, o kartais ji – Dievo malonės veikimo vaisius. Tokiais atvejais ji tampa dvasinės maldos užuomazga, apie ją jau kalbėjome 47 skyriuje.

Kai jau melsimės panašiu būdu, tai bus ženklas, kad artėjame prie mums pasiekiamo tobulumo. Tuomet reikia padėkoti Dievui ir gyventi su dar didesne Dievo baimė bei virpuliu, nes kuo didesnis lobis, tuo dar labiau išauga priešų pavydas.

PENKIASDEŠIMTAS SKYRIUS

Trumposios maldos, arba trumpi atsidūsėjimai Dievui

Ne kartą buvo minėta, kad tikra malda yra vidinė malda, išsakoma ne tik žodžiu, bet ir širdimi bei protu. Tokia malda užvaldo visą dėmesį ir sulaiko jį širdyje. Tad buvimas viduje yra skiriamasis bruožas ir būtina tokios maldos sąlyga. Susitelkimą širdyje neatsiejamai lydi mintis apie čia pat esantį Dievą, kuris viską mato ir yra dėmesingas maldai, o visos pašalinės mintys atmetamos. Visa tai vadinama širdies tyrumu arba širdies saugojimu. Į tai turi būti kreipiamas didžiausias dėmesys, jis užtikrina maldos vaisingumą – nuolatinis susitelkimas širdyje, budint ir saugant ją nuo minčių, kurios nesusijusios su Dievu; visokia veikla neatitraukiant dėmesio nuo Dievo, aiškiai suvokiant tiesioginį Jo dalyvavimą, lyg tai vyktų Jo akivaizdoje. Tai stipriausia maldos išraiška ir intensyviausias buvimas joje. Kaip į ją nukeliauti ir net kaip suvokti jos poreikį – atskleidžia anksčiau mūsų minėtas maldingumo būdas. Jis išmoko protą susitelkti širdyje ir pasitikėti tik Dievu. Pats patyręs, kokia prasminga ir vaisinga tokia malda, tikintysis natūraliai trokšta, kad tai taptų nuolatine jo dvasios būseną, nes tuomet malda būtų nepertraukiama. Trokštantysis, žinoma,

stengiasi patenkinti šį norą. Šventieji tėvai širdies tyrumo ir jos išsaugojimo moko vadovaudamiesi savo konkrečia patirtimi.

Jeigu ir tu jauti tokį poreikį, tai turėtum apsvarstyti, kaip pajėgti išbūti šioje pastangų reikalaujančioje akistatoje su Dievu ir kartu išsaugoti širdies tyrumą. Žodinės maldos praktika tam padeda ir nurodo pradmenis, bet nenuveda iki galo ir maldai nesuteikia reikiamos galios. Žodinė malda ganėtinai sudėtinga. Ji atkreipia dėmesį į daugelį dalykų, jie, nors ir yra šventi, gali pastūmėti dėmesį į gyvenimiškus dalykus, o per juos ir į pasaulietiškus, pagal įprastą minčių ir vaizduotės poveikumo santykį. Taip ir atsitinka. Net ir labai nuoširdi žodinė malda nepraeina be išsiblaškymo. Kadangi malda per tai susidrumscia ir tampa tarsi neskaidri, todėl nėra maldininko, kuris nebūtų to pastebėjęs ir nenorėtų iš to išsivaduoti. Į tai buvo atkreiptas dėmesys nuo pat pirmųjų atsiskyrėlių asketų dienų. Ir kaipgi buvo pasiryžta išgydyti maldą?

Sumanyta melstis trumputėmis maldomis, dėl kurių mintis sutelkiama ir nukreipiama tiesiai į Dievą, neleidžia jai nukrypti išorėn ir priverčia pasilikti viduje. Pasak šv. Kasijono, jo laikais tokia praktika buvo paplitusi visame Egipte. Trumpoji malda buvo praktikuojama ir Sirijoje, Sinajaus kalne, Palestinoje, visame krikščioniškajame pasaulyje. Šauksmas „Viešpatie, pasigailėk!“ ir panašios trumpos maldos (jų apščiiai rasime ir liturgijoje, ir maldynuose) ir yra būtent tai, apie ką kalbėjome. Todėl štai tau mano patarimas: išsirink vieną arba kelias trumpas maldas ir jas kartok tol, kol jos pačios ims savaime suktis mintyse ir kartotis, o tavąsias mintis sutelks į vienintelį Dievą.

Kokias pasirinkti trumpąsias maldas, kiekvienas tesprenžia pats. Skaityk psalmes. Kiekvienoje jų rasi įkvėptą kreipi-

maši į Dievą. Iš jų ir pasirink, kas tau artimiausia ir labiausiai jaudina; išmok psalmių ištraukų ir jas kartok – tai vieną, tai kitą, tai trečią; kaitaliok jas su įprastinėmis maldomis. Nuolat tavo telydi trumposios maldos ar atsidūsėjimai. Gali ir pats kurti maldeles tiksliau išreišdamas savo poreikius, atsižvelgdamas į Jono Auksaburnio 24 maldų pavyzdį.

Tačiau nereikėtų jomis perkrauti atminties ir blaškyti dėmesio, nes tai neatitiktų siekiamo tikslo – sutelkti dėmesį. Pakanka 24-ių tokių kaip Jono Auksaburnio maldų. Galima ir mažiau. Ne vieną, o kelias tokias maldas paranku turėti dėl įvairovės ir dvasios atgaivos. Nešokinėk dažnai nuo vienos prie kitos, o pasirinkęs vieną, labiausiai atitinkančią tavo dvasinę būseną, melskis ja Dievui ilgesnį laiką, kol prarasi jos skonį. Gali net ir savo žodines maldas (iš maldyno) arba dalį jų pakeisti šiomis trumpomis maldomis. Kartok dešimt, penkiasdešimt, šimtą kartų, tačiau svarbiausia – tai daryk nepaliaujamai sutelkęs dėmesį į Dievą.

Tai pavadinsime trumpais maldingais atsidūsėjimais Dievui bet kuriuo paros metu, kai nemiegi.

PENKIASDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Apie Jėzaus maldą

Buvo ir yra tokių maldininkų, kurie buvo pamėgę vieną trumpą maldą ir ją nuolatos kartodavo. Trumposios maldos, atsidūsėjimai Dievui buvo labai paplitę Egipte. Anot palaimintojo Kasijono, labai populiari buvo tokia malda: „Dieve, ateik manęs gelbėti, Viešpatie, skubėk man padėti“ (Ps 70, 2). Šv. Joanikijus dažnai kartojo tokią maldą: „Mano pasitikėjimas yra Tėvas, mano prieglauda yra Sūnus, mano stoginė yra Šventoji Dvasia.“ Šią maldą jis pridėdavo prie kiekvieno trisdešimtės psalmių, kurios sudarė jo išminktų maldų pagrindą, posmo. Kitas maldininkas nuolatos meldavosi tokiomis žodžiais: „Aš žmogus, nusidedantis, Tu, Dieve, dosniai dalijantis, pasigailėk manęs.“ Kiti maldininkai buvo pamėgę savo susikurtas maldeles. Nuo labai senų laikų daugelio labai pamėgta buvo malda „Viešpatie Jėzau Kristau, Dievo Sūnau, pasigailėk manęs, nusidėjėlio“. Ją nurodo šventieji: Efremas, Jonas Auksaburnis, Izaokas Siras, Hesichijus, Barsanufijus ir Jonas Klimakas. Vėliau šios maldos panaudojimas išplito taip, jog buvo įtraukta net į bažnytinį kanoną ir siūloma vietoj daugybės žodinių maldų namuose ir bažnyčioje. Tad mes ją ypač vertiname ir naudojame. Pasistenk prie jos įprasti ir tu.

Jėzaus malda ji pavadinta todėl, kad tiesiogiai kreipiamasi į Jėzaus asmenį, mūsų Viešpatį. Tai pagal pobūdį žodinė malda, kaip ir bet kuri trumpoji malda. Ji yra ir gali būti laikoma proto malda, jei meldžiamasi ne vien žodžiais, bet ir protu bei širdimi, tiek mąstant, tiek jaučiant, ypač kai po ilgai trukusio dėmesingo meldimosi viskas susilieja su dvasios judėjimu taip, kad tik tai ir telieka, tik jau be žodžių. Šitą lygį galima pasiekti su kiekviena trumpąja malda. Jėzaus maldai skiriama pirmenybė todėl, kad ji suderina mūsų sielas su Jėzumi Kristumi, o Viešpats Jėzus juk yra vienintelės durys į bendrystę su Dievu, o tai ir yra maldos tikslas: „**Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane**“ (Jn 14, 6). Šioje maldoje pažengusieji įgyja visą įsikūnijusio Kristaus jėgą, o juk tai ir yra mūsų išgelbėjimas. Tie, kurie siekė šios jėgos, negailėjo savų jėgų ir darbo. Imki iš jų pavyzdį ir tu.

Išoriškai įprotis melstis Jėzaus malda pasireiškia tuo, kad lūpos pačios ją kalba, o vidujai – protas būna sutelktas širdyje ir atviras Dievo akivaizdai, širdis – sklidina šilumos, pasitraukia bet kokios pašalinės mintys, įsitvirtina klusnumas Viešpačiui Išganytojui ir nuolanki laikysena.

Norint įprasti taip melstis, iš pradžių reikia kuo daugiau kartoti šią maldą dėmesį kreipiant į širdį. Dažnas kartojimas tampa įpročiu ir sutelkia protą stotis Dievo akivaizdon. Toks nusistatymas sušildo širdį bei nuveja pašalines mintis, ir ne tik aistringas, bet ir visiškai paprastas. Kai širdį nepaliaujamai ims šildyti Dievo artumo patirties ugnis, tarsi sulydanti su Dievu, širdis nurims, sugrudusi nuolankiai priglus prie Viešpaties mintimis. Iki šio momento veikia mūsų asmeninis darbas padedant Dievo malonei. Visa, kas įvyks dar po šio pasiekimo, bus vien malonės dovana. Apie tai šventieji tėvai kalba todėl,

kad mes, pasiekę minėtą ribą, nemanytume, kad tai jau viskas, kad daugiau jau nieko trokšti nebereikia ir nė neverta svajoti apie tai, kas yra pačioje maldos ir dvasinio tobulumo viršūnėje.

Visų pirma, ką turi daryti, tai daug kartų kartoti Jėzaus maldą – tol, kol įprasi ja melstis be perstojo. Šitai daryk taip:

1. Savo maldos praktikoje skirk laiko ir Jėzaus maldai, kelis kartus melskis ją pradžioje ir pabaigoje. Gali Jėzaus maldą įterpti ir daugiau kartų (pavyzdžiui, po kurių nors įprastai atliekamų maldų arba netgi po kiekvienos).
2. Kiek kartų kartosi Jėzaus maldą, nuspręsk pats arba paklausk dvasios vadovo. Patartina iš pradžių daug kartų nekartoti, o po truputį didinti skaičių, iki pajusi tam tikrą maldos poreikio saldumą. Jei kartą kitą kiltų širdies troškimas pakartoti numatytą maldos skaičių, neatstumk savo širdies, bet ir nepadaryk iš to nuolatinės taisyklės. Ir kiek tik prireiktų tavo širdžiai tokių kartojimų, neatstumk širdies ir neatsisakyk jai paklusti.
3. Negali maldos kartoti skubėdamas, melskis tinkamu greičiu, tark ją taip, kaip paprastai kalbama stovint prieš labai garbingą asmenį, kai jo ko nors prašoma. Čia svarbu ne vien tik žodžiai: rūpinkis, kad protas būtų sutelktas širdyje ir atviras Dievo akivaizdai, aiškiai suvok Jo buvimą, teisumą ir didybę.
4. Jei esi laisvas rinktis, tai pasistenk Jėzaus maldą kartoti tarp įprastinių maldų, o jei nesi, tai ją gali mintyse įterpti tarp kasdienių darbų.
5. Meldžiantis šia malda, dar svarbi yra laikysena. Kiekvieną kartą ją tardamas, iš pradžių nusilenk 10 kartų per juos-

menį, vėliau – iki žemės ir taip tęsk, kol baigsi šią maldą. Šią maldos praktiką taikė šventieji tėvai, jie besimeldami nusilenkdavo daugybę kartų. Vienas iš jų sakė, kad malda nepakankama, jei kūnas nėra jai palenkiamas. Jeigu pasuksi tokiu pavyzdžiu pagal savo jėgas, netrukus sulauksi Jėzaus maldos vaisių.

6. Apie tolimesnius nurodymus dėl Jėzaus maldos reikėtų skaityti Simeono Naujojo Teologo „Gėrio meilėje“, taip pat apie tai rašė Grigalius iš Sinajaus, vienuolis Nikiforas, Ignacijus ir Kalikstas. Jėzaus maldai turi būti taikomos ir kitų tėvų pamokos apie vidinę maldą. Jie pataria, kaip sėdėti, kaip laikyti galvą, kaip kvėpuoti. Anot Ignacijaus ir Kaliksto, tai papildomos priemonės gerinant vidinę maldą, bet jos neprivalomos ir ne visiems tinka. Tau visiškai užtenka būti sutelkus dėmesį savo širdyje, suvokti esant Viešpaties akivaizdoje ir kreiptis į Jį šia trumpa malda pagarbiai nusiteikęs, nuolankiai nusilenkiant, jei to reikalauja bažnytinės taisyklės, arba melstis mintyse be nusilenkimų.
7. Svarbi pastaba: dėmesys turi būti nukreiptas į širdį arba krūtinės vidurį, šiek tiek aukščiau kairiosios krūties spenelio, ir čia turi būti kartojama malda. O jei dėl įtampos pajusi širdies maudulį, elkis kaip vienuolis Nikiforas: pasitrauk iš savo vidinės maldos vietos ir apsistoki ten, kur paprastai kalbiesi pats su savimi (viršutinė krūtinės dalis, po Adomo obuoliu). Vėliau sugrįžk. Nepaniekink šios pastabos, net jeigu ji tau atrodytų per daug paprasta ir su dvasingumu nesusijusi.
8. Šventieji tėvai apie daug ką išpėja, jie visi savo praktikoje patyrė klaidų skonį. Kad to išvengtume, meldžiantis šia

malda, būtinas dvasios vadovas arba dvasingas bendramintis, su kuriuo būtina dalytis mintimis apie visa, kas vyksta maldos metu. Laikysena: paprastumas, nuolankumas. Tik neprisiskirk sau nuopelnų. Tikrasis pasisiekimas įvyksta viduje, jo net nesuprantant (taip, kaip nematome kūno augimo). Todėl, kai tik išgirsi viduje balsą, kad štai, jau daug pasiekei, gali būti tikras, kad tai priešo kalba, jis pateikia įsivaizdavimą tarsi realybę. Tai pasigėrėjimo savimi pradžia. Šį balsą reikia iš karto užgniaužti, nes geras galvojimas apie save augs kaip ant mielių ir maitins pui-kybę.

9. Nenusistatyk konkretaus termino, iki kurio reikėtų išmokti gerai melstis. Nusiteik dirbti ir užsiimti maldingumo praktikos darbais. Reikia nusiteikti dirbti mėnesius, metus, kol atsiras mažyčių pasiekimų. Vienas tėvas iš Atono kalno sakė, kad tik po dvejų maldos metų sušilo širdis. Kitam tai nutiko po aštuonių mėnesių. Kiekvieno patirtys, susijusios su šia malda, skirtingos, atsižvelgiant į jėgas ir įdėtą triūsą.

PENKIASDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Tai, kas padeda įgusti melstis

Norėdamas siekti pažangos ir jos ieškodamas maldingumo kelyje, elkis taip, kad, viena ranka sukūręs ką nors gera, kita ranka visko nesuniokotum.

1. Su savo kūnu elkis griežtai ir valgydamas, ir miegodamas, ir poilsiaudamas; nieko neduok jam vien dėl to, kad jis to nori. Kaip sako apaštalas: „<...> **ir nelepinkite savo kūno, netenkinkite jo geidulių**“ (Rom 13, 14). Neduok savo kūnui ramybės.
2. Išorinius savo santykius apribok iki pačių būtiniausių. Tai svarbu mokymosi melstis metu. Vėliau mummyse veikianti malda padės suprasti, kiek galima plėtoti santykius nepatiriant žalos vidinei maldai. Ypač sek savo jusles, tai yra regėjimą, klausą; surišk ir liežuvį. Jei neskirsi dėmesio šioms dalykams, nežengsi nė žingsnelio pažangos link. Kaip žvakė negali degti vėjyje ir lietuje, taip nesusildys malda, kurią veikia įspūdžiai iš išorės.
3. Visą nuo maldos likusį laiką paskirk apmąstymams ir skaitymui. Skaityti reikėtų veikalus, kuriuose rašoma apie maldą ir dvasinį gyvenimą. Apmąstyk Dievą ir dieviškus

dalykus, ypač apie įsikūnijusį, kentėjusį ir mirusį Kristų, kuris yra mūsų išgelbėjimas. Taip elgdamasis, būsi panardintas į dieviškos šviesos jūrą. Kai tik turi galimybę, dalyvauk šv. Mišiose. Jau pats buvimas šventovėje apgaubs tave maldingumo skraiste. Ką jau kalbėti apie dovanas, kurių gausi, jei visą liturgiją būsi tikrai maldingos būsenos!

4. Žinok, kad maldos pažanga neįmanoma be krikščioniško gyvenimo pažangos. Būtina, kad sielos neslėgtų nė viena nenuplauta atgailos nuodėmė; jei tobulindamas maldą nusidėsi, kuo skubiau apsivalyk atgaila, kad galėtum vėl narsiai žvelgti į Viešpatį. Tebūna tavo širdis nuolanki ir sugrudusi. Nepraleisk nė vienos pasitaikančios progos, kai gali atlikti gerą darbą arba palenkti save geram nusiteikimui, ypač nuolankumui, klusnumui ir savosios valios atsisakymui. Savaime aišku, kad tavyje be perstojo turi degti troškimas išsigelbėti ir, užpildydamas visą sielą, turi tapti pagrindine varomąja jėga, lydima Dievo baimės ir besąlyginio pasitikėjimo Juo.
5. Taip nusiteikęs, tobulink maldą melddamasis žinomomis bei savomis maldomis, Jėzaus ir kitomis trumposiomis maldomis bei atsidūsėjimais Dievui. Nepraleisk nieko, kas tik gali tam padėti. Taip gausi, ko trokšti. Štai ką sako šv. Makarijus Egiptietis: „Pamatys Dievas mūsų triušą meldžiantis ir tai, kad nuoširdžiai trokštame pažangos, ir duos maldą. Reikia suprasti, kad, nors savomis jėgomis kuriama ir pasiekiamą malda ir maloni Dievui, bet toji, kuri įsikuria širdyje ir tampa nepaliaujama, yra Dievo dovana, Jo malonė. Todėl, prašant visko, reikia prašyti ir maldos.“

6. Vienas Dievą mylintis žmogus teigė: „Aš gyvenau ne visai teisingai, bet Dievas manęs pasigailėjo ir davė atgailos dvasią. Tai buvo per gavėnią. Visaip stengiausi pasiryžti taisyti. Ypač daug meldavausi Mergelei Marijai prieš išpažintį prašydamas Jos išmelsti man tokį pasiryžimą. Per išpažintį viską pasakydavau. Dvasios vadovas man nieko nesakė, bet kai tarė išrišimo formulę, širdį palietė lyg saldi ugnelė. Pojūtis toks, lyg prarytum ką nors itin gardaus. Toji širdyje pasklidusi ugnelė ten ir pasiliko. Jausmas toks, lyg kas laikytų už širdies. Nuo tos akimirkos, kai tik meldavausi, stengdavausi dėmesį sutelkti būtent toje vietoje ir rūpinausi, kad tas jausmas nedingtų. Ir Dievas man padėjo. Apie Jėzaus maldą nebuvau girdėjęs, o kai išgirdau, tai supratau, kad manyje įvyko būtent tai, ką duoda toji malda.“ Šis pasakojimas svarbus dėl to, kad suprastume, ko turime ieškoti maldoje ir kaip atpažinti, kad jau tai radome.
7. Šventasis Grigalius Sinajietis sakė: „Malonė atsiranda mumyse Krikšto metu; tačiau dėl mūsų nedėmesingumo, sumaišties, neteisingo gyvenimo ji užgožiama arba, kaip evangelijoje minima mina¹, užkasama į žemę. Kai, trokšdami išgelbėjimo, nusprendžiame teisiai gyventi, mūsų triūso vaisius yra malonės jėgos atkūrimas. Tai įvyksta dviem būdais: pirma, ši dovana sugrįžta dėl atkaklaus įsakymų laikymosi; kuo daugiau jų laikomasi, tuo ši dovana suteikia daugiau šviesos; antra, dovana gaunama ir pasireiškia dėl nenutrūkstamos maldos Jėzui. Pirmasis būdas yra galingas, bet antrasis dar galingesnis, nes per jį ir pirmasis įgyja savo jėgą. Tad jei nuoširdžiai norime

¹ Mina – piniginis vienetas (vert. pastaba).

atskleisti mummyse paslėptą malonės sėklą, turime pradėti taip melstis širdies malda, idant ji taptų mūsų įpročiu, būtų mūsų dėmesio centre, kol sušildys mūsų širdį ir įžiebs joje negėstančią meilę Kristui.“ Čia apibendrinama viskas, apie ką buvo kalbėta 4 punkte.

PENKIASDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Malda nematomoje kovoje

Kalbėdamas apie malda, kreipiau tavo dėmesį į tai, kaip pasiekti reikiamas maldos aukštumas. Galėjo pasirodyti keista, kad, kalbėdamas apie nematomą kovą, daugiausia dėmesio skyriau aiškindamas, kokia turi būti tikra malda, o ne tai, kaip tau ja naudotis nematomoje kovoje. Tuo nereikia stebėtis, nes tik tokia malda, kuri įsitvirtina žmogaus širdyje ir veikia be perstojo, tampa tikruoju ginklu. Nuo šios akimirkos ji tampa nepramušama, nenugalima ir neperžengiama sielos siena, kuri nepraleidžia priešo strėlių, aistringų kūno antpuolių, pasaulio gundymo. Pačiu savo buvimu širdyje ji nutraukia visą nematomą kovą. Todėl taip primygtinai tau ir buvo siūloma skubėti atiduoti širdį maldos poveikiui ir rūpintis, kad malda be paliovos veiktų. Galima būtų ir taip teigti: jei tai padarysi, ir be kovos tapsi nugalėtoju.

Taip paprastai ir būna. Bet kol tavoji malda įgis tokią jėgą, priešai neduos tau ramybės ir nė minutės neapsieisi be nematomos kovos arba jos tiesiog vengsi. Ar šiuo atveju padeda malda? Be jokios abejonės, netgi daugiau nei bet kuris kitas dvasinės kovos ginklas. Malda visuomet prišaukia Dievo pagalbą ir ši atremia priešus; tik tebūna malda nuoširdi ir pagal

Dievo valią. Ji turi kilti pačioje mūsų pasipriešinimo pradžioje. Štai kaip tai vyksta.

Kai budintis sargas – mūsų dėmesys – praneša, kad artinasi priešas, ir pradedame jausti jo strėles – o tai yra gimstanti aistringa mintis ar mūsų viduje bundantis aistros judesys, – trokštanti išsigelbėti dvasia, suvokusi priešų klastą, ryžtingai atremia puolimą ir apsaugo širdį neleisdama ten įeiti, ir beveik tuo pat metu pakyla malda į Dievą prašydama Jo pagalbos. Pagalba ateina, priešas atsitraukia, kova nurimsta.

Palaimintasis Jonas Kolobas taikliai tai apibūdina kalbėdamas apie save: „Aš panašus į žmogų, kuris sėdi po dideliu medžiu ir mato, kaip prie jo artinasi daugybė gyvačių ir žvėrių. Kadangi jis negali jiems pasipriešinti, tai greitai įsliuogia į medį ir išsigelbsti. Taip ir aš: sėdžiu savo celėje ir stebiu piktas mintis, kurios mane puola, ir kaip man trūksta jėgų joms pasipriešinti. Todėl maldos būdu atbėgu pas Dievą ir taip išsigelbėju.“

Šventasis Hesichijus savo apmąstymuose apie proto skaidrėjimą ir maldą byloja: „Tu turi skvarbiu ir įtemptu proto žvilgsniu žiūrėti į vidų, kad atpažintumei, kas ten nori patekti; o atpažinęs – pasipriešinti ir sutraiškyti gyvatei galvą, tuo pat metu karštai kreipdamasis į Viešpatį Kristų. Tuomet patirsi nematomą dievišką užtarimą.“

Dar: „Kiekvieną kartą, kai mummyse padaugėja klastingų minčių, įterpkime tarp jų kreipimąsi į mūsų Viešpatį Jėzų Kristų; kaipmat pamatysime, kad jos išsisklaido kaip dūmas – taip mus išmokė mūsų patirtis.“

Ir dar: „Stokime į minčių kovą tokia tvarka. Pirmiausia – dėmesys; antra, kai pamatome, kad sėlina priešiška mintis, su įniršiu iš širdies gilumos ištarkime priesaikos žodžius; tre-

čia – pasimelskime palenkdami širdį šauktis Viešpaties Jėzaus Kristaus, ir tučtuojau tepradingsta demoniškas vaiduoklis. Svarbu, kad protas nesektų paskui svajones lyg fokusininko apgautas vaikas.“

Ir dar kai kas: „Drąsus žodinis pasipriešinimas paprastai užkerta kelią tolimesnei minčių eigai, o Jėzaus vardo šaukimas išveja mintis iš širdies. Kai tik vaizduotė sieloje sukuria kokio nors juslinio dalyko vaizdinį, pavyzdžiui, mus įžeidusio žmogaus, moters grožio, aukso ar sidabro arba ko nors panašaus, kas apninka mūsų mintis, – iškart suprasime, jog į tokį svajojimą mūsų širdį atvedė piktoji dvasia (neatleidimo, gašlumo, godumo ir kt.). Jeigu mūsų protas yra patyręs, mokytas ir įgudęs budėti bei saugotis priešų kėslių, jis aiškiai mato gundančias svajones bei velnio viliones ir tuoj pat pasipriešina, atsisako gundymo ir malda Jėzui Kristui lengvai apsigina nuo liepsnojančių velnio strėlių neleidamas aistringoms svajonėms patraukti mūsų bei mūsų minčių ir pradėti derėtis su gundymo vaiduokliu arba draugiškai su juo kalbėtis ir pasiduoti dideliems apmąstymams, arba susidėti su juo. Antraip neišvengiama tamsi ateitis, kaip naktis po dienos.“

Daug panašių vietų rastum šv. Hesichijaus raštuose. Ten rasi ir labai išsamų visos nematomos kovos aprašymą. O aš tau patarčiau dažniau skaityti jo žodį apie budėjimą ir maldą.

ANTRA DALIS

PIRMAS SKYRIUS

Apie švenčiausiąją Eucharistijos slėpinį

Iki šiol, mielas skaitytojau, kalbėjau apie keturis ginklus, kurie būtini priešams nugalėti nematomoje kovoje. Taigi, būtina: niekada nepasikliauti savo valia; be atodairos puoselėti savyje visišką pasitikėjimą vieninteliu Dievu; priešintis nuodėmei, kovoti su ja; melstis. Dabar norėčiau tau priminti dar vieną galingą ginklą – Eucharistijos slėpinį. Šis slėpinys, tiek tarp slėpinių pats iškiliausias, tiek ir stipriausias bei labiausiai priešą pakertantis dvasinės kovos ginklas. Prieš tai minėti keturi ginklai jėgos ir galybės semiasi iš maloningų Kristaus Kraujo aukos nuopelnų, o šis slėpinys yra pats Kristus Kūnas ir Kraujas, o tai ir yra pats Dievas Jėzus Kristus. Naudodami tuos keturis ginklus, kovojame Jėzaus Kristaus galia. Dvasinės kovos metu pats Jėzus Kristus įveikia priešus per mus arba kartu su mumis. Tai vyksta todėl, kad kas valgo Kristaus Kūną ir geria Kristaus Kraują, tas esti Kristuje ir Kristus – jame, kaip Jis pats ir yra pasakęs: „**Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas pasilieka manyje, ir aš jame**“ (Jn 6, 56). Kai mūsų kovą su priešu vainikuoja pergalė, mes žinome, jog tai Kristaus Kraujas nugalėjo priešą: „**Bet jie nugalėjo jį** (velnią – šmeižiką) **Avinėlio krauju** <...>“ (Apr 12, 11).

Švč. Sakramentą, šį visa nugalintį ginklą, tai yra patį Jėzų Kristų, esantį jame, galima priimti dviem būdais: pirma, slėpiningu būdu priimant Kristaus Kūną ir Kraują, prieš tai tinkamai pasiruošus, t. y. sudužusia širdimi, atlikus atgailą, išpažintį, pasninką; antra, priimant Jį širdimi bei protu – mintimis ir dvasiniu būdu. Pirmasis būdas gali būti naudojamas taip dažnai, kaip tai pavyksta pagal išorines ir vidines aplinkybes arba kaip numato dvasios tėvas. Antrasis būdas pasiekiamas kiekvieną akimirką, idant visada rankose galėtum laikyti šį ginklą ir pajėgtum nepaliaujamai atremti priešo atakas. Taigi, naudoti pirmąjį būdą (priimti Švč. Sakramentą) patartina kuo dažniau (vadovaujant dvasios tėvui), o antrąjį būdą – mintimis ir dvasiškai priimti Švč. Sakramentą – naudok nesiliaudamas, atsižvelgdamas į mano vadovavimą, aprašytą ankstesniuose skyriuose, kuriuose buvo aptarta malda.

ANTRAS SKYRIUS

Kaip dera priimti Švenčiausiąjį Sakramentą, arba kaip priimti Viešpatį Kristų, slėpiningu būdu esantį Eucharistijoje

Norėdami pasiekti tikslą, kurio vedami artinamės prie šio dieviško slėpinio, privalome ypatingai nusiteikti, atlikti būtinus veiksmus, naudoti reikiamas priemones ir tai atlikti prieš priimdami Švč. Sakramentą, priimdami Jį ir jau priėmę. Prieš priimant Švč. Sakramentą, reikia atgailos ir išpažinties slėpiniu (išpažintis yra Atgailos sakramento dalis; šiais laikais Bažnyčia nereikalauja to daryti prieš kiekvieną šv. Komuniją, jei nėra sunkių nuodėmių – red. pastaba) apsivalyti nuo mirtinų ir lengvų nuodėmių dvasinio suteršimo; atlikti tai, ką per išpažintį nurodo dvasininkas, kartu tvirtai pasiryžti visa širdimi, visa siela, visu protu, visomis jėgomis tarnauti vien Jėzui Kristui ir daryti tik tai, kas Jam patinka. Kadangi šiuo sakramentu Jėzus Kristus atiduoda mums savo Kūną ir Kraują, persmelktus dvasios ir dieviškumo bei visos įsikūnijimo jėgos, kaip palyginti menka atrodo tai, ką mes Jam duodame. Pavyzdžiui, nuoširdžiai trokštame padaryti visa, kas mūsų jėgoms. Ir jei mums tektų turėti kokią nors nepaprastą didžiausią dovaną, tokią, kokios Jam dar nėra dovanojęs nė vienas

dangiškasis ar žemiškasis protingas kūrinys, nė nesvarstydami turėtume būti pasirengę ją atiduoti Jo Dieviškajai Didybei.

Taigi, žinodamas, kad ketini priimti Švč. Sakramentą tam, kad Jo jėga nugalėtum savo ir Viešpaties priešus, iš vakaro ar dar anksčiau pradėk svarstyti, kaip labai Viešpats, Dievo Sūnus ir mūsų Gelbėtojas, nori, kad paruoštum Jam vietą savo širdyje, kai Jis ateis per tą priėmimą ir padės išvaryti visas aistras iš širdies, nugalėti visus tavo priešus.

Šis Viešpaties troškimas yra toks didelis ir ugningas, kad joks sukurtas protas nepajėgia tobulai to suprasti. Kad nors kiek prie to priartėtume, turime pasistengti mąstyti dviem kryptimis: pirma, kaip džiaugiasi Visagalis Dievas, sulaukęs nuoširdaus mūsų atsako į bendrystės kvietimą. Tai skelbia Jo šventoji Išmintis: „<...> **džiūgaudama jo gyvenamame pasaulyje, rasdama džiaugsmo žmonijoje**“ (Pat 8, 31); antra, galvok apie tai, kaip stipriai Dievas neapkenčia nuodėmės, nes būtent ji yra tiesioginė priežastis, neleidžianti mums su Juo susijungti, nors Dievas to labai nori, ir yra visiška priešingybė Jo tobulumui. Iš esmės būdamas absoliutus gėris, tyra šviesa ir neapsakomas grožis, Jis negali nesibodėti nuodėme, kuri yra ne kas kita, kaip absoliutus mūsų sielų blogis, tamsa, suirutė, purvas ir gėda. Dievas taip neapkenčia nuodėmės, kad nuo jos atsiradimo visos Jo mintys apie mus ir darbai, numatyti bei užrašyti Senajame ir Naujajame Testamentuose, buvo nukreipti į tai, kaip išdildyti nuodėmę ir jos padarinius. Pats iškiliausias įvykis, žinoma, yra mūsų Gelbėtojo, Jėzaus Kristaus, Dievo Sūnaus ir Dievo, kančia.

Kai kurie Dievo žodžio tyrinėtojai ir mokytojai sako (atsiminkime Dionizo Areopagito pasakojimą Titui apie regėjimą), kad jei būtų reikėję, Jėzus Kristus būtų ištvėręs dar ir kitų

mirčių tamsą, kad galutinai būtų sutriuškinta nuodėmės jėga. Taip nuodėmę persekioja Dievo rūstybė.

Mąstydamas ir suvokdamas, koks didis yra Dievo troškimas įeiti į tavo širdį tam, kad pagaliau sutriuškintų ten priešus, kurie yra ir Jo priešai, negali būti, kad nepajustum troškimo Jį priimti ir leisti Jam tai iš tikrųjų atlikti. Kupinas drąsos ir įkvėptas teisingos vilties teikiamo ryžto, kad pas tave ateis didysis dangaus kareivijų Viešpats tavo Jėzus, iškvieski į kovą tą aistrą, kuri tave vargina, ir palaužk ją neapykanta, panieka ir pasibjaurėjimu. Tuo pat metu, padedant maldai, sužadink savyje aistrai priešingos dorybės troškimą ir pasirenk atitinkamiems konkretiems veiksams.

Štai ką reikia atlikti vakare prieš priimant kitą dieną Švč. Sakramentą.

Ryte, prieš priimdamas Švč. Sakramentą, pagalvoki apie visas pagundas, neteisingumus ir nuopuolius, kuriuos padarei nuo paskutinės Komunijos priėmimo iki dabar; prisimink, su koku apakimu ir be jokios baimės tai atlikai, lyg nebūtų Dievo, Teisėjo ir Atlygintojo, mačiusio tai ir pakėlusio baisias aistras (kurias išprovokavome palinkę į nuodėmę, sakydami „taip“ ne Dievo valiai, bet gėdingiems savo troškimams) ir žeminančią mirtį ant Kryžiaus, kad išlaisvintų mus iš tokių darbų. Dėl tokio nedėkingumo ir Dievo baimės stokos gėda teužlieja tavo sielos veidą. Tačiau nesileisk viso šito suvokimo paskandinamas, ryžtingai atstumk nuo savęs blogą elgesį. Be galo kantrus Dievas, paliestas atgailos ir pasiryžimo tarnauti vien tik Jam, įsiskverbs į tave ir beribė Jo malonė nuplaus neapsakomą nedėkingumą, pagarbios baimės trūkumą ir mažatikystę. Nuolankiai artinkis prie Jo jausdamasis nevertas, bet visiškai pasitikėdamas; su meile ir atsidavimu ruoški vietą

savo širdyje Jo atėjimui, kad Jis visas apsigyventų tavyje. Kaip? Išvarant iš širdies visas mintis apie bet koki kūrinį, o ne tik aistringą polinkį į jį ir uždarant širdies duris, kad niekas (gyvas ar negyvas) nepatektų ten, išskyrus patį Viešpatį.

Priimdamas Švč. Sakramentą, turi akimirksniu įeiti į savo širdies šventovę. Nusilenkęs ten Dievui su maloningu nuolankumu, kreipkis mintyse į Jį tokiais žodžiais: „Maloningasis mano Dieve, Tu matai, kaip lengvai nusidedu stumdamas save į pražūtį. Matai, kokią man valdžią ir galią turi mane puolanti aistra ir koks aš bejėgis prieš ją. Padėk man ir sustiprink bevaisės mano pastangas arba, dar geriau – pats imk manošius ginklus ir jais įveik mano priešus vietoj manęs.“

Priėmęs Švč. Sakramentą, kreipkis į dangiškąjį Jėzaus Kristaus ir mūsų Tėvą, kartu su Juo, Švč. Sakramentu, nužengusiu pas tave, ir į Šv. Dvasią, tave pažadinusią bei parengusią priimti Kristaus Kūną ir Kraują. Nusilenki vienatiniam Dievui, kuris yra garbinamas kaip Švč. Trejybė, ir padėkok Jam už beribę malonę, kurią Jis suteikė šią akimirką. Dėkodamas mainais pasiūlyk nepalenkiamą apsisprendimą kovoti su savo nuodėme, tikėk, kad tai padės nugalėti Jo jėga. Reikia žinoti, kad jei nepasitelksi visų savo jėgų aistrai nugalėti, nesulauksi pagalbos iš Dievo ir, net jei pasitelkęs visas savo pastangas pasitikėsi vien savo jėgomis, gero rezultato nebus. Žinoma, reikia labai nuoširdžiai stengtis, bet gali stengtis nesistengęs, tačiau tikrosios ir vienintelės pagalbos tegali tikėtis tik iš Dievo. O ta pagalba būtinai ateis ir tavo bejėgės pastangas padarys visa galinčiomis, įteiks tavo kovos pergalę.

TREČIAS SKYRIUS

Kaip, gilinantis į Eucharistijos slėpinį, puoselėti meilę Dievui

Gilindamasis į Kristaus Kraujo bei Kūno slėpinį ir trokšdamas patirti kuo didesnę meilę Dievui, kreipk savo mintis kontempliuoti meilę, kuria per šį slėpinį mus myli pats Dievas. Juoba kad visa palaikantis Dievas nepasitenkino nei tuo, kad sukūrė tave pagal savo paveikslą ir panašumą, nei tuo, kad, tau nusidėjus, įžeidus Dievą ir praradus kilnumą, nepaisė savo aukštos padėties ir atsiuntė vienatinį Sūnų pagyventi trisdešimt trejus metus žemėje, ištvirti baisias aistras ir priimti siaubingą kryžiaus mirtį ir plėšte išplėšė tave iš velnio vergijos, į kurią patekai dėl savo nuodėmės, ir taip sugrąžino tau kilnumą, bet dar ir maloningai įsteigė Švč. Sakramentą – maistą, kuriuo maitina, kad dėl Įsikūnijimo galios iš esmės susilietų Dievo ir tavo prigimtys. Būtent taip apreikštą Dievo meilę mums turėtum apmąstyti ir į ją gilintis. Suvokęs įvairiapusę jos pilnatvę, pajėgsi maitintis ta meile ir vis karščiau jos siekti.

1. Pagalvok apie tai, kada Dievas pradėjo tave mylėti, ir pamatysi, kad tam nėra pradžios. Taip, kaip Dievas yra amžinas savo esme, taip amžina yra ir Jo meilė mums. Dėl

šios meilės Dievas prieš visus amžius pažadėjo mums padovanoti savo Sūnų visiškai nesuvokiamu būdu. Tai supratęs, džiaukis dvasioje ir sakyk: „Taigi, dar anoje bedugnėje amžinybėje begalinis Dievas regėjo ir mylėjo mūsų menkumą; jau tuomet Jis galvojo apie mūsų gėrį ir iš meilės nutarė neatlygintinai pasotinti mūsų sielas savo vienatiniu Sūnumi. Argi galėčiau, visa tai žinodamas, bent akimirką nustoti vienytis su Juo visu protu, visa siela, visa širdimi?“

2. Pagalvok apie tai, kad kūrinių tarpusavio meilė, kad ir kokia didelė būtų, visuomet turi tam tikrą lygmenį ir ribas, kurių negali peržengti. Vienintelė Dievo meilė mums neturi ribų. Todėl, vos prireikus ypatingu būdu ją patenkinti (įrodyti), Jis atidavė Savo Sūnų, lygų Jam didybe ir begalybe, esantį vienos prigimties su Juo. Taigi, Jo meilė tokia, kokia yra Jo malonė (dovana), ir atvirkščiai: Jo malonė tokia, kokia meilė. Ir viena, ir kita yra taip didinga, kad to suvokti nepajėgia joks sukurtasis protas. Tad mėgink pamatuoti šią beribę meilę, kaip tik gali, didžiausiu savos ribotos meilės matu.
3. Pagalvok, kad Dievas tai atliko neverčiamas jokios būtinybės, bet vien dėl gerumo; pamilo mus begaliniai ir nesuvokiamai, pats apsisprendęs, nepriklausomas nuo nieko, tik Pats nuo Savęs.
4. Mes patys, būdami skurdžiai, negalėjome atlikti nieko tokio taip reikšmingo Dievui, už ką Jis būtų atsilyginęs tokia meile. Jis pamilo mus, nes taip panorėjo, ir ne tik pamilo, bet ir padovanojo Save mums, nevertiems Savo kūriniams.

5. Jo meilė yra visiškai tyra, joje nėra jokių savanaudiškumo priemaišų, kitaip nei kūrinių meilė, kai tikimasi kokio nors asmeninio gėrio. Dievui nereikalingas joks išorinis gėris, nes Jam pakanka Savęs, ir Jis yra absoliučiai laimingas Savyje. Tad jei Jis nusprendė išlieti begalinę meilę mums, tai padarė ne dėl Savo, bet dėl mūsų gerovės.

Apie visa tai galvodamas, ar nenori tarti: „Kaip visa tai nuostabu! Aukščiausiasis Dievas priglaudė savo širdį prie manęs – mažiausio savo kūrinio! Ko nori iš manęs, Šlovės Karaliau? Ko tikiesi iš manęs, dulkės? Iš Tavo meilės sklindanti šviesa padeda man pamatyti, kad vieno, ko labiausiai trokšti, tai atiduoti Save Patį, kad maitinčiausi Tavo Kūnu ir gerčiau Tavo Kraują, idant įtrauktum mane į save. Ir tai darai ne dėl to, kad Tau manęs trūksta, bet todėl, kad Tavęs be galo reikia man. Tokiu būdu Tu būni manyje, o aš Tavyje. Dėl tokio mūsų susijungimo darausi panašus į Tave. Žmogiškai galiu pasakyti: susijungus mano žemiškai širdžiai su dangiškąja Tavo širdimi, manyje sukurama bendra dieviška širdis.“

Taip mąstydamas, negali nesistebėti ir nesidžiaugti, nes suvoki, kaip labai Dievas tave vertina ir trokšta Savo meile pažadinti tavo meilę Jam, kad būtum Juo apvilktas ir sutaurintas, išplėštas iš bet kokio aistringo prisirišimo prie kūrinių ir prie savęs paties, ir visa tai tam, jog pajėgtum visiškai atiduoti Jam atsižadėdamas savęs; ir kad nuo šiol iki gyvenimo pabaigos visu protu, visa valia, atmintimi ir visais jausmais nuoširdžiai trokštum vien Jam patikti. Kiekviena tau išlieta Dievo meilės malonė gali suteikti teisingą Eucharistijos slėpinio suvokimą, kai, protu apmąstydamas ir atverdamas Dievui savo širdį, gali ištarti Jam tokius žodžius: „O dangiškasis Val-

dove, kada ateis laikas, kai pajėgsiu pasiaukoti Tau besąlygiškai, ne koku nors kitu būdu, bet Tavo ugingos meilės galia? O Nesukurtoji Meile, o Gyvenimo Duona, kada pradėsiu gyventi vien Tavimi, Tau ir Tavyje? Mano Gyvenime, saldusis ir amžinasis Gyvenime, dangiškoji mana, kada, nususukęs nuo visokių žemiškų pelų, pradėsiu geisti vien Tavęs ir maitinusi vieni Tavimi? O visiškai pasotinanti palaima, aukščiausiasis gėri, kada tai bus? O beaistri ir maloningasis Viešpatie, išlaisvink mano varganą širdį iš visų aistrų, ydų, papuošk ją savo šventomis dorybėmis ir pripildyk mane tokio nusiteikimo, kad norėčiau nuoširdžiai tarnauti vien Tau. Tuomet, pagaliau Tau atvėręs nevertą savo širdį, pakviesiu Tave ir mano meilės pašauktas įeisi į ją. O Tu, mano Viešpatie, įėjęs į širdį ir nesutikęs jokio pasipriešinimo, pradėsi veikti tokiu būdu, koku paprastai veiki ištikimųjų sielose.“

Paniręs į tokius apmąstymus ir jausmus, gali praleisti visą vakarą ir rytą ruošdamasis priimti Švč. Sakramentą. Ir kai visai priartės sakralioji akimirka, su didžiausiu nuolankumu ir širdies šiluma įsivaizduok, kas yra Tas, kurį priimti, ir kas esame mes.

Tai – Dievo Sūnus, nesuvokiama galybė, prieš kurį dreba Dangus ir galybės, švenčiausias tarp šventųjų, šviesesnis už saulę, neapsakomas tyrumas; palyginti su juo, bet kokia kūrinų švara yra nešvari. Jis iš meilės tau prisiėmė vergo išvaizdą, panorėjo būti išjuoktas šio pasaulio neteisybės, paniekintas ir nukryžiuotas, bet kartu likti Dievas, kurio rankoje esti viso pasaulio mirtis ir gyvybė. O kas esi tu? Tu – niekas, turint galvoje tavo moralinį nuosmukį, klatingumą ir blogį; niekas, menkesnis už bet kurį menkavertį ir netyrą kūrinį, pragaro demonų pajuoka; niekas, kuris mieliau žavisi savomis fanta-

zijomis ir troškimais nei dėkoja Dievui už begalines malones; niekas, kursai nevertina savo Geradario Viešpaties ir atmeta Kristaus Kraujo aukos nuopelnus, skirtus asmeniniam išganymui. O Jis dėl nenutrūkstančios ir neatšaukiamos meilės mums kviečia mus į Eucharistijos puotą, dažnai netgi bauginamai primindamas: „<...> jei nevalgysite Žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvybės“ (Jn 6, 53). Ir kaip Jis neužveria Gailestingumo vartų prieš tave, lygiai taip nenugręžia Savo veido dėl tavo nuodėmių, nors ir esi raupsuotas, silpnas, aklas ir vargeta, pavergtas visokių aistrų ir nereikalingų dalykų.

Tik štai ko Jis nori iš tavęs:

1. kad tavoji širdis jaustų sielvartą dėl to, kad Jį skaudina;
2. kad labiausiai už viską neapkęstum didelių ir net mažų nuodėmių;
3. kad visiškai save Jam atiduotumei ir visa širdimi trokštumei vienintelio dalyko – visuomet vykdyti Jo valią ir besąlygiškai Jo klausyti;
4. kad tavasis tikėjimas būtų stiprus ir neabejotumei, jog Jis tikrai išvaduos tave iš visų nuodėmių ir apsaugos nuo visų priešų – matomų ir nematomų.

Pasistiprinęs tokia Dievo meile tau, su šventa Dievo baimė priimki Švč. Sakramentą sakydamas: „Nesu vertas, mano Viešpatie, Tave priimti, nes daugybę kartų Tave savo nuodėmėmis piktinau ir dar neapgailėjau visų savo niekingų darbų. Nesu vertas, mano Viešpatie, Tave priimti, nes dar neapsivaliau nuo aistringų Tau nepatinkančių prisirišimų. Nesu vertas, mano Viešpatie, Tavęs priimti, nes dar neatsidaviau

iš visos širdies Tavo meilei, troškimui paklusti Tavo valiai. O Visagali Dieve, dėl Savo dosnios meilės žmogui padaryk mane tinkamą priimti Tave su tikėjimu, kuris traukia eiti pas Tave.“

Priėmęs Švč. Sakramentą, užsidaryk savo širdies šventovėje, ir, pamiršęs visa, kas sukurta, kreipkis į Viešpatį tokiais žodžiais: „Aukščiausiasis dangaus ir žemės Karaliau, kas Tave paskatino apsigyventi manyje, nors esu vien nelabumas, skurdas, aklumas ir nuogumas? Niekas kitas, tik, žinoma, beribė Tavo meilė man. O, nesukurtoji meile, o saldžiausioji meile, ko nori iš manęs, visiškai nuskurdusio? Tikriausiai nieko daugiau, kaip suprantu ir matau, tik mano meilės Tau. Nieko daugiau, tik kad ant mano širdies aukuro nedegtų jokia kita ugnis, kaip tik manosios meilės Tau ugnis, sudeginanti visus kitus troškimus, visa, kas su Tavimi nesusiję. Tetrokštu vien Tau aukotis ir įtikti. Nieko daugiau Tu iš manęs niekada nesitikėjai, o ir dabar nenori ir nelauki. Taip, kaip Tu visas atsidavei man, taip ir aš trokštu atsiduoti Tau, kad visiškai įsikurčiau Tavyje. Suvokiu, kad tai neįvyks, jei visiškai neatsižadėsiu savęs, jei pasiliks manyje nors menkutis savimeilės pėdsakas, jei bent kiek pataikausiu savajai valiai, mintims ar saviems įnoriams. Todėl nuo šiol noriai stengsiuosi priešintis viskam, kas yra iš manęs, tiems troškimams, kuriems nepritari, ir pareikalausiu iš savęs vykdyti tai, kas Tau patinka, nors ir visa mano esybė priešintųsi. Pats vienas to nepajėgčiau atlikti, bet dabar Tu esi su manimi, todėl pasitikėdamas viliuosi, kad Tu visa, kas reikalinga, Pats ir atliksi.

Trokšte trokštu, kad mano širdis būtų viena su Tavąja širdimi, tikiu, kad Tu suteiksi man šią malonę. Trokštu nieko nematyti, negirdėti, nė apie nieką negalvoti ir niekam nepriarti, išskyrus tam, į ką kreips ir kur mane ves Tavo valia, pasi-

reiškianti per Tavuosius įsakymus, taip ir Tavoji jėga, tikiuosi, veiks manyje. Trokštu neatitraukti dėmesio nuo širdies, kurioje esi Tu ir mane šildai Savąja šiluma; tikiuosi, kad taip jaučiuosi Tavo apkabinamas. Trokštu, kad nuo šiol Tu vienintelis būtum man šviesa, jėga ir džiaugsmas, ir viliuosi, kad visa tai ir bus mano išgelbėjimas per Tave. Dėl to meldžiuosi ir be perstojo melsiuosi. O maloningasis Viešpatie, žadink manyje tai, žadink!“

Rūpinkis, kad kasdien vis stiprėtų pasitikėjimas Eucharistijos jėga, ir nepaliauk stebėtis šiuo nepaprastu slėpiniu; galvok, kaip Dievas duonos ir vyno pavidalu pasirodo mums ir objektyviai mumyse esti, kad padarytų mus šventesnius, palaimintus ir išaukštintus. Nes palaiminti tie, kurie ne mato, bet tiki: „<...> **Palaiminti, kurie tiki nematę**“ (Jn 20, 29). Ir nelauk, kad šiame gyvenime Dievas pasirodytų tau koku nors kitu pavidalu. Stenkis pažadinti savyje šio slėpinio troškimą, kasdien uoliai vykdyti Jo valią, o juk ji – Jo valia – yra mūsų dvasinės išminties karalienė ir visų mūsų darbų valdovė – dvasios, proto ir kūno. Kas kartą priimdamas Švč. Sakramentą – Nekruvinąją Auką, – atnešk ir save kaip auką Dievui, tuo išreiškdamas nusiteikimą ištverti iš meilės Dievui bet kokius puolimus, sielvartą, užgauliojimus – visa tai, kas užklumpa mus per visą gyvenimą.

Šv. Bazilijus Didysis, remdamasis apaštalo Pauliaus žodžiais, išsamiau apibūdina atsakomybę asmens, kuris priima Viešpaties Kūną ir Kraują; jis sako, kad taip asmuo skelbia Kristaus mirtį (žr. 1 Kor 11, 26). Juk dėl ko Viešpats ištverė mirties baisumą už visus žmones, kartu ir priimančius Švč. Sakramentą? „Jis yra miręs už visus, kad gyvieji nebe sau gyventų, bet tam, kuris už juos numirė ir buvo prikeltas“

(2 Kor 5, 15). Vadinasi, priimantys Švč. Sakramentą su tikėjimu, meile, nusiteikimu netgi atiduoti gyvybę, idant ištikimai laikytųsi Viešpaties duotų įsakymų ir Jo apreikštos valios, priiima pareigą nebegyventi sau ir pasauliui, nebevergauti nuodėmei, bet tarnauti Dievui, mirusiam už juos ir prisikėlusiam.

Pagaliau, kai priimsi Švč. Sakramentą – Viešpatį, už mus nukryžiuotą, dėkodamas už Jo auką, garbindamas ir šlovindamas Jį, išsakyk dangiškajam Tėvui savo maldavimus bei prašymus dėl dvasios, proto ir kūno reikmių. Po to melskis už Šventąją Viešpaties Bažnyčią, artimuosius, geradarius ir už sielas, nutolusias nuo tikėjimo.

Suvienyta su Jėzaus Kristaus auka, iš kurios liejasi visos Dievo malonės, tavoji malda bus išgirsta ir duos vaisių.

KETVIRTAS SKYRIUS

Dvasinė Komunija

Priimti Viešpatį Jo Kūno ir Kraujo pavidalu įmanoma tik konkrečiu laiku, atsižvelgiant į tai, kaip kas gali ir stengiasi, ir ne dažniau kaip vieną kartą per dieną². Dvasinę Komuniją galime priimti ir vienyti su Viešpačiu kiekvieną akimirką, tai yra dėl Jo malonės galime nuolatos bendrauti su Juo ir, kai Jis leidžia, širdimi pajusti šią bendrystę. Mums priėmus Jo Kūną ir Kraują, o tai yra – Jį Patį, Viešpats apsigyvena mūsų su visomis Savo malonėmis ir leidžia širdžiai tai pajusti. Tie, kurie tikrai teisingai priima Švč. Sakramentą, po šio veiksmo būna – galima taip įvardyti – apčiuopiamos malonės būsenos. Tuomet širdis Dievą priima dvasiniu būdu.

Kadangi esame suvaržyti kūno, įsipareigoję įvairiai veiklai ir privalomiems santykiams su aplinkiniais, dvasinis Viešpaties priėmimas (Komunija) kasdien vis silpsta, nes mūsų jausmai ir dėmesys yra pasidaliję, linkę išsiblaškyti ir užgožti santykį su Dievu. Pasislepia dvasinio Viešpaties priėmimo

² Pagal dabartinius Katalikų Bažnyčios nuostatus (žr. Katalikų Bažnyčios katekizmas nr. 1388, išnaša nr. 224): „Tą pačią dieną tikintieji gali priimti Komuniją ne daugiau kaip du kartus“. Popiežiškoji kanonų teisės autentiško aiškinimo komisija, *Responsa ad proposita dubia*, 1: AAS 76 (1984) 746 (vert. pastaba).

jausmas, nors pats bendravimas su Juo ir nenutrūksta, nebent tuo atveju, jei padaroma nuodėmė ir sutrikdoma malonės būseną. Viešpaties priėmimo saldybei niekas negali prilygti, todėl uolieji, kai tik pajunta jos trūkumą, kuo skubiau stengiasi atkurti šio jausmo jėgą. Ir kai tik ją atkuria, pajunta, kad vėl gali skonėtis Viešpačiu. Tai ir yra dvasinė Komunija.

Dvasinė Komunija gali tęstis nuo vieno iki kito Kristaus Kūno ir Kraujo priėmimo momento. Ji gali būti nepertraukiama, jei tas, kuris priima, stengiasi saugoti savo širdies tyrumą ir išlaikyti nuolatinę dėmesį Viešpačiui. Antra vertus, tai vis tiek yra Dievo malonės veikimo vaisius, duodamas uoliesiems Viešpaties bendradarbiams, nuoširdiems ir negailintiems savęs, einantiems Jo keliais.

Taip pat ir dvasinis Viešpaties priėmimas, išstinkantis kartkartėmis, yra Dievo malonės veikimo dovana. Mes tegalime šios dovanos trokšti, alkti ir nuoširdžiai ieškoti. Vis dėlto yra priemonių, atveriančių kelius šiai dovanai priimti, nors paprastai ji gaunama lyg netikėtai. Tai tyra, vaiko verksmu iš širdies einanti malda ir ypatingi savęs atsižadėjimo aktai siekiant dorybių. Kai sielos neslegia nuodėmė, kai nevargina nuodėmingos mintys ir jausmai, tai yra, kai ji tyra ir šaukiasi Dievo, tai kas gi gali sutrukdyti Dievui, kuris yra esantysis, duoti sielai Savęs ragauti, o sielai pajusti skonį? Taip ir būna, jei tik Dievas sielos labai nemato būtinybės pailginti troškimo ir alkimo laiko bei nepasitenkinimo pojūčio. Iš visų savęs atsižadėjimo aktų veiksmingiausi yra tavo nuolankus paklusnumas, suklupimas prie kiekvieno kojų, atsisakymas visokio turėjimo ir ištvermė visokiems užgauliojimams, ir visa tai – visiško atsidavimo Dievo valiai dvasia. Tokie veiksmai padarys tave labai panašų į Viešpatį, o Jis, būdamas esantysis, leis

Savimi mėgautis. Viešpaties su Dievu Tėvu ir Šventąja Dvasia apsigyvenimas širdyje yra nuoširdaus ir tyro Dievo įsakymų laikymosi vaisius (žr. Jn 14, 23).

Dvasinės Komunijos negalime painioti su Švč. Sakramento priėmimo atsiminimu, nors tai būtų buvusi ir labai stipri dvasinė patirtis ar ryškus troškimas realiai priimti Kristaus Kūną ir Kraują. Taip pat negalima manyti, kad dalyvaujantys liturgijoje, bet Švč. Sakramento nepriimančios asmenys gauna tokias pat dovanas. Jie apdovanojami Dievo šviesa ir malone kaip dalyvaujantys nekruvinoje aukoje giliai tikėdami, nusižeminę ir pasirengę atsižadėti savęs dėl Dievo šlovės (pagal šių nusiteikimų pasiektą lygmenį). Bet tai nėra tikrasis Švč. Sakramento priėmimas.

PENKTAS SKYRIUS

Dėkojimas Dievui

Visas gėris, kurį gauname, ir kiekvienas geras darbas, kurį darome, yra Dievo ir kyla iš Dievo. Todėl mūsų pareiga yra Jam už viską dėkoti: už visą gėrį, matomą ar nematomą, kuris ateina iš Jo dosnios dešinės, už bet kokią gerą darbą, kurį padarome, už bet kokią žygdarbį ir už kiekvieną pergalę prieš mūsų išganymo priešus: „Už viską dėkokite, nes to Dievas nori iš jūsų Kristuje Jėzuje“ (1 Tes 5, 18). Stenkis vos prabudęs savyje sužadinti dėkingumo Dievui jausmą, išsaugok jį per visą dieną ir užmik su dėkingumo žodžiais lūpose, nes mes esame panardinti Dievo malonėje, o miegas – taip pat malonė.

Dievui nereikalinga tavo padėka, tačiau tau labai reikalinga dieviškoji malonė. Malonei draugiška ir saugi vieta tavyje yra dėkinga širdis. „Pats geriausias būdas išsaugoti geradarį palankumą, – sako Jonas Auksaburnis, – tai prisiminti gautą malonę ir nuolat už ją dėkoti.“ Palaimintasis Izaokas teigė: „Gavusio dovaną dėkingumas paskatina geradarį dovanoti vertesnes dovanas už prieš tai duotas. Kas nedėkoja už mažas dovanas, tas apsigaus vildamasis didesnių dovanų. Dovana nesumenks, nebent už ją nedėkojama.“ Šv. Bazilijus Didysis

įspėja: „Kai nedėkojame už Dievo mums teikiamą gėrį, tą gėrį tenka iš mūsų atimti, kad susivoktume, kaip elgiamės. Kaip akys nemato to, kas yra arti, ir renkasi tam tikrą atstumą, taip ir nedėkingos sielos, netekusios gėrio, pradeda jausti turėtos malonės trūkumą ir kadangi nedėkojo gėrybių Davėjui už jas tada, kai jomis naudojosi, kai visko netenka, nusiramavimo ieško praeityje.“

Įsidėmėjus, kas pasakyta, kyla klausimas: kaip ugdyti savyje dėkingumą Dievui ir visuomet jį išsaugoti? Apžvelk visas Dievo žmonijai parodytas dėkingumo apraiškas, taip pat tas, kurias patyrei pats, ir kuo dažniau tai apmąstyk. Ir jei tik turi širdį, tai tiesiog neištversi Dievui nedėkojęs, o padėkos giesmių juk gali rasti ir maldynuose ar giesmynuose. Štai kaip Dievui už Jo dosnumą dėkoja Bazilijus Didysis: „Iš nebūties pašaukti į būtį, esame sukurti pagal Kūrėjo paveikslą ir panašumą, turime protą ir žodį, kurie sudaro mūsų prigimties esmę ir leidžia pažinti Dievą. Dėmesingai ištyrinėję kūrinijos grožį, matome visą Dievo išmintį ir užmojų. Mes galime atskirti, kas yra gėris ir kas yra blogis; pati prigimtis mus moko rinktis gėrį ir nusigręžti nuo blogio. Nuodėmės atskirti nuo Dievo, vėl esame pašaukti bendrystei su Juo, išvaduoti iš negarbingos vergijos per kruvinąją Viengimio Sūnaus auką. O prisikėlimo viltis ir mėgavimasis dangiškais malonėmis, karalystė danguje, pažadėtoji laimė, – visa tai viršija mūsų suvokimą!“ Skaityk tokių ar panašų Dievo maloningumo apibūdinimą, pridėk tą gėrį, kuriuo tave apdovanojo Dievas, kuo dažniau kartoki tai žodžiu ar mintims ir panirsi į dėkingumo Dievui jausmą.

Tačiau sužadintas jausmas nenori likti paslapyje, bet ieško būdų tapti matomas ir išreikštas. Kaipgi dera išreikšti savo

dėkingumą Dievui? Daryki tai, ko iš tavęs nori Dievas, pazardinęs tave į savo dosnumą. Ko gi nori Dievas? Apipylęs tave Savo malonėmis, Dievas nori, kad jas matydamas nuolat prisimintumei Jį. Tad prisimink! Jis nori, kad priglustum prie Jo meile, – tai priglusk! Nori, kad niekuomet nenustotum vykdyti Jo valios ir stengtumeisi viskuo Jam patikti, – taip ir daryk! Nori, kad visiškai Juo pasitikėtum. Tad pasitikėk! Dievas nori, kad mes, atmindami, kiek kartų Jį, savo geradarių, įžeidėme piktais ir gėdingais darbais, sudužtume, nusižemintume, atgailautume ir lietume ašaras, kol mūsų sąžinė nurims ir suvoksime, jog Dievas mums atleido. Tad daryk tai!

Matai, kiek daug priežasčių dėkoti Dievui ir kiek daug būdų tai atlikti. Turi suprasti, kaip neatleistinai elgiasi tas, kuris atsisako dėkoti. Pasistenk nesusitepti tokia nuodėme. Net tarp žmonių tvyrantis nedėkingumas yra labai peiktinas, tad kaip pavadinti žmogaus nedėkingumą Dievui? Nuolat rūpinkis, kad dėkingumo Dievui ugnis tavyje liepsnotų, ypač karštai Jam dėkok būdamas bažnyčioje per šv. Mišias, kai aukojama nekruvinoji auka, vadinama Eucharistija, o tai reiškia „dėkojimas“. Turėk galvoje, kad aukojimo metu pati tinkamiausia tavo padėka yra visiškas pasirengimas atiduoti save lyg auką Dievui dėl Jo šlovės ir garbės.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Atsidavimas Dievo valiai

Atgailaujantis žmogus stoja Dievo tarnybon ir kaipmat pradeda Jam tarnauti vykdydamas Jo įsakymus bei valią. Prasideda sunkus, galima sakyti, alinantis darbas, ir nors Įsakymai nesunkūs, bet juos įvykdyti trukdo daugybė išorinių aplinkybių, mūsų vidinis nusiteikimas ir įpročiai. Su Dievo pagalba nepavargstantis kovotojas galop viską nugali: ateina vidinė ramybė ir išorinis poilsis, žinoma, tik iš dalies.

Kovotojas pats veikia, bet, suprantama, su Dievo pagalba. Tačiau jau nuo pirmų jo žingsnių patirties tampa akivaizdu, kad, net ir panaudojus visas asmenines pastangas, kas nors gera sukuriama tik tuomet, kai pastangas pastiprina dangiškoji jėga. Kuo toliau, tuo giliau mummyse išsiskleidžia šis suvokimas. Jį lydi tam tikra vidinė ramybė, ir jis ima mus vesti, mums vadovauti, galop pasireiškia kaip visiška ištikimybė Dievo valiai. Atsiduodame Jo veikimui. Kovojuojantiems dėl savo išsigelbėjimo Dievo aktas (arba veikimas) prasideda nuo pirmojo kreipimosi į Dievą ir pats kreipimasis tą aktą ir įvykdo. Tasai Dievo veikimas auga atsižvelgiant į tai, kaip stipriai besidarbuojantysis atsižada savo valios ir priima Dievo valią pripažindamas savo bejėgiškumą ir pasitikėdamas vien tik

Dievo jėga. Kai pagaliau pavyksta visiškai atsiduoti Dievui, pats Dievas parodo, kas reikalinga, ir padeda tai įvykdyti. Tai – krikščioniškojo tobulumo viršūnė, „**nes Dievas iš savo palankumo skatina jus ir trokšti, ir veikti**“ (Fil 2, 13). Šios laikysenos grūdas yra nepasitikėjimas savimi ir visa ko tikėjimasis iš vienintelio Dievo. Apie tai kalbėta pradžioje, o dabar tai pateikiama visiškai subrandinta.

Kas yra toji tobulo atsidavimo Dievo valiai esmė, atpažįstama tuomet, kai ji pasireiškia visa jėga? Ji atsiranda lyg saivaime ir nėra jokių ypatingų būdų jai pasiekti. Negali nutarti, kad darysi taip ar kitaip, ir jau tada tavo pastangas vainikuos sėkmė. Atsidavimas Jo valiai auga nepastebimai, nepasitikėjimo savimi ir visiško pasitikėjimo Dievu terpėje. Praeito skyriaus pabaigoje užsiminėme apie savęs paaukojimą Dievui, o tai labai susiję. Tobulas atsidavimas Jo valiai ir yra visiškas savęs atsižadėjimas ir pasiaukojimas Dievui.

Tai būseną, kai save visiškai apmarini, atsitolindamas nuo savo suvokimo, norų, jausmų ir mėgavimosi gyvenimu, kai imi gyventi vadovaudamasis vien Dievo išmintimi, pagal Jo valią ir Juo maitindamasis. Šiame kelyje pirma mūsų eina Viešpats Gelbėtojas. Jis visą Save atidavė Dievui Tėvui, o mus Jam atidavė Savyje: „**Mes gi esame jo kūno nariai**“ (Ef 5, 30). Skubėki sekti Jį, nes Jis davė žodį Dievui Tėvui (žr. Jn 17, 19), tikėdamasis, kad tikrai tokie ir būsime, taip ir elgsimės.

Kodėl toks pasiaukojimas įvyksta pabaigoje, o ne pradžioje? Todėl, kad auka Dievui turi būti tobula ir be ydos. Kovos pradžioje tobulumas yra siekiamybė, o pabaigoje – būseną. Kai tobulumas jau ranka pasiekiamas, tuomet ir pritinka paaukoti save. Iš pradžių žmogus tokiai aukai tik paskiria save, o pabaigoje jau atsiduoda. Nepasiekus tobulumo, neišmanoma

visiškai pasiaukoti Dievui. Aukoti Dievui galima tokias aukas, kaip gaileščio, apsisvalymo, dėkojimo, tačiau visiško pasiaukojimo Dievui negalime paaukoti. Galime apie tai kalbėti, bet tai bus tik žodžiai, o ne darbai. Visiškas pasiaukojimas vyksta be žodžių.

Žinok, kad, kol esi bent kiek prisirišęs prie žemiškų dalykų, kol atramos ieškai savyje ar išorėje, t. y. tame, kas nėra Dievas, kol žaviesi kuo nors, kas sukurta – kūriniau, bet ne Kūrėju, – tol nesi pasiruošęs visiškam pasiaukojimui. Pirmiausia turi stengtis visko atsižadėti, rūpintis, kad tavyje apmirtų visi *gyvenimai*, kurie nėra iš Dievo, ir liktų tik vienas gyvenimas pagal Dievo valią. Elkis taip, kad ne tu gyventumei, o tavyje gyventų Dievas Tėvas, Dievas Jėzus Kristus ir Dievas Šventoji Dvasia. Tik tuomet galėsi pasiaukoti Dievui arba būsi paaukotas Dievui. Iki tol aukok Dievui nuolankiai sugrudusią širdį ir būk tuo patenkintas. Galiausiai būtinai ateis ir visiško pasiaukojimo Dievui valanda.

SEPTINTAS SKYRIUS

Apie širdies šilumą ir apie jos atšalimą bei kietumą

Dvasinė širdies šiluma yra jausmo Dievui ir viskam, kas dieviška, vaisius. Ji užgimsta su atgaila kreipiantis į Dievą. Kai atgailaujame, idant būtų apvalyta širdis, dvasinė šiluma vis auga, kol iš retkarčiais pasireiškiančios tampa nuolatinė širdies būseną.

Palaimintasis Jonas Klimakas, patardamas nuolat bendrauti su Dievu ir būti su visu tuo, kas dieviška, turėjo omeny būtent šią šilumą. Kiekvienas dalykas, kuris pamalonina širdį, ją ir sušildo; tad tokių širdies šilumų yra daug. Dvasinė šiluma širdyje užgimsta veikiant širdį dvasinės prigimties veiksniams, viskam, kas sudaro dvasinio gyvenimo pagrindą. Skiriamasis būtent šios šilumos bruožas yra atsisiejimas nuo kūrinių ir prikaustytas dėmesys prie Dievo ir visa, kas dieviška. Šiuo bruožu dvasinė šiluma skiriasi nuo sielos (psichologinio pasitenkinimo – red. pastaba) ir kūno šilumos kaip dangus nuo žemės.

Dvasinės šilumos pojūtis yra sutelktas, paprastas ir vientisas, nors jo esmę sudaro daugybė dvasinių veiksmų (judesių), kaip saulės spindulys sudarytas iš septynių vaivorykštės spal-

vų. Joje yra Dievo baimė, sudužimas, graudulys, prigludimas, nusilenkimas, šventas uolumas, Dievo meilė. Kaip ir visi kiti dvasiniai pojūčiai ne iš karto įsitvirtina širdyje, taip ir širdies šiluma ne iš karto pasiekama.

Kol dvasinė širdies šiluma netaps nuolatine būseną, tol ji tai priartės, tai nutols. Ji arba netikėtai ateina pati ir nužengia kaip dangaus svečias, arba yra vaisius tam tikrų dvasinių praktikų: skaitymo, mąstymo, maldos, atsižadėjimo aktų ir gerų darbų. Ir apleidžia, kai mūsų dėmesys nukrypsta nuo dvasinių dalykų, o drauge ir širdis *paragauja* ko nors žemiško ir tuo pasitenkina. Taip dvasinė šiluma užgesinama kaip ugnis vandeniui.

Ar nori savo širdyje išsaugoti dvasinę šilumą? Jei taip, privalai susitelkti viduje ir nuolat pamaldžiai būti Dievo artumoje, vengti blaškymosi mintyse, saugoti širdį nuo susidomėjimo tuo, kas pataikauja julsėms ir kūnui, akimirksniu sustabdyti per didelį rūpinimąsi viskuo, branginti savo ryžtą uoliai tarnauti Dievui (patikti Jam) ir rūpestį dėl sielos išgelbėjimo; betgi išorės reikaluose privalai laikytis išmintingos tvarkos, nuolat kreipti dėmesį, kaip išlaikyti teisingą kryptį. Kai pradėsi vieną darbą, nesirūpink, kad laukia daugybė kitų, kuriuos reikės atlikti. Dera pridurti, kad, patyręs dvasinę šilumą, turi nuolat stengtis, kad ją išlaikytum, ir tam panaudoti tinkamas priemones; jas panaudodamas, pats suprasi, kaip išlaikyti tą šilumą. Jei elgsiesi išmintingai, dvasinė šiluma taps puikia mokytoja, padedančia tvarkyti vidinę ir išorinę elgseną, idant ją pačią išlaikytum.

Taip, kaip saldus dvasinės šilumos buvimas širdyje, taip karti, varginanti ir gąsdinanti yra jos netektis. Jau sakytą, kad dvasinė šiluma pasitraukia nuo mūsų, kai dėmesys ir širdis

nuo dvasinių dalykų nukrypsta į nedvasinius. Čia nekalbame apie nuodėmingus dalykus, nes tasai, kuris patyrė dvasinę šilumą, nė pats netrokšta nieko nuodėmingo, bet turima galvoje visa sielos (psichikos, juslių – red. pastaba) ir kūno sritis, kuri yra sukurta, žemiška, tuščia. Kai tik į tai nukrypsta dėmesys, iš karto krinta dvasinės šilumos lygis; o kai ir širdis tam pritaria, dvasinė šiluma iš viso pasitraukia, ir mes atšąlame viskam, kas dieviška, net ir pačiam Dievui. Labai greitai į dvasinius dalykus ir į visa, kas padėjo palaikyti dvasinę šilumą, imame abejingai žvelgti. Tasai, kuris, tučtuojau tai supratęs, nedelsdamas stengiasi ją susigrąžinti, anksčiau ar vėliau ją atgauna. Betgi tasai, kuris nekreipia į tos vidinės šilumos netektį dėmesio ir per išsiblaškymą, pasidavimą pagundai ar pernelyg pasitikėdamas savimi sąmoningai užsibūna toje šaltoje atmosferoje, o jei dar ir veiksmiais skuba mėgautis atgimysiu ne dvasiniu skoniu, galop susvyruoja iš esmės ir visiškai praranda dvasinio gyvenimo uolumą. O tai veda link atkritimo į nuodėmes, kurios tiesiog medžioja nerūpestingąjį. Tačiau susigriebus visuomet yra galimybė grįžti į prarastą kelią.

Paprastai tokiu būdu žmogus ir atšąla. Tai atsitinka dėl mūsų kaltės būtent tada, kai mažta mūsų budrumas ir silpsta dėmesys, ką lemia pasaulio pagundos, apgaulingai veikiančios žmogų ir pavagiančios jį iš jo paties; kartais taip atsitinka dėl priešo klastos, sumaniai išviliojančios žmogų iš jo vidaus. Priešui tai puikiai sekasi, kai mūsų natūralius veiksmus ima atakuoti įvairiomis fantazijomis, pasižyminčiomis ypač stipriu žavesiu, arba kaip nors atakuoja patį kūną. Kad ir kokios būtų priežastys, atšalimas prasideda nukrypus mūsų dėmesiui nuo vidaus, tada širdies troškimai palinksta į ką nors pilną tuštybės, vėliau – į kai ką aistringą ir nuodėmingą. Visuo-

met kaltas pats žmogus, nes nei pasaulis, nei velnias negali prievartauti laisvos valios, bet tik sugundyti.

Pasitaiko atšalimo atvejų ir dėl malonės. Esmiškai dvasinė šiluma yra malonės buvimo širdyje vaisius. Kai mus aplanko malonė, širdį užlieja šiluma, o malonei pasitraukus, širdis atšąla. Malonė pasitraukia ir tuomet, kai pats žmogus, apleidęs vidų, ima domėtis nereikalingais išorinio pasaulio reikalais ar dalykais. Toks malonės pasitraukimas vadintinas *nubaudimu*. Kartais malonė pati pasitraukia tam, kad labiau tobulėtųme ir, eidami dvasinio tobulėjimo keliu, gautume daugiau nuopelnų kaip Kristaus sekėjai. Šis malonės pasitraukimas vadinamas *pamokomuoju*. Tačiau ir šiuo atveju patiriami tokie patys jausmai: atšalimas, širdies tuštuma, nes išėjo *svečias aplankytojas*. Skirtumas tarp šių dviejų atšalimo pojūčių yra tas, kad pirmuoju atveju atšalimas susilpnina patį dvasinio gyvenimo pažangos uolumą; antruoju atveju atšalimas kaip tik uždega dar didesnę troškimą siekti dvasinio tobulumo, o tai dažnai ir būna šio malonės pasitraukimo tikslas.

Pamokomasis Dievo malonės atsitraukimas vyksta dėl kelių priežasčių: tam, kad pažadintų dvasinį uolumą, apsnūdusį dėl ilgo ramybės būsenos laikotarpio; tam, kad žmogus pažvelgtų į savo vidų ir liautųsi domėtis tuščiais dalykais, nustotų daryti tai, kas nėra miela Dievui; tam, kad mums vėl grįžtų suvokimas ir pojūtis, jog visa, kas gera mummyse, yra vien iš Dievo malonės; tam, kad ateityje labiau brangintume Jo dovanas, uoliau jas saugotume ir labiau nusižemintume; tam, kad gebėtume nuoširdžiai atsiduoti Dievo valiai, visiškai savęs atsižadėdami ir apsimarindami; tam, kad *nesusiklijuotume* su dvasinėmis paguodomis ir taip nepadalytume savo širdies, nes Dievas nori visos mūsų širdies; tam, kad, ir veikiant Die-

vo malonei, nenuleistume rankų, bet budėdami eitume Dievo keliu, panaudodami visas jėgas, Jo suteiktas mums būtent šiuo tikslu.

Taigi, kai Dievo malonė pasitraukia nuo mūsų dėl pamo-komojo tikslo, kaip ir pirmuoju atveju, to priežastis esame mes, nes malonė pasitraukia, ištyrusi mūsų elgesį. Tad vos tik pastebėsi, kad tavo santykis dvasiniams dalykams ir viskam, kas dieviška, atšalo, įeik į savo vidų ir išsiaiškink, dėl kokios priežasties tai įvyko. Jei tai nutiko dėl tavo klaidos, pasistenk ją pašalinti ir išdildyti ne mėgindamas susigrąžinti dvasinę paguodą, bet užsidegdamas sunaikinti savyje tai, kas nepatinka Dievui. Jei nieko panašaus savyje neaptiktum, atsiduok Dievo valiai sakydamas: „Taip nusprendė Dievas; tebūnie Tavo valia, Viešpatie, man, nieko nevertam ir silpnam.“ Po to kentėk ir lauk. Jokiu būdu nepasitrauk iš dvasinio gyvenimo kelio ir veiklos; įveik puolantį nenorą visa mesti, griežtai prisiversk, nekreipk dėmesio į mintis, jog ši veikla bus bevaisė; noriai išgerk šią karčią taurę sakydamas Dievui: „Matai mano nuolankumą ir darbą, nepatrauk nuo manęs savo malonės!“ Stiprink save tikėjimu, kad šią taurę tau pasiūlė Dievo meilė, trokštanti, kad kuo daugiau pasiektumei ugdydamas dvasią.

Ryžtingai ir noriai kopki paskui Kristų ne tik į Taboro kalną, bet ir į Golgotą, tai yra ne tik tuomet, kai esi apšvies-tas Dievo šviesos, dvasinės paguodos bei džiaugsmo, bet ir tuomet, kai užpuola tamsa, sielvartas, suspaudimai, kartėlis, kuriuos siela turi iškęsti dėl vidinių ar išorinių demonų gundymų. Turi ištverti, net jei patirsi tokį širdies atšalimą, jog nežinosi, nei ką daryti, nei į ką kreiptis. Neišsigąsk, bet tvirtai stovėk, išbūk ten, kur esi, nuolankiai laikykis ant kryžiaus, kuo toliau nustumk žemiškos paguodos galimybes, kurias

siūlys demonas per pasaulio ar kūno viliones. Stenkis slėpti šį silpnumą ir nesiguosti dėl suspaudimo jokiai žmogui, išskyrus dvasios tėvą. Ieškok sprendimo, kaip ateityje išvengti to paties ar panašaus bandymo, o dabartinį nuoširdžiai išverti tiek ilgai, kiek Dievas panorės.

Šiuo laikotarpiu melskis įprastai, priimk Švč. Sakramentą, tęsk dvasinę praktiką, bet ne tam, kad patirtum dvasinę paguodą ar šis kryžiaus sunkumas būtų patrauktas nuo tavęs, bet kad būtum apdovanotas jėga, padėsiančia džiugiai išbūti ant kryžiaus dėl Nukryžiuotojo garbės bei šlovės ir visuomet gyventi taip, kaip Dievui patinka. Jei kartais, būdamas tokios būsenos, dėl suspaudimo bei sudrumsto proto negali melstis ir tinkamai mąstyti, kaip tai darydavai paguodos laikotarpiu, stenkis visa tai atlikti taip, kaip pajėgi; svarbu, kad netingėtum ir sau nenuolaidžiautum. Tai, ko negali tobulai atlikti, bus priimta dėl to, kad tobulai troškai, kad ieškojai ir stengeisi. Tokia troškimo, ieškojimo ir pastangų laikysena duos nuostabių vaisių: įkvėpimą ir jėgą, apimančius visą sielą.

Pasiūlysiu tau, kaip kreiptis į Dievą, kaip deramai šauktis Jo, kai protą užspaudžia toks sunkumas. **„Kodėl tokia liūdna, mano širdie? Kodėl taip nerimsti mano krūtinėje? Turėk viltį Dieve! Juk aš dar šlovinsiu jį – savo Gelbėtoją, savo Dievą“** (Ps 42, 6). Arba: **„Nepalik manęs, VIEŠPATIE! Mano Dieve, nesitolink nuo manęs!“** (Ps 38, 22). Prisiminkime Saros, mylimos Tobijo žmonos, kurią įkvėpė Dievas, maldą: „Nes tavo sumanymas ne žmogaus valdžioje. Taigi, tikras dalykas yra kiekvienam, kurs tau tarnauja, jog jo gyvenimas, jei bus su išbandymu, bus apvainikuotas, o jei bus su sielvartu, bus išlaisvintas, ir jei bus su bausme, jam bus leista rasti tavo pasigailėjimą. Nes tu nesigėri mūsų prapultimi; po audros tu

darai tylą, ir po apsiašarojimo ir raudų ipili džiaugsmo. Tebūna tavo vardas, Izraelio Dieve, pašlovintas per amžius“ (Tob 3, 20–23, Vulgata³).

Taip pat prisimink ir Viešpatį Jėzų Kristų, kuris, Golgotoje ant kryžiaus kęsdamas baisias kančias, jautėsi dangiškojo Tėvo apleistas. Lygiai taip ir tu, išbandymų metu jausdamasis esąs ant kryžiaus, nuoširdžiai kreipkis Jo žodžiais: „<...> **Mano Tėve, jeigu įmanoma, teaplenkia mane ši taurė. Tačiau ne kaip aš noriu, bet kaip tu!**“ (Mt 26, 39). Taip pasieksi, kad tavoji kantrybė ir malda pakils iki Dievo veido kaip deginamoji tavo širdies auka. Taip paliudysi, kad esi sklidinas gyvo ir valingo troškimo su stipria kaip mirtis meile sekti Jėzų Kristų, ant pečių nešti savo kryžių ir eiti bet kuriuo taku, kad ir kuriuo Jis pašauktų. Toks yra tikrasis gyvenimas pagal Dievo mintį. Trokšti ir ieškoti Dievo dėl Jo paties ir turėti Jį, Juo sotintis taip ir tiek, kiek Jis Pats duoda. Jei žmonės gyventų taip nusiteikę ir savo pasiekimus vertintų pagal tvirtą dievišką mastelį, o ne pagal dvasinių paguodų ir malonumų antplūdžius, tai jie nebūtų taip lengvai sugundomi nei dėl savo pačių klaidų, nei dėl velnio klastos ir nevargtų be naudos, neretai ir murmedami, kai ateina sausra bei atšalimas. Priešingai: visa priimtų su dėkingumu ir ištvertų, giliai tikėdami, kad jei Dievas tai leido, vadinasi, tai vyko dėl jų gėrio. Tereikia ir tau nekreipti į tai dėmesio, bet dar uoliau ir be gailesčio savęs atsižadant eiti Jo nurodytu keliu ir Jo nurodytu būdu.

Kartais atsitinka taip, kad sielą, kamuojamą tokio atšalimo ir visų dvasinių dalykų skonio praradimo, priešas stipriau užpuola, sukelia paikų minčių, gėdingų veiksmų ir gašlių sapnų.

³ Šventasis Raštas, Senojo Testamento I, vert. Juozapas Jonas Skvireckas, Roma, 1955, p. 871.

Jis siekia, kad žmogus, taip patyręs Dievo atsitraukimo pojūtį, nuleistų rankas ir pasiduotų kokiai nors aistrai, juoba velniui nesunku vėl patraukti gundomąjį į nuodėmingą gyvenimą. Žinodamas tai, būk tvirtas! Tegul nuodėmingų aistrų bangos šėlsta aplink širdį, bet kol nenorime nusidėti, kol stengiesi būti ištikimas Dievui, tol tavasis laivelis yra nepažeistas. Dievo malonė pasiėmė iš tavęs paguodą, bet ji yra arti, stebi tave ir nepaliks be pagalbos, kol laisva valia pritari gėriui. Stovėk tvirtai, įkvėpimo semkis iš įsitikinimo, kad audra tuoj praeis, o su ja pasitrauks ir tavo sausra. Tikėk, kad tai vyksta tavo labui, nes, iškentęs gundymą, dar labiau pažinsi savo silpnumą ir pagalbos nuolankiai tikėsiesi vien iš Dievo. Beje, apie tai jau kalbėta ankstesniuose skyriuose. Peržvelk dar kartą.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Apie sąžinės saugojimą ir išmėginimą

Mano broli, kuo rūpestingiau prižiūrėk savo sąžinės švarą ir mąstydamas, ir kalbėdamas, ir ką kita veikdamas; tebūna ji be priekaištų ir niekada pati tau nepriekaištauja ir negraukia tavęs. Jei to laikysiesi, sąžinė tavyje veiks su didesne jėga – tiek vidiniuose, tiek išoriniuose poelgiuose – ir, tapusi visa ko valdove, teisingai vadovaus gyvenimui. Švari sąžinė gyvenimą darys nepriekaištingą, tuomet jis bus jautrus gėriui ir atmes blogį. Anot apaštalo Pauliaus, „**ji yra paties Dievo žmogaus širdyje įrašytas įstatymas, apšviečiantis jo kelius ir vedantis ten, kur reikia**“ (žr. Rom 2, 15). Atsižvelgdamas į tai, palaimintasis Nilas moko: „Visuose savo reikaluose kaip šviestuvu naudokitės savo sąžine.“

Atsižvelgti į sąžinės vadovavimą reikia keturiais atvejais. Tai tavo *santykis su Dievu*, *santykis su pačiu savimi*, *santykis su artimu* ir *santykis su turima materija*.

Visa tai žinai, bet reikia išryškinti tai, kas svarbiausia. *Santykis su Dievu*: visuomet atmink Dievą ir gyvenk Jo akivaizdoje; suvok save kaip nešamą ir saugomą Dievo, ir vedamą į galutinę tikslą, dėl kurio Jis tave pašaukė būti; save patį ir viską, ką turi, privalai paaukoti Dievo tarnystei ir Jo vardo

šlovinimui; Jame gyvenk, Juo pasitikėk ir Jam atiduok savo gyvenimą – laikiną ir amžinąjį.

Turint galvoje *santykį su pačiu savimi*, reikia būti teisingam sau ir kiekvienai savos prigimties daliai atiduoti tai, kas priklauso: tavo dvasia, ieškanti amžinojo dangiškojo Dievo, tevadovauja sielai (psichikai – red. pastaba) ir kūnui, kurių paskirtis – rūpintis laikinuoju gyvenimu (žemėje); siela (psichika – red. pastaba), paklusdama dvasios įkvėpimams, protu tepalinksta į dievišką tiesą ir ja teapšviečia visą savo suvokimą; valiai tenurodo elgtis pagal Dievo įstatymą ir neleidžia jai priešintis ir elgtis pagal savo troškimus; širdį temoko mėgautis tik dieviškais dalykais ir tais, kurie juos atspindi bei tarnauja jų išraiškai (tokioje dvasioje privalo vykti visi gyvenimiški bei visuomeniniai reikalai); kūnui duok tai, ko reikia, griežtai laikydamasis saiko ir nurodymo: „<...> **nelepinkite savo kūno, netenkinkite jo geidulių**“ (Rom 13, 14). Taip tapsi sau geruoju valdytoju ir geradariu.

Kalbant apie *santykį su artimu*, turi kiekvieną gerbti kaip Dievo atvaizdą, visiems linkėti gero ir daryti gera pagal išgales, prieš visus nusižeminti ir jiems tarnauti, – tiek, kiek reikia gėriui. Verk su verkiančiais ir džiaukis su besidžiaugiančiais, nieko neteisk ir nežemink, net mintyse ir jausmais; jei žinotum tiesą, neslėpki jos nuo tų, kurie jos ieško, bet pats nesisūlyk mokytį; labiausiai puoselėk taiką ir sutarimą, dėl šito būk pasirengęs bet kokiai asmeninei aukai ir visokeriopai stenkis negundyti (nepiktinti – red. pastaba) artimo.

Su *materialiais daiktais* reikia elgtis pagarbiai kaip su Dievo kūriniais, duotais mums valdyti, saugoti ir naudoti Dievo garbei, būti patenkintiems ir dėkoti už juos, prie nieko neprisirišti ir viską vertinti kaip vidines bei išorines priemones.

Pastarosios tegu netampa kliūtimis kiekvienam geram užmojui; nepasitikėk jais, nes tai trapi atrama, nesigirk savais daiktais ir nepavydėk svetimų, nešykštėk ir tuščiai neišlaidauk (jei tai nesusiję su gero darymu – red. pastaba).

Šitai vienaip ar kitaip tenka daryti visiems kiekvieną dieną beveik kiekvienne žingsnyje. Apaštalas Paulius sako: „**Melskite už mus, nes mes esame įsitikinę turį ramią sąžinę ir norį visame kame dorai elgtis**“ (Žyd 13, 18).

Kovotojai dėl išganymo taip ir elgiasi stengdamiesi nenusidėti ir niekuo nesutepti savo sąžinės. Deja, mintys ar jausmai, žodžiai ar veiksmai kas kartą vis praslysta, kai kada nepastebimai, o kitąsyk ir akivaizdžiai ir suteršia švarią sąžinę; dienai baigiantis, būname panašūs į keliauninką, ėjusį dulkėtu keliu, kuriam dulkių prilindo į akis, nosį, burną ir plaukus ir kurio visas veidas padengtas dulkėmis. Būtent todėl kiekvienas, kuris uoliai trokšta darbuotis dėl išsigelbėjimo, vakare turi atlikti sąžinės apyskaitą ir, išanalizavęs klaidas, apvalyti jas atgaila, t. y. daryti tai, ką daro apdulkėjęs keliauninkas, – nusiprausia vandeniui. Besidarbuojantis dėl išsigelbėjimo apsisvalo atgaila, sugrudimu ir ašaromis.

Sąžinės apyskaita turi ištyrinėti viską, kas gera ir kas bloga, kas teisinga ir neteisinga visais anksčiau minėtais aspektais. Atradęs iš esmės gerą darbą, pasižiūrėk, ar teisinga buvo jo intencija ir paskirtis, ar jis teisingai atliktas, ar teisingai žvelgei į patį veiksma. Gal atlikai jį vien norėdamas pasirodyti ar įtikti kitam asmeniui, o galbūt pataikaudamas sau; ar tai atlikta tinkamoje vietoje tinkamu metu; ar apskritai tai tau būtina; ar po to neliaupsinai savęs, užuot garbę atidavęs Dievui. Geras darbas yra iš tiesų teisingas, jei jis atliktas iš paklusnumo Dievo valiai ir dėl Dievo garbės, visiškai savęs atsižadėjus ir save pamiršus.

Ką aptiksi savo darbuose neteisinga, iškart apsvarstyk, kaip tai galėjo nutikti, kai nuolat sieki gėrio. Kokios buvo vidinės ir išorinės to priežastys bei intencijos? Kaip šiuo atveju turėjai elgtis, kad būtum nenupuolęs, ir kodėl to nepadarei? Tada, nuteisęs save (bet ne kitą!), išmintingai nuspręsk, kaip elgsiesi ateityje, kad vėl panašiomis aplinkybėmis nenupultum, ryžtingai tai priimk lyg įstatymą, jokių būdu nenukrypk nuo tikslo ir nedaryk nuolaidų sau ir žmogiškos prigimties troškimams, – tokiu būdu širdies būsenai pagerinti būsi pasinaudojęs ir blogiu.

Baigęs savęs ištyrimą, padėkok Dievui už visą gėrį, jokių nuopelnų nepriskirk sau. Kaip apaštalas sako, „**nes Dievas iš savo palankumo skatina jus ir trokšti, ir veikti**“ (Fil 2, 13). Juk be Jo mes negalime nieko gero nuveikti (žr. Jn 15, 5). Padėkojęs Dievui, pamiršk visa, kas buvo, imk pavyzdį iš apaštalo Pauliaus „**verždamasis pirmyn**“ (žr. Fil 3, 13). Dėl viso to, kas dar neatitaisyta, atgailauk nusižeminęs, kaltindamas save, kad tavo atnašos Jo vaisių stalui niekuomet nebūna pakankamai tyros, ir tvirtai pasiryžk ateityje budriai save stebėti, kad neprasiveržtų kas negero ne tik darbuose ir žodžiuose, bet ir mintyse bei jausmuose.

Ši savityra, o drauge ir sąžinės peržvalga atliekamos visą dieną, tad vakare visa tik pakartojama papildant ir pasitaisant. Negalima nesutikti, kad toks veikimo būdas yra geriausias ir natūraliausias. Nuo sąžinės nepaslėpsi jokio blogio; juk, pastebėjusi blogį, ji kaipmat pradeda nerimauti. Atliepiant sąžinės prigimtį, geriausia ją nuraminti nedelsiant prisipažinus kaltu, nusižeminus ir pasiryžus ateityje pasikeisti (ir nepalikti šių veiksmų vakarui).

Dar vienas patarimas.

Kuo griežčiau tirk savuosius darbus ir įsigilink į jų kilmę bei vyksmą, vėliau save vertink be gailėsčio. Kuo giliau analizuosi ir stengsiesi pašalinti visa, kas neteisu, ir įtvirtinsi dorybę, tuo greičiau nuskaidrės sąžinė. Juk kuo gilesnis šulinys, tuo vanduo jame švaresnis.

Gėrį nuo blogio atskyrusi sąžinė reikalaus, kad rinktu-meisi gėrį, ir teis bei grauš tave, jei pasirinksi blogį. Bet iki kol sąžinė pasieks visišką pažinimą, kaip sako apaštalas, „**tik subrendusiems dera stiprus maistas – tiems, kurie pratybomis išlavino savo pojūčius ir sugeba atskirti gera nuo blogo**“ (Žyd 5, 14), ir pati savyje įgis pajėgumą matyti, – iki to laiko ji tam tikra prasme yra priklausoma nuo kitų sielos galių, o ypač – nuo svarstymo. Kol širdis nėra laisva nuo aistrų, pastarosios dažnai lemia svarstymus, kurie linksta save pateisinti ir tuo prislopina sąžinės balsą, ją suklaidina ir dėl to ji juodą spalvą palaiko balta. Tad kol dar kovoji su aistromis, tikrindamas sąžinę, priešpriešink savo darbus Dievo žodžiui ir Juo įvertink darbų kokybę. Taip pat kuo dažniau kreipkis į dvasios tėvą.

Sąžinės patikrinimą pradėk ir baik nuoširdžia malda, ja prašyk Dievo, kad leistų pažvelgti į širdies gelmes, nes Šventasis Raštas sako: „**Širdis yra už viską vylingesnė ir nepataisomai pasiligojusi. Kas gali ją perprasti?**“ (Jer 17, 9). Niekas kitas, tik „**Dievas, kuris <...> didesnis už mūsų širdį ir viską pažįsta**“ (1 Jn 3, 20). Širdies gilumoje slapstosi neteisingi jausmai, jie retsykiais akimirksniu šmėkšteli mūsų darbuose, o kartais lieka nematomi, betgi suteršia juos nuodėmės ženklais. Melskis kartu su pranašu Dovydu: „**<...> Apvalyk mane nuo kalčių, kurių nejaučiu!**“ (Ps 19, 13).

DEVINTAS SKYRIUS

Apie pasirengimą kovai su priešu mirties valandą

Nepaisant to, kad mūsų gyvenimas žemėje yra nesiliaujanti dvasinė kova ir tai tęsiasi iki pat mirties, svarbiausia ir galutinė kova vyks mirties valandą. Ir kas pasiduoda šią akimirką, tas daugiau nebepakyla. Nesistebėk tuo. Juk jei priešas paskutinėmis gyvenimo žemėje akimirkomis gundė be nuodėmės esantį Viešpatį, sakantį „<...> nes ateina šio pasaulio kunigaikštis. Nors jis neturi man galios <...>“ (Jn 13, 30), tai ko gyvenimo pabaigoje tikėtis mums, nuodėmingiems? Bazilijus Didysis psalmės žodžius, „kad jie kaip liūtai, mane nusitempę, nesuplėšytų į gabalus, kadangi nėra kas gelbsti“ (Ps 7, 3), aiškina taip: labiausiai nenuilstantys kovotojai, visą gyvenimą grūmęsi su demonais, vengę jų pinklių ir atsilaukę prieš jų puolimus, gyvenimo pabaigoje patiria šio pasaulio kunigaikščio apžiūrą, kurios tikslas – pasižiūrėti, ar neatsiras kokių nuodėmių. Tie, kurie turės nuodėmės padarytų žaizdų, dėmių ir pėdsakų, bus užlaikyti jo valdžioje, o kurie jų neturės, to išvengs ir nurims su Kristumi. Jeigu taip yra, tiesiog būtina į tai kreipti dėmesį ir pasiruošti minėtai akimirkai, kad palaimingai ją įveiktume. Kad tam pasirengtume, turi

pasitarnauti visas mūsų gyvenimas. Būsi tinkamai tai valandai pasirengęs, jei laikino gyvenimo laikotarpiu beatodairiškai kovosi su mūsų išgelbėjimo priešais. Gyvendamas žemėje jau įpratęs ir išmokęs nugalėti priešus, mirties valandą lengvai įgysi pergalės vainiką.

Taip pat dažniau dėmesingai apmąstyk mirtį, apgalvok viską, kas tuomet vyks. Jei taip elgsiesi, ši valanda neužklups netikėtai, tavęs neišgąsdins arba tik truputį išgąsdins. Tavo siela, nesusilpninta baimės, pasirodys stipresnė ir pajėgi stoti į kovą su priešu ir laimėti. Pasaulio žmonės vengia minčių apie mirtį, kad nereikėtų atsisakyti juslinių paguodų ir pasitenkinimo, to, kas nesiderina su mintimis apie mirtį. Todėl išauga sunkiai nugalimas ar net neįveikiamas prisirišimas prie pasaulio gėrybių. Būtent todėl, atėjus mirties valandai, kai tenka atsisveikinti su gyvenimu ir su visomis gėrybėmis, pasaulio valdomi žmonės neapsakomai kankinasi, blaškosi ir baiminasi.

Kad tokios mintys duotų gerų vaisių, reikia įsivaizduoti save mirštantį, patį priešmirtinį suspaudimą ir varginimą, įsivaizduoti galintį tave užpulti priešą su visomis jo pagundomis, kartu apgalvoti visus jausmus ir mintis, kurie padėtų gundymams pasipriešinti. Kokie tai gundymai ir kaip jiems atsispirti, bus aprašyta kitame skyriuje. Tai reikalinga tam, kad kol esi gyvas, įprastum mintimis ruoštis ir praktikuotis, o atėjus mirties valandai, gebėtum savo ginklais pasinaudoti. Nes šią neišvengiamą kovą bei karą, kuris bus tik vieną kartą, reikia mokėti priimti, kad nepralaimėtum ir nepadarytum klaidų, kurių ištaisyti bus nebeįmanoma.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Apie keturis gundymus mirties valandą. Pirmasis gundymas – prieš tikėjimą. Kaip jį įveikti

Keturi pagrindiniai ir pavojingiausi gundymai, kuriuos mirties valandą mums primeta priešai demonai, yra šie: 1) tikėjimo susvyravimas; 2) neviltis; 3) garbėtroška; 4) įvairūs vaizdiniai, kuriais išeinantiejiems pasireiškia demonai.

Turint galvoje pirmąjį gundymą, reikia žinoti, kad tada, kai klastingas priešas pradės tavyje sėti netikėjimo mintis arba, pasirodęs regimu būdu, kalbės prieš tikėjimą, tu, nesi-leisdamas su juo į ginčą, turi padaryti tikėjimo aktą ir tarti jam šventai pasipiktinęs: „Dink iš akių, šėtone, melo tėve! Ne-norIU tavęS klausyti! Visa širdimi tikėjau ir tikiu tuo, kuo tiki mano motina Šventoji Bažnyčia. Tai man svarbiausia.“ Nuo tos minutės neprisileisk netikėjimo minčių ir tvirtai laiky-ki. Šventasis Raštas sako: „**Jei sukiltų ant tavęS valdovo pyktis, nepasitrauk iš savo vietos <...>**“ (Koh 10, 4). Turi aiškiai su-prasti, kad tai velnio gundymas, siekiantis tave sugluminti mirties valandą. Jei nepavyktų tvirtai atsilaisyti proto jėga, nesileisk nugalimas troškimo ir pojūčio, neleisk jiems palink-ti į tai, ką tau norima įteigti, net jei tai būtų sustiprinta net

Šventojo Rašto žodžiais, kuriuos panaudoja sielų žudikas – velnias. Kad ir ką jis tau primintų iš Šventojo Rašto, viskas bus nukreipta tam, kad tave pražudytų; žodžių reikšmė ir pati Dievo žodžio tiesa, sakoma mums, bus iškreipta.

Jei velnias – piktoji gyvatė – mūsų klaustų: „O ko moko Bažnyčia?“, – neatsakyk ir nekreipk jokio dėmesio į jo žodžius, tiesiog tvirtai jį paniekink. Žinodamas, kad velnias, melo tėvas ir veidmainis, ėmė su tavimi kalbėtis norėdamas sugauti tave žodžiu, tiesiog panirk į tikėjimo kontempliaciją savoje širdyje. Beje, jei jautiesi esąs stipraus tikėjimo ir proto, gali jį suniekinti sakydamas, kad Šventoji Bažnyčia tiki, jog yra vienintelė tiesa. Jei velnias vėl paklaustų, kokia tai tiesa, atsakyk jam: „Ta, kuria Ji tiki: Viešpats Kristus Kryžiumi sutriuškino tavo galvą ir atėmė valdžią.“ Tada proto žvilgsniu ir kontempliacija priglusk prie Viešpaties, už mus nukryžiuoto, ir melskis Jam: „Mano Dieve, Kūrėjau ir Atpirkėjau! Skubėk man į pagalbą ir neleisk manyje susvyruoti tikėjimo tiesoms; gimiau ir gyvenau iš Tavo malonės, padaryk, kad ir šį žemišką gyvenimą baigčiau Tavo garbei.“

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Antrasis gundymas mirties valandą – neviltis

Antrasis mirties valandą priešų naudojamas gundymas, kuriuo jis mus siekia sutriuškinti, yra baimė prisiminus visas mūsų nuodėmes. Šios baimės išvengti neįmanoma, bet ją galima sumažinti tikėjimu, jog Jėzus Kristus mūsų nuodėmes jau atpirko Savo mirtimi ant kryžiaus. Priešas užtemdo šį tikėjimą ir taip išpučia baimę dėl nuodėmių, kad ji užgniaužia bet kokią išsigelbėjimo viltį ir sužeidžia nuliūdumu bei neviltimi. Todėl reikia iš anksto ruoštis šiam puolimui ir, mirties valandai artėjant, stipriau įsikibti į pergalingą mūsų ženklą – Jėzų Kristų, tai yra širdyje turėti tvirtą tikėjimą atperkančiąja Kristaus kryžiaus galia. Kai, žengdamas pro šiuos vartus, pajusi puolimą, kuris reiškiasi neviltimi, pirmiausia atpažink, kad tai veikia priešas, bet tai nėra realus savo nuodėmių prisiminimas. Nes toks prisiminimas būna lydimas nuolankumo, nusižeminimo ir širdies gailesčio dėl teisiojo ir gailestingąjo Dievo įžeidimo. Taigi, šis prisiminimas nors ir gąsdina, bet neatima vilties dėl Dievo gailestingumo, žadančio išgelbėjimą. Tu nebūsi atstumtas. Tai žinodamas, negali nepripažinti, kad šioje situacijoje velnio veikimas matomas pagal tai, ar

nuodėmių prisiminimas pradeda slėgti mus ir ar įstumia į neviltį, jog išgelbėjimo nebus. Suvokus tai, bus nesunku grąžinti pasitikėjimą, ir tai išsklaidys bet kokią neviltį.

Pasitikėdami dar daugiau, nei galime pasitikėti, panyrame į apmąstymą Dievo gailestingumo bedugnės, ji paskandina begales mūsų nuodėmių ir tvirtai leidžia tikėti, kad Dievas nori mūsų išgelbėjimo, o ne pražūties. Šis įsitikinimas ir visada, ir šią valandą sutvirtinamas tik begalinės mūsų Viešpaties Gelbėtojo mirties ant kryžiaus galios. Tad ir visada, ir mirties valandą mums reikia glaustis prie Jėzaus Kristaus kryžiaus, slėptis jo šešėlyje. Štai kokia malda galėtum melstis, kai žengsi pro mirties vartus: „Viešpatie, turiu daug priežasčių bijoti, kad nenuteistum manęs dėl Savo teisingumo už mano nuodėmes. Bet turiu dar daugiau uolumo tikėtis atleidimo dėl begalinio Tavo gailestingumo Jėzuje Kristuje, mūsų Atpirkėjuje ir Gelbėtojuje. Todėl meldžiu, nemarusis gerume, pasigailėk manęs, vargšo kūrinio, teisiama už nuodėmes, bet nuplaunamo neįkainojamu Tavo Sūnaus, mūsų Dievo, Krauju. Šlovinsiu Tave per amžius! Visą save atiduodu į Tavo rankas; elkis su manimi maloningai. Tu – vienintelis mano gyvenimo valdovas.“

DVYLIKTRAS SKYRIUS

Trečiasis gundymas mirties valandą – garbėtroška

Trečiasis mirties valandą prieš naudojamas gundymas yra garbėtroška ir savęs vertinimas, įkvepiantys pasitikėjimą savimi bei savo darbais. Todėl ir paprastai, tuo labiau ir mirties valandą, negalima sutelkti dėmesio į save ir savo darbus, gėrėtis savimi ir savo darbais, nors ir spindėtum dorybėmis labiau už šventuosius. Visas tavo pasitenkinimas tebūna vien Dievas ir pasitikėjimas tesiremia vien Dievo gailestingumu ir Gelbėtojo kentėjimais; išsigelbėsi nuolat nusižemindamas. Taip iki pat savosios mirties akimirkos. Ir jei taip nutiks, kad imsi galvoti apie kokį nors gerą darbą, kurį padarei, tai pagalvok, kad tai Dievas padarė tavyje ir per tave, o ne tu pats.

Prieglobsčio ieškok Dievo gailestingume, tačiau nederėtų manyti, kad tai atlygis už daugybę nematomos kovos mūsų ir pergalių, kurias iškovojai. Nuolatos gyvenk savyje puoselėdamas pagarbią Dievo baimę, nuoširdžiai pripažindamas, kad visas mūsų ryžtas, pastangos ir žygdarbiai būtų bevaisiai, jei Dievas nebūtų to laiminęs, nebūtų jų paskatinęs ir pats juose veikęs. Taigi, ir mirties valandą pasitikėk vien Dievo gailestingumu.

Jei atsižvelgsi į šiuos patarimus, gali būti tikras, kad mirties valandą mūsų priešas nieko nelaimės, kad ir kaip pultų. Ir atsivers laisvas kelias, kuriuo iš žemiškojo slėnio džiaugsmingai nukeliausi į dangiškąją Jeruzalę – taip ilgai trokštamą tėvynę.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Ketvirtasis gundymas mirties valandą – vaiduokliai

Jeigu mūsų piktas, klastingas ir atkaklus priešas, niekuomet nepavargstantis mūsų gundyti, mirties valandą sumanytų tave vilioti kokiais nors vaizdiniais, pavidalais, vaiduokliais ar apsireikšdamas kaip šviesos angelas, tvirtai laikykis ir išbūk, suvok savo skurdą bei menkumą. Drąsiai, be jokios baimės širdyje tarki jam: „Sugrįžk, prakeiktasai, į savo tamsybes. Man, menkam ir nevertam, neskirti jokie regėjimai ir apreiškimai. Tik viena man reikalinga – beribis mano Viešpaties Jėzaus Kristaus prieglobstis, Dievo Motinos Marijos ir Visų Šventųjų užtarimas bei maldos.“ Net jeigu dėl kai kurių akivaizdžių požymių manytum, jog regi tikrus vaizdus, suteiktus Dievo, neskubėk jais tikėti, bet kuo greičiau panirk į savo nevertumo ir menkumo suvokimą. Nebijok tuo įskaudinti Dievo – Jam patinka nuolanki mūsų laikysena. Jeigu tokie regėjimai tau reikalingi, tai Dievas žino, kaip padaryti, jog nenugręžtum nuo jų savo akių, ir pateisina sąlyginį mūsų tikėjimą, kad jie yra iš Dievo. Suteikdamas malonę nuolankiesiems, jos neatima dėl poelgių ar veiksmų, padaromų iš nuolankumo Jam.

Tokie štai ginklai, kuriuos priešas panaudoja mūsų mirties valandą.

Bet tam jis pasitelkia ir bet kurią mūsų aistrą, ypač tą, kurios mirštantysis buvo labiausiai pavergtas ir per kurią dažniausiai nupuldavo. Todėl priešas pasistengia sužadinti šią aistrą, kad mirštantysis išeitų aistringos būsenos, o tai nulems jo likimą. Todėl, ruošdamasis paskutinei lemiamai kovai, stenkis be gailesčio pakilti prieš savo stipriausias aistras, nugalėti jas ir nuo jų apsivalyti. Juk paskutinė valanda bet kada gali tave užklupti. Visiems apie tai sako Viešpats: „**Kovok, kol jie bus sunaikinti**“ (1 Sam 15, 18).

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Apie dvasinę ramybę

Tavo širdį, mano numylėtasai, Dievas sukūrė tam, kad mylėtų Jį vienintelį ir Jam pasitarnautų kaip šventovė. Todėl Jis kviečia tave pas save, kad atiduotum Jam savo širdį ir pasitikėtum juo. „**Mano vaike, pasitikėk manimi <...>**“ (Pat 23, 26). Kaip kad Dievas yra ramybė, viršijanti bet kokią protą, taip būtina, kad širdis, norinti Jį priimti, būtų rami ir laisva nuo bet kokios sumaišties, nes tik ramybėje Jo vieta, kaip gieda šv. Dovydas: „**Kai einu ilsėtis, ramiai užmiegu, nes tu vienas, VIEŠPATIE, leidi be rūpestčio ilsėtis**“ (Ps 4, 9).

Rūpinkis, kad širdis įsitvirtintų ramybės būsenoje, kad visos dorybės, visos pratybos ir žygdarbiai būtų nukreipti į tikslą siekti ramybės; ypač tos kovos, kuriose dėl savojo išgelbėjimo kovoji su priešais. Didysis tylos mylėtojas Arsenijus sakė: „Visą savo rūpestį nukreipk į tai, kad vidinė tavo laikyse-na būtų pagal Dievo mintį, ir nugalėsi visas išorines aistras.“

Širdies ramybę trikdo aistros; neprileisk aistrų iki širdies ir ji visada bus rami. Nematomos kovos karys apsiginklavęs stovi prie širdies vartų ir atremia tuos, kurie kėsinaisi ją sudrumsti. Kol širdis rami, tol nesunkiai pasiekiami pergalė prieš užpuolikus. Širdies ramybė – nematomos kovos tikslas – kartu yra ir

pats galingiausias jos ginklas. Todėl, kai aistrų sukelta sumaištis prasmunka į širdį, nepulk aistros, kad ją nugalėtum, bet dėmesį sutelk į širdį ir pasistenk ją nuraminti. Širdžiai nurimus, baigsis ir kova.

Žmogaus gyvenimas – tai be perstojo vykstanti kova ir nuolatinis gundymas. „**Argi žmogaus gyvenimas žemėje nėra sunki tarnystė?**“ (Job 7, 1). Pagunda sukelia pasipriešinimą – štai jums ir kova. Dėl šios kovos neišvengiamumo privalai nuolatos budėti ir visais įmanomais būdais saugoti savo širdį, kad tik ji būtų rami ir taiki. Kai tavo širdį pradeda kas nors trikyti, uoliai pasipriešink, kad tai tavęs nebepasiektų ir širdis vėl nurimtų. Vidinė neramybė nukreipia mus nuo tinkamos laikysenos. Žmogaus širdis panaši į laikrodžio svarelius ir į laivo vairą. Padidink ar sumažink svarelių svorį, tuoj pat pasikeis visų laikrodžio dantračių judėjimas ir rodyklės neberodys tikslaus laiko. Pasuk laivo vairą į kairę ar į dešinę – tuoj pat pasikeis laivo kryptis ir jis nukryps nuo kurso. Kai širdis pakliūva į sumaištį, visas mūsų vidus pradeda netvarkingai judėti, o protas praranda protavimo teisumą. Štai kodėl reikia kuo skubiau nuraminti širdį, kai tik ją per maldą ar bet kuriuo kitu metu sutrikdo kas iš išorės ar vidaus.

Ir žinok, kad tik tada išmoksi gerai melstis, kai išmoksi suvaldyti ir išsaugoti širdies ramybę. Į tai ir kreipk dėmesį, apgalvok, kaip padaryti, kad visi tavo darbai vyktų esant ramiai širdžiai, su pasitenkinimu ir džiaugsmu. Pasakysiu štai ką: nesi-
baigiančiu viso tavo gyvenimo žygdarbiu turi tapti rūpestis, kaip išsaugoti ramią širdį apginant ją nuo bet kokios sumaišties ir viską ramiai atliekant. Kaip parašyta: „**Mano vaike, būk kuklus atlikdamas užduotis <...>**“ (Sir 3, 17). Ir teisšipildo dieviškasis pažadas: „**Palaiminti romieji: jie paveldės žemę**“ (Mt 5, 5).

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Vidinės ramybės išsaugojimo būdai

Keltas patarimų, kaip tau išsaugoti trokštamą vidinę ramybę.

1. Visų pirma, kontroliuok savo išorinius pojūčius ir venk išoriškai pernelyg laisvai ar padrikai elgtis, tai yra: neklaidžiok žvilgsniu kur papuola, neplepėk, nemostraguok, nežingsniuok pirmyn atgal, nedaryk ko kito chaotiškai, bet visuomet stenkis būti nuosaikus, tikslus ir ramus. Pripratęs išoriškai santūriai ir tikslingai elgtis (kalbu apie veiklą bei judesius), nesunkiai ir be didelių pastangų pasieksi ramybę savyje ir savo širdyje, juk, pasak dvasios tėvų, vidinis žmogus nuotaiką perima iš išorinio.
2. Nusiteik mylėti visus žmones ir su visais žmonėmis sutarti taip, kaip siūlo šv. apaštalas Paulius: „**Kiek galima ir kiek nuo jūsų priklauso, gyvenkite taikoje su visais žmonėmis**“ (Rom 12, 18).
3. Saugok savo sąžinę, laikyk ją tyrą ir nesuteptą, kad ji tavęs nekaltintų ir negrauztų, o jos santykis su Dievu būtų ramus; teisingas – su artimu, su tavimi pačiu ir tave supančia aplinka. Tokia laikysena sąžinės atžvilgiu sukuria,

gilina ir didina vidinę taiką. Kaip sakė šv. Dovydas: „**Didi ramybė mylintiems tavo įstatymą; jiems nėra suklupimo akmens**“ (Ps 119, 165).

4. Įprask nesutrikdomas ištverti visokius nemalonumus ir įžeidimus. Žinoma, dėl patirties stokos, kol įgysi tokį įprotį ir įprasi save valdyti, tavajai širdžiai teks nemažai kankintis. Tačiau kai įgysi šį įprotį, tavo siela netgi gaus daug paguodos iš kelyje pasitaikančių nemalonumų. Kai būsi apsisprendęs, kasdien vis geriau pavyks susitarti su savimi, kol galop pasieksi tokį lygį, jog pajėgsi išsaugoti dvasinę rimtį visų vidinių ir išorinių audrų metu.

Jeigu atsitiks taip, kad nepavyks suvaldyti savo širdies, tai yra, nuvijus sunkumą ir sielvartą, atkurti joje taiką bei ramybę, pasitelk maldą taip, kaip tai darė mūsų Išganytojas Getsemanės sode: net tris kartus pasimeldęs ir parodęs mums pavyzdį, kaip reikia elgtis, kai širdį suspaudžia sielvartas bei sunkumas, apima liūdesys ir silpnadvasiškumas, – idant nepalūžtum ir neatsitrauktum, kol pajusi, kad tavoji valia visiškai pritaria Dievo valiai. O pastaroji juk skatina nurimusia širdimi narsiai ir su džiaugsmu priimti bei ištverti visus išbandymus, kurie ką tik taip baugino ir kurių labai norėjosi išvengti. Panašiai kaip ir Jėzus, kuris išsigando, susigūžė ir nu-liūdo, bet melddamasis nurimo ir ištarė: „**Kelkitės, eime! Štai mano išdavėjas čia pat**“ (Mt 26, 46).

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Palengva mūsų širdyse įsivyrauja ramybė

Nuolatos rūpinkis, kad tavo širdies nepasiektų joks sumišimas ar nerimas. Priešingai: stenkis viską daryti, kad tik ji išliktų rami ir taiki. Dievas, matydamas tavo uolumą ir kaip stengiesi, savo malone tavo sieloje įkurs taiką, o pati širdis taps paguodos namais: „**Tesiuncia tau jis pagalbą iš šventovės, iš Siono tepalaiko tave!**“ (Ps 20, 3). Tik vieno iš tavęs tikisi Dievas, kad kas kartą, kai tik sunerimsi, skubėtum širdyje atkurti ramybę ir taip tvarkytum visus savo reikalus bei užsiėmimus. Suprask, kad tam prireiks tavo kantrybės. Juk ne per vieną dieną pastatomas miestas, taigi, ne per dieną pasiekama ir vidinė ramybė bei taika. Juoba kad tai ne kas kita, kaip ramybės namai Dievui ir šventovė Jam. Dar turi suprasti, kad pats Dievas ir yra šių namų mummyse statytojas, o be Jo visa statyba bus nevykusi: „**Jei VIEŠPATS nestato namo, veltui triūsia tie, kurie jį stato**“ (Ps 127, 1). Prisimink, ko reikia širdies ramybei: tavo nuolankumo (jis yra ramybės pagrindas) ir pasiryžimo sąmoningai vengti nerimą bei rūpesčius keliančių reikalų. Turint galvoj pirmąjį, tai neginčytina, kad nuolankumas, širdies ramybė ir romumas taip artimai vienas

su kitu susiję, kad ten, kur yra vienas, yra ir kiti; kas turi ramią širdį, tas ir nuolankus; kas turi nuolankią širdį, tas romus ir taikus. Todėl ir mūsų Viešpats sakė: „<...> **mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies** <...>“ (Mt 11, 29).

Kalbant apie antrąjį, dera prisiminti istoriją, kai Dievas norėjo, kad ne karalius Dovydas, kuriam teko beveik visą gyvenimą kovoti ir blaškytis, pastatytų Jam šventyklą, o jo sūnus Saliamonas; šis, atitinkamai pagal vardo reikšmę, buvo taikus karalius ir su niekuo nekariavo.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Saugant širdies ramybę, reikia vengti garbės ir pamėgti nuolankumą bei neturtą

Taigi, jei trokšti širdies ramybės, pasistenk patekti pro nuolankumo vartus. Be nuolankumo kito kelio ten nėra. Tam, kad įgytum nuolankumo dorybę, turi prisiversti pamėgti nepasitenkinimą bei sielvartą keliančius įvykius ir priimti juos lyg brolius; privalai vengti bet kokios garbės ir garbinimo, verčiau rinkis pažeminimą ir nesitikėk paguodos iš nieko kito, o tik Dievo. Įsitikinęs, kad tavo širdis geranoriškai nusiteikusi, įtvirtink joje nuostatą, kad Dievas – vienintelis mūsų gėris ir prieglobstis, o visi kiti dalykai yra dygliai, kurie, sudėti į širdį, padarys mirtiną žalą. Jei kas nors tave pažemintų, nenusimink, bet su džiaugsmu tai iškęsk, tvirtai tikėk, kad tuo metu Dievas tikrai su tavimi. Ir neieškok kitos garbės, neieškok nieko kito, kaip tik kentėti iš meilės Dievui ir dėl Jo garbės.

Prisiversk džiaugtis, kai kas nors įžeidžia, nuteisia ar išreiškia panieką. Po tokia negarbe slepiasi didelis lobis, o jį noriai priėmęs, netrukus tapsi dvasiškai turtingas, apie tai nesužinos net ir tas, kuris įteikė tau tokią dovaną, t. y. tas, kuris tave pažemino. Tam, kad galėtum laisvai vienytis su Kristumi Jo

kentėjimuose ir niekas tam nesutrukdytų (t. y. nei iš gyvųjų, nei iš negyvų dalykų nesutiktum pasipriešinimo), šiame gyvenime niekada neieškok tų, kurie tave mylėtų ir gerbtų. Saugokis savęs paties kaip pikčiausio priešo, nepaisyk savo valios, nesivadovauk savo protu, jausmais ir skoniu, kad nepaklystum. Todėl visuomet laikyk paruoštus ginklus kovai su pačiu savimi. Ir kai pajusi, kad tavo norai, tegu ir patys švenčiausi, į ką nors jau linksta, nuolankiai padėk juos Dievo akivaizdoje laisvus nuo išorinių veiksnių, meldamas, kad įvyktų Jo, o ne tavo valia. Tai atlik nuoširdžiai atsidavęs Dievo valiai, be savi-meilės priemašų, žinodamas, kad pats iš savęs nieko neturi ir nieko negali padaryti dėl savo paties išgelbėjimo.

Saugok save nuo minčių, kurios atrodo šventos ir mummyse įžiebta nesveiką uolumą: „**Sergėkitės netikrų pranašų, kurie ateina pas jus avių kailyje, o viduje yra plėšrūs vilkai. Jūs pažinsite juos iš vaisių <...>**“ (Mt 7, 15–16). Vaisius – dvasinė priespaulė ir griūtis. Žinok, kad visa, kad ir kaip patraukliai atrodytų, kas tolina mus nuo nuolankumo, vidinės taikos ir ramybės, tėra netikri pranašai – plėšrieji vilkai, kurie, prisidengę avies kailiu, veidmainišką uolumą beatodairiškai nukreipia į artimą, grobia mūsų nuolankumą, taiką ir ramybę, būtinus siekiantiems dvasinės pažangos. Kuo iš pažiūros šventesnis atrodo reikalas, tuo labiau jis turi būti ištirtas, be įsikarščiavimo ir nerimo. Jei kartais ir suklystum, nepulk į silpnadvasiškumą, bet, nusižeminęs prieš Dievą ir pripažinęs savo silpnumą, ateičiai išmok šią pamoką. Gali būti, kad Dievas tai leido, kad išdildytų tavyje kokį nors paslėptą ir tau pačiam dar neatpažintą puikybės bruožą.

Kai pajusi, kad tavo sielą veria ir žeidžia koks nuodingas spyglys, tai yra aistra ar aistringos mintys, nesiblaškyk, bet su-

sikaupk ir stenkis jų neišsileisti į širdį. Būk karingai nusiteikęs ir žvelk į jas atviru žvilgsniu, o širdį laikyk nuo jų atokiai ir nepasiekiamą, taip ji liks švari prieš Dievą, kurį tokiu būdu visada turėsi viduje. Širdies gilumoje Jis gyvuos dėl tyros jos laikysenos. Tuo pat metu visa esybe stenkis suvokti, kad visa, kas su mumis atsitinka, skirta mums išbandyti ir mokyti tam, kad suprastum, kas mums išganinga, ir laimėtum teisumo vainiką, kurį tau paruošė maloningasis Dievas.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Sielai būtina pasitraukti į vienumą, nes tada Dievas apgaubia ramybe

Dievy Dievas ir Viešpačių Viešpats sukūrė tavąją sielą, kad turėtų sau namus lyg šventovę, tad privalai su ja pagarbiai elgtis ir neleisti jai trokšti ko nors mažesnio už Dievą. Visi tavo troškimai visuomet tebūna nukreipti į nematomą Dievo apsilankymą sieloje. Tačiau žinok, kad Dievas neapsilankys sieloje, jei neaptiks jos vienumoje. Dievas nori, kad siela būtų užsidariusi savyje, t. y. neturėtų jokių minčių ir, kiek įmanoma, jokių troškimų bei savo valios. Kalbant apie valios atsisakymą, reikia suprasti, kad mes patys savavališkai negalime imtis jokių žygdarbių arba apsimarinimų ar ieškoti progų pakentėti iš meilės Dievui, įkvėpti vien savosios valios. Tam reikalingas dvasios tėvo patarimas, kurį jis duoda atstovaudamas Dievui. Būtent jo ir reikia besąlygiškai klausyti, o Dievas per jį nukreips mūsų valią teisinga linkme, tai yra ten, kur Jis pats nori, žinodamas, kas mums geriausia. Niekada nieko nedaryki vien pagal savo valią. Tegul Dievas padaro tavyje tai, ko nori Jis. Tegul tavieji troškimai nuo tavęs kaip ir nepriklauso, būna šalia tavęs. Tai reiškia, kad pats nenorėk nieko, o jei ko nors ir panorėsi, tegul tas noras būna toks, kad nepriklau-

somai nuo to, išsipildys jis ar ne, liksi ramus ir nenusiminsi. Lyg iš viso nieko nebūtum norėjęs.

Toks nusiteikimas ir yra visiška širdies laisvė bei atsiskyrimas nuo visų ir visko, kai širdis nėra saistoma su kuo nors nei protu, nei valia. Jei taip stosi Dievo akivaizdon, o tavo siela bus tokia paprasta, laisva ir vientisa, tai patirsi, kokius nuostabius dalykus Jis padarys joje. Svarbiausia, kaip sako didysis Grigalius Palamas „Žodyje vienuolei Ksenijai“, Dievas apgaubs tave ramybe, kuri yra dovana, savyje glaudžianti visas kitas. O nuostabūs užsisklendime, Visagalio lobių saugykla, joje vienoje Jis klausosi mūsų maldų ir Pats kalbasi su mumis. O dykuma, kurioje sužaliuoja rojus! Juk tik vienumoje Dievas leidžia pamatyti Jį ir su Juo kalbėtis. Mozė sau tarė: „**Turiu eiti pasižiūrėti į šį nuostabų reginį ir pamatyti, kodėl tas krūmas nesudega**“ (Iš 3, 3). Taip kalbėjo pranašas apie Dievo patirtimis apdovanotą Sinajaus dykumą. Jei ir tu apie tai svajoji, turi ten žengti neapsiavęs. Ši žemė šventa. Pirmiausia apnuogink savo kojas, t. y. sielos nusiteikimą, ir tebūna ji laisva nuo visokių žemiškų dalykų. „**Nesineškite piniginių nei krepšio, nei autuvo ir nieko kelyje nesveikinkite**“ (Lk 10, 4). Tau jau nereikia nieko trokšti iš šio pasaulio ir nieko kelyje nesveikink, kaip mokė savo įpėdinį pranašas Elisas ir savo mokinius Viešpats. Visas mintis, visą palankumą ir visą meilę skirk vieninteliam Dievui, o ne kūriniams. „<...> **palik mirusiems laidoti savo numirėlius**“ (Mt 8, 22). Irkis pats vienas ten, kur gyvieji, ir te mirtis tau neviešpataus.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Apie išmintingą meilę artimui išsaugant širdies ramybę

Viešpats Evangelijoje sako, kad Jis atėjo į žemę įžiebtį meilės ugnies mūsų širdyse ir labai trokšta, jog ši ugnis kuo greičiau įsidegtų (žr. Lk 12, 49). Meilė Dievui neturi ribų, kaip ir mylintis Dievas yra begalinis. Bet meilė artimui turi turėti ribas ir apribojimus. Jei šios meilės neapribosi, tai gali atitolinti tave nuo meilės Dievui, padaryti didelę žalą ir tave įstumti į pražūtį. Iš tiesų turime mylėti savo artimą, bet taip, kad nepadarytume žalos savo sielai. Visus darbus atlik paprastai ir šventai, neturėdamas galvoje nieko kito, kaip tik savo darbą skirti Dievui, ir tai tave apsaugos nuo neteisingų žingsnių reiškiant meilę artimui.

Šiame kelyje svarbiausias dalykas yra padėti artimui išsi-
gelbėti. Bet čia labai dažnai įsibrauna neišmintingas uolumas,
kuris nieko neduoda, išskyrus padarytą žalą pačiam sau ir ar-
timui. Rodyk nuoširdaus tikėjimo ir Dievui patinkančio gy-
venimo būdo pavyzdį ir būsi panašus į Kristaus apaštalus, pa-
traukiančius kitus Jį sekti. Bet neįkyrėk visiems savo žodžiais,
kuriuos dažnai sakome nesirinkdami, – taip tik sugriausi ra-
mybę ir taiką (kitiems ir savąją). Uoliai puoselėk karštą ir sti-

prų troškimą, kad kiti pažintų tiesą taip, kaip tu ją supranti, lyg būtum apgirtęs nuo vyno, kurį Viešpats pažadėjo ir veltui davė (žr. Iz 55, 1). Tegu toks troškulys ir alkis dėl artimo išsigelbėjimo niekad tavęs neapleidžia. Tačiau būtina, kad tai trykštų iš meilės Dievui, bet ne iš perdėto uolumo. Dievas mūsų sieloje sesėms ir broliams pažadins tokią meilę, kuri, išlaisvinta iš viso, kas netikra, savo laiku duos Jam vaisių. Patys savavališkai nesėkime jokių sėklų, bet atiduokime Dievui savo širdies dirvą, kuri turi būti švari, tai yra apvalyta nuo visokių erškėčių ir dagių, Viešpats pasės tokią sėklą, kokios Jis Pats nori.

Atsimink, kad Dievas nori matyti tavo sielą laisvą nuo visko, kad sujungtų ją su savimi. Leisk Jam veikti savo sieloje, netrukdyk savo valios įsikišimu. Gyvuok be jokio asmeninio troškimo, išskyrus troškimą patikti Dievui, paklusk Jo valiai. Pasak Evangelijos, Šeimininkas išėjo ieškoti darbininkų savo vynuogynui. Palik visus rūpesčius ir mintis, nusikratyk bet kokio susirūpinimo savimi ir bet kokio aistringą prisirišimą prie laikinų dalykų, tada Dievas aprengs tave Pačiu Savimi ir duos tai, apie ką nė nesvajojai. Pamiršk, kiek įstengi, save ir tegyvena tavyje vien meilė Dievui.

Be to, turi labai apdairiai apriboti uolumo karštį dėl kitų, kad Viešpats išsaugotų tavo sielos ramybę ir taiką. Žiūrėk, kad tavo siela, neprotingai besirūpindama kito gerove, nepatirtų didžiausio turto – sielos ramybės – nuostolio. Šie turtai auga tavyje dėl visiško paklusnumo Dievo valiai, atsižadant viso kito. Tai daryk ne dėl užmokesčio ir niekada negalvok, kad jau nuveikei šį tą vertingo. Dievas veikia visame kame ir iš mūsų tikisi vien tik nuolankumo. Tad atiduok Jam savo sielą visiškai laisvą, be jokio prisirišimo prie žemiškų dalykų. Teišsipildo per tave vien tik Dievo valia.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Siela, atsisakiusi savo valios, atsiduoda Dievui

Broliai mano, sudėk viltis į Dievą, Kuris visus kviečia tokiais žodžiais: „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!“ (Mt 11, 28). Keliauk paskui šį kviečiantį balsą, tuo pat metu jausdamas Šventosios Dvasios artėjimą. Užmerktomis akimis krisk į Dieviškosios Apvaizdos jūrą, ir tegul Dievo valios bangos tave mēto kaip tuščiavidurį daiktą, be jokio tavosios valios pasipriešinimo, kad kuo greičiau tave nuneštų į gelbėjimosi ir krikščioniško tobulumo uostą. Taip elgdamasis, daug kartų per dieną, kai tik gali, stenkis nuo visko atsiriboti, susitelk būdamas vienumoje tiek vidumi, tiek išoriškai ir visomis jėgomis atsidėk tokioms pratyboms, kurios ypač ugdo meilę Dievui. Tai – malda, nuolatinis saldžiausiojo Viešpaties vardo šaukimasis, iš meilės Jam liejamos ašaros, šiltas bei džiugus garbinimas ir kitos dvasinės pratybos. Šias pratybas turėtum atlikti neprievartaudamas širdies, kad neišsektum nuo neprotingos, prievartinės veiklos, neužkietėtum ir nebepajęgtum priimti malonės veikimo. Tokiu atveju naudokis protingais patyrusiųjų patarimais ir pasistenk įprasti nuolatos kontemliuoti Dievo šventumą, būti

Dievo šventumo artumoje ir džiaugtis neišsenkančiomis Jo malonėmis. Nuolankiai priimk saldžiuosius Jo malonės lašus, krintančius į tavo sielą.

Beje, patirdamas tokius Dievo apsireiškimus, neįkyrėk Jam, bet nuolankiai susikaupęs lauk, kol tavyje išsipildys Jo valia. Kai Dievas suteiks tai be jokios tavo prievartos sau, tuomet pajusi, kaip tai saldu ir vaisinga. Raktas, kuriuo galėsi atrakinti slėpinį dvasinio pažinimo ir dieviškos meilės šventovę, yra nuolankumas, savęs atsižadėjimas ir gebėjimas bet kuriuo metu ir bet kuriuo reikalu save pavesti Dievui. Tas pats raktas užrakina ir neišmanymo bei dvasinio šaltumo duris.

Pamėk, kiek tik gali, tylomis stovėti su Marija prie Kristaus kojų, išgirk ir įsidėmėk, ką Jis kalba tavo sielai. Žiūrėk, kad tavo priešai – iš kurių didžiausias priešas sau esi tu pats – nesutrukdytų šiam šventam tylėjimui Dievo akivaizdoje. Kai stengiesi protu atrasti ir patirti Dievą, nenurodinėk Jam vietos bei ribų pagal savo varganą ir ribotą fantaziją. Juoba kad Jis neturi ribų ir yra visur ir visame kame. Dar geriau – viskas yra Jame. Rasime Jį savo sieloje kaskart, kai tik nuoširdžiai Jo ieškosime. Pats Dievas trokšta būti su mumis, žmonėmis, kad padarytų mus vertus Savęs, nors Jam mūsų netrūksta.

Kai skaitai Šventąjį Raštą, neskaityk versdamas lapą po lapo, bet apmąstyk kiekvieną žodį. Ir jei kuris nors žodis privers tave įsigilinti ar paskatins nusižeminti, pripildys širdį dvasinio džiaugsmo ir meilės, sustok prie jo. Tai Dievas prisiartina prie tavęs! Nusižeminęs priimk Jį atvira širdimi, kadangi Jis pats nori, kad priglustum prie Jo. Jei dėl to teks palikti dvasines pratybas, kurių ėmeisi, nesijaudink. Nes visų dvasinių pratybų tikslas yra susivienijimas su Dievu, Jo pajauta, ir kai tai duodama, nereikia sureikšminti pačių

priemonių. Žodžiu, kai mąstai apie dieviškus dalykus, ypač apie kurią nors Viešpaties Kristaus kančios dalį, ir skaitant tavo užlieja meilė, sustok ir kuo ilgiau išbūk su ja, tegu šis šventas jausmas tęsiasi, kol gali.

Vienas iš didžiųjų kliuvinių norinčiam išsaugoti vidinę ramybę, brolau mano, yra pernelyg stropus susidaryto kasdieninio pratybų plano (psalmių, Evangelijos tekstų, apaštalų laiškų skaičius) nepajudinamas laikymasis ir paisymas it kokio įstatymo. Raidiškai laikydamiesi taisyklių, stengiamės kuo greičiau viską perskaityti, nesirūpiname, ar širdis patiria malonę iš perskaityto teksto, ar prote užgimsta kokių nors dvasingų minčių ir apmąstymų. Ir kai nepavyksta visko perskaityti, pradedame jaudintis ne dėl to, kad mūsų vidinis žmogus negavo dvasinio peno, reikalingo augti, bet kad nespėjo visko perskaityti. Štai ką apie tai sako palaimintasis Izaokas: „Jei nori mėgautis tekstu ir suvokti Šventosios Dvasios kalbėjimą, nekreipk dėmesio į teksto kiekį. Protas tesistengia suprasti Šventosios Dvasios kalbėjimą, kol tavo siela, nuščiuvusi prieš Dievo karalystę, bus pažadinta ją suvokti ir per tai bus paskatinta šlovinti ar apimta sielai naudingo liūdesio. Vergo darbe nėra proto ramybės; sumišimas paprastai iš prasmės ir supratimo atima skonį, vagia mintis kaip siurbėlė, siurbianti iš kūno gyvybę su jo narių krauju.“

Jei iš tiesų nori dorai pereiti visą tikrojo gyvenimo tėkmę, neturėk kito tikslo, išskyrus tikslą patirti Dievą ten, kur Jis malonės tau Save atiduoti. Kai tai vyks, nutrauk bet kurią kitą darbą, viską užmiršk ir atrask ramybę Dieve. Kai Aukščiausiasis panorės tavo palikti ir patrauks nuo tavęs artumo pojūtį, tuomet vėl galėsi grįžti prie įprastinių dvasinių pratybų ir jas tęsti. Tikslas tebūna tas pats: pratyboms padedant, rasti savo

Mylimąjį, kad pasielgtum taip, kaip rašyta anksčiau, – vien Jame džiaugtumeisi ramybe. Atsimink, kad daugeliui dvasingų žmonių dvasinės pratybos nesuteikia gelbstinčios ramybės todėl, kad jie pernelyg uoliai stengiasi atlikti jas iki galo, būdami klaidingai įsitikinę, kad tai ir yra dvasinis tobulumas. Taip sekdami savo valia, jie daug dirba ir pernelyg kankinasi, bet nepasiekia tikrosios ramybės, o juk joje ir gyvuoja Dievas.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Neieškok malonumų ir paguodos, bet tik vienintelio Dievo

Visuomet rinkis tai, kas sunku ir skausminga, šalinkis paguodos bei malonumų, kurie sielai neduoda jokios naudos. Pamėk būti priklausomas nuo kito valios. Kiekvienas veiksmas tebūna žingsnis Dievo artumo link ir jokie reikalai tenetampa kliūtimi einant šiuo keliu. Štai kas tave turėtų džiuginti. Vienas Dievas tebūna tau saldžiausia paguoda, o visa kita – vien kartėlis. Bet kokį savo sunkumą kilstelėk Dievui. Mylėk Jį ir atiduok Jam visą širdį be jokių abejonių ar baimės. O Jis ras būdą išspręsti visus tavo rūpesčius ir pakels tave, jei pulsai. Trumpai tariant, jei pamils Dievą, tai gausi iš Jo visa, kas gera. Apimtas ramybės ir su taika širdyje visą save paaukok Dievui.

Šiuo keliu žengsi sėkmingai, be nuovargio ir sumaišties, kai tavoji valia susijungs su Dievo valia. Kuo labiau su ja susivienysi nieko nepasilikdamas sau, tuo daugiau įgysi jėgos ir patirsi paguodos. Tavo valia tebūna taip sustyguota, kad trokštumei tik to, ko trokšta Dievas, ir netrokštum nieko, ko Jis netrokšta. Visuomet, kad ir ką darydamas, atnaujink sielos ryžtą patikti Dievui. Neplanuok nieko ateičiai, „<...> nes

nežinai, ką rytojus gali atnešti“ (Pat 27, 1). Gyvenk laisvas ir prie nieko neprisirišęs. Tačiau neuždrausta deramai rūpintis tuo, kuo tau priklauso pagal pašaukimą ir pareigas, juk tie rūpesčiai susiję su Dievo valios vykdymu ir netrukdo gyventi vidinėje taikoje su Dievu bei ištikimai siekti dvasinio augimo. Visuose tau tenkančiuose reikaluose stenkis sąžiningai atlikti tai, ką gali ir privalai. Viskam, kas su tavimi nesusiję, būk abejingas ir nuolankiai pasitik tai, kas tave dar pasieks iš išorės.

Ką visados įmanoma daryti – tai Dievui paaukoti savo valią, ir viskas. Daugiau nieko nereikia. Taip, visuomet turėdamas laisvę ir išoriškai su niekuo nebūdamas susaistytas, visada patirsi ir džiaugsmą, ir ramybę. Šioje dvasios laisvėje slypi tasai lobis, apie kurį rašoma šventuosiuose raštuose. Ta laisvė yra ne kas kita, kaip stiprus vidinio žmogaus buvimas pačiame savyje, nes jis neieško ir netrokšta nieko rasti ne savyje. Visą tą laiką, kai save laikysi toje laisvėje, galėsi mėgautis dievišku ir nesuvokiamu džiaugsmu, kuris neatskiriamas nuo Dievo karalystės, įsikuriančios mumyse taip, kaip sakė Viešpats: „<...> Nes Dievo karalystė jau yra tarp jūsų“ (Lk 17, 21).

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Nebūk silpnadvasis, kai pasitraukia ar sutrikdoma vidinė ramybė

Einantiems Dievo keliu dažnai tenka patirti šventos ramybės, saldaus vidinio susitelkimo ir maloningos laisvės pasitraukimą bei sudrumstimą. Kartais širdies veikimas viduje sukelia tokią sumaištį lyg dulkės, kad nesimato kelio, kuriuo turime eiti. Kai ir tau teks tai patirti, žinok, kad Dievas tai leidžia norėdamas gero. Tai ir yra ta kova, už kurią šventieji iš Dievo gavo vainikus. Tai prisimindamas, tvirtai išlaikyk tave užgriuvusius bandymus. Šiuo atveju, kaip ir patyręs bet kokį nerimą, žvelk į Viešpatį ir tark jam iš visos širdies: „Viešpatie, mano Dieve! Pasižiūrėk į savo vergą ir teisšipildo manyje Tavoji valia. Suvokiu ir išpažįstu, kad Tavo žodžių teisingumas tvirtas ir pažadai nemelagingi. Jais pasitikiu ir nesvyruodamas einu Tavo keliu.“

Palaiminta yra siela, kuri taip atsiduoda Dievui kiekvieną kartą, kai patiria nerimą ir yra prislėgta. Ir jei kova vis tiek atkakliai tęsiasi, o tu nepajėgi greitai suderinti savo valios su Dievo valia, nesielvartauk ir nebūk silpnadvasis, bet toliau stenkis nusižeminęs atsiduoti Dievo vedimui ir tada laimėsi. Prisimink, kaip Viešpats kovojo Getsemanės sode, kai Jo žmo-

giškumas, iš pradžių bijojęs Jam skirtos taurės, prašė: „**Mano Tėve, jeigu įmanoma, teaplenkia mane ši taurė**“ (Mt 26, 39). Bet vėliau, grįžęs į save ir atidavęs savo sielą į Dievo rankas, visiškai laisva valia nusižeminęs tarė: „**Tačiau ne kaip aš noriu, bet kaip tu!**“ (Mt 26, 39).

Kai esi prispaustas sunkumų, nedaryk nė vieno veiksmo prieš tai nepažvelgęs į nukryžiuotą Jėzų Kristų. Ten rasi didžiosiomis raidėmis parašytą nuorodą, kaip turi elgtis kentėdamas. Nusirašyk tai sau ir kartok ne žodžiais, o veiksmais: kai pajusi savimeilės paskatintą savigailą, dėl silpnadvasiško nenuženkt nuo kryžiaus, bet skubėk melstis ir nuolankiai kentėk stengdamasis save pergalėti. Karštai norėk, kad tavyje išsipildytų Dievo valia.

Jei maldai pasibaigus jau skinsi šiuos vaisius, galėsi džiaugtis ir triumfuoti. O jei nepasieksi to, tavo siela pasiliks pasninkaujanti, neparagavusi jos prigimtį atitinkančio maisto. Stenkis, kad nė akimirkos tavo sieloje neapsigyventų niekas kitas, išskyrus Dievą. Dėl nieko nenuliūsk ir niekuo nenusivilk. Nematyk kitų veidmainystės ir blogo jų pavyzdžio, bet būk lyg mažas vaikas, kuris dėl nekaltumo bei tyrumo to nepastebi ir praeina pro juos nesužeistas.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Gausybė piktojo suktybių, sutrikdančių vidinę ramybę. Budėk!

Mūsų priešas velnias džiaugiasi, kai siela sutrinka, širdis nerimauja. Todėl jis visaip gudrauja, kad mūsų sielose sukeltų sumaištį. Visų pirma, velnias kėsinaisi atakuoti savimeilę, kad dėl jos veikimo pasitrauktų malonė, kurianti ir išsauganti vidinę ramybę. Todėl piktasis įkvepia mintį, kad visa, ką laikome savyje gera, patys ir pasiekėme karštu troškimu ir darbu. Nuvijęs šalin nuolankumą bei paprastumą, lenkia mus save vertinti geriau ir jaustis labai svarbiems, taip skatina pamiršti Dievo malonės veikimą, be kurios niekas negali net Viešpaties vardo ištarti: „Ir **nė vienas negali ištarti: JĖZUS YRA VIEŠPATS, jei Šventoji Dvasia nepaskatina**“ (1 Kor 12, 3). Ši malonė duodama visiems tikintiesiems ir jos buvimas yra ženklas, kad kas nors tikrai yra tikintis. Ją priėmęs tikintysis jau nebedaro ir negali daryti nieko tikrai gero be jos pagalbos. Malonė visuomet kartu, nes Viešpats tai pažadėjo, ir priešas nieko negali padaryti, kol tikinčiajame ji yra ir švyti. Ją atitolinti ir stengiasi priešas, pirma, ką jis padaro – įkvepia savęs vertinimo jausmą arba mintį, kad esi ne dulkė, o kažin kas tokio.

Jei priimsi tokius įkvėpimus, priešas įpirš mintį, kad esi geresnis, uolesnis už kitus ir atlieki daugiau gerų darbų. Pasėjęs tokias mintis, velnias veiks toliau ir skatins teisti kitus, jais bodėtis, o tada neišvengiamai sukils išdidumas. Visa tai širdyje akimirksniu gali įvykti: malonė kaipmat nustoja veikusi, dėmesys nukrypsta nuo savęs ir blėsta uolumas, atkeliauja tuščios, o vėliau ir aistringos mintys, dar po kiek laiko ima veikti ir pačios aistros, o tada širdyje kyla audra. Vidinė ramybė prarasta. Tai laikina būseną ir jei skubiai atsitokėsi, tai dar gali grįžti į save, nusizeminti, atgailauti ir, padedant maldai, susigrąžinti įprastą vidinę būseną. Priešas išvytas, bet jis nepasiduos, todėl ir vėl puls su panašiais įkvėpimais, kurių tikslas – suardyti vidinę ramybę.

Žinodamas tai, mano brolau, pasipriešink piktajam nepaliaujamai budėdamas. „**Budėkite ir melskitės, kad nepatektumėte į pagundą <...>**“ (Mt 26, 41). Atidžiai stebėk, kad priešas neprisėlintų ir neapvogtų didžiausio turto – vidinės ramybės ir sielos tylos. Piktasis kėsina sutrikdyti vidinę ramybę, nes žino: kai siela nerami, lengviau ją stumtelti į blogį. Vadinas, prie ramios sielos priešas neturi prieigos, ir tuomet ji pasiruošusi daryti gera ir visa padaro noriai, be jokio vargo, lengvai įveikia visas kliūtis. Tau pavyks, jei stengsiesi nuspėti priešų kėslus. O jis stengiasi įpiršti pasitikėjimo savimi mintis. Griežtai naudokis nuostata: jei imi abejoti, kad visa, kas gera, yra iš Dievo, kad be Jo malonės tu nieko gero negali pasiekti ir todėl tik Juo vienu turi pasitikėti, tokia abejonė kyla iš piktojo, todėl su įniršiu atmesk tai ir varyk iš savęs šias ardančias mintis, kol jos visai išnyks. Šventosios Dvasios darbas mumyse yra kelti mūsų sielas į Dievą, uždegti meilę Jam ir palaimingą pasitikėjimą Juo. Priešo darbas yra atvirkštinis.

Piktasis atranda begales būdų ir priemonių tam, kad sutrikdytų sielą. Jis primeta širdžiai per didelį apsidraudimą, išdidina sielos pasiligojimą, neleidžia jai išsaugoti reikiamo nusiteikimo, trukdo patirti paguodą per išpažintį, priimant Švč. Sakramentą, maldos metu; velnio veikiamą sielą visa tai daro be deramo nuolankaus uolumo bei meilės, baiminga ir sumišusi. Velnias pasirūpina, kad siela beviltiškai susitaikytų su religinio jausmo sumenkimu ir vidinės palaimos praradimu (o tai dažnai nutinka per maldą ar kitas dvasines praktikas), nes įteigia, kad tokią sausrą Dievas suteikė sielai ne jos labui, bet todėl, kad visi jos darbai – visiškai niekas ir kad geriau viską mesti. Per tai priešas sielą atveda į tokią sumaištį ir neviltį, kad ima atrodyti, jog viskas, ką ji daro, nevertinga bei nevaisinga, kad Dievas ją visiškai užmiršo ir apleido.

Bet tai aiškiausias melas. Tegul siela jaučia sausrą, religinio jausmo nuskurdimą ir dvasinės palaimos praradimą, bet ji, viso šito nepaisydama, gali daryti gerus darbus. Reikia pasiremti paprastu tikėjimu, apsiginkluoti šventa ištverme ir pastovumu. Beje, kad tai geriau suprastum ir kad tai pačiam nepakenktų (jei Dievas tavo labui panorės leisti patirti sausrą ir dvasinės palaimos praradimą), kitame skyriuje gali perskaityti, kokios gėrybės tavęs laukia su viskuo nuolankiai susitaisius – užėjus sausrai ir atšalus širdžiai. Išmoksi neprarasti dvasinės ramybės ir nebūsi gąsdinamas sielvarto, kai tau teks kentėti tai arba kokių nors blogų minčių ataką, arba aistrą.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Nevalia sutrikti dėl dvasinės sausras ir vidinių išbandymų

Septintame skyriuje jau buvo kalbėta apie širdies sausrą, atšalimą ir dėl to sielos patiriamą nusiminimą. Bet dar noriu pasakyti, kad būtent toks nusiminimas, širdies sausra ir dvasinės palaimos praradimo jausmas duoda daug naudos sielai, jei tik ji tai priima ir nuolankiai bei kantriai ištveria. Jei tik žmogus iš anksto žinotų, kaip tai naudinga, tai iš visų jėgų stengtųsi nenusiminti ir neįsitempti, vos patenka į tokią būseną. Nes tuomet suprastų, kad širdies sausra ir dvasinės paguodos praradimas nėra Dievo malonės netektis, bet čia įžvelgtų begalinės Dievo meilės jam apraiškas ir priimtų su džiaugsmu kaip didžiulę Dievo malonę.

Paguodos suteikia žinojimas, kad tokias būsenas tenka patirti žmonėms, kurie labai uoliai tarnauja Dievui ir iš visų jėgų stengiasi išvengti to, kas galėtų Jį įskaudinti. Ir tai jie patiria ne atsivertimo pradžioje, o tuomet, kai jau būna ilgokai Dievui patarnavę, pakankamai nuvalę savo širdis šventa malda ir nusižeminimu, patyrę dvasinę palaimą, šilumą bei džiaugsmą ir todėl yra pasiryžę visiškai atsiduoti Dievui. Ir tai jau daro. Nėra jokių ženklų, liudijančių, kad tokius išbandymus patirtų nusidėjėliai arba panirę į pasaulio rūpesčius.

Galima daryti išvadą, kad toks kartėlis yra sąžininga ir brangi puota, į kurią Dievas kviečia savo numylėtinius. Ir nors vaisės nėra labai malonios, bet itin prasmingos ir duodančios nematomų vaisių. Nes siela, būdama tokioje sausrėje, besimaitindama kartėliu ir kentėdama dėl tokių išbandymų bei minčių, kurių vien prisiminimas sukelia drebulį, apnuodija širdį ir beveik visai užmuša vidinį žmogų, – būdama tokios būsenos siela išmoksta nepasitikėti savimi ir savo geru nusi-teikimu, o šitaip įgyja tikrą nuolankumą, kurio taip trokšta Dievas. Žmogus paskatinamas ieškoti meilės Dievui šilumos, atidžiau peržvelgti savo mintis ir ištvermingai pergyventi iš-bandymus. Kaip sako apaštalas Pauliaus: „**Tik subrendusiems dera stiprus maistas – tiems, kurie pratybomis išlavino savo pojūčius ir sugeba atskirti gera nuo blogo.**“ (Žyd 5, 14).

Nors verta pakartoti, kad siela, nematydama tų brangių vaisių, sutrinka ir stengiasi išvengti tokio kartėlio, nes nenori kad ir trumpam likti be dvasinės paguodos, o visas pratybas laiko tuščiomis bei nenaudingomis.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Visi išbandymai siunčiami mūsų labui

Noriu, kad tau būtų aiškiau, kaip Dievas visokius išbandymus siunčia mūsų labui. Žmogus, veikiamas nuodėmės sužeistos prigimties, yra linkęs į puikybę, garbėtrošką, jis trokšta būti pastebėtas, laikosi savo nuomonės bei sprendimų ir nuolatos trokšta būti labai gerai visų vertinamas, dažnai kur kas geriau, nei vertas. Toks savęs branginimas ir vertinimas yra tiesiog pražūtingas siekiančiam dvasinės pažangos, – pakanka bent užuominos šių išvardytų savybių, ir žmogui jau nebus leista pasiekti tikrojo tobulumo.

Žmogų mylintis dangiškasis Tėvas, išmintingai galvodamas apie mus visus, ypač apie tuos, kurie nuoširdžiai pasiryžo Jam tarnauti, siunčia mums išbandymus, pastato mus į tokią padėtį, kuri lengvai padeda išvengti baisaus pavojaus save pervertinti ir tiesiog priverčia save pažinti bei nuolankiai tą pažinimą suvokti. Taip Jis pasielgė su apaštalu šv. Petru: leido jam tris kartus išsižadėti, kad pažintų savo silpnumą ir nustotų pasikliauti savimi; ir su apaštalu šv. Pauliumi: jam, iškeltam iki trečiojo dangaus ir supažindintam su dangiškaisiais slėpiniais, užkrovė sunkų, varginantį išbandymą, kad nuolat patirtų menkumą ir bejėgiškumą, darytųsi vis nuolankesnis,

girtusi vien silpnumu ir kad visa tai, ką jam atskleidė Dievas, nevestų jo į puikybę. Apaštalas Paulius sakė: „**Taigi, kad neišpuikčiau, man duotas dyglis kūne, šėtono pasiuntinys, kad mane smūgiuotų ir neišpuikčiau.**“ (2 Kor 12, 7).

Taigi, Dievas, kupinas gailestingumo šiam neteisingam mūsų polinkiui (pernelyg gerai apie save galvoti), leidžia, kad mus įvairiais būdais atakuotų pagundos, neretai labai sunkios, o mes, pažinę savo silpnumą, nusižemintume. Taip Viešpats parodo malonę ir išmintį, nes tai, kas mums atrodo žalingiausia, atneša didžiausią naudą, – siela priversta nusižeminti, o kas begali jai būti naudingiau.

Jeigu visi gundymai leidžiami tam, kad įgytume nusižeminimą, vadinasi, Dievo tarnas, savo širdyje jaučiantis aprašytas sunkias būsenas – sausrą, dvasinį prėskumą, paguodos skurdą, – jas patiria, kad išmoktų nusižeminti. Jis galvoja, jog viskas taip vyksta dėl jo nuodėmių, jog neįmanoma, kad pasaulyje būtų dar vargingesnė siela nei jo; neįmanoma, kad kas nors kitas tarnautų Dievui su tokia atšalusia siela, juk tokias būsenas patiria tik tie, kuriuos apleidžia Dievas. Išvada viena: jis pelnytai paliktas.

Tokios nuolankios mintys nepaprastai naudingos: tas, kuris iki tol manė, jog yra kuo nors svarbus, dabar, po ištverto gydymo, siūsto iš dangaus, pradeda galvoti, kad yra pats didžiausias nusidėjėlis pasaulyje, nevertas net krikščionio vardo. Iš tiesų tai jis niekad nepradėtų taip nuolankiai ir nusižeminęs apie save galvoti, jei ne tokie išbandymai, ne toks didelis sielvartas ir širdies kartėlis. O juk tai didelė malonė, šiame gyvenime Dievo duota sielai – nuolankiai ir Jam atsidavusiai, kad Dievas Jam vienam žinomu būdu ją išgydytų ir atvestų į deramą būseną.

Be šių vaisių, kuriuos siela ragauja per dvasinę nepagudą sukeliančius išbandymus, būna ir kitokių. Dėl vidinių sunkumų nusižeminęs žmogus yra priverstas ateiti pas Dievą ir nuoširdžiai ieškoti greitos pagalbos, jis rūpestingai daro visa, kad išgydytų sielos sielvartą ir išsklaidytų širdies kartėlį; tam, kad ateityje išvengtų tokios dvasinės kankinystės, pasiryžta eiti šiuo dvasiniu keliu, vengia net lengvos nuodėmės užuominos, bet ko, kas atitolintų jį nuo Dievo.

Taip šis sielvartas, kurį žmogus laikė tokiu priešišku ir kenksmingu jo tikslams, tampa *dygliu*, pažadinančiu troškimą su dar didesniu užsidegimu ieškoti Dievo ir dar atkakliau vengti visko, kas neatitinka Dievo valios. Trumpai sakant, visos kančios, tenkančios sielai per vidinius išbandymus (pagundas) dvasinės sausros metu, yra ne kas kita, kaip Dievo meilės paskatintas apvalomasis gydymas. Tereikia nuolankiai ir kantriai ištverti. Taip kantrieji kankiniai pelno vainiką, o jis tuo garbingesnis, kuo skausmingesnės širdies kančios.

Taigi, kai ištinka išbandymai (tiek išoriniai, tiek vidiniai), nereikėtų itin kankintis ir sunerimti, kaip kad daro šiuose reikaluose nepatyrę žmonės, manydami, kad išbandymus siunčia ne Dievas, o velnias, arba kad tai susiję su padarytomis nuodėmėmis ir asmeniniu netobulumu. Galvodami, kad tai ne Dievo meilės, o Jo pykčio ženklas, malonę ir dovanas laiko smūgiais bei kirčiais, kuriuos Dievas atseit suduoda dėl jų ypatingo netinkamumo, o visas savo pastangas laiko netinkamomis, neduodančiomis jokios naudos, t. y. visai negydančiomis. Jeigu žmonės tikėtų, kad tokie išbandymai visiškai netrukdo siekti dorybių, o atvirkščiai, kaip tik padeda ir pačių dorybių pagausėja, jei tik siela tai nuolankiai ir su dėkingumu priima; jei tikėtų, kad išbandymai siunčiami per didelę Dievo

malonę, tai nesutrikėtų ir neprarastų širdies ramybės, jog patenka į pagundas, užklumpa gėdingos mintys, ištinka dvasinė sausra ir nejaučia šilumos meldamiesi ar per dvasines pratybas. Naudingiau būtų nusižeminti prieš Dievą ir būti tvirtai apsisprendusiems kiekviename reikale vykdyti Jo valią, nes tik taip gyvendami pasaulyje patiksime Dievui: jei tik stengsimės išlikti visiškai ramūs, priimdami iš dangiškojo Tėvo rankų visa, kas duodama, net jei tai būtų kartybių taurė. Net jei išbandymas ateina per velnią, per žmones ar dėl nuodėmių, vis tiek tai priklauso nuo Dievo ir mūsų labai Jis tai leidžia.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Dėl nedidelių klaidų ir silpnybių prarastos ramybės gydymas

Kai lengvai nusidedi veiksmu ar žodžiu, t. y. sunerimsti dėl kokio netikėtumo, teisi kitą ar klausaisi, kaip kiti teisia, ginčijiesi, būni nekantrus, sumišęs, įtarus ar kuo nors piktiniesi, dėl to neverta sutrikti, sielvartauti ar nusivilti. Neverta savęs būti svarstant, ką padarei, ar dar daugiau – su liūdesiu galvoti apie save, kad tau niekada nepavyks atsikratyti šių silpnybių, kad tavoji laisva valia darbuotis Viešpačiui labai silpna, kad ne taip eini Dievo keliu. Kiekvienu tokiu atveju apsunkini savo sielą tūkstančiais kitų baimių dėl silpnadvaisiškumo ir liūdesio.

Iš kur visa tai? Tai reiškia, kad gėdijiesi atvirai stoti prieš Dievą dėl neištikimybės Jam, veltui gaišti laiką visa tai tyrinėdamas (aiškiniesi, kiek laiko buvai pasiklydęs, sąmoningai ar ne, pritarei klaidoms ar ne, ir pan.). Ir kuo ilgiau taip save kankini, tuo labiau išsiderina dvasinė būseną, kyla prispaudimas ir nenoras tai išpažinti. Tačiau, net ir nuėjęs išpažinties ir tai išpažinęs su trikdančia baime, vis tiek nerandi ramybės, galvoji, kad ne viską pasakei. Tuomet gyveni su kartėliu, neramiai ir nenaudingai veltui švaistydamas laiką. O visa tai

vyksta todėl, kad pamirštame natūralų (prigimtinių) savo silpnumą, pamirštame, kaip mūsų sielai reikia žiūrėti į Dievą, tai yra, kai siela nesunkiai nusideda, jai reikia nusižeminusiai atgailauti ir pulti prie Dievo su didžiu pasitikėjimu, o ne mestis į savinieką gniuždant save nereikalingu liūdesiu bei kartėliu.

Tai sakoma apie nesunkias nuodėmes, nes žmogus, pasiryžęs griežtai laikytis taisyklių, būtent per jas puola į išbandymus. Tai tinka žmonėms, kurie gyvena dvasinį gyvenimą ir labai konkrečiai siekia pažangos, žūt būtinai vengia sunkių (mirtinų) nuodėmių. Tiems, kurie gyvena kaip papuola ir nesibaimina, jog sunkia nuodėme įskaudins Dievą, reikalingi kiti žodžiai (pamokymai). Jiems minėtas gydymas netinka. Tokiems žmonėms reiktų giliai sielvartauti ir karčiai verkti, rūpestingai ir griežtai tirti savo sąžinę, eiti išpažinties nesigailint savęs ir nevengti jokių priemonių, kurios būtinos išgydymui bei išgelbėjimui.

Atgaila, net ir esant lengvoms nuodėmėms, visuomet turėtų būti labai nuoširdi, persmelkta gilaus pasitikėjimo Dievu, o ką jau kalbėti apie sunkias nuodėmes; jų, beje, pasitaiko ir Dievo tarnui, pačiam Dievui tai leidus. Nusižeminimas atgailaujant, kai širdis patiria tik graužatį ir kančią, niekuomet nesuteikia sielai vilties malonės, jei nėra tvirtai pasitikima Dievo gailestingumu ir Jo maloningumu. Toks pasitikėjimas turėtų nuolatos pripildyti širdis tų, kurie trokšta pasiekti krikščioniško tobulumo aukštumas. Jis atgaivina ir paskatina veikti visas sielas (proto) ir dvasios jėgas. Tačiau dauguma žmonių, pradėjusių eiti dvasiniu keliu, sustoja širdies silpnumo akimirką ir nejuda pirmyn, todėl ir Dievas neskuba su malonės dovanomis, kurias išdėliojo šiame kelyje skirdamas jas uoliausiems bei atkakliausiems.

Atvirkščiai: tie, kurie patiria kokį nors širdies nerimą ar yra apimti abejonių ir varginami nesusivokimo, o gal jaučia sąžinės dvilypumą, turi kreiptis į savo dvasios tėvą ar dvasiniame gyvenime pažengusį tikintįjį, įkvėptai melstis bei prašyti, kad Viešpats per juos atvertų tiesą ir suteiktų suramini-
mą.

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Sunerimus būtina kuo skubiau susigražinti sielos ramybę

Kaskart, kai lengvai nusidedi (kad ir tūkstantį kartų per dieną), nesikankink; tai supratęs, negaišk veltui laiko, bet iš karto nusižemink ir pripažink savo silpnumą, su pasitikėjimu kreipkis į Dievą iš širdies gelmių tardamas: „Viešpatie, mano Dieve, pasielgiau taip, nes toks jau esu; iš manęs nieko daugiau ir nereikia tikėtis – vien tokių nuodėmių, ypač tada, kai mane apleidžia Tavo malonė ir palieka mane patį su savimi. Atgailauju dar labiau, nes, taisydamas savo gyvenimą, neatsakau į Tavo rūpestį manimi, bet vis nupuoilu. Atleisk man ir suteik jėgų Tavęs daugiau neišskaudinti ir niekur nepasitraukti nuo Tavo valios. Labai trokštu nuoširdžiai Tau darbuotis, Tau įtikti ir visada Tau paklusti.“ Tai taręs, nesivargink spėliodamas, ar Dievas atleido. Viešpats yra arti ir išklauso dūsaujančius savo tarnus. Rask ramybę būtent tuo įsitikinęs ir tęsk įprastus darbus taip, lyg nieko nebūtų nutikę.

Taip elkis ne vieną kartą, bet jei prireiks – ir šimtą kartų, ir kiekvieną sykį su tokiu pat dideliu pasitikėjimu Dievu, lyg tai būtų pirmas kartas. Taip elgdamasis, rodysi didelę pa-

garbą beribiam Dievo maloningumui, apie kurį nuolat dera mąstyti. Taip nuolatos darysi pažangą ir tuščiai neleisi laiko.

Išsaugoti vidinę ramybę, kai nupuoli į aprašytas nuodėmes, galima dar ir taip: suvokdamas savo nelabumą, nusižeminęs, prisimindamas ankstesnes Dievo malones, tau asmeniškai suteiktas, ir taip atgaivindamas meilę Dievui, nusiteik Jam dėkoti ir Jį šlovinti iš širdies gelmių, labai šiltai. Dievo garbinimas ir dėkojimas yra pati stipriausia mūsų ryšio su Dievu išraiška, todėl tavasis nuopuolio vaisius, jei teisingai tai vertinsi, bus su Dievo pagalba įvykęs tavo pakilimas iki Jo. Į tai turėtų atkreipti dėmesį tie, kurie labai blaškosi ir kankinasi, kai lengvai nusideda, pasiduodami aklumui ir nesuvokdami, kaip jie dėl neišmanymo kenkia patys sau. Būtent jiems ir skiriama ši paskutinė nuoroda – raktas, kuriuo siela gali atsirakinti didįjį dvasinį lobyną ir per trumpą laiką praturtėti mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonės. Jam, Jo Tėvui ir Šventajai Dvasiai priklauso visa šlovė ir garbė per amžių amžius. Amen.

Nikodemas Agiorietis
NEMATOMA KOVA

Antrasis pataisytas leidimas

Vertėja Jūratė Sabaliauskienė
Redaktorės Dovilė Zelčiūtė-Gimberienė, Sigita Meškinienė
Korektorė Aida Kubilienė
Antrojo leidimo redaktorė dr. Erika Rimkutė
Katalikų doktrinos požiūriu tekstą tikrino
teol. dr. kun. Arnoldas Valkauskas

Tiražas 1500 egz.
Išleido Pasaulio lietuvių centras,
S. Daukanto g. 11, Kaunas

Spausdino

ScandBook

Gamyklos g. 23, LT-96155 Gargždai
el. paštas clientservice@scandbook.lt
tel. +370 46 420300
Kaina sutartinė